

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Διπλωματική Εργασία

Στρατηγικές Αστικής Ανθεκτικότητας

Οι περιπτώσεις της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης

Παπαθανασίου Αναστάσιος

Επιβλέπων καθηγητής: Τριανταφυλλόπουλος Νικόλαος

Βόλος 2018

| Πηγή φωτογραφίας εξωφύλλου: Ιδία Επεξεργασία

Δήλωση

Βεβαιώνω ότι η παρούσα εργασία είναι δική μου, δεν έχει συγγραφεί από άλλο πρόσωπο με ή χωρίς αμοιβή, δεν έχει αντιγραφεί από δημοσιευμένη ή αδημοσίευτη εργασία άλλου και δεν έχει προηγουμένως υποβληθεί για βαθμολόγηση στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας ή άλλου. Βεβαιώνω ότι είμαι εν γνώσει των κανόνων περί λογοκλοπής του ΤΜΧΠΠΑ και ότι στο πλαίσιο αυτού έχουν τηρηθεί όλοι οι κανόνες κατά την ακαδημαϊκή δεοντολογία, σχετικά με αναφορές, βιβλιογραφία, κ.λ.π., τόσο από έντυπες όσο και από ηλεκτρονικές πηγές. Σε περίπτωση λογοκλοπής αποδέχομαι όλες ανεξαιρέτως τις ποινές που προβλέπουν οι εκάστοτε Κανονισμοί του ΠΘ ή και του ΤΜΧΠΠΑ.

Ημερομηνία: 26 Σεπτεμβρίου 2018

Όνοματεπώνυμο: Αναστάσιος Παπαθανασίου

Υπογραφή:

Περιεχόμενα

Κατάλογος Πινάκων	5
Κατάλογος Διαγραμμάτων	6
Κατάλογος Σχημάτων	7
Κατάλογος Χαρτών	8
Ευχαριστίες	9
Περίληψη	10
Εισαγωγή	11
1. Αστική Ανθεκτικότητα	13
1.1. Από την ανθεκτικότητα στην αστική προσέγγιση	13
1.1.1. Η απαρχή της έννοιας της ανθεκτικότητας.....	13
1.1.2. Μοντέλο των προσαρμοστικών κύκλων – Παναρχία.....	14
1.1.3. Εισαγωγή στην αστική ανθεκτικότητα	18
1.2. Θετικές και αρνητικές επιδράσεις της ανθεκτικότητας στις πόλεις	22
1.2.1. Θετικά στοιχεία της ανθεκτικότητας	22
1.2.2. Αρνητικές επιδράσεις της ανθεκτικότητας.....	23
1.3. Πολιτικές αστικής ανθεκτικότητας από παγκόσμιους και κοινοτικούς φορείς... 25	
1.3.1. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και Αστική Ανθεκτικότητα	25
1.3.2. Ευρωπαϊκή Ένωση και Αστική Ανθεκτικότητα	33
1.3.3. Δίκτυο 100 Ανθεκτικών Πόλεων.....	43
1.3.4. Παγκόσμια Τράπεζα	48
1.3.5. Ο.Ο.Σ.Α. και Αστική Ανθεκτικότητα	56
1.3.6. Σύμπραξη του Medellin για την αστική ανθεκτικότητα.....	57
1.3.7. Συνοπτική παρουσίαση της σχέσης ανθεκτικότητας και πολιτικών από τους οργανισμούς.....	59
Μεθοδολογικό Πλαίσιο Εργασίας	60
2. Πόλεις του δικτύου «100 Ανθεκτικές Πόλεις» - Οι περιπτώσεις της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης	62

2.1. Η Θεσσαλονίκη στο μικροσκόπιο	62
2.1.1. Διοικητικά και Γεωγραφικά Στοιχεία	62
2.1.2. Κλιματολογικά στοιχεία	65
2.1.3. Δημογραφικά και Οικονομικά Στοιχεία	67
2.1.4. Ιστορικά – Πολιτιστικά στοιχεία	77
2.1.5. Βασικές Υποδομές	79
2.1.6 Ανθεκτικότητα και Θεσσαλονίκη	79
2.2. Η Γλασκώβη στο μικροσκόπιο	81
2.2.1. Διοικητικά και γεωγραφικά στοιχεία.....	81
2.2.2. Κλιματολογικά στοιχεία	81
2.2.3. Δημογραφικά και Οικονομικά Στοιχεία	82
2.2.4. Ιστορικά – Πολιτιστικά Στοιχεία	92
2.2.5 Βασικές Υποδομές	93
2.2.6 Γλασκώβη και Ανθεκτικότητα.....	94
2.3. Ομοιότητες - Διαφορές των 2 πόλεων	95
3. Στρατηγικά Σχέδια Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης.....	97
3.1. Χρονοδιάγραμμα σχεδίου & φορείς που συμμετέχουν στην δημιουργία του σχεδίου	97
3.2. Όραμα του σχεδίου και οργάνωση των δράσεων	100
3.3. Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των σχεδίων ανθεκτικότητας	103
3.4. Σύνδεση με άλλα σχέδια – Εφαρμογή του προγράμματος	112
4. Συμπεράσματα – Παρατηρήσεις.....	130
4.1. Ως προς τη θεωρία της ανθεκτικότητας.....	130
4.2. Ως προς το πρόγραμμα «100 Ανθεκτικές Πόλεις» του ιδρύματος Rockefeller	131
4.3. Ως προς τα Στρατηγικά Σχέδια Αστικής Ανθεκτικότητας.....	133
4.4. Ως προς τα Στρατηγικά Σχέδια Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης.....	140
5. Βιβλιογραφία	142

6. Παράρτημα	152
--------------------	-----

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Ορισμοί της αστικής ανθεκτικότητας	21
Πίνακας 2: Ανάλυση του νέου ορισμού της αστικής ανθεκτικότητας κατά τους Meerow et al. (2016).....	21
Πίνακας 3: Πόλεις Συμμετέχοντες στο πρόγραμμα RESIN	38
Πίνακας 4: Σύγκριση κατευθύνσεων της προωθούμενης ανθεκτικότητας από διάφορους οργανισμούς.....	59
Πίνακας 5 Ανώτερα και κατώτερα ποσοστά κατανομής ηλικιακών ομάδων στη μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης	68
Πίνακας 6: Μόνιμος Πληθυσμός στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011	69
Πίνακας 7: Πληθυσμός κατά την τετραετία 2014 - 2017.....	70
Πίνακας 8: Πληθυσμιακή κατανομή των 2 φύλων κατά την τετραετία 2014 - 2017..	71
Πίνακας 9: Ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15 -24 και 20 - 64 ετών ανά φύλο για το διάστημα 2010 - 2017	73
Πίνακας 10: Ανεργία στη Θεσσαλονίκη σε αριθμό κατοίκων και σε ποσοστό ανά φύλο για την περίοδο 2008 – 2017	74
Πίνακας 11: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την περίοδο 2008 - 2015	76
Πίνακας 12: Χρονοδιάγραμμα των γεγονότων που στιγματίσαν τη Θεσσαλονίκη από το 1912 μέχρι και σήμερα	80
Πίνακας 13: Γενικά κλιματολογικά στοιχεία για τη Γλασκώβη.....	82
Πίνακας 14: Πληθυσμός των ενοτήτων του Glasgow & Clyde Valley Region	83
Πίνακας 15: Πληθυσμιακή μεταβολή σε υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο	84
Πίνακας 16: Πληθυσμιακή πυκνότητα σε 3 χωρικά επίπεδα	84
Πίνακας 17: Μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ (μετρημένο σε ευρώ ανά κάτοικο) (Πηγή: Eurostat).....	88
Πίνακας 18: Κατανομή των οικονομικά ενεργών που ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 15 - 24 και 20 -64 ετών ανά φύλο (μετρημένοι σε χιλιάδες).....	90
Πίνακας 19: Κατανομή ποσοστών ανέργων των ηλικιακών ομάδων 15 -24 και 20 - 64 ετών ανά φύλο	91

Πίνακας 20: Συγκριτικός πίνακας των στόχων και προγραμμάτων των στρατηγικών σχεδίων ανθεκτικότητας των 2 πόλεων	109
Πίνακας 21: Αναλυτική κατάσταση των δράσεων του Στρατηγικού Σχεδίου Αστικής Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης.....	125
Πίνακας 22: Απόσπασμα από τον πίνακα δράσεων του Αναπτυξιακού Σχεδίου της Γλασκώβης.....	129
Πίνακας 23: Απόσπασμα από το Action Plan του Σχεδίου για την Κοινωνία της Γλασκώβης.....	129
Πίνακας 24: Αντιστοίχιση ζημιών και καταστροφών με τους φορείς που συμμετέχουν στο σχέδιο "Ξενοκράτης"	138

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1:Θερμοκρασίες της Θεσσαλονίκης ανά μήνα κατά μέσο όρο	66
Διάγραμμα 2: Μέση Υγρασία ανά μήνα.....	66
Διάγραμμα 3: Μέση μηνιαία ένταση ανέμου σε κόμβους (Κt).....	67
Διάγραμμα 4: Μέση μηνιαία βροχόπτωση και συνολικές μέρες βροχής	67
Διάγραμμα 5: Πληθυσμιακή Μεταβολή των δήμων της Μητροπολιτικής Περιοχής Θεσσαλονίκης.....	70
Διάγραμμα 6: Κατανομή των 2 φύλων εντός της Π.Ε. Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011	71
Διάγραμμα 7: Μορφωτικό επίπεδο κατοίκων της Μητροπολιτικής περιοχής της Θεσσαλονίκης.....	72
Διάγραμμα 8: Κατανομή απασχολούμενων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για το έτος 2011	73
Διάγραμμα 9: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού.....	75
Διάγραμμα 10: Αναλυτική κατανομή πληθυσμού ανά υπηκοότητα στη Θεσσαλονίκη σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ.....	75
Διάγραμμα 11: Γραφιστική απεικόνιση της πορείας του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.....	76
Διάγραμμα 12: Πληθυσμιακή εξέλιξη της πόλης της Γλασκώβης.....	84
Διάγραμμα 13: Κατανομή του πληθυσμού της Κοιλιάδας της Γλασκώβης και του Κλάιντ σε ηλικιακές ομάδες για το 2017	85

Διάγραμμα 14: Κατανομή του πληθυσμού της περιφέρειας "NHS Greater Glasgow and Clyde" σε ηλικιακές ομάδες για το 2017	85
Διάγραμμα 15: Κατανομή του πληθυσμού της πόλης της Γλασκώβης σε ηλικιακές ομάδες για το έτος 2017.....	86
Διάγραμμα 16: Κατανομή του πληθυσμού της πόλης της Γλασκώβης ανά φύλο για την περίοδο 2014 - 2017	86
Διάγραμμα 17: Μορφωτικό επίπεδο κατοίκων της Γλασκώβης κατά το έτος 2011 ...	87
Διάγραμμα 18: Μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιφέρειας της Κοιλάδας της Γλασκώβης και του Κλάιντ	87
Διάγραμμα 19: Εθνικότητα κατοίκων της πόλης της Γλασκώβης κατά το έτος 2011	88
Διάγραμμα 20: Μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (μετρημένο σε ευρώ ανά κάτοικο) της πόλης της Γλασκώβης.....	89
Διάγραμμα 21: Κατανομή του απασχολούμενου πληθυσμού 16 ετών και πάνω ανά τομέα εργασίας.....	90
Διάγραμμα 22: Ποσοστά των ηλικιακών ομάδων σε ότι αφορά τη συνολική απασχόληση	91
Διάγραμμα 23: Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2011..	91
Διάγραμμα 24: Χρονοδιάγραμμα της εκπόνησης της στρατηγικής αστικής ανθεκτικότητας για τη Γλασκώβη	99
Διάγραμμα 25: Χρονοδιάγραμμα της σύνθεσης της Στρατηγικής Αστικής Ανθεκτικότητας της Γλασκώβης	100
Διάγραμμα 26: Οργάνωση του Στρατηγικού Σχεδίου Αστικής Ανθεκτικότητας της Γλασκώβης.....	103
Διάγραμμα 27: Αλληλεπίδραση μεταξύ των στρατηγικών αξόνων της ανθεκτικότητας και των στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου της Γλασκώβης	126
Διάγραμμα 28: Αλληλεπιδράσεις με άλλα σχέδια σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο	127

Κατάλογος Σχημάτων

Σχήμα 1: Θεσμική ιεραρχική δομή του συνόλου κανόνων σε μία κοινωνία.....	14
Σχήμα 2: Μοντέλο προσαρμοστικού κύκλου κατά Holling.....	15
Σχήμα 3: Το μοντέλο της Παναρχίας.....	18
Σχήμα 4: Θεματικές Ενότητες της μεθοδολογίας του "TURaS"	35
Σχήμα 5: Διάρθρωση της χρηματοδότησης ανά τύπο δράσεων	42

Σχήμα 6: Διάρθρωση της δομής του προγράμματος City Resilience Program	53
Σχήμα 7: Δείκτες για την αστική ανθεκτικότητα κατά τον ΟΟΣΑ	57
Σχήμα 8: Χρονοδιάγραμμα Σχεδίου Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης.....	98

Κατάλογος Χαρτών

Χάρτης 1: Χάρτης με το σύνολο των πόλεων - συμμετεχόντων της εκστρατείας	33
Χάρτης 2: Πόλεις μέλη του δικτύου Resilient Europe	39
Χάρτης 3: Θέση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα	62
Χάρτης 4: Διοικητική Διάρθρωση σε δήμους του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης	63
Χάρτης 5: Ανοιχτοί χώροι στη Θεσσαλονίκη.....	65
Χάρτης 6: Πληθυσμιακό μέγεθος των δήμων της Μητροπολιτικής περιοχής Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ.....	69
Χάρτης 7: Πολιτιστικά σημεία της Θεσσαλονίκης	78
Χάρτης 8: Θέση της Γλασκώβης στο Ηνωμένο Βασίλειο	81
Χάρτης 9: Glasgow and Clyde Valley Region	83

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Τριανταφυλλόπουλο Νικόλαο για την εξαιρετική συνεργασία που είχαμε καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της εργασίας.

Επιπρόσθετα, οφείλω να ευχαριστήσω τη μητέρα μου που στάθηκε δίπλα μου επιδρώντας θετικά κυρίως ψυχολογικά.

Ευχαριστώ πολύ τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων δ. Θεσσαλονίκης κ. Δημαρέλο Γιώργο για την συνεισφορά του στη συλλογή πληροφοριών για τους σκοπούς της εργασίας.

Τέλος, θα ήθελα να αφιερώσω την εργασία αυτή στον πολυαγαπημένο μου εκλιπόντα παππού, που είμαι σίγουρος ότι θα ήθελε να είναι παρών σε μια τόσο σημαντική στιγμή για εμένα.

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η σύγκριση δύο Ευρωπαϊκών πόλεων και συγκεκριμένα της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης, όσον αφορά την προσέγγιση που ακολούθησαν κατά την εκπόνηση του Στρατηγικού Σχεδίου Ανθεκτικότητας, τόσο μεταξύ τους, όσο και σε σχέση με την έννοια της αστικής ανθεκτικότητας και με την μεθοδολογία που έχει προταθεί για τη δημιουργία τέτοιων των στρατηγικών σχεδίων. Βασικό θέμα παραμένει η εφαρμογή αυτών των στρατηγικών ανθεκτικότητας και η υλοποίηση των δράσεων και μέτρων που προτείνονται για την επίτευξη της αστικής ανθεκτικότητας, και οι οποίες εξαρτώνται από την επάρκεια των διοικητικών και διαχειριστικών δομών της κάθε πόλης, κάθε κράτους. Παράλληλα, η εργασία δίνει απαντήσεις ως προς το θεωρητικό μέρος της αστικής ανθεκτικότητας, παρουσιάζοντας κατά το δυνατόν πιο περιεκτικά. Επίσης, μέσω της εργασίας απαντάται εάν ένα τέτοιο σχέδιο έχει θέση στο ελληνικό σύστημα χωρικού σχεδιασμού.

Λέξεις – κλειδιά: αστική ανθεκτικότητα, στρατηγική, Θεσσαλονίκη, Γλασκώβη

Abstract

The purpose of this paper is to compare two European cities, namely Thessaloniki and Glasgow, with regard to the approach followed in drawing up the Strategic Resilience Plan, both with respect to the concept of urban resilience and the methodology has been proposed to draw up such strategic plans. A key issue is still the implementation of these strategic strengths and the implementation of the actions and measures proposed to achieve urban resilience, which depend on the adequate administrative and management structure of each city, each state. At the same time, the thesis gives answers to the theoretical part of urban resilience, presenting as comprehensively as possible. Also, through the work, he answers if such a project has a place in the Greek spatial system.

Keywords: urban resilience, strategy, Thessaloniki, Glasgow

Εισαγωγή

Τα τελευταία χρόνια, σε ότι αφορά το σχεδιασμό και τη διαχείριση των πόλεων, έχει εμφανισθεί, τόσο στον ακαδημαϊκό όσο και στον επαγγελματικό χώρο, μια νέα έννοια: η «αστική ανθεκτικότητα». Ως αστική ανθεκτικότητα ορίζεται εν γένει η ικανότητα των κατοίκων, κοινοτήτων, θεσμών, επιχειρήσεων και των δομών μιας πόλης να επιβιώνουν, να προσαρμόζονται και να εξελίσσονται ανεξάρτητα από πιέσεις που ασκούνται τον αστικό ιστό σε καθημερινή ή περιοδική βάση και τα αναπάντεχα και έντονα συμβάντα που απειλούν την πόλη. Το ίδρυμα Rockefeller με την πρωτοβουλία «100 Resilient Cities», προωθεί και ενισχύει οικονομικά την εκπόνηση στρατηγικών αστικής ανθεκτικότητας σε 100 πόλεις ανά τον κόσμο.

Στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται μια αναδρομή στην έννοια της ανθεκτικότητας και πως αυτή «εισέβαλε» στο χώρο της πολεοδομίας, παραθέτοντας αρκετές θεωρήσεις από τη βιβλιογραφία αρκετών ερευνητών, προβάλλοντας απόψεις είτε φορτισμένες θετικά είτε αρνητικά, αλλά και κάποιες πιο καχύποπτες. Επιπλέον, γίνεται αναφορά σε παγκόσμιους οργανισμούς και πως αυτοί προσεγγίζουν την έννοια της αστικής ανθεκτικότητας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύονται οι δύο πόλεις που μελετά η εργασία. Από τη μία η Θεσσαλονίκη, μια πόλη με ολοένα και αυξανόμενη νεολαία ευρισκόμενη σε μια χώρα σε κρίση που την επηρεάζει άμεσα. Από την άλλη, η Γλασκώβη, η μεγαλύτερη πόλη της Σκωτίας, που την εντοπίζουμε σε μια μακρά περίοδο μετασχηματισμού του παραγωγικού της προφίλ. Εδώ, εντοπίζονται οι ομοιότητες και διαφορές των δύο πόλεων, αλλά αντιλαμβανόμαστε ποια είναι τα τρωτά τους σημεία που τους οδηγούν στο να στραφούν προς την ανθεκτικότητα.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά τη συνοπτική παρουσίαση των δύο στρατηγικών σχεδίων αστικής ανθεκτικότητας. Ειδικότερα, αντιλαμβανόμαστε το πώς οραματίζονται οι δύο πόλεις τον εαυτό τους μέσα από μια πιο ανθεκτική ματιά, ενώ εντοπίζουμε τα κοινά σημεία των δύο στρατηγικών. Επιπλέον, προσπαθούμε να δούμε αν και κατά πόσο τα σχέδια αυτά λαμβάνουν υπόψη άλλα σχέδια που έχουν εκπονηθεί για τις δύο πόλεις, αλλά και το αντίστροφο.

Τέλος, το τέταρτο κεφάλαιο, γίνεται μια καταγραφή σκέψεων και συμπερασμάτων τόσο από το θεωρητικό σκέλος της ανθεκτικότητας, όσο και από το πρόγραμμα που συντονίζει τη δημιουργία ανθεκτικών πόλεων και προωθεί τα συγκεκριμένα σχέδια ανθεκτικότητας, αλλά και από τη μελέτη των δύο στρατηγικών σχεδίων ανθεκτικότητας των δύο πόλεων.

Ωστόσο, επιχειρείται να μελετηθεί μια πιθανή ένταξη τέτοιων σχεδίων στο ελληνικό σύστημα σχεδιασμού, καταγράφοντας εργαλεία σχεδιασμού αλλά και σχέδια συντονισμού για έκτακτες καταστάσεις.

1. Αστική Ανθεκτικότητα

1.1. Από την ανθεκτικότητα στην αστική προσέγγιση

1.1.1. Η απαρχή της έννοιας της ανθεκτικότητας

Τα τελευταία χρόνια ολοένα και περισσότερες καταστροφές συμβαίνουν στις πόλεις παγκοσμίως, είτε φυσικές (π.χ. σεισμοί, πυρκαγιές), είτε ανθρωπογενείς (π.χ. οικονομική κρίση, τρομοκρατικές ενέργειες). Ως αποτέλεσμα, αυξάνεται το αίσθημα της αβεβαιότητας και της ανησυχίας των πολιτών για την πορεία που ακολουθούν οι πόλεις με βάσει όσων συμβαίνουν σ' αυτές. Παράλληλα, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη πολιτικής, αλλά και πληθώρα επιστημόνων προσπαθούν να βρουν διάφορα μέτρα για την αντιμετώπιση όλων αυτών των προβλημάτων. Έτσι, μια λέξη που ακούγεται συνεχώς είναι η ανθεκτικότητα, και ειδικότερα στις πόλεις.

Παρ' όλ' αυτά, η έννοια της ανθεκτικότητας μόνο καινούργια δεν είναι. Ετυμολογικά, η ανθεκτικότητα (resilience) προέρχεται από τη Λατινική ρίζα “*resi-lire*”, που σημαίνει να πηγαίνουμε πίσω, ενώ εισάχθηκε ως όρος τη δεκαετία του 1960, στην οικολογική επιστήμη, από τον Holling. Πρώτα ο ίδιος το 1973 σε άρθρο του εισήγαγε την έννοια της ανθεκτικότητας, διαχωρίζοντάς την αργότερα στη μηχανική και στην οικολογική ανθεκτικότητα. Συγκεκριμένα, η μηχανική ανθεκτικότητα θεωρείται ως η ικανότητα ενός συστήματος να επανέλθει σε ισορροπία ή μια σταθερή κατάσταση έπειτα από μία καταστροφή (φυσική ή ανθρωπογενής). Οπότε η αντίσταση στην καταστροφή και η ταχύτητα επιστροφής του συστήματος στη σταθερή κατάσταση (Pimm, 1991), εκφράζει το μέτρο αυτού του τύπου ανθεκτικότητας. Ο άλλος τύπος ανθεκτικότητας κατά τον Holling είναι η οικολογική ανθεκτικότητα, όπου ορίζεται ως το ποσό της αναταραχής που μπορεί να διατηρηθεί πριν επέλθει αλλαγή στον έλεγχο και τη δομή του συστήματος (Holling, 1996).

Οι δύο ορισμοί διαφέρουν μεταξύ τους, καθότι η οικολογική ανθεκτικότητα δεν τείνει να επιστρέψει το σύστημα σε μια προηγούμενη σταθερή κατάσταση, διότι θεωρεί ότι τα συστήματα δύνανται να μετατοπισθούν σε ένα άλλο σημείο σταθερότητας, ενώ η μηχανική ανθεκτικότητα ακολουθεί την ετυμολογία της λέξης, δηλαδή την επιστροφή σε σημείο ισορροπίας. Επιπλέον, κατά τον Holling η οικολογική ανθεκτικότητα είναι προτιμότερη να χρησιμοποιηθεί κατά τον σχεδιασμό σε οικοσυστήματα, καθότι τα σύγχρονα θέματα βιώσιμης ανάπτυξης και περιβαλλοντικής αλλαγής χαρακτηρίζονται

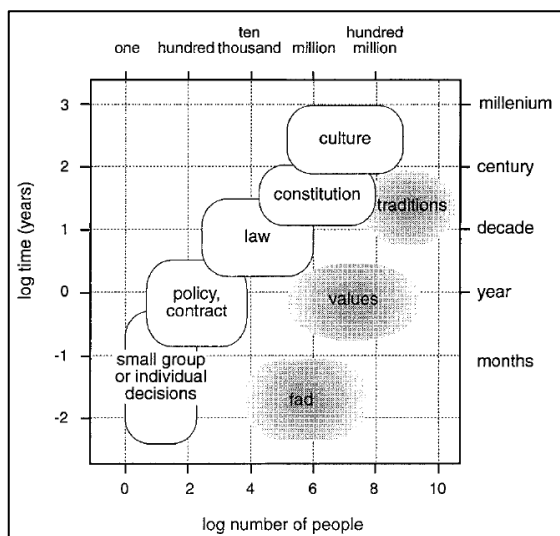
κυρίως από αλληλεπιδράσεις ανάμεσα σε σταθεροποιητικούς και αποσταθεροποιητικούς παράγοντες.

Η Davoudi (2012), πέραν των 2 τύπων ανθεκτικότητας που προαναφέρθηκαν, προσθέτει άλλον έναν, αυτόν της εξελικτικής ανθεκτικότητας. Σύμφωνα με αυτόν, τα συστήματα μπορούν να αλλάζουν με την πάροδο του χρόνου με ή χωρίς εξωγενείς διαταραχές. Παράλληλα, αναφέρει πως «η ανθεκτικότητα δεν θεωρείται ως επιστροφή στην ομαλότητα αλλά μάλλον ως η ικανότητα των πολύπλοκων κοινωνικό-οικολογικών συστημάτων να αλλάξουν, να προσαρμοστούν και δυναμικά να μετασχηματιστούν ως αντίδραση σε άγχη και εντάσεις» (Carpenter et al., 2005, από Davoudi, 2012).

Με την πάροδο των χρόνων, πολλοί ερευνητές έδωσαν διαφορετικούς ορισμούς της ανθεκτικότητας από διάφορους επιστημονικούς κλάδους, όπως η μηχανική και η ψυχολογία, χάρη στην τεράστια συνεισφορά του Holling. Για τα κοινωνικό-οικονομικά συστήματα, ως επί το πλείστον η ανθεκτικότητα ορίζεται ως "η ικανότητα ενός συστήματος να απορροφά τις διαταραχές και να αναδιοργανώνεται ενώ υπόκειται σε αλλαγές, ώστε διατηρήσει τη λειτουργία, τη δομή, την ταυτότητα και την ανατροφοδότησή του" (Meerow et al. 2016).

Αποτέλεσμα όλων των ερευνών ήταν η δημιουργία του Resilience Alliance που δημιούργησε το μοντέλο της παναρχίας (panarchy model) (Walker & Salt, 2006). Κατά τον Folke (2006), το Resilience Alliance μετουσίωσε την ανθεκτικότητα από θεωρία σε τρόπο σκέψης.

1.1.2. Μοντέλο των προσαρμοστικών κύκλων – Παναρχία

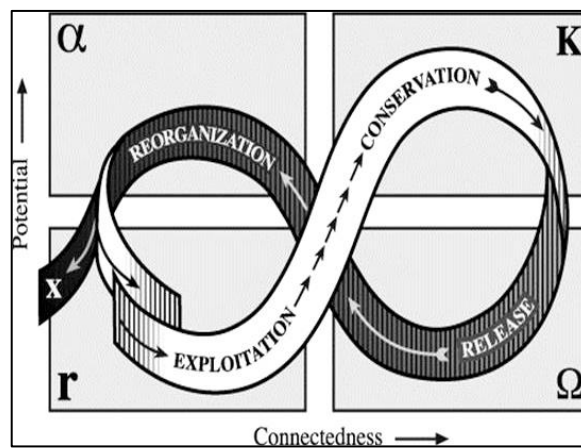
Σχήμα 1: Θεσμική ιεραρχική δομή του συνόλου κανόνων σε μία κοινωνία (Πηγή: Holling, 2001)

Με την έννοια της παναρχίας νοείται η ιεραρχική δομή, σύμφωνα με την οποία φυσικά, ανθρωπογενή και ανάμεικτα συστήματα (π.χ. κοινωνικό – οικονομικά συστήματα) είναι προσαρμοσμένα στους συνεχείς κύκλους που κάνουν, περνώντας από πολλά στάδια, δηλαδή από το στάδιο της ανάπτυξης, της διατήρησης, της απελευθέρωσης (ή δημιουργικής καταστροφής) και της επαναδιοργάνωσης, σε κάθε είδους κλίμακα (χρονική, χωρική,

κοινωνική, κ.λπ.), φάσεις που απεικονίζονται στο παρακάτω σχήμα (Holling, 2001, Gunderson & Holling, 2002).

Σε ότι αφορά την έννοια της ιεραρχίας, ξεκίνησε μεταξύ άλλων από τον Simon το 1974. Ο ίδιος δεν ονόμασε τα επίπεδα ως ιεραρχίες υπό την εξήγηση της ακολουθίας των τάξεων από πάνω προς τα κάτω, αλλά με την έννοια ημιαυτόνομων επιπέδων που διαμορφώνονται έπειτα από αλληλεπιδράσεις μεταξύ μεταβλητών ιδίων ταχυτήτων. Έτσι, το χαμηλότερο επίπεδο μεταβιβάζει μια σειρά πληροφοριών στο μεγαλύτερο.

Παράλληλα, το μοντέλο αυτό αποδεικνύει την λειτουργικότητά του, αφού επιτρέπει το μετασχηματισμό των αλληλεπιδράσεων εντός των επιπέδων ή την αλλαγή των μεταβλητών, διατηρώντας ακέραιο το συνολικό σύστημα.

Σχήμα 2: Μοντέλο προσαρμοστικού κύκλου κατά Holling (Πηγή: <https://www.resalliance.org/adaptive-cycle>)

Ο Holling δημιούργησε το μοντέλο με τον προσαρμοστικό κύκλο, εξηγώντας πιο απλουστευμένα την έννοια της εξελικτικής ανθεκτικότητας (Davoudi et al., 2012). Έτσι, σύμφωνα με το σχήμα, όσο ωριμάζει το σύστημα, τόσο φθίνει η ικανότητά του να είναι ανθεκτικό και κατά τον συγγραφέα είναι αναμενόμενο να διαλυθεί κάποια στιγμή. Όταν το σύστημα φτάσει στο τέλος του, τότε δημιουργούνται εναλλακτικοί σχηματισμοί των συστημάτων (Olsson et al., 2006). Όπως φαίνεται στο παραπάνω σχήμα, ο κύκλος προσαρμογής αποτελείται από τις τέσσερις φάσεις που προαναφέρθηκαν. Οι τέσσερις φάσεις ομαδοποιούνται στους 2 βρόγχους του κύκλου. Ο πρώτος βρόγχος εμπεριέχει τις φάσεις της ανάπτυξης και της συντήρησης, ενώ ο δεύτερος αποτελείται από τη φάση της δημιουργικής καταστροφής και της αναδιοργάνωσης όπου δημιουργούνται νέες ευκαιρίες (Simmie & Martin, 2010).

Η φάση ανάπτυξης και εκμετάλλευσης που ορίζεται με το γράμμα «Γ» συγχωνεύεται με μια φάση συντήρησης που φαίνεται με το γράμμα «Κ». Η συνολική φάση Γ-Κ χαρακτηρίζεται από μια προβλέψιμη δυναμική του συστήματος. Κατά τη διάρκεια της φάσης Κ, οι διαθέσιμοι πόροι εξαντλούνται με το σύστημα να χάνει την ευελιξία του και την ικανότητα να ανταπεξέρχεται σε εξωτερικούς κινδύνους.

Στη συνέχεια, κατά το σχήμα εμφανίζεται η φάση της δημιουργικής καταστροφής (ή απελευθέρωσης) που αναγράφεται με το γράμμα «Ω» και αποτελεί μια σύντομη φάση που οδηγεί στην τελική φάση αναδιοργάνωσης που γράφεται με το γράμμα «α». Η φάση α δεν έχει ξεκάθαρο χρόνο ολοκλήρωσης, ενώ κατά τη διάρκεια αυτής, το σύστημα μπορεί να μετατρέψει τις κρίσεις σε ευκαιρίες. Έτσι ο κύκλος ολοκληρώνεται και ξεκινάει ένας νέος όπου από τη φάση α γίνεται μετάβαση σε μια νέα φάση Γ. Η μετάβαση στη νέα φάση Γ θα εξαρτηθεί από τις παρατηρούμενες μεταβολές του συστήματος, έχοντας ως συνέπεια την αστάθεια της κυκλικής κίνησης. Έτσι, τα συστήματα μπορούν να μεταβαίνουν παραδείγματος χάρη από τη φάση Γ απευθείας στη φάση Ω ή και από τη φάση α πίσω στη φάση Ω. Ως συμπέρασμα είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι προσαρμοστικοί κύκλοι εκτελούνται σε αρκετές κλίμακες, με τα κοινωνικό – οικονομικά συστήματα να λειτουργούν κατ' αυτόν τον τρόπο, δηλαδή ως παναρχίες (Walker et al., 2004).

Εντός αυτού του σχήματος, η ανθεκτικότητα δείχνει να αλλάζει ανάλογα με τη φάση που βρίσκεται το σύστημα. Έτσι, κατά τη φάση της δημιουργικής καταστροφής, η ανθεκτικότητα βρίσκεται σε χαμηλά επίπεδα, ενώ πρόκειται για μια χρονική περίοδο υψηλής αβεβαιότητας και μετασχηματισμού του συστήματος, έχοντας υψηλές προσδοκίες να αντιστραφεί το κλίμα, κάτι που εξαρτάται και από μελλοντικές εναλλακτικές λύσεις.

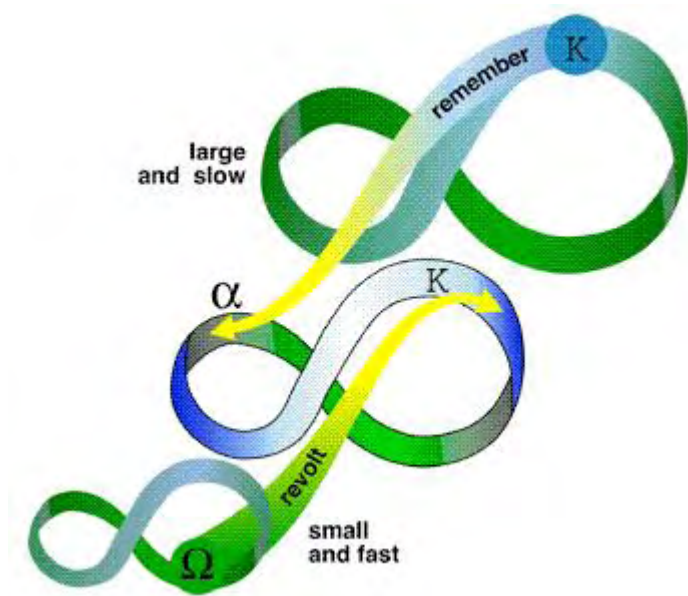
Στο σχήμα που παρατίθεται παρακάτω, εμφανίζεται ένας απλουστευμένος τρόπος παρουσίασης του μοντέλου της παναρχίας. Βάσει αυτού, η Παναρχία συνδέει προσαρμοστικούς κύκλους που αναπαριστούν μικρότερα ή μεγαλύτερα επίπεδα ανάλογα με το μέγεθός τους στο σχήμα. Έτσι, οι μικροί (και πιο γρήγοροι) κύκλοι λειτουργούν εξαρτώμενοι από τους μεγάλους (και αργούς), ενώ παράλληλα μπορούν να έχουν αντίκτυπο σ' αυτούς. Έτσι, γίνεται κατανοητό ότι τα συστήματα διαφέρουν και λειτουργούν σε διάφορες ταχύτητες και σε πολλαπλές κλίμακες. Το σύνολο των υπο-συστημάτων – ιεραρχιών που συνδέεται μεταξύ τους ονομάζεται παναρχία. Τέλος,

σημαντικό στοιχείο των συστημάτων αποτελεί η αυτό – οργάνωσή τους, αφού ενδυναμώνει τις διαδικασίες που συντελούνται στα υποσυστήματα του συνόλου, με αποτέλεσμα την ενδυνάμωση και του συνολικού συστήματος παναρχίας (Pisano, 2012).

Έτσι, εκφράζεται ξεκάθαρα η έννοια της εξελικτικής ανθεκτικότητας, καθώς αποτελεί σύμφωνα με το σχήμα, μια διαρκώς μεταβαλλόμενη διαδικασία, αφού τα συστήματα έρχονται διαρκώς αντιμέτωπα με αντίξοες συνθήκες και κρίσεις (Gunderson, 2000). Παράλληλα, μέσω της διαδικασίας των προσαρμοστικών κύκλων και της παναρχίας, η εξελικτική ανθεκτικότητα μέσω των αλληλεπιδράσεων, των μετασχηματισμών και της προσαρμοστικότητας των υποσυστημάτων σε πολλαπλές κλίμακες, διευρύνει την έννοια των 2 άλλων τύπων ανθεκτικότητας (μηχανική, οικολογική) (Gunderson & Holling, 2002, Walker et al., 2004, Folke et al., 2010).

Σχετικά με τα συστήματα της παναρχίας, υπάρχουν τέσσερις σημαντικές πτυχές της ανθεκτικότητας, εκ των οποίων οι τρεις πρώτες μπορούν να εφαρμοστούν τόσο στο συνολικό σύστημα, όσο και στα υποσυστήματα που το απαρτίζουν. Αυτές είναι:

1. Εύρος ανθεκτικότητας: Μέχρι πόσο μπορεί ένα σύστημα να διατηρήσει την ικανότητά του να ανακάμπτει.
2. Αντοχή: Ικανότητα να αλλάξει το σύστημα, πόσο «ανθεκτικό» είναι για να αλλάξει.
3. Αβεβαιότητα: πόσο κοντά είναι η τρέχουσα κατάσταση του συστήματος στο όριό του.
4. Παναρχία: λόγω των αλληλεπιδράσεων ανάμεσα στις πολλαπλές κλίμακες, η ανθεκτικότητα του συστήματος ως προς μία συγκεκριμένη κλίμακα, θα εξαρτηθεί από τις επιρροές από καταστάσεις σε άλλες κλίμακες (Walker et al., 2004).

Σχήμα 3: Το μοντέλο της Παναρχίας (Πηγή: <https://www.resalliance.org/panarchy>)

1.1.3. Εισαγωγή στην αστική ανθεκτικότητα

Παρά το γεγονός ότι η ανθεκτικότητα αναφέρεται σε επιστημονικά άρθρα από πολλούς τομείς, όπως η ψυχολογία, η μηχανική, κ.λπ., οι περισσότεροι ερευνητές αναφέρουν τον Holling ως «πατέρα» της ανθεκτικότητας με το άρθρο του που δημοσίευσε το 1973. Όμως η ανθεκτικότητα δεν μπορεί να αποτυπωθεί μόνο μέσα από κοινωνικό-οικονομικές θεωρίες. Αντ' αυτού εξαπλώθηκε σε ακόμα περισσότερους επιστημονικούς τομείς, με τον σχεδιασμό να είναι ένας εξ αυτών. Έχει ανάρητες αναφορές είτε σε κείμενα που αναφέρονται σε φυσικές καταστροφές (Coaffee, 2008, Cutter et al, 2008, Gailard 2010, Rose, 2007), στη διαχείριση των κινδύνων (Goldschalk, 2003, Serre & Barroca, 2013), στην προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή (Nelson, Adger, & Brown, 2007, Tanner, Mitchell, Polack & Guenther, 2009, Tyler & Moench, 2012), στη μηχανική (Fiksel, 2006), καθώς και στο σχεδιασμό (Ahern, 2011, Davoudi et al., 2012, Wilkinson 2011), καθώς και σε άλλα ζητήματα.

Ο όρος της ανθεκτικότητας κατά την Αθανασίου (2015) πρωτοεμφανίστηκε στα διεθνή φόρα το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ, όταν και συζητήθηκε στη Διάσκεψη Κορυφής για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Εστιάζοντας στην έννοια της αστικής ανθεκτικότητας, έχει πολλές διαφορετικές διατυπώσεις, εξαρτημένες από κάποια επιστημονική σκοπιά. Οι πρώτοι που εμβαθύναν στο αντικείμενο της αστικής ανθεκτικότητας ήταν οι Campanella και Vale (2005) όταν μέσα από την ενδελεχή έρευνα σε μελέτες πόλεων που υπέστησαν μεγάλες καταστροφές, διέκριναν τις απαιτούμενες ποιότητες της πόλης αλλά και τις

διαδικασίες που χρειάζεται μια πόλη για να ορθοποδήσει έπειτα από την καταστροφή, ώστε μια σοβαρή κρίση να μη σταθεί εμπόδιο στην μελλοντική ανάπτυξη.

Επιπρόσθετα, αρκετοί εμπνεύστηκαν από την κοινωνική θεώρηση της ανθεκτικότητας κυρίως από το επιστημονικό έργο του Adger (2000) που αναφέρεται στην έννοια της κοινωνικής ανθεκτικότητας αλλά και από την έρευνα που έχει γίνει σχετικά με την κοινωνική ευπάθεια (Cutter et al., 2003). Παράλληλα, άλλοι εστίασαν την ανθεκτικότητα στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής (Leichenko, 2011, Wardekker, de Jong, Knoor, & van der Sluijs, 2010), ενώ σημαντική μερίδα ερευνητών ασχολήθηκε με την ανθεκτικότητα σε κινδύνους και καταστροφές (Burby, Deyle, Godschalk, & Olshansky, 2000, Campanella, 2006, Godschalk, 2003, Pelling, 2003).

Σύμφωνα με την Αθανασίου (2015), η ανθεκτικότητα ήρθε στο προσκήνιο ως συμπληρωματικός όρος της βιωσιμότητας, ενώ με τον καιρό τείνει να τον αντικαταστήσει, καθώς καθιερώνεται ως κυρίαρχος τρόπος σχεδιασμού και λήψης αποφάσεων ανεξαρτήτως χωρικής κλίμακας. Παράλληλα, η αστική ανθεκτικότητα μετασηματίστηκε από μια πρακτική για τις πόλεις στην προσπάθεια να μετριαστούν τα παγκόσμια φαινόμενα (π.χ. κλιματική αλλαγή), σε έναν κυρίαρχο τρόπο σχεδιασμού ώστε οι πόλεις να προσαρμοστούν στις επερχόμενες περιβαλλοντικές, οικονομικές και κοινωνικές κρίσεις, με τον κίνδυνο των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή να είναι σε περίοπτη θέση.

Καθώς έχουν δοθεί, όπως καταλαβαίνουμε, αρκετοί ορισμοί για την αστική ανθεκτικότητα, οι Meerow et al. (2016) πραγματοποίησαν με εκτενής έρευνα, όπου εντοπίστηκαν όλες οι διαφορετικές θεωρήσεις για την ανθεκτικότητα του αστικού χώρου. Ως πρώτο συμπέρασμα μπορεί να διαπιστωθεί η πολυ-φασματική έννοια της αστικής ανθεκτικότητας (Klein et al., 2003), αλλά ταυτόχρονα και η εξαιρετική σημασία σε κάθε επιστημονικό κλάδο να αποκτήσουν την ικανότητα να αντιμετωπίζουν κάθε λογής απειλές. Ως αποτέλεσμα, παρατίθεται παρακάτω πίνακας με τους 25 ορισμούς που εντοπίστηκαν.

α/α	Συγγραφείς (έτος)	Ερευνητικό πεδίο	Αριθμός αναφορών	Ορισμός
1	Alberti et al. (2003)	Γεωργικές και βιολογικές επιστήμες, περιβαλλοντική	212	"... ο βαθμός στον οποίο οι πόλεις ανέχονται αλλοίωση πριν αναδιοργανωθούν γύρω από ένα νέο σύνολο δομών και διαδικασιών" (σελ. 1170).
2	Godschalk (2003)	Μηχανική	113	"... ένα βιώσιμο δίκτυο φυσικών συστημάτων και ανθρώπινων κοινοτήτων" (σελ. 137).
3	Pickett et al. (2004)	Γεωργικές και βιολογικές επιστήμες, περιβαλλοντική	101	"... η ικανότητα ενός συστήματος να προσαρμόζεται ενόψει των μεταβαλλόμενων συνθηκών" (σελ. 373).

4	Ernstson et al. (2010)	Περιβαλλοντικές επιστήμες, κοινωνικές επιστήμες	46	"Για να διατηρηθεί ένα συγκεκριμένο δυναμικό καθεστώ, η αστική διακυβέρνηση πρέπει επίσης να οικοδομήσει τη μετασχηματιστική ικανότητα για να αντιμετωπίσει την αβεβαιότητα και την αλλαγή" (σελ.553).
5	Campanella (2006)	Κοινωνικές Επιστήμες	44	"... η ικανότητα μιας πόλης να ανακάμψει από την καταστροφή" (σελ. 141).
6	Wardekker et al. (2010)	Διαχείριση επιχειρήσεων και λογιστική, ψυχολογία	30	"... ένα σύστημα που μπορεί να ανεχθεί διαταραχές (γεγονότα και τάσεις) μέσω χαρακτηριστικών ή μέτρων που περιορίζουν τις επιπτώσεις τους, μειώνοντας ή εξουδετερώνοντας τις ζημιές και τις διαταραχές και επιτρέποντας στο σύστημα να ανταποκρίνεται, να ανακάμπτει και να προσαρμόζεται γρήγορα σε τέτοιες διαταραχές" (Σελ. 988).
7	Ahern (2011)	Περιβαλλοντικές επιστήμες	24	"... την ικανότητα των συστημάτων να αναδιοργανώσουν και να ανακάμψουν από την αλλαγή και τη διαταραχή χωρίς να αλλάζουν σε άλλες καταστάσεις... συστήματα που είναι" ασφαλή να αποτύχουν "(σ. 341).
8	Leichenko (2011)	Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες	20	"... η ικανότητα ... να αντέξει μια σειρά σοκ και πιέσεων" (σελ. 164).
9	Tyler and Moench (2012)	Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες	11	"... ενθαρρύνει τους επαγγελματίες να σκεφτούν την καινοτομία και να αλλάξουν για να βοηθήσουν στην ανάκαμψη από πιέσεις και σοκ που μπορεί να είναι ή να μην είναι προβλέψιμες" (σελ.312).
10	Liao (2012)	Περιβαλλοντικές επιστήμες	6	"... η ικανότητα της πόλης να ανεχθεί τις πλημμύρες και να αναδιοργανώσει εάν προκύψουν σωματικές βλάβες και κοινωνικοοικονομικές διαταραχές, ώστε να αποφευχθούν θάνατοι και τραυματισμοί και να διατηρηθεί η σημερινή κοινωνικοοικονομική ταυτότητα" (σ. 5).
11	Brown et al. (2012)	Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες	5	"... η ικανότητα ... να ανταποκρίνεται δυναμικά και αποτελεσματικά στις μεταβαλλόμενες κλιματολογικές συνθήκες, ενώ συνεχίζει να λειτουργεί σε αποδεκτό επίπεδο. Ο ορισμός αυτός περιλαμβάνει την ικανότητα να αντιστέκεται ή να αντέχει τις επιπτώσεις, καθώς και την ικανότητα ανάκτησης και επανάκτησης -οργάνωση για να καθιερωθεί η απαραίτητη λειτουργικότητα για την πρόληψη της καταστροφικής αποτυχίας στο ελάχιστο και της ικανότητας να ευδοκιμήσει στην καλύτερη περίπτωση" (σελ.534).
12	Lamond and Proverbs (2009)	Μηχανική	5	"... περιλαμβάνει την ιδέα ότι οι πόλεις και οι πολίτες θα πρέπει να μπορούν να ανακάμψουν γρήγορα από μεγάλες και μικρές καταστροφές" (σελ. 63).
13	Lhomme et al. (2013)	Γη και πλανητικές επιστήμες	4	"... η ικανότητα μιας πόλης να απορροφά τις διαταραχές και να ανακάμψει τις λειτουργίες της μετά από μια διαταραχή" (σελ.222).
14	Wamsler et al. (2013)	Διοίκηση επιχειρήσεων και λογιστική, ενέργεια, μηχανική, περιβαλλοντικές επιστήμες	3	"Μια ανθεκτική στις καταστροφές πόλη μπορεί να νοηθεί ως μια πόλη που έχει καταφέρει: (α) να μειώσει ή να αποφύγει τους τρέχοντες και μελλοντικούς κινδύνους · (β) να μειώσει την τρέχουσα και μελλοντική ευαισθησία σε κινδύνους · (γ) και δομές για την αντιμετώπιση καταστροφών · και δ) να δημιουργήσουν λειτουργικούς μηχανισμούς και δομές για την αποκατάσταση καταστροφών»(σελ 71).
15	Chelleri (2012)	Γη και πλανητικές επιστήμες, κοινωνικές επιστήμες	2	"... θα πρέπει να πλαισιώνεται από οπτικές από μεριάς ανθεκτικότητας (διατήρηση συστήματος), τη μετάβασης (διαδοχική αλλαγή συστήματος) και τις μεταβολών (αναμόρφωση του συστήματος)" (σελ.287).
16	Hamilton (2009)	Μηχανική, κοινωνικές επιστήμες	2	"ικανότητα ανάκτησης και συνέχισης της παροχής των κύριων λειτουργιών της ζωής, του εμπορίου, της βιομηχανίας, της κυβέρνησης και της κοινωνικής συγκέντρωσης ενόψει των καταστροφών και άλλων κινδύνων" (σελ. 109)
17	Brugmann (2012)	Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες	1	"η ικανότητα ενός αστικού περιουσιακού στοιχείου, τοποθεσίας ή / και συστήματος να παρέχει προβλέψιμες επιδόσεις - οφέλη και χρησιμότητα και συναφή μισθώματα και άλλες ταμειακές ροές - σε ένα ευρύ φάσμα περιστάσεων"

18	Coaffee (2013)	Κοινωνικές επιστήμες	1	"... η ικανότητα να αντέχει και να ανακάμπτει από τις ενοχλητικές προκλήσεις ..." (σελ. 323).
19	Desouza and Flanery (2013)	Διαχείριση επιχειρήσεων και λογιστική, κοινωνικές επιστήμες	1	"ικανότητα απορρόφησης, προσαρμογής και αντίδρασης στις αλλαγές των αστικών συστημάτων" (σελ. 89).
20	Lu and Stead (2013)	Διαχείριση επιχειρήσεων και λογιστική, κοινωνικές επιστήμες	1	"... η ικανότητα μιας πόλης να απορροφά τις διαταραχές διατηρώντας παράλληλα τις λειτουργίες και τις δομές της" (σελ. 200).
21	Romero- Lankao and Gnatz (2013)	Περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες	1	"... ικανότητα των αστικών πληθυσμών και συστημάτων να αντέξουν μια μεγάλη σειρά κινδύνων και πιέσεων" (σελ. 358).
22	Asprone and Latora (2013)	Μηχανική	0	"... ικανότητα προσαρμογής ή ανταπόκρισης σε ασυνήθιστα συχνά ριζικά καταστροφικά γεγονότα" (σελ. 4069).
23	Henstra (2012)	Κοινωνικές επιστήμες	0	"Μια πόλη με αντοχή στην αλλαγή του κλίματος ... έχει την ικανότητα να αντέχει τις κλιματικές αλλαγές, να ανταποκρίνεται αποτελεσματικά στους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και να ανακάμπτει γρήγορα από τις υπόλοιπες αρνητικές επιπτώσεις" (σελ. 178).
24	Thornbush et al. (2013)	Ενέργεια, Μηχανική, Κοινωνικές επιστήμες	0	"... μια γενική ποιότητα των κοινωνικών, οικονομικών και φυσικών συστημάτων της πόλης ώστε να είναι επαρκώς μελλοντικά αποδεκτά" (σελ.2).
25	Wagner and Breil (2013)	Γεωργικές και βιολογικές επιστήμες	0	"... η γενική ικανότητα και δυνατότητα μιας κοινότητας να αντέχει στο στρες, να επιβιώσει, να προσαρμοστεί και να αναπηδήσει πίσω από μια κρίση ή καταστροφή και να προχωρήσει γρήγορα" (σελ.114).

Πίνακας 1: Ορισμοί της αστικής ανθεκτικότητας (Πηγή Meerow et al., 2016)

Παράλληλα, οι Meerow et al. (2016) δίνουν 6 θεματικές ενότητες για την συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου ορισμού για την αστική ανθεκτικότητα, όπου βάσει αυτών υποστηρίζουν ότι κανείς από τους παραπάνω ορισμούς δεν είναι απόλυτα άρτιος. Οι θεματικές ενότητες και οι απαντήσεις σε αυτές συνοψίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Θεματικές Ενότητες	Οι θέσεις τους
Προσδιορισμός του πεδίου που αφορά η αστική ανθεκτικότητα	Σύνθετα συστήματα πολλών κλιμάκων που αποτελούνται από κοινωνικο-οικολογικά και κοινωνικο-τεχνικά δίκτυα που περιλαμβάνουν τη διακυβέρνηση, τις ροές υλικών και ενέργειας, την υποδομή και τη κοινωνικοοικονομική δυναμική.
Έννοια της ισορροπίας	Μη ισορροπία με εστίαση ή την ικανότητα να διατηρεί βασικές επιθυμητές λειτουργίες.
Θετικό ή αρνητικό πρόσημο της αστικής ανθεκτικότητας	Ένα αμφισβητούμενο, κανονιστικό όραμα που οι πόλεις προσπαθούν να επιτύχουν.
Μηχανισμός προς την ανθεκτικότητα	Μπορεί να απαιτούνται διαφορετικοί βαθμοί αλλαγής. αυτό μπορεί να θεωρηθεί ως συνέχεια από την επιμονή στο μετασχηματισμό.
Κατανόηση της προσαρμοστικότητας (σε κάθε κίνδυνο ή για συγκεκριμένες απειλές)	Δεν θα πρέπει να προσαρμοστεί ιδιαίτερα στις τρέχουσες συνθήκες σε βάρος της γενικής προσαρμοστικής ικανότητας.
Χρονοδιάγραμμα Δράσης	Η ταχύτητα ανάκτησης ή μετασχηματισμού μετά από μια διαταραχή είναι κρίσιμη.

Πίνακας 2: Ανάλυση του νέου ορισμού της αστικής ανθεκτικότητας κατά τους Meerow et al. (2016) (Πηγή: Meerow et al., 2016)

Βάσει αυτής της προσέγγισης, δίνουν έναν ακόμα διαφορετικό ορισμό, σύμφωνα με τον οποίο:

«Η αστική ανθεκτικότητα αναφέρεται στην ικανότητα ενός αστικού συστήματος και όλων των κοινωνικο-οικολογικών και κοινωνικο-τεχνικών δικτύων του σε χωρικές και χρονικές κλίμακες να διατηρούν ή να επιστρέφουν σε επιθυμητές λειτουργίες ενόψει μιας διαταραχής, να προσαρμόζονται στις αλλαγές και να μετασχηματίζονται γρήγορα συστήματα που περιορίζουν την τωρινή και μελλοντική προσαρμοστική ικανότητα» (Meerow et al., 2016).

1.2. Θετικές και αρνητικές επιδράσεις της ανθεκτικότητας στις πόλεις

Μέσα από τον τεράστιο αριθμό βιβλίων και άρθρων για την ανθεκτικότητα των πόλεων, προκύπτει αρχικά ένα βασικό ερώτημα. Πως επιδρά η ανθεκτικότητα στο αστικό σύνολο; Καθότι πολύπλευρη έννοια, αρκετοί είναι αυτοί που παρουσιάζουν την ανθεκτικότητα ως μια βαρυσήμαντη ευκαιρία για τις πόλεις να αντιμετωπίσουν πάσης φύσεως κινδύνους, ενώ εντοπίζεται και μέρος του ερευνητικού κοινού που κρίνει αρνητικά την ανθεκτικότητα, σχετικά με τις επιπτώσεις της στον παγκόσμιο χάρτη.

1.2.1. Θετικά στοιχεία της ανθεκτικότητας

Αναφορικά με τα θετικά στοιχεία που διαθέτει η ανθεκτικότητα σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, οι Cote και Nightingale (2011), τονίζουν μεταξύ άλλων πως η έννοια της ανθεκτικότητας απασχολεί πολλούς μελετητές προκειμένου να αντιμετωπιστούν σε πρώτο στάδιο οι περιβαλλοντικές αλλαγές. Επιπρόσθετα, οι ίδιοι αναφέρουν πως η θεωρία της ανθεκτικότητας ισορροπεί ανάμεσα στην κοινωνική και περιβαλλοντική επιστήμη, αλλά και μεταξύ επιστήμης και πολιτικής, έχοντας ως αποτέλεσμα την καλύτερη κατανόηση των κοινωνικο-περιβαλλοντικών προκλήσεων, σε συνεργασία και με άλλες γνώσεις.

Παράλληλα με την παραπάνω θεώρηση, η πλειονότητα των επιστημόνων εκφράζεται θετικά για την ανθεκτικότητα. Ακόμα ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναφορά των Brown et al. (2012) στην αστική ανθεκτικότητα, ότι πέραν της ιδιότητάς της να διατηρεί της βασικές λειτουργίες του συστήματος, αποτελεί και ικανότητα των αστικών συστημάτων να βελτιωθούν και να οδηγηθούν προς την ευημερία.

Επιπλέον, μια μερίδα ερευνητών εκφράζονται θετικά για την ανθεκτικότητα, όμως διαθέτουν μια δόση επιφυλακτικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η άποψη του Campanella (2006) πως η ανθεκτικότητα είναι η δυνατότητα να επιστρέφει ένα

σύστημα σε μια σταθερή κατάσταση μετά από κάποιες διαταραχές (Lhomme et al., 2013). Όμως, φαίνεται να διατηρείται μια καχυποψία σχετικά με την κατάσταση που μεταβαίνει το σύστημα εάν είναι επιθυμητή, γεγονός που αποτελεί μια πιο «μουδιασμένη» θετική άποψη επί του θέματος της ανθεκτικότητας.

Στο ίδιο μήκος κύματος, μια ακόμα θετική άποψη είναι ότι η ανθεκτικότητα στις πόλεις αποτελεί έναν διαφορετικό τρόπο ανάπτυξης των πόλεων σε σχέση με την αρκετά εύκολη λύση της ανταγωνιστικότητας μέσω της καινοτομίας (Καυκαλάς, κ.α., 2015). Αντιθέτως, η Αθανασίου (2015) υποστηρίζει πως η ανάγκη των πόλεων για την ανταγωνιστικότητα συμβαδίζει με την επιθυμία των πόλεων να είναι ανταγωνιστικές. Όμως συνισταμένη των 2 απόψεων είναι το γεγονός ότι η ανθεκτικότητα, αποτελεί ένα σύγχρονο εργαλείο στην ατζέντα για τις πόλεις. Παράλληλα, κρίνεται απόλυτα θετικά η προσέγγιση αυτή στις πόλεις αφού δίνει μεγάλη σημασία στις κοινότητες στην παραγωγική δομή, καθώς και στα ιστορικά και χωρικά χαρακτηριστικά τους (Καυκαλάς κ.α., 2015).

Έτσι, διαπιστώνουμε πως κατά ένα μεγάλο αριθμό επιστημόνων, η ανθεκτικότητα είναι κάτι εξαιρετικά θετικό. Πιο συγκεκριμένα και εύστοχα όπως αναφέρει και ο Leichenko (2011), είναι πλήρως αποδεκτή η θετική επίδραση της ανθεκτικότητας στο άκρως σημαντικό ζήτημα της βιωσιμότητας.

1.2.2. Αρνητικές επιδράσεις της ανθεκτικότητας

Η αστική ανθεκτικότητα στο σύνολό της θεωρείται από αρκετούς αμφισβητούμενη έννοια. Βέβαια, υπάρχουν και κάποια άρθρα που επικεντρώνονται σε αρνητικές εκφάνσεις της έννοιας. Αρχικά, οι Friend και Moench (2013) εκφράζουν τη δυσαρέσκειά τους για την διατύπωση της ανθεκτικότητας, σχετικά με τις κοινωνικές αναταραχές. Συγκεκριμένα, θεωρούν πως η έννοια της ανθεκτικότητας, λόγω της εξέλιξής της μέσω της μελέτης των συστημάτων υποδομής, αλλά και των οικολογικών και ψυχολογικών συστημάτων, ασχολείται εξ ολοκλήρου με τα χαρακτηριστικά του συστήματος που έχει υποστεί την αναταραχή. Έτσι, δεν εξετάζονται οι κοινωνικές αξίες των αστικών συστημάτων, με κοινωνικές αναταραχές όπως η φτώχεια, να μην αποτελούν μείζονα θέματα στα ανθεκτικά συστήματα. Γι' αυτό το λόγο θεωρούν ότι η ανθεκτικότητα από μόνη της είναι ανεπαρκής έννοια.

Επιπλέον, υπάρχει και η αντίληψη ότι η ανθεκτικότητα είναι αλληλένδετη με πολιτικά συστήματα. Ο Joseph (2013) τονίζει πως η ανθεκτικότητα ταιριάζει με τις επιταγές του νεοφιλελευθερισμού και τις νεοφιλελεύθερες μορφές διακυβέρνησης. Επίσης, κάνει

αναφορά στην αγγλοσαξωνική αντίληψη για την ανθεκτικότητα μέσω πολιτικών εγγράφων και σχεδίων που την αφορούν, όπου χαρακτηρίζει το σύστημα διακυβέρνησης με μια νεοφιλελεύθερη μορφή διακυβέρνησης (governmentality), που δίνει έμφαση στην ατομική προσαρμοστικότητα. Έτσι, μέσα από το πλαίσιο που έχει οριοθετήσει, καταλήγει πως η ανθεκτικότητα στερείται βαθύτερων νοημάτων αναφορικά με τη λειτουργία των συστημάτων και με την ψυχολογία της ανθρώπινης κατάστασης, με αποτέλεσμα να διατυπώνονται «κοινότατα επιχειρήματα σχετικά με την αλλαγή της παγκόσμιας φύσης και την ανάγκη να προστατευθεί η καθημερινότητα». Επιπλέον, στο άρθρο αναφέρεται πως παρά την ενσωμάτωση της αστικής ανθεκτικότητας σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς, υπάρχουν ορισμένες αποκλίσεις με παράδειγμα τη Γαλλία που διακατέχεται από ένα σκεπτικιστικό κλίμα σχετικά με την ιδέα της ανθεκτικότητας.

Παράλληλα με τις παραπάνω έρευνες οι MacKinnon και Derickson προσθέτουν την δική τους άποψη στο σύνολο των αρνητικών κριτικών της αστικής ανθεκτικότητας. Η άποψή τους βασίζεται σε 3 σημεία. Αρχικά, θεωρούν ότι η ανθεκτικότητα, καθώς προέρχεται από τη θεωρία της οικολογίας και των συστημάτων, είναι συντηρητική κατά την εφαρμογή της στην κοινωνία, λόγω της προσπάθειας να μείνει σταθερό το σύστημα απέναντι σε παρεμβολές. Αυτό θεωρούν θα έχει ως αποτέλεσμα την όξυνση των κοινωνικών ανισοτήτων. Στη συνέχεια, λόγω του ότι η ανθεκτικότητα εφαρμόζεται από κρατικούς φορείς και εμπειρογνώμονες σε θέματα ανάπτυξης, αστικού σχεδιασμού κ.λπ., ουσιαστικά πρόκειται για μια στρατηγική top-down με αποτέλεσμα η ευθύνη για να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα και η προσαρμοστικότητα σε μια σειρά από εξωγενείς κινδύνους να μεταφέρεται σε ατομικό επίπεδο, σε κοινότητες και περιοχές. Ως τρίτο σημείο διαφωνίας με την ανθεκτικότητα, υποστηρίζεται πως είναι λάθος η χωρική κλίμακα. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι η ανθεκτική πολιτική βασίζεται σε ένα βασικό χάσμα μεταξύ του τοπικού και του παγκόσμιου επιπέδου (local – global divide) με διάφορες χωρικές κλίμακες όπως η εθνική και η περιφερειακή ορίζονται ως χώροι για την εξασφάλιση της προσαρμοστικότητας στις αμετάβλητες παγκόσμιες απειλές. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να εντοπισθούν οι πηγές της ανθεκτικότητας της εκάστοτε κλίμακας. Έτσι οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι η πολιτική για την ανθεκτικότητα μεταφέρει ανίσχυρες ευθύνες, κινητοποιώντας τις κοινότητες και τις περιοχές χωρίς κάποιο ιδιαίτερο αποτέλεσμα. Τέλος, προσπαθούν στο πλαίσιο της εύρεσης και προώθησης ενός «αντι-συστημικού τρόπου σκέψης» να εξετάσουν την έννοια της

επινοητικότητα (Resourcefulness) και πως μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική προσέγγιση της ανθεκτικότητας.

1.3. Πολιτικές αστικής ανθεκτικότητας από παγκόσμιους και κοινοτικούς φορείς

Η ανθεκτικότητα όπως αναφέραμε από το 2002 έχει γίνει θέμα σε πολλά παγκόσμια fora, γεγονός που καταμαρτυρεί το βαρυσήμαντο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει τα επόμενα χρόνια για την βιώσιμη ανάπτυξη. Επεμβάσεις όπως η βελτίωση των υποδομών προκειμένου να αντιμετωπίσουν οι πόλεις μεγάλης έκτασης κρίσεις (π.χ. πλημμύρες), αλλά και η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή αποτελούν σημαντικά σημεία της αστικής ανθεκτικότητας, όπως προωθείται από διεθνείς οργανισμούς και δίκτυα.

1.3.1. Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και Αστική Ανθεκτικότητα

Η αστική ανθεκτικότητα, εκτός από εξαιρετικά σημαντική έννοια στην ακαδημαϊκή βιβλιογραφία, τα τελευταία χρόνια χρησιμεύει ως βάση για ένα ευρύ φάσμα στρατηγικών παρεμβάσεων και επενδύσεων μεταξύ των κορυφαίων αναπτυξιακών ιδρυμάτων του κόσμου και, όλο και περισσότερο, μέσα στην ανθρωπιστική κοινότητα. Έτσι, έχει εισαχθεί δυναμικά στις κατευθύνσεις για τις αστικές περιοχές παγκόσμιων και κοινοτικών φορέων, ένας εκ των οποίων είναι και ο Ο.Η.Ε.. Η επίτευξη της ανθεκτικότητας αποτελεί πλέον έναν από τους κεντρικούς στόχους πολιτικής στην αναπτυξιακή ατζέντα μετά το 2015, καθώς είναι κεντρικό θέμα σε όλες τις σημαντικές συμφωνίες του, συμπεριλαμβανομένου του Πλαισίου Sendai για Μείωση του Κινδύνου από τις Καταστροφές, της Συμφωνίας του Παρισιού για τις Κλιματικές Μεταβολές, των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης, και τη Νέα Αστική Ατζέντα.

1.3.1.1. Νέα Αστική Ατζέντα

Αρχικά, στις 20 Οκτωβρίου του 2016, στο Κίτο του Εκουαδόρ, όπου διεξήχθη το Συνέδριο των Ηνωμένων Εθνών, υιοθετήθηκε η Νέα Αστική Ατζέντα (New Urban Agenda), όπου συνοψίζονται όλες οι πολιτικές και οι κατευθύνσεις του οργανισμού για τις πόλεις σε παγκόσμιο επίπεδο. Η ανθεκτικότητα κατέχει μια εξέχουσα θέση στο κείμενο, καθώς αναφέρεται για την αντιμετώπιση σχεδόν κάθε παγκόσμιου προβλήματος.

Κατά τη ΝΑΑ η ανθεκτικότητα «επικεντρώνεται στον τρόπο με τον οποίο τα άτομα, οι κοινότητες και οι επιχειρήσεις όχι μόνο αντιμετωπίζουν τις πολλαπλές κρίσεις και τονίζουν, αλλά και συνειδητοποιούν ευκαιρίες για μετασχηματιστική ανάπτυξη», ενώ

επιπλέον «αντιλαμβάνεται την αστική περιοχή ως ένα δυναμικό και περίπλοκο σύστημα που πρέπει να προσαρμόζεται συνεχώς σε διάφορες προκλήσεις με ολοκληρωμένο και ολιστικό τρόπο» (New Urban Agenda, 2016). Έτσι, προτείνονται δράσεις για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας των πόλεων, που θα έχουν θετικό αντίκτυπο σε πάνω από ένα πρόβλημα. Παράλληλα, προσεγγίζοντας την έννοια της ανθεκτικότητας, οι παράγοντες που την επηρεάζουν σε μια πόλη είναι:

- Ο κίνδυνος για τη ζωή και την ιδιοκτησία,
- Η ευπάθεια και έκθεση περιβαλλοντικών, ανθρώπινων και κοινωνικών συστημάτων και
- Ο βαθμός ετοιμότητας φυσικών συστημάτων και συστημάτων διακυβέρνησης για κάθε κίνδυνο.

Έτσι, το κείμενο για τις πόλεις βασίζεται σε τρεις κύριους πυλώνες, τον πολεοδομικό σχεδιασμό την αστική νομοθεσία και τη δημοτική χρηματοδότηση, οι οποίοι οριοθετούν το πλαίσιο για την κατανόηση της αστικής ανθεκτικότητας. Καθένας εξ αυτών είναι αλληλένδετος, αφού χωρίς καλό πολεοδομικό σχεδιασμό, ο χώρος κινδυνεύει από τη συσσώρευση φτωχών και αντιπαραγωγικών επενδύσεων. Έπειτα χωρίς καλή διακυβέρνηση και νομοθεσία το επενδυτικό τοπίο είναι πιο αβέβαιο και αδιάφανο, δυσκολεύοντας σωστά σχέδια να πραγματοποιηθούν. Τέλος, χωρίς την απαιτούμενη χρηματοδότηση των σχεδίων, δε μπορεί να επιβεβαιωθεί η επιτυχία των σχεδίων, εφόσον υπάρχει κίνδυνος να παραληφθούν οι μακροπρόθεσμες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής σε πιο άμεσες επενδυτικές προτάσεις, θέτοντας το αστικό σύστημα σε κίνδυνο.

Αναφορικά με την χρηματοδότηση, ο ΟΗΕ αναγνωρίζει το γεγονός ότι η ανθεκτικότητα είναι σημαντικός παράγοντας στη χρηματοδότηση δράσεων που αφορούν τη μορφή και τη λειτουργία της πόλης. Ως παράδειγμα, αναφέρεται η νέα τάση της Παγκόσμιας Τράπεζας να επενδύσει σε έργα υποδομής μεγάλης κλίμακας που αποσκοπούν σε μια ευρύτερη οπτική της ανθεκτικότητας, καθώς και η μέχρι τώρα μέριμνα μέσω επενδυτικών αποφάσεων για τους κινδύνους της κλιματικής αλλαγής στις πόλεις (New Urban Agenda, 2016 , Issue Paper of Resilience, 2015).

1.3.1.2. Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης

Το πρόγραμμα με τους 17 Στόχους για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη υιοθετήθηκε από τον ΟΗΕ τον Σεπτέμβριο του 2015 στα πλαίσια της διάσκεψης κορυφής που πραγματοποιήθηκε στη Νέα Υόρκη, ενώ τέθηκε σε δράση την 1^η Ιανουαρίου του 2016. Αυτή η ατζέντα

αποτελεί τη βάση για τις δράσεις τόσο της διεθνούς κοινότητας, όσο και των κρατών – μελών με σκοπό την επίτευξη της κοινής ευημερίας.

Για το σκοπό αυτό, συστάθηκαν 17 στόχοι με 169 δράσεις, όταν το προηγούμενο πλάνο για τη βιώσιμη ανάπτυξη είχε μόλις 21 δράσεις. Οι στόχοι αυτοί είναι προϊόν ανοικτής διαπραγμάτευσης που έγινε μεταξύ των 193 κρατών μελών του ΟΗΕ, της κοινωνίας των πολιτών και άλλων ενδιαφερόμενων, προβάλλοντας έτσι ένα ευρύ φάσμα από ενδιαφέροντα και προοπτικές. Παράλληλα, το νέο πλάνο αφορά πλέον κάθε ανεπτυγμένο ή αναπτυσσόμενο κράτος. Επιπλέον, για να επιτευχθούν οι Στόχοι Αειφόρου Ανάπτυξης (SDG), θα απαιτηθούν σημαντικές επενδύσεις τόσο στις ανεπτυγμένες όσο και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτή η ατζέντα θα απαιτήσει την κινητοποίηση σημαντικών πόρων που φτάνουν τα τρισεκατομμύρια δολάρια. Όμως, η ατζέντα αυτή έχει τον χαρακτήρα της αυτό-οργάνωσης, καθώς στοχεύει στον εντοπισμό των απαιτούμενων πόρων, μέσα από εγχώριες και διεθνείς πηγές, είτε δημοσίου είτε ιδιωτικού τομέα.

Οι στόχοι και οι κατευθύνσεις αειφόρου ανάπτυξης είναι ολοκληρωμένοι και αδιαίρετοι, παγκόσμιου χαρακτήρα και εφαρμόσιμοι παγκοσμίως, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορετικές εθνικές πραγματικότητες, τις ικανότητες και τα επίπεδα ανάπτυξης και τηρώντας τις εθνικές πολιτικές και προτεραιότητες. Οι κατευθύνσεις ορίζονται ως φιλόδοξες και παγκόσμιες, με κάθε κυβέρνηση να θέτει τις δικές της εθνικές κατευθύνσεις, καθοδηγούμενες από το παγκόσμιο επίπεδο των φιλοδοξιών, αλλά λαμβάνοντας υπόψη τις εθνικές της συνθήκες. Κάθε κυβέρνηση θα αποφασίσει επίσης πώς θα πρέπει να ενσωματωθούν αυτοί οι φιλόδοξοι και παγκόσμιοι στόχοι στις εθνικές διαδικασίες σχεδιασμού, τις πολιτικές και τις στρατηγικές. Είναι σημαντικό να αναγνωριστεί η σχέση μεταξύ βιώσιμης ανάπτυξης και άλλων συναφών συνεχιζόμενων διαδικασιών στον οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό τομέα.

Ανάμεσα σε εξαιρετικά σημαντικά θέματα, όπως η φτώχεια, η κλιματική αλλαγή, η προστασία του περιβάλλοντος και η οικονομική κρίση, ένα σημαντικό ζήτημα που εκφράζεται σε στόχο είναι η ανθεκτικότητα των πόλεων. Συγκεκριμένα, ο 11^{ος} στόχος αφορά την δημιουργία ασφαλών, ολοκληρωμένων, βιώσιμων και ανθεκτικών πόλεων. Οι λόγοι που οδήγησαν στην προώθηση αυτού του στόχου ήταν οι εξής:

- Περίπου ο μισός πληθυσμός της Γης - 3,5 δισεκατομμύρια άνθρωποι - ζει στις πόλεις σήμερα,

- Μέχρι το 2030, σχεδόν το 60% του παγκόσμιου πληθυσμού θα ζει σε αστικές περιοχές,
- Το 95% της αστικής επέκτασης στις επόμενες δεκαετίες θα λάβει χώρα στον αναπτυσσόμενο κόσμο,
- 828 εκατομμύρια άνθρωποι ζουν στις παραγκουπόλεις σήμερα και ο αριθμός τους συνεχίζει να αυξάνεται,
- Οι πόλεις καταλαμβάνουν μόλις το 3% της γης, αλλά αντιπροσωπεύουν το 60-80% της κατανάλωσης ενέργειας και το 75% των εκπομπών άνθρακα,
- Η ταχεία αστικοποίηση ασκεί πίεση στις παροχές γλυκού νερού, στα λύματα, στο περιβάλλον διαβίωσης και στη δημόσια υγεία,
- Η υψηλή πυκνότητα των πόλεων μπορεί να αποφέρει κέρδη απόδοσης και τεχνολογική καινοτομία, μειώνοντας παράλληλα την κατανάλωση πόρων και ενέργειας (<https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>)

Για την πραγματοποίηση του στόχου αυτού έχουν δοθεί οι εξής κατευθύνσεις:

1. Μέχρι το 2030, θα εξασφαλιστεί η πρόσβαση όλων σε επαρκή, ασφαλή και οικονομικά προσιτή στέγαση και βασικές υπηρεσίες καθώς και πρόκειται να αναβαθμιστούν οι παραγκουπόλεις.
2. Μέχρι το 2030, θα παρέχει πρόσβαση σε ασφαλή, οικονομικά προσιτά, προσβάσιμα και βιώσιμα συστήματα μεταφορών για όλους, βελτιώνοντας την οδική ασφάλεια, ιδίως με την επέκταση των δημόσιων συγκοινωνιών, δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στις ανάγκες των ευάλωτων πληθυσμών, γυναικών, παιδιών, ατόμων με αναπηρία και ηλικιωμένων.
3. Μέχρι το 2030, να ενισχυθεί η αειφόρος αστικοποίηση και η ικανότητα συμμετοχικού, ολοκληρωμένου και βιώσιμου σχεδιασμού και διαχείρισης των ανθρώπινων εγκαταστάσεων σε όλες τις χώρες.
4. Ενίσχυση των προσπαθειών για την προστασία και διαφύλαξη της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς του κόσμου.
5. Μέχρι το 2030, θα μειωθεί σημαντικά ο αριθμός των θανάτων και ο αριθμός των ατόμων που πλήττονται και θα μειωθούν σημαντικά οι άμεσες οικονομικές απώλειες σε σχέση με το παγκόσμιο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν που προκαλούνται από καταστροφές, συμπεριλαμβανομένων των καταστροφών που σχετίζονται με το νερό, με επίκεντρο την προστασία των φτωχών και των ευάλωτων πληθυσμών.

6. Μέχρι το 2030, θα μειωθούν οι δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις των πόλεων ανά κάτοικο, μεταξύ άλλων δίνοντας ιδιαίτερη προσοχή στην ποιότητα του αέρα και στη διαχείριση των αστικών και άλλων αποβλήτων.
7. Μέχρι το 2030, να παρέχεται καθολική πρόσβαση σε ασφαλείς, χωρίς αποκλεισμούς και προσβάσιμους, πράσινους και δημόσιους χώρους, ιδίως για τις γυναίκες και τα παιδιά, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας και τα άτομα με αναπηρίες.
 - a. Υποστήριξη θετικών οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεσμών μεταξύ αστικών, περιαστικών και αγροτικών περιοχών με την ενίσχυση του εθνικού και περιφερειακού αναπτυξιακού σχεδιασμού.
 - b. Μέχρι το 2020, να αυξηθεί σημαντικά ο αριθμός των πόλεων και των οικισμών που υιοθετούν και να εφαρμόζουν ολοκληρωμένες πολιτικές και σχέδια για την ενσωμάτωση, την αποδοτικότητα των πόρων, τον μετριασμό και την προσαρμογή στις κλιματικές αλλαγές, την ανθεκτικότητα στις καταστροφές και την ανάπτυξη και υλοποίηση, αλλά και για μια ολοκληρωμένη διαχείριση κινδύνων από καταστροφές σε όλα τα επίπεδα, όπως ορίζεται από το Πλαίσιο Sendai για την Μείωση του Κινδύνου και των Καταστροφών για την χρονική περίοδο 2015-2030.
 - c. Υποστήριξη των αναπτυσσόμενων χωρών, μεταξύ άλλων μέσω χρηματοδοτικής και τεχνικής βοήθειας, για την οικοδόμηση βιώσιμων και ανθεκτικών κτιρίων χρησιμοποιώντας τοπικά υλικά (<https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>).

1.3.1.3. Κάνοντας τις Πόλεις Ανθεκτικές (*Making Cities Resilient*)

Από τις πρώτες απόπειρες προώθησης της αστικής ανθεκτικότητας από τον ΟΗΕ υπήρξε η καμπάνια με τίτλο «Κάνοντας τις Πόλεις Ανθεκτικές». Ξεκίνησε το 2010 με ορίζοντα το 2020, μέσω του Γραφείου Ηνωμένων Εθνών για Μείωση Κινδύνου από Καταστροφές και σε συνεργασία με τους δημάρχους και τους αρχηγούς των τοπικών κυβερνήσεων από πόλεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, χαρακτηριστικών, τοποθεσίας και προφίλ κινδύνου. Παράλληλα, η καμπάνια απευθύνεται και στους πολίτες, σε επαγγελματίες πολεοδόμους, καθώς και στις εθνικές αρχές και κοινωνικές ομάδες, ώστε να αναπτυχθούν καινοτόμες ιδέες για την αντιμετώπιση κινδύνων. Επιπλέον, άλλοι οργανισμοί που συμμετέχουν στην εκστρατεία αυτή είναι άλλοι οργανισμοί του ΟΗΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα, η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης, δίκτυα πόλεων όπως οι Ηνωμένες Πόλεις και Τοπικές Κυβερνήσεις και ΜΚΟ.

Βασικός λόγος για τον οποίον ο ΟΗΕ αποφάσισε να λύσει μείζονος σημασίας θέματα σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές και τους δημάρχους είναι ότι οι πολίτες ανά τον κόσμο σ' αυτούς εκφράζουν πιο άμεσα τα προβλήματά τους και τις ανάγκες τους. Παράλληλα, οι τοπικές κυβερνήσεις παρέχουν βασικές υπηρεσίες και την εποπτεία των πολιτών, ασχολούνται με άμεσα ζητήματα αστικής ανάπτυξης, ενώ διαχειρίζονται καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Ως εκ τούτου, υπάρχει ανάγκη για παροχή γνώσεων, εργαλείων, ικανοτήτων, αλλά και πόρων ώστε να ανταποκρίνονται σωστά στα καθήκοντά τους.

Στόχος του προγράμματος είναι η στήριξη της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, μέσω δράσεων που προάγουν την αστική ανθεκτικότητα και αυξάνουν τοπικό επίπεδο αντίληψης του κινδύνου καταστροφών, με τη βοήθεια συμπράξεων μεταξύ πολλών ενδιαφερόμενων (UNISDR, 2012).

Επιπρόσθετα η εκστρατεία αυτή στοχεύει:

- Στην ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκόμενων σε όλα τα επίπεδα για τα οφέλη από τη μείωση των αστικών κινδύνων,
- Μέσω του προϋπολογισμού από τα σχέδια των τοπικών αρχών για χρηματοδοτήσεις, να επιλέγονται συνετά επενδύσεις που αφορούν δράσεις σχετικά με τη μείωση του κινδύνου καταστροφών,
- Κατασκευή και προστασία σημαντικών υποδομών, συμπεριλαμβάνοντας τη μείωση κινδύνου από καταστροφές στις συμμετοχικές διαδικασίες του σχεδιασμού για την αστική ανάπτυξη.

Υπολογισμός αποτελεσμάτων – Τα Δέκα Απαιτούμενα για μια Ανθεκτική Πόλη

Ένα σημαντικό ερώτημα που γεννάται είναι το πώς μετριέται η επιτυχία του προγράμματος. Ένα από τα εργαλεία που παρείχαν στους συμμετέχοντες είναι ο κατάλογος των Δέκα Απαιτούμενων για να γίνουν οι Πόλεις Ανθεκτικές (Ten Essentials for Making Cities Resilient). Το συγκεκριμένο εργαλείο αναπτύχθηκε προκειμένου να επιταχυνθεί η εφαρμογή του Πλαισίου του Sendai για την Μείωση του Κινδύνου Καταστροφών σε τοπικό επίπεδο. Κάθε ένα στοιχείο από τα δέκα συνολικά αντιστοιχεί σε μια προτεραιότητα δράσης του Πλαισίου. Πρόκειται για τα κρίσιμα και ανεξάρτητα βήματα που πρέπει να ακολουθηθούν με σκοπό την ανάπτυξη και διατήρηση της ανθεκτικότητας. Παράλληλα παρέχεται το σκεπτικό για κάθε ουσιώδες απαιτούμενο, επισημαίνοντας τους στρατηγικούς τομείς παρέμβασης και προσδιορίζοντας τις βασικές ενέργειες. Οι δράσεις που προσδιορίζονται στο πλαίσιο κάθε απαιτούμενου πρέπει να

αποτελούν μέρος της συνολικής διαδικασίας σχεδιασμού μείωσης του κινδύνου καταστροφών και να επηρεάζουν τον σχεδιασμό γενικότερα, αλλά και τον σχεδιασμό της αστικής ανάπτυξης. Επιγραμματικά, τα Δέκα Απαιτούμενα είναι:

- Απαιτούμενο 1: Να υπάρχει σωστή οργάνωση και κατεύθυνση για να μειωθεί ο κίνδυνος από τις καταστροφές, με τη συμμετοχή των πολιτών.
- Απαιτούμενο 2: Καθορισμός προϋπολογισμού για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών και παροχή κινήτρων στους ιδιοκτήτες των σπιτιών, τις οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, τις κοινότητες, τις επιχειρήσεις και τον δημόσιο τομέα, ώστε να επενδύσουν στη μείωση των κινδύνων που αντιμετωπίζουν.
- Απαιτούμενο 3: Διαρκής ενημέρωση των δεδομένων που σχετίζονται με τους κινδύνους και τα τρωτά σημεία. Χρήση των εκτιμήσεων κινδύνου για τα σχέδια και τις αποφάσεις αστικής ανάπτυξης. Επιπλέον, πρέπει να εξασφαλιστεί ότι αυτές οι πληροφορίες και τα σχέδια για την ανθεκτικότητα της πόλης είναι άμεσα διαθέσιμα στο κοινό και συζητούνται πλήρως μαζί τους.
- Απαιτούμενο 4: Επένδυση και διατήρηση κρίσιμων υποδομών για την αντιμετώπιση κινδύνων όπως αντιπλημμυρικά συστήματα.
- Απαιτούμενο 5: Αξιολόγηση της ασφάλειας όλων των σχολείων και των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης.
- Απαιτούμενο 6: Εφαρμογή ρεαλιστικών και σε σχέση με τους κινδύνους συμβατών κανόνων οικοδόμησης και σχεδιασμού του χώρου. Προσδιορισμός γης για οικονομικά αδυνάτους κατοίκους και αναβάθμιση «άτυπων» οικισμών.
- Απαιτούμενο 7: Διασφάλιση ότι τα εκπαιδευτικά προγράμματα και η κατάρτιση για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών εφαρμόζονται στα σχολεία και τις τοπικές κοινότητες..
- Απαιτούμενο 8: Προστασία των οικοσυστημάτων και του φυσικού πλούτου από τις πλημμύρες, καταιγίδες και άλλες φυσικές καταστροφές που η πόλη μπορεί να είναι ευάλωτη. Παράλληλα, η πόλη πρέπει να προσαρμοστεί στην κλιματική αλλαγή μέσω καλών τακτικών μείωσης των κινδύνων.
- Απαιτούμενο 9: Εξασφάλιση αποτελεσματικής απόκρισης σε περίπτωση καταστροφής. Εγκατάσταση συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης και διαχείρισης εκτάκτων αναγκών, σε συνδυασμό με τακτικές ασκήσεις δημόσιας ετοιμότητας σε περίπτωση καταστροφών.

- Απαιτούμενο 10: Μετά από κάθε καταστροφή, οι ανάγκες του πληγέντος πληθυσμού πρέπει να αποτελούν πρωτεύον αντικείμενο προς ανασυγκρότηση, και μακροπρόθεσμα να σχεδιάζονται και να εκτελούνται άμεσα λύσεις που θα καλύψουν τις έκτακτες ανάγκες, όπως η ανακατασκευή κατοικιών. (UNISDR, 2012).

Ο ΟΗΕ αναφέρει ότι μέχρι το 2011 θεωρούσε ως επιτυχία το πόσες τοπικές αρχές από όλο τον κόσμο δήλωναν συμμετοχή στο πρόγραμμα. Από το 2012, η επιτυχία μετρήταν ανάλογα με τον αριθμό των συνεργασιών που προκύπταν από διάφορους εμπλεκόμενους σε τοπικό επίπεδο, καθώς και από την πρόοδο που σημείωναν οι τοπικές αρχές και οι πόλεις τους για κάθε ένα άξονα από τον κατάλογο των Ten Essentials μέσα από ένα εργαλείο με τίτλο «Εργαλείο αυτό-αξιολόγησης τοπικής αυτοδιοίκησης» (LG- SAT).

Από το 2014, χρησιμοποιείται ένα νέο και πιο προηγμένο εργαλείο αξιολόγησης γνωστό ως «City Resilience Scorecard», παρέχοντας μια πιο ενδεδειγμένη ανάλυση των τοπικών δράσεων σε ότι αφορά τα αντίστοιχα επίπεδα κινδύνων, καθώς και βοηθώντας τις πόλεις να βρουν σημεία που χρειάζονται ενίσχυση και να εκπονήσουν σχέδια δράσης. Ωστόσο, με την υιοθέτηση του Πλαισίου Sendai, τα Δέκα Απαραίτητα για την Ανθεκτικότητα των Πόλεων έχουν αναθεωρηθεί από τους εταίρους για να ανταποκριθούν στην εφαρμογή του πλαισίου σε τοπικό επίπεδο, μαθαίνοντας τόσο από το LG-SAT, όσο και από το «City Resilience Scorecard». Παράλληλα όμως, τα νέα Δέκα Απαιτούμενα για την Ανθεκτικότητα των Πόλεων χαρακτηρίζονται από ένα εμπειριστατωμένο και συνολικό εργαλείο αξιολόγησης, που ανοίγει το δρόμο για τις πόλεις να δημιουργήσουν αποτελεσματικά και εφαρμόσιμα τοπικά σχέδια δράσεων για την ανθεκτικότητα (<https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/home/faq>).

Οι πόλεις που συμμετέχουν μέχρι στιγμής στο πρόγραμμα αυτό είναι πάνω από 600,

Χάρτης 1: Χάρτης με το σύνολο των πόλεων - συμμετεχόντων της εκστρατείας (Πηγή: <https://www.unisdr.org/campaign/resilientcities/home/cities>)

1.3.2. Ευρωπαϊκή Ένωση και Αστική Ανθεκτικότητα

Η Ευρωπαϊκή Ένωση κατά καιρούς έχει εκφράσει το ενδιαφέρον της για τη δημιουργία ανθεκτικών πόλεων. Κατά τις διακηρύξεις της Ε.Ε. αλλά και μέσω των προγραμμάτων της, η ανθεκτικότητα αντιλαμβάνεται διαφορετικά, ανάλογα το πεδίο που εκπροσωπεί. Η ανθεκτικότητα ως μέσον αντιμετώπισης των παγκόσμιων προβλημάτων είναι μια έννοια που αναπαράγεται διαχρονικά στις Ευρωπαϊκές πολιτικές, παρ' όλ' αυτά, τα τελευταία χρόνια έχει ξεκινήσει η εστίαση της έννοιας της ανθεκτικότητας σε επίπεδο πόλεων.

Αρχικά, στην Ευρωπαϊκή Συμφωνία για την Ανάπτυξη (European Consensus on Development) του 2016, μεταξύ άλλων αναφέρεται η τεράστια σημασία της ανάπτυξης ανθεκτικών πόλεων με φόντο τον κίνδυνο από παγκόσμιες προκλήσεις, όπως είναι η παγκόσμια φτώχεια. Παράλληλα, διάφορες προκλήσεις σε πολλούς τομείς, όπως η ανεπάρκεια στη διακυβέρνηση, η διαφθορά και η έλλειψη του κράτους δικαίου, ώθησαν την Ε.Ε. στην συναίνεση για την ανάπτυξη, συμβάλλοντας στην επίτευξη των προτεραιοτήτων της εξωτερικής πολιτικής της, τονίζοντας μεταξύ άλλων «τη στήριξη της ανθεκτικότητας σε όλα τα επίπεδα και την προώθηση της κοινής ευημερίας» (European Consensus on Development, 2016).

Εντός αυτής της διακήρυξης, η ανθεκτικότητα αντιλαμβάνεται ως «η ικανότητα των κρατών και των κοινωνιών να μεταρρυθμίσουν, να ανταπεξέλθουν και να ανακάμψουν από εσωτερικές και εξωτερικές κρίσεις», ενώ παράλληλα απευθύνεται σε όλα τα μέλη μιας κοινωνίας και «απαιτεί την ενδυνάμωση της αντιμετώπισης της ευπάθειας σε κινδύνους που προέρχονται, μεταξύ άλλων, από τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή, τις καταστροφές και τις συγκρούσεις». Έτσι, ικανοποιώντας και τις επιταγές της Νέας Αστικής Ατζέντας του Ο.Η.Ε., οι χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας θα ενδυναμώσουν την ανθεκτικότητα των πόλεων, παράλληλα με επιπρόσθετες ενέργειες που αφορούν την παροχή υπηρεσιών και την αειφόρο βιώσιμη ανάπτυξη.

Παράλληλα με το θεωρητικό υπόβαθρο που αναφέρθηκε για το ζήτημα της ανθεκτικότητας, η Ε.Ε. έχει ανακοινώσει και εφαρμόσει διάφορα προγράμματα στα πλαίσια της επίτευξης του ζητήματος αυτού.

1.3.2.1. *Μετάβαση στην Αστική Ανθεκτικότητα και την Βιωσιμότητα (TURAS Project)*

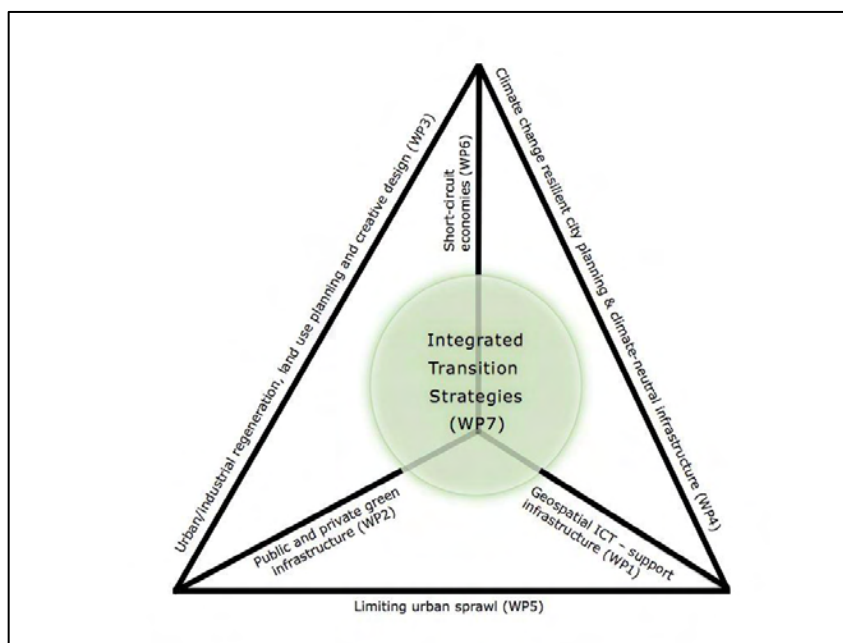

Το πρόγραμμα “TURAS” ξεκίνησε τον Οκτώβριο του 2011 και ολοκληρώθηκε το Σεπτέμβριο του 2016. Η δημιουργία του προγράμματος αυτού προέκυψε από τον τεράστιο ρόλο των πόλεων για

τους ανθρώπους, με την αστικοποίηση να αυξάνεται με ραγδαίο ρυθμό (αφού όπως αναφέραμε και παραπάνω είναι θέμα χρόνου να διαμένει στις πόλεις πάνω από το μισό του παγκόσμιου πληθυσμού). Συνεπώς, τονίζεται η ανάπτυξη των πόλεων μελλοντικά μέσω των τεχνολογιών, καθιστώντας σημαντική την ικανότητα να ανταποκριθούν στις νέες αλλαγές, οπότε εισέρχεται στο προσκήνιο η έννοια της ανθεκτικότητας (<http://www.turas-cities.org/about.html>).

Στο πρόγραμμα «TURAS», ως ανθεκτικότητα νοείται ως «η ικανότητα των ανθρώπων να ανταποκρίνονται στην αλλαγή και να βρίσκουν ευκαιρίες σε αυτήν». Η ικανότητα αυτή αναμένεται ωθήσει τις πόλεις μέσω της συνεργασίας και του συμμετοχικού σχεδιασμού, να αντιμετωπίσουν ριζικά τα παγκόσμια προβλήματα, όπως η κλιματική αλλαγή, η μετανάστευση καθώς και άλλες κοινωνικο – πολιτικές και οικονομικές αλλαγές. Έτσι, στόχος του προγράμματος ήταν η ανάπτυξη ανθεκτικών Ευρωπαϊκών πόλεων μέσω της δημιουργίας δικτύων επικοινωνίας μεταξύ των διαφόρων οργανισμών που εμπλέκονται στη διαμόρφωση των πόλεων και των αστικών κοινοτήτων. Για το

σκοπό αυτό, υπήρξε μεθοδολογία όπου εστιάζει σε 6 κύριες ομάδες εργασίας που είναι αλληλένδετες και έχουν ως απώτερο σκοπό τη δημιουργία μηχανισμών οικοδόμησης ανθεκτικότητας στο σχεδιασμό μέσα από Ολοκληρωμένες Στρατηγικές Μετάβασης (Integrated Transition Strategies).

Σχήμα 4: Θεματικές Ενότητες της μεθοδολογίας του "TURaS" (Πηγή: <http://www.turas-cities.org/about.html>)

Πέραν της μεθοδολογίας, στις πόλεις δόθηκαν και διάφορα εργαλεία μέσω του προγράμματος, παράγοντας στο σύνολο πάνω από 80 καινοτόμες ιδέες για την ανθεκτικότητα. Τα αποτελέσματα του προγράμματος αξιολογούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

Κατά τη διάρκεια του «TURaS» υπήρξε συμμετοχή από 30 διάφορους οργανισμούς σε 11 πόλεις (Αλμποργκ, Βρυξέλλες, Δουβλίνο, Λονδίνο, Λιουμπλιάνα, Μάλαγα, Νότινχαμ, Ρώμη, Ρότερνταμ, Σόφια και η περιοχή Βερμπάντ της Στουτγάρδης). Παράλληλα, το πρόγραμμα κόστισε περίπου 9 εκατομμύρια ευρώ, εκ των οποίων τα 7 περίπου εκατομμύρια χορηγήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Ένωση στα πλαίσια του 7^{ου} προγράμματός της για την έρευνα και την τεχνολογική ανάπτυξη (https://cordis.europa.eu/project/rcn/100238_en.html).

1.3.2.2. Έξυπνη και Ωριμη Ανθεκτικότητα (Smart Mature Resilience – SMR)

Ένα επιπλέον πρόγραμμα της ΕΕ που αφορά την ανθεκτικότητα των πόλεων είναι το «Έξυπνη και Ωριμη Ανθεκτικότητα» (Smart Mature Resilience – SMR). Συγκεκριμένα, στόχος του προγράμματος είναι η ανάπτυξη και επαλήθευση των «Κατευθυντήριων Γραμμών Διαχείρισης της Ανθεκτικότητας», εφαρμόζοντας 3 πιλοτικά σχέδια που αφορούν διαφορετικούς τομείς, όπως η κλιματική αλλαγή και οι κοινωνικές δυναμικές. Βάσει αυτών των κατευθύνσεων θα αναπτυχθεί η ικανότητα της κοινωνίας να αντισταθεί, να ανακάμψει και να αναπτυχθεί σε ένα περιβάλλον που χαρακτηρίζεται από κινδύνους. Παράλληλα, για το σκοπό αυτό παρέχονται και εργαλεία όπως:

- Μοντέλο Ωρίμανσης Ανθεκτικότητας,
- Ερωτηματολόγιο Αξιολόγησης Συστηματικού Κινδύνου,
- Πολιτικές Διαμόρφωσης Ανθεκτικότητας,
- Μοντέλο δυναμικής του συστήματος, που διερευνάται και παρακολουθείται η ανθεκτικότητα μέσω των πολιτικών διαμόρφωσής της,
- Εργαλείο Δέσμευσης και Επικοινωνίας για την ενσωμάτωση του ευρύτερου κοινού στην ανθεκτικότητα της κοινότητας

Το πρόγραμμα αυτό εφαρμόστηκε σε 3 πόλεις, τη Γλασκώβη, την Kristiansand και το Σαν Σεμπασιάν. Πέραν αυτού υπάρχουν στο πρόγραμμα και άλλες πόλεις που κατατάσσονται σε διαφορετικές κατηγορίες. Η μία κατηγορία είναι οι «αξιολογητές» όπου ανήκουν η Ρώμη, το Μπρίστολ, η Ρίγα και το Vejle. Αυτές συνδέονται με μια από τις πιλοτικές πόλεις ανάλογα με το επίπεδο ανθεκτικότητας που έχουν, αξιολογώντας την εφαρμογή του προγράμματος στην πιλοτική πόλη και θα παράγουν συμβουλές. Μία δεύτερη κατηγορία συμμετεχόντων πόλεων στο πρόγραμμα SMR είναι οι πόλεις που είναι ενημερωμένες επί του θέματος καθώς συμμετέχουν σε διεθνή προγράμματα και δίκτυα που προωθούν την αστική ανθεκτικότητα. Τέτοιες πόλεις είναι η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη, το Αμάν, το Μάντσεστερ, η Μάλαγα, το Μάλμο και η Ρέικιαβικ. Τρίτη και τελευταία κατηγορία πόλεων είναι οι πόλεις που ενδεχομένως να ενδιαφέρονται για τα αποτελέσματα του έργου.

Το πρόγραμμα “Smart Mature Resilience” ξεκίνησε την 1^η Ιουνίου του 2015 και ολοκληρώθηκε την 1^η Ιουνίου του 2018. Το συνολικό κόστος του προγράμματος

ανέρχεται περίπου στα 4.6 εκατομμύρια ευρώ και χρηματοδοτείται εξ ολοκλήρου μέσω του Ευρωπαϊκού προγράμματος “HORIZON 2020”.

1.3.2.3. RESIN – Πόλεις και Υποδομές Ανθεκτικές στην Κλιματική Αλλαγή

Το “RESIN” είναι ένα ακόμη Ευρωπαϊκό πρόγραμμα που διερευνά την ανθεκτικότητα των Ευρωπαϊκών πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Λόγω του διεπιστημονικού και ερευνητικού του χαρακτήρα και μέσω των γνώσεων από ειδικούς και των πόλεων που συμμετέχουν, ικανοποιείται ο ανώτερος στόχος του

προγράμματος, δηλαδή να βρεθούν εφαρμόσιμα και πρακτικά εργαλεία που θα βοηθήσουν τις πόλεις στο σχεδιασμό και στην ένταξη στρατηγικών προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή στα τοπικά σχέδιά τους. Παράλληλα, εξελίσσεται μια διαδικασία σύγκρισης και αξιολόγησης των τρόπων προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, ώστε να γίνουν διακριτές οι στρατηγικές που θα προωθηθούν. Τέλος, το πρόγραμμα αυτό θα συμβάλλει στην επικαιροποίηση της στρατηγικής της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή καθώς και λοιπές συναφείς πολιτικές της ΕΕ, ενώ σχετικά με την κλιματική προσαρμογή των πόλεων θα υπάρξουν πόροι μέσω των αποτελεσμάτων του έργου, δημιουργώντας τις βάσεις για την τυποποίηση των στρατηγικών σε αυτό το επίπεδο.

Οι πιλοτικές πόλεις όπου εφαρμόστηκαν οι διάφορες μεθοδολογίες και εργαλεία που αναπτύχθηκαν από τους συνεργαζόμενους ερευνητές είναι το Μπιλμπάο, η Μπρατισλάβα, το Μάντσεστερ και το Παρίσι. Σημαντικό να αναφερθεί η συνεισφορά των τοπικών ερευνητικών ιδρυμάτων (π.χ. τα τοπικά πανεπιστήμια) στο πρόγραμμα καθώς η συνεργασία τους με τις πόλεις επέτρεψε στους ερευνητές την δημιουργία εργαλείων. Παράλληλα με τις πιλοτικές πόλεις υπάρχει και η κατηγορία πόλεων που θα συνεργάζονται ανά ομάδες με τις πιλοτικές πόλεις με στόχο να ανταλλάξουν απόψεις σχετικά με την ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή και πως αυτή εφαρμόστηκε στις 4 πόλεις, να μάθουν τον τρόπο εφαρμογής των εργαλείων που αναπτύχθηκαν στο πρόγραμμα, αλλά και να διαδοθούν τα αποτελέσματα του έργου και πέραν από τις πόλεις της πρώτης φάσης. Αυτές οι πόλεις που ανήκουν στην ομάδα της 2^{ης} τάξης είναι το Alba (Ιταλία), η Padua (Ιταλία), η Almada (Πορτογαλία), η Αθήνα, το Burgas (Βουλγαρία), το Lahti (Φινλανδία), το Radom (Πολωνία), η Βαρσοβία (Πολωνία), το Στρασβούργο (Γαλλία), το Ναϊμέγκεν (Ολλανδία), η Γάνδη (Βέλγιο), το Βίλνιους (Λιθουανία), το Zadar (Κροατία), η Ρέικιαβικ (Ισλανδία), το Νιουκάστλ (Ηνωμένο Βασίλειο), το Λονδίνο

(Ηνωμένο Βασίλειο) και το Sfântu Gheorghe (Ρουμανία). Οι ομάδες των πόλεων της βαθμίδας 2 που θα συνεργάζονται με μία πόλη από τις πιλοτικές διαμορφώνονται ως εξής:

Πιλοτικές Πόλεις	Πόλεις 2ης τάξης
Μπιλμπάο	Padua
	Alba
	Almada
	Zadar
Μπρατισλάβα	Burgas
	Βίλνιους
	Radom
	Sfantu Gheorghe
Μάντσεστερ	Lahti
	Νιουκάστλ
	Ρέικιαβικ
	Γάνδη
	Ναϊμέγκεν
Παρίσι	Λονδίνο
	Αθήνα
	Βαρσοβία
	Στρασβούργο

Πίνακας 3: Πόλεις Συμμετέχοντες στο πρόγραμμα RESIN (Πηγή: <http://www.resin-cities.eu/cities/tier2>, Ιδία Επεξεργασία)

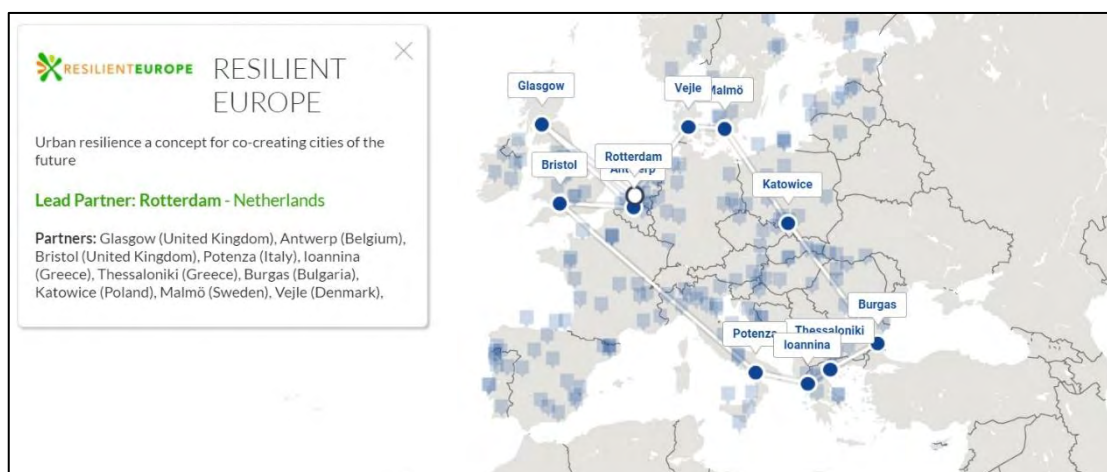
1.3.2.4. Πρόγραμμα URBACT – Resilient Europe

Το URBACT είναι ένα πρόγραμμα που χρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του Ευρωπαϊκού ταμείου για την Περιφερειακή Ανάπτυξη καθώς και από τα κράτη μέλη της. Σκοπός του προγράμματος είναι η ανταλλαγή απόψεων και γνώσεων μεταξύ των πόλεων με

σκοπό να προκύψουν λύσεις σε μείζονα σημαντικά θέματα, στα πλαίσια της βιώσιμης ανάπτυξής τους.

Εντός του προγράμματος υπάρχουν πολλά δίκτυα πόλεων ανάλογα με το αντικείμενο που εστιάζεται. Μεταξύ αυτών, υπάρχει το “Resilient Europe”, που απαρτίζεται από 11 πόλεις με επικεφαλής το Ρότερνταμ. Οι υπόλοιπες πόλεις είναι η Γλασκώβη, το Άντβερπ, το Μπρίστολ, η Potenza, τα Ιωάννινα, η Θεσσαλονίκη, το Μπουργκάς, το Κατόβιτσε, το Μάλμο και το Vejle.

Χάρτης 2: Πόλεις μέλη του δικτύου Resilient Europe (Πηγή: <http://urbact.eu/interactive-map?network=7522>)

Στο δίκτυο πόλεων “Resilient Europe”, η αστική ανθεκτικότητα αντιλαμβάνεται ως «η ικανότητα των αστικών συστημάτων, των κοινοτήτων, των ατόμων, των οργανώσεων και των επιχειρήσεων να ανακάμπτουν διατηρώντας τη λειτουργία τους και να ευημερούν μετά από σοκ ή άγχος, ανεξάρτητα από τον αντίκτυπο, τη συχνότητα ή το μέγεθος τους» (Resilient Europe – Baseline Study, 2016). Σκοπός του δικτύου είναι η ενίσχυση της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας των πόλεων μέσω της συνεργασίας μεταξύ τους και με την ανταλλαγή εμπειριών. Επιπλέον, στόχος του δικτύου είναι η προσέγγιση ενός νέου τρόπου διακυβέρνησης στις πόλεις, αυτό της «Μεταβατικής Διαχείρισης» (Transition Management). Το μοντέλο αυτό στοχεύει στη διευκόλυνση και επιτάχυνση της προσέγγισης στην αειφορία μέσω συμμετοχικών διαδικασιών. Βάσει αυτού, κατά τη διάρκεια διαλόγων που θα λαμβάνουν χώρα σε κάθε πόλη, θα εκφράζονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι εκφράζοντας την άποψή τους για την ανθεκτικότητα, καθορίζοντας το όραμα της πόλης για την ανθεκτικότητά της, με στόχο τη διατύπωση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για να επιτευχθεί ο απώτερος

σκοπός του προγράμματος. Το δίκτυο πόλεων “Resilient Europe” ξεκίνησε τη λειτουργία του στις 15 Σεπτεμβρίου του 2015 και ολοκληρώθηκε την 3^η Μαΐου του 2018.

1.3.2.5. Πρόγραμμα RESCCUE (RESilience to cope with Climate Change in Urban arEas)

Στην προσπάθεια να στηρίξει επιπλέον το ζήτημα της αστικής ανθεκτικότητας, η Ευρωπαϊκή Ένωση ξεκίνησε το Μάιο του 2016 το πρόγραμμα RESCCUE με χρονικό ορίζοντα μία τετραετία.

Χρηματοδοτούμενο από το πρόγραμμα “HORIZON 2020” (συνολικός προϋπολογισμός 8 εκατομμύρια ευρώ, ενώ από το πρόγραμμα χορηγούνται 6,9 εκατομμύρια ευρώ), κύριος στόχος του είναι η υποστήριξη πόλεων ώστε να γίνουν πιο ανθεκτικές στις φυσικές, αλλά και στις κοινωνικές και οικονομικές προκλήσεις, με τη βοήθεια νέων τεχνικών και εργαλείων.

Κατά το πρόγραμμα RESCCUE οι ενδιαφερόμενοι φορείς έχουν σημαντικό ρόλο στην προσπάθεια διαμόρφωσης της ανθεκτικότητας μέσα σε μια πόλη. Συγκεκριμένα, ο ρόλος αυτός εμπεριέχει:

- Σχεδιασμό εκδηλώσεων προσομοίωσης ή και λήψης αποφάσεων,
- Προβολή και κριτική υφιστάμενων στρατηγικών με στόχο την βελτίωσή τους και τη διατήρηση των πόλεων σε περίπτωση κινδύνου,
- Διάγνωση κινδύνων και εντοπισμός αδύναμων σημείων της πόλης, με στόχο την πρόληψη των επιπτώσεων,
- Διαχείριση της πόλης, ώστε να αντέξει τις επιπτώσεις, να αντιδράσει και να ανακάμψει μετά από την εμφάνισή τους (<http://www.resccue.eu/urban-resilience>).

Ως πιλοτικές – πόλεις επιλέχθηκαν η Βαρκελώνη, το Μπρίστολ και η Λισαβόνα, δηλαδή διαφορετικού τύπου πόλεις με διαφορετικές οχλήσεις λόγω της κλιματικής αλλαγής.

Παράλληλα, το πρόγραμμα βοήθα τις πόλεις στην σύνταξη σχεδίων ανθεκτικότητας. Η δομή του προγράμματος χωρίζεται σε 7 βήματα, ξεκινώντας από μελέτη σεναρίων που αφορούν την κλιματική αλλαγή και ακραία φαινόμενα και καταλήγοντας στην δημιουργία των σχεδίων δράσης για την ανθεκτικότητα, όπως αυτά ορίζονται από τις

προδιαγραφές που δίνει το πρόγραμμα «100 Ανθεκτικές Πόλεις» του ιδρύματος Rockefeller.

1.3.2.6. Πρόγραμμα RAMSES (*Reconciling Adaptation, Mitigation and Sustainable Development for citiES*)

Το πρόγραμμα RAMSES πραγματοποιήθηκε κατά την περίοδο του Οκτωβρίου του 2012 έως το Σεπτέμβριο του 2017. Κύριο αντικείμενο μελέτης ήταν οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής στις πόλεις. Για το σκοπό αυτό, το ερευνητικό έργο παράγαγε ποσοτικά στοιχεία που σχετίζονται με αυτό το πρόβλημα, ενώ προβλήθηκαν τα οφέλη και το κόστος από προσαρμοστικές δράσεις με επίκεντρο τις πόλεις. Έτσι, το πρόγραμμα RAMSES συνεργάστηκε με τους ενδιαφερόμενους φορείς, με σκοπό να εξασφαλιστεί εάν μέσω των παρεχόμενων πληροφοριών του προγράμματος μπορούν να εφαρμοστούν οι στρατηγικές διεθνών φορέων, όπως η Ευρωπαϊκή Ένωση.

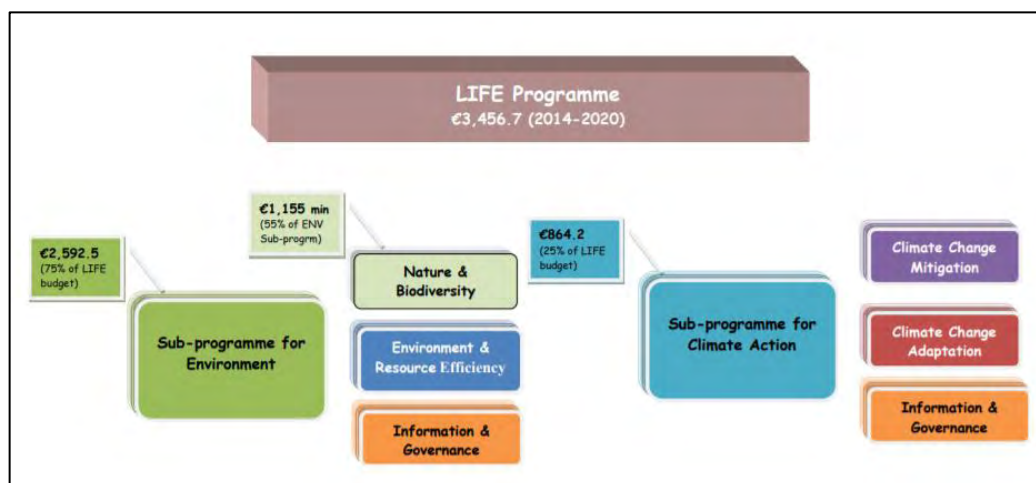
Για την εκπλήρωση των στόχων του προγράμματος πραγματοποιήθηκε παγκόσμια έρευνα σχετικά με τα βασικά στοιχεία της αστικής προσαρμογής και ανθεκτικότητας, αλλά και αναδείχθηκαν δημοσιεύσεις και εργαλεία για τη στήριξη των τοπικών αρχών στην προσπάθεια για την προσαρμογή των πόλεων στην κλιματική αλλαγή. Μέσα από μια πενταετή εφαρμογή του προγράμματος διαπιστώθηκε πως αποτέλεσε κινητήριο μοχλό για την εφαρμογή των στρατηγικών της Ε.Ε. για την αστική προσαρμογή, καθώς και τη δημιουργία νέων πολιτικών, ενώ παράλληλα στην ανανέωση της ευρωπαϊκής πολιτικής για την αστική προσαρμογή συνέβαλε καθοριστικά παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες.

Οι πόλεις που συμμετείχαν στο πρόγραμμα RAMSES ήταν το Άντβερπ, το Λονδίνο, η Μπογκοτά, το Ρίο ντε Τζανέιρο, το Μπιλμπάο, το Χιντεραμπάντ, η Νέα Υόρκη και τα Σκόπια, ενώ χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στα πλαίσια του 7^{ου} προγράμματος.

1.3.2.7. Πρόγραμμα LIFE+

Το πρόγραμμα LIFE+ αποτελεί ένα ακόμη εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης που περιλαμβάνει δράσεις που αφορούν το περιβάλλον και το κλίμα. Το πρόγραμμα εφαρμόζεται στα κράτη – μέλη της ΕΕ από το 1992, ενώ έχουν χρηματοδοτηθεί μέσω αυτού πάνω από 4.500 έργα με συνολικό προϋπολογισμό μέχρι στιγμής τα 5,9 δις € (ΕΥ

budget: Commission proposes to increase funding to support the environment and climate action, 2018). Το τελευταίο πρόγραμμα δράσεων LIFE+ ξεκίνησε το 2014 και διαρκεί μέχρι το 2020 με τον προϋπολογισμό να ανέρχεται στα 3,5 δις €, ενώ οι δράσεις χωρίζονται σε περιβαλλοντικές δράσεις και δράσεις για το κλίμα (Urban Resilience Summary Report, 2014). Στο παρακάτω σχήμα εμφανίζεται η διάρθρωση των χρηματοδοτήσεων ανάλογα με τον τύπο των δράσεων του προγράμματος.

Σχήμα 5: Διάρθρωση της χρηματοδότησης ανά τύπο δράσεων (Πηγή: Urban Resilience Summary Report, 2014)

Το πρόγραμμα LIFE+ έδωσε ιδιαίτερη σημασία στην έννοια της αστικής ανθεκτικότητας, καθώς αποτελεί έναν τρόπο επίτευξης των στόχων του. Ως αστική ανθεκτικότητα στο πρόγραμμα ορίζεται «η ικανότητα μιας αστικής περιοχής / κοινότητας που εκτίθεται σε κινδύνους όπως η κλιματική αλλαγή, η καταστροφή, η οικονομική και κοινωνική φτώχεια να αντιστέκεται, να απορροφά τους κινδύνους, να προσαρμόζεται και να ανακάμπτει». Ως στόχους που επιθυμεί το πρόγραμμα να επιτύχει μέσω της ανθεκτικότητας αποτελούν:

- Μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των πόλεων / περιοχών (ρύπανση / απόβλητα)
- Αντιμετώπιση / προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή
- Απάντηση σε οικονομικά και κοινωνικά ζητήματα ώστε να ανακάμψει από αυτά.

Το πρόγραμμα LIFE επιθυμεί να απαντήσει σε αυτούς τους στόχους μέσω δράσεων που προωθούν την ανθεκτικότητα, αλλά και μέσω συναντήσεων από επαγγελματίες ειδικούς στα θέματα της αστικής ανθεκτικότητας, όπου ανταλλάσσονται ιδέες, πρακτικές,

εμπειρίες από τις δράσεις που πραγματοποιούνται, αλλά και προτάσεις για να βελτιώσει τη συμβολή του το πρόγραμμα στην ενίσχυση της ανθεκτικότητας.

Οι δράσεις που οδηγούν τις πόλεις προς την ανθεκτικότητα εστιάζουν ως επί το πλείστον προς τρεις θεματικές ενότητες:

- Υποδομές και περιβάλλον,
- Διαχείριση αποβλήτων,
- Διαχείριση πόρων (ενέργεια, νερό, κ.λπ.) (Urban Resilience Summary Report, 2014).

1.3.3. Δίκτυο 100 Ανθεκτικών Πόλεων

Το Δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων αποτελεί πρωτοβουλία μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα του Ιδρύματος Rockefeller, που ξεκίνησε το 2013 στην εορτή των 100 χρόνων του. Από το Δεκέμβριο του ίδιου έτους ξεκίνησε ενεργά με τη συμμετοχή των πρώτων 32 πόλεων, ενώ μέχρι σήμερα το δίκτυο αριθμεί τις 97 πόλεις – μέλη. Σκοπός του προγράμματος είναι η διάδοση της αστικής ανθεκτικότητας στις πόλεις και η παροχή βοήθειας στις πόλεις ώστε να γίνουν ανθεκτικές (The EU Resilience Prospectus, 2017). Για το λόγο αυτό, το Ίδρυμα Rockefeller έχει χορηγήσει μέσω του προγράμματος 100 εκατομμύρια δολάρια για το σκοπό αυτό.

Όμως χρήσιμο είναι να αναφέρουμε πως αντιλαμβάνεται την έννοια της ανθεκτικότητας στο δίκτυο των 100 ανθεκτικών πόλεων:

Ως ανθεκτικότητα ορίζει την ικανότητα των ατόμων, των κοινοτήτων, των ιδρυμάτων, των επιχειρήσεων και των συστημάτων σε μια πόλη να επιβιώσουν, να προσαρμοστούν και να αναπτυχθούν, ανεξάρτητα από το είδος των χρόνιων πιέσεων και των οξείων προβλημάτων που βιώνουν.

Ως οξεία προβλήματα θεωρούνται μεμονωμένα καταστροφικά γεγονότα, όπως πυρκαγιές, σεισμοί, πλημμύρες, εξάρσεις νόσων, τρομοκρατικές επιθέσεις. Ως χρονικές πιέσεις, θεωρούνται όπως η ανεργία, η χρόνια έλλειψη τροφίμων και νερού, κ.λπ.

Παράλληλα, ως αστική ανθεκτικότητα ορίζεται η ικανότητα να καλυτερεύσει μια πόλη, προς όφελος του κοινωνικού συνόλου, ιδίως των χαμηλότερων στρωμάτων (<http://www.100resilientcities.org/100RC-FAQ/#/-/>). Συγκεκριμένα, η αστική ανθεκτικότητα είναι η ικανότητα μιας πόλης να επιβιώνει, να προσαρμόζεται και να αναπτύσσεται ανεξάρτητα από το είδος των χρόνιων πιέσεων και των σοβαρών κρίσεων που βιώνουν (Global Resilience Prospectus, 2018).

Για το στόχο αυτό, το πρόγραμμα αναλαμβάνει να συνεργαστεί με τις πόλεις σε 4 τομείς:

- Χρηματοοικονομική και υλικοτεχνική καθοδήγηση, με την πρόσληψη στις πόλεις υπεύθυνο ανθεκτικότητας της πόλης, ο οποίος θα είναι υπεύθυνος για τις ενέργειες που γίνονται για την πορεία της πόλης προς την ανθεκτικότητα. Για το λόγο αυτό λαμβάνεται απευθείας χρηματοδότηση, καθώς ο υπεύθυνος ανθεκτικότητας της πόλης πληρώνεται άμεσα από το πρόγραμμα για 1 ή 2 χρόνια, ενώ σε ορισμένες περιπτώσεις δύναται η παράταση για άλλον ένα χρόνο (<http://www.100resilientcities.org/100RC-FAQ/#/-/>)
- Υποστήριξη μέσω εμπειρογνομόνων για την ανάπτυξη της στρατηγικής ανθεκτικότητας για κάθε πόλη
- Πρόσβαση σε λύσεις, μέσω ενός δικτύου συνεργαζόμενων παρόχων υπηρεσιών από τον ιδιωτικό, δημόσιο και μη κυβερνητικό τομέα που μπορούν να βοηθήσουν τις πόλεις να αναπτύξουν και να εφαρμόσουν τις στρατηγικές ανθεκτικότητας
- Συμμετοχή σε ένα παγκόσμιο δίκτυο πόλεων - μελών που μπορούν να μάθουν και να βοηθήσουν ο ένας τον άλλον (Global Resilience Prospectus, 2018).

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την δυναμική του προγράμματος και πόσο έχει βοηθήσει τις πόλεις – μέλη, είναι σημαντικό να παραθέσουμε κάποια στοιχεία σχετικά με αυτό, που εντοπίζονται στο ένθετο του για την παγκόσμια ανθεκτικότητα:

- Πάνω από 665 εκατομμύρια δολάρια έχουν απορροφηθεί από εθνικές, ιδιωτικές και φιλανθρωπικές πηγές για την εφαρμογή δράσεων που προάγουν την ανθεκτικότητα των πόλεων – μελών
- 37 Στρατηγικές Αστικής Ανθεκτικότητας που δημιουργήθηκαν για τις πόλεις – μέλη, με συνολικά 1.848 δράσεις

- Περισσότεροι από 14.000 επαγγελματίες έχουν ασχοληθεί ενεργά στις πόλεις με τη διαδικασία
- 152 συνάψεις συμφωνίας των πόλεων – μελών με τους συνεργάτες του προγράμματος για την εκτέλεση των σχεδίων (π.χ. Παγκόσμια Τράπεζα, ARUP, κ.λπ.)
- Πάνω από 230 εκατομμύρια δολάρια έχουν ληφθεί από τους συνεργάτες του προγράμματος, μέσω υπηρεσιών «pro bono» και υπηρεσιών εξειδίκευσης
- Πάνω από 80 υπεύθυνοι αστικής ανθεκτικότητας εργάζονται μέχρι στιγμής πάνω από 10.000 ώρες χάρη στις χρηματοδοτήσεις από το πρόγραμμα των 100 ανθεκτικών πόλεων (Global Resilience Prospectus, 2018).

Στα πλαίσια της συνεργασίας με διάφορους ενδιαφερόμενους ανά τον κόσμο με κοινό στόχο την διάδοση της αστικής ανθεκτικότητας, το 2014 δημιουργήθηκε ο Δείκτης Αστικής Ανθεκτικότητας. Το εργαλείο αυτό αποτελεί προϊόν της σχεδιαστικής εταιρείας ARUP σε συνεργασία με το Ίδρυμα Rockefeller, με στόχο την ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου συνόλου δεικτών, μεταβλητών και μετρήσεων που επιτρέπουν στις πόλεις να κατανοήσουν και στη συνέχεια να μετρήσουν την τοπική τους ανθεκτικότητα με την πάροδο του χρόνου (Research Report Volume 4, 2016). Για το σκοπό αυτό, διατηρείται η ιστοσελίδα του εργαλείου, όπου μελετώνται διάφορες πόλεις ανά τον κόσμο, ώστε να δημιουργηθεί ένας τρόπος μέτρησης της ανθεκτικότητας μιας πόλης και κάθε πόλη να μπορεί να το εκμεταλλευτεί προς όφελός της.

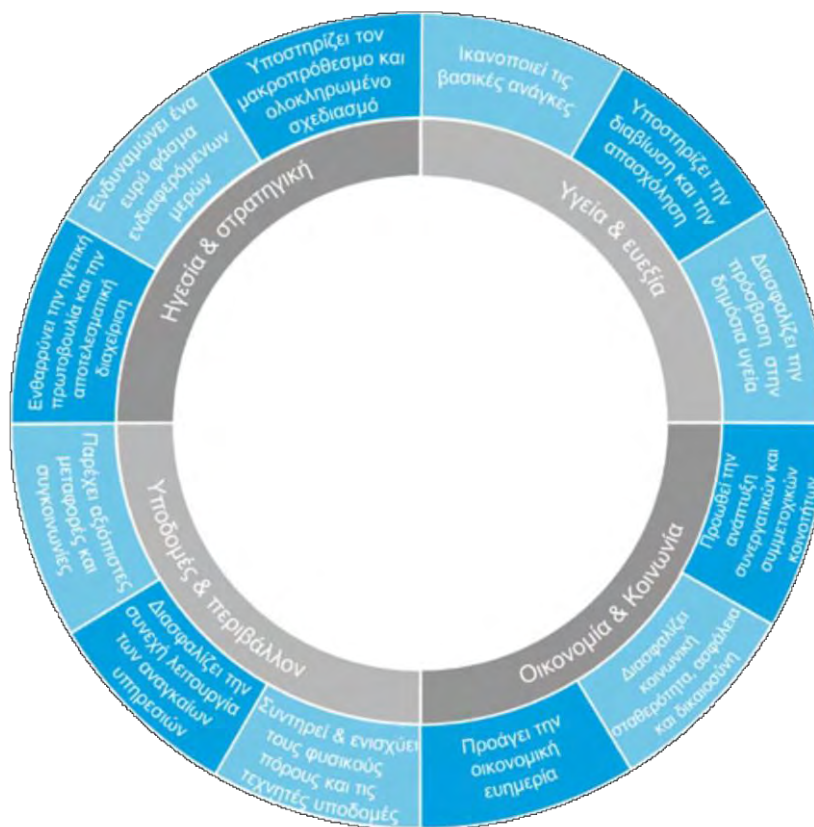
Ο δείκτης αστικής ανθεκτικότητας αποτελεί έργο εκτενούς αναζήτησης τριών χρόνων από την ARUP για την πλήρη κατανόηση της έννοιας της ανθεκτικότητας στις πόλεις. Έτσι στο πλαίσιο αυτό, πραγματοποιήθηκαν διάφορες μελέτες και πιλοτικά σχέδια σε πολλές πόλεις παγκοσμίως (City Resilience Index, 2014). Τον Απρίλιο του 2014 εγκαινιάστηκε το Πλαίσιο Ανθεκτικών Πόλεων, ένας οδηγός για τις πόλεις σε ότι αφορά την ανθεκτικότητα, που μέσω αυτού θα επωφεληθούν οι πόλεις και θα μπορούν να ανταλλάζουν τις απόψεις τους καλύτερα λόγω της κοινής βάσης που δημιουργήθηκε.

Ο Δείκτης Αστικής Ανθεκτικότητας για τη μέτρησή της στις πόλεις, μέσα από την έρευνα που διεξήχθη, περιλαμβάνει 4 άξονες που περιέχουν στο σύνολο 12 στόχους, 52 δείκτες και 156 σενάρια. Με το συγκεκριμένο εργαλείο, το πρόγραμμα των 100 ανθεκτικών πόλεων ευελπιστεί ότι οι πόλεις – μέλη θα επιτύχουν να μετρήσουν το βαθμό

ανθεκτικότητάς τους, ώστε να εφαρμόζουν δράσεις που θα τον ενισχύει (Research Report Volume 4, 2016).

Αναλογιζόμενοι τον ορισμό της ανθεκτικότητας των πόλεων από το δίκτυο των 100 ανθεκτικών πόλεων, είναι προφανές ότι στοχεύει ταυτόχρονα σε πολλές πτυχές της πόλης. Στον δείκτη αστικής ανθεκτικότητας της ARUP εμφανίζονται 4 διαστάσεις της αστικής ανθεκτικότητας:

- **Ηγεσία και Στρατηγική:** ο συγκεκριμένος άξονας αφορά την βελτίωση της αποτελεσματικότητας της ηγεσίας και την καλύτερη διαχείριση των ζητημάτων σε μία πόλη μέσα από συμμετοχικές διαδικασίες, αλλά και την πλήρη ενημέρωση και καλύτερη συμμετοχή του κοινού, όπως και των άμεσα ενδιαφερόμενων. Επιπλέον, οι στόχοι και οι δράσεις εντός του άξονα αυτού περιλαμβάνουν την εναρμόνιση και τον βέλτιστο συντονισμό των σχεδίων για την πόλη με ένα κοινό όραμα για αυτήν.
- **Υγεία και ευεξία:** Στο συγκεκριμένο άξονα ερευνώνται στοιχεία της ποιότητας ζωής, όπως είναι η πληρότητα σε δημόσιες υπηρεσίες και η πρόσβαση σε βασικούς πόρους κατά τις περιόδους κρίσης. Παράλληλα, μελετώνται οι ευκαιρίες διαβίωσης και απασχόλησης των πολιτών, μέσα από την κατάρτισή τους, την ανάπτυξη και την καινοτομία.
- **Οικονομία και κοινωνία:** αφορά την ενίσχυση της συλλογικότητας μέσα στην κοινότητα, την τόνωση του αισθήματος της αλληλεγγύης, τη εξομάλυνση της εγκληματικότητας μέσω μιας πληρέστερης προσέγγισης της δικαιοσύνης, όπως επίσης και την οικονομική ευημερία του τόπου, κυρίως με την προσέλκυση επενδυτικών σχεδίων.
- **Υποδομές και περιβάλλον:** ο άξονας περιλαμβάνει θέματα σχετικά με τα ανθρωπογενή και φυσικά συστήματα μέσα σε μια αστική περιοχή, όπως οι διατήρησή τους, ο σχεδιασμός για τη διαχείρισή τους σε καιρούς κρίσης, καθώς επίσης και θέματα σχετικά με τη βελτίωση των μεταφορών για να υπάρχει καλύτερη ροή ανθρώπων και αγαθών (City Resilience Index, 2014).

Εικόνα 1: Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης)

Επιπρόσθετα, σύμφωνα με το CRI, οι ανθεκτικές πόλεις διαθέτουν επτά ιδιότητες:

- Ανακλαστικότητα που εκφράζεται καθώς τα ανακλαστικά συστήματα προσαρμόζονται στην εγγενή και αυξανόμενη αβεβαιότητα του κόσμου. Έτσι, διαθέτουν μηχανισμούς που συνεχώς εξελίσσονται αναζητώντας νέες λύσεις σε προβλήματα που αναδύονται, χωρίς να μένουν προσκολλημένοι σε ένα συγκεκριμένο μοτίβο λύσεων. Έτσι, τα ανθρωπογενή συστήματα μέσα στην πόλη αξιοποιούν τις εμπειρίες τους για να βελτιώσουν την ικανότητά τους στη λήψη αποφάσεων.
- Ευρωστία, που αφορά το κατά πόσο ένα σύστημα μπορεί να είναι τόσο ισχυρό, ώστε να αντέχει πιθανές επιπτώσεις από καταστροφές. Επιπλέον ένα εύρωστο σύστημα, είναι σε θέση να αντιλαμβάνεται τις αποτυχίες του, ώστε να μην προκαλούνται οχλήσεις σε αυτό.
- Πλεονάζοντα, ώστε τα συστήματα να διαθέτουν την ικανότητα να εξαλείφουν διαταραχές και ακραίες πιέσεις. Έτσι τα συστήματα διαθέτουν ποικιλομορφία τρόπων για κάποια ανάγκη.

- Ευκαμψία, που αφορά τα συστήματα που προσαρμόζονται ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν σε μια δεδομένη χρονικά στιγμή. Έτσι ένα σύστημα είναι εύκαμπτο μέσω της εισαγωγής νέων ιδεών και της τεχνολογίας, με παράλληλη αξιοποίηση της ήδη υπάρχουσας τεχνογνωσίας.
- Εφευρετικότητα, που αναφέρεται στην ικανότητα των ζώντων οργανισμών σε μια πόλη να εφευρίσκουν εναλλακτικούς τρόπους προσέγγισης των ζητημάτων τους, κυρίως σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης.
- Ολοκληρωμένα, που αποσκοπεί στον συντονισμό των συστημάτων σε μια πόλη, ώστε να δημιουργείται μια συλλογική προσπάθεια για ένα κοινό όραμα και να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητά τους (City Resilience Index, 2014).

Έτσι, όπως αναφέραμε και παραπάνω, το CRI οδήγησε την ίδια χρονιά στη δημιουργία του Πλαισίου Αστικής Ανθεκτικότητας (City Resilience Framework). Ο στόχος του είναι υποστηρικτικός ως προς το Δείκτη Αστικής Ανθεκτικότητας, αναλύοντας ολοκληρωμένα τη δομή του Δείκτη. Έτσι, αναφέρονται εκτενέστερα οι βασικοί άξονες με τους στόχους και τους επιμέρους δείκτες. Παράλληλα, μελλοντικός στόχος είναι τα 2 εργαλεία να ωθήσουν ακόμα περισσότερες πόλεις να επιλέξουν το δρόμο της ανθεκτικότητας για να βρουν λύση στα προβλήματά τους (City Resilience Framework, 2014).

1.3.4. Παγκόσμια Τράπεζα

Η Παγκόσμια Τράπεζα ιδρύθηκε το 1944 με έδρα την Ουάσιγκτον των ΗΠΑ. Καθημερινός της στόχος είναι η παροχή οικονομικής και τεχνικής υποστήριξης σε αναπτυσσόμενες χώρες ανεξαρτήτως ηπείρου. Συγκεκριμένα, η οικονομική υποστήριξη των χωρών από την Παγκόσμια Τράπεζα περιέχει την παροχή δανείων με χαμηλό επιτόκιο και επιδοτήσεων για διάφορους τομείς όπως η υγεία, η εκπαίδευση, η δημόσια διοίκηση, το περιβάλλον, κ.λπ.. Τα έργα που γίνονται μέσω χρηματοδοτικής βοήθειας από την Παγκόσμια Τράπεζα είναι δυνατόν να συγχρηματοδοτούνται είτε από τις κυβερνήσεις της εκάστοτε χώρας, είτε από άλλους φορείς (π.χ. ιδιώτες).

Μεταξύ άλλων, ο συγκεκριμένος οργανισμός έχει εντοπίσει και αναδείξει το μείζον πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι πόλεις παγκοσμίως που είναι η αντιμετώπιση των

φυσικών καταστροφών (σεισμοί, πλημμύρες, κ.λπ.), ενώ παράλληλα, ιδιαίτερο βάρος ρίχνουν και στο φαινόμενο της αστικοποίησης ολόενα και αυξάνεται.

Η αστικοποίηση αν και σε πρώτο βαθμό θεωρείται ένα όχι θετικό φαινόμενο, παρ' όλ' αυτά μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς όφελος των πόλεων αφού μπορεί να καταπολεμήσει τη φτώχεια και να επαναφέρει την ευημερία. Κατά τον Woetzel, σημαντικοί παράγοντες που συντελούν στην ανάπτυξη μιας πόλης είναι η αύξηση του κατά κεφαλήν εισοδήματος και η αύξηση του πληθυσμού. Ωστόσο, εάν δεν ελέγχεται η ανάπτυξη της αστικής περιοχής, τότε τα αποτελέσματα θα είναι μοιραία για τη βιωσιμότητά της.

Σε ότι αφορά τις φυσικές καταστροφές, η Παγκόσμια Τράπεζα θεωρεί πως είναι ζωτικής σημασίας θέμα η αντιμετώπισή τους, με σκοπό την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των πόλεων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 89 χώρες διαπιστώθηκε πως εάν κατά ένα χρόνο καταφέρναμε να κρατήσουμε αλώβητες τις οικιστικές περιοχές από τις φυσικές καταστροφές, τότε ο αριθμός των φτωχών θα μειωνόταν κατά 26 εκατομμύρια (Παγκόσμια Τράπεζα, 2017).

Επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα στην διαδικτυακή ιστοσελίδα της Παγκόσμιας Τράπεζας, τα τελευταία χρόνια έχουν επενδυθεί περίπου 10 δισεκατομμύρια δολάρια σε πόλεις 41 χωρών για την ενδυνάμωση τους και για να γίνουν πιο βιώσιμες. Παράλληλα, οι κυβερνήσεις και ο ιδιωτικός τομέας χρειάζεται να συνεισφέρει οικονομικά στην βελτίωση των υποδομών για την αντιμετώπιση των καταστροφών, καθώς σύμφωνα με έρευνα της Παγκόσμιας Τράπεζας, πρέπει να επενδύουν ανά χρόνο περί τα 400 δις δολάρια.

Έτσι, είναι κατανοητό πως η Παγκόσμια Τράπεζα έχει στραφεί προς μια ολοκληρωμένη πολιτική όπως η αστική ανθεκτικότητα. Όμως είναι σημαντικό να δούμε πως ορίζεται από αυτόν τον οργανισμό η αστική ανθεκτικότητα, τι περιλαμβάνει. Αρχικά, ως ανθεκτικότητα κατά την Παγκόσμια Τράπεζα ορίζεται «η ικανότητα ενός συστήματος, μιας οντότητας, μιας κοινότητας ή ενός ατόμου να προσαρμοστεί σε μια ποικιλία μεταβαλλόμενων συνθηκών και να αντέξει στις οχλήσεις διατηρώντας παράλληλα τις βασικές λειτουργίες του/της». Επιπλέον, στο ζήτημα της ανθεκτικότητας η Παγκόσμια Τράπεζα θέτει ένα επιπλέον προβληματισμό, αυτόν της αναζήτησης συνεργασιών και συμβιβασμών ώστε να υπάρξουν «win-win» καταστάσεις, ώστε σε κάθε περίπτωση να υπάρξει η ελάχιστη απώλεια (Παγκόσμια Τράπεζα, 2014). Σε ότι αφορά την αστική ανθεκτικότητα, η Παγκόσμια Τράπεζα υιοθετεί και μέσα από τις δράσεις της τον ορισμό

που χρησιμοποιείται από το δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων (Παγκόσμια Τράπεζα, 2017).

Σε κείμενο της Παγκόσμιας Τράπεζας το 2015, αναφέρεται πως η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και ειδικότερα η προσαρμογή των πόλεων στις επιπτώσεις της αποτελεί ένα μείζον θέμα που απασχολεί την αστική ανθεκτικότητα. Επιπρόσθετα, επισημαίνεται πως ορισμένες από τις εμπειρίες και λύσεις από και για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή μπορούν να εφαρμοστούν και σε άλλης φύσεως κινδύνους (φυσικούς, τεχνολογικούς, κοινωνικό – οικονομικούς) (Παγκόσμια Τράπεζα, 2015).

Παράλληλα, διαμέσω της ανθεκτικότητας έχουν καθοριστεί κάποιοι μακροπρόθεσμοι στόχοι. Αυτοί είναι:

- Αποφυγή από τη φτώχεια για 50 εκατομμύρια ανθρώπους μέσα στα επόμενα 20 έτη.
- Μόχλευση 500 δις δολαρίων για τα έργα για την ανθεκτικότητα από ιδιωτικές πηγές.
- Σύναψη συνεργασιών με διάφορους φορείς και ανανέωση των ήδη υπαρχόντων συνεργασιών (π.χ. με το δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων).
- Ώθηση ανθεκτικότητας σε 500 πόλεις ώστε να επωφεληθούν περί τους 1 δις πολίτες (<http://www.worldbank.org/en/news/infographic/2016/10/12/invest-in-urban-resilience>).

Προκειμένου να εκτελεσθούν τα παραπάνω που αναφέρθηκαν, η Παγκόσμια Τράπεζα έχει θέσει σε λειτουργία αρκετά προγράμματα που ενισχύουν την ανθεκτικότητα στις πόλεις οπότε είναι χρήσιμο να τα αναφέρουμε. Τα προγράμματα αυτά λειτουργούν υπό την αιγίδα του “Global Facility for Disaster Reduction and Recovery” (GFDRR), που είναι ένας μηχανισμός χρηματοδότησης και υποστήριξης σε έργα που αφορούν τη διαχείριση των καταστροφών και τη διαχείρισή του την έχει η Παγκόσμια Τράπεζα (<https://www.gfdrr.org/en/who-we-are>).

1.3.4.1. City Resilience Program (CRP)

Ξεκινώντας τη λειτουργία του τον Ιούνιο του 2017, το πρόγραμμα αυτό στοχεύει στην υποστήριξη των κυβερνήσεων για να προωθήσει την ανθεκτικότητα σε καταστροφές και στην κλιματική αλλαγή. Έτσι, μέσω του προγράμματος γίνεται προσπάθεια για τη δημιουργία ενός δικτύου επενδύσεων για την οικοδόμηση της ανθεκτικότητας, ενώ στοχεύει και στη βελτίωση της πρόσβασης των ιδιωτικών και θεσμικών επενδυτών σε

νέες αγορές. Στο πλαίσιο αυτό, διευκολύνονται στρατηγικού τύπου και ολοκληρωμένες επενδύσεις που θα αντιστοιχούν στους κινδύνους που αντιμετωπίζει η κάθε πόλη (GFDRR, 2018).

Η βοήθεια που προσφέρει η Παγκόσμια Τράπεζα μέσω του City Resilience Program είναι είτε τεχνικής φύσεως, μέσω των εργαλείων και της τεχνογνωσίας που κατέχει στα θέματα σχεδιασμού της ανθεκτικότητας, είτε οικονομική καθότι προσπαθεί να συνδέσει τις πόλεις και τα έργα που θα γίνουν με διάφορες χρηματοδοτικές πηγές (<http://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/brief/resilient-cities-program>).

Στο κομμάτι της τεχνικής βοήθειας, η Παγκόσμια Τράπεζα στηρίζει την προσπάθεια που κάνουν οι πόλεις για να γίνουν ανθεκτικές με διάφορα επιπρόσθετα προγράμματα, όπως:

- Το Geospatial Solutions Working Group αποτελεί ένα εργαλείο που εντοπίζει γεωχωρικές λύσεις για την ανθεκτικότητα σε μια περιοχή, μέσω της αξίας των εδαφών. Το πρόγραμμα παρέχει ιδέες για μια ολοκληρωμένη υποδομή χωρικών δεδομένων για κάθε επενδυτική περίοδο.
- Το Emergency Preparedness and Response Implementation Team διαθέτει την κατάλληλη τεχνογνωσία για να εφαρμοστούν έργα που αφορούν την προετοιμασία και αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, ώστε να μπορεί η διοίκηση να ανταπεξέλθει έγκαιρα στον κίνδυνο και για να προστατευτεί η ανάπτυξη σε αναπτυσσόμενες πόλεις.
- Ένα ακόμα πρόγραμμα – εργαλείο για το City Resilience Program είναι το Building Regulation for Resilience, το οποίο στοχεύει στη δημιουργία νέας πολιτικής για την οικοδόμηση και την προώθηση ρυθμιστικών συστημάτων κτηρίων. Έτσι, σκοπός του προγράμματος είναι να προωθήσει νέες δραστηριότητες στο χώρο, να βελτιώσει τη ρυθμιστική ικανότητα της πόλης με απώτερο σκοπό τη δημιουργία ενός υγιούς και ασφαλούς περιβάλλοντος (GFDRR, 2017).
- Το πρόγραμμα Resistant Transport στοχεύει στην προώθηση ασφλών και αξιόπιστων συστημάτων μεταφοράς. Μέσω αυτού του προγράμματος μπορούν να αντλήσουν καινοτόμες πρακτικές αλλά και να δεχτούν τεχνική υποστήριξη για τις υποδομές καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους (<https://www.gfdrr.org/en/city-resilience-program/technical-assistance>).

Σε ότι αφορά το θέμα της κίνησης κεφαλαίων για την υλοποίηση των έργων του προγράμματος, το City Resilience Program έχει συνάψει συνεργασίες με αρκετές αναπτυξιακές τράπεζες (π.χ. Asian Infrastructure Investment Bank), όπως επίσης και με αρκετά χρηματοδοτικά ιδρύματα και άλλους αναπτυξιακούς οργανισμούς, με βασικό στόχο να αντληθούν κατά το δυνατόν μεγάλα ποσά ώστε το χρηματικό βάρος να ισομοιραστεί. Παράλληλα, για την επίτευξη αυτού του στόχου, το πρόγραμμα στοχεύει και στην ενεργοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων είτε μέσω του άμεσου δανεισμού, είτε μέσω Συμπράξεων Δημοσίου και Ιδιωτικού Τομέα (ΣΔΙΤ) είτε μέσω της ανάκτησης της αξίας γης (Land Value Capture – LVC), μέσω της οποίας εξασφαλίζεται η χρηματοδότηση για την επένδυση με την επιστροφή των χρημάτων μέσω της αξίας των ακινήτων που παράγεται από τις αναβαθμίσεις στην αρχική υποδομή. Επιπλέον, η Παγκόσμια Τράπεζα για να απελευθερώσει ιδιωτικά κεφάλαια που δεν προσφέρονται λόγω του υψηλού ρίσκου, προσφέρει οικονομικά εργαλεία που στοχεύουν στην απομείωση του ρίσκου να επενδύσει κάποιος ιδιώτης (<https://www.gfdrr.org/en/city-resilience-program/capital-mobilization>).

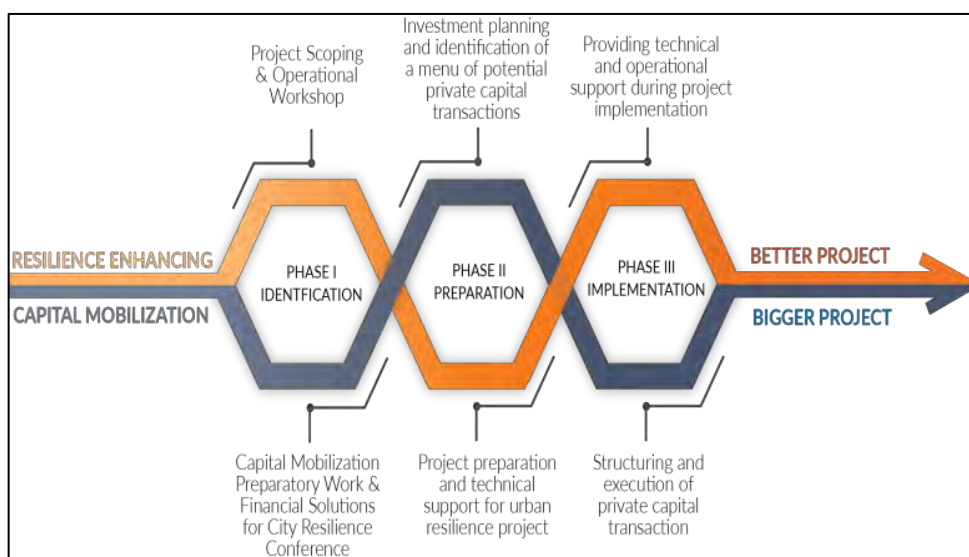
Το πρόγραμμα υλοποιείται σε τρεις φάσεις:

- Προσδιορισμός:
 - ο Εφαρμόζονται προκαταρτικές αξιολογήσεις ώστε να φανεί το απαιτούμενο επίπεδο χρηματοδότησης ώστε να ενισχυθεί η ανθεκτικότητα της πόλης, όπως επίσης αξιολογείται η ίδια η πόλη σε ότι αφορά το καθεστώς της στην κινητοποίηση ιδιωτικών κεφαλαίων.
 - ο Πραγματοποιούνται εργαστήρια σχεδιασμού επενδύσεων που βοηθούν να δημιουργηθεί ένα οργανόγραμμα όπου θα εντοπίζονται οι πρωτεύοντες επενδύσεις και έργα που μπορούν να χρηματοδοτηθούν.
 - ο Διοργάνωση εκδήλωσης με θέμα τις ευκαιρίες χρηματοδότησης των επενδυτικών σχεδίων, με έμφαση στην ιδιωτική πρωτοβουλία.
- Προετοιμασία

Κατά το στάδιο αυτό παρέχεται καθοδήγηση και τεχνική βοήθεια για τον τρόπο με τον οποίο θα προετοιμαστεί κατάλληλα το έργο. Παράλληλα, πραγματοποιείται σχεδιασμός επενδύσεων, με προώθηση των επιλογών ιδιωτικής χρηματοδότησης.

- Εφαρμογή

Στην τελευταία φάση της εφαρμογής, παρέχονται τα κατάλληλα εργαλεία για την βέλτιστη τεχνική και επιχειρησιακή υποστήριξη για την εφαρμογή των σχεδίων, ενώ από την οικονομική σκοπιά, πραγματοποιούνται οι συναλλαγές με τα ιδιωτικά κεφάλαια (GFDRR, 2018).

Σχήμα 6: Διάρθρωση της δομής του προγράμματος City Resilience Program (Πηγή: GFDRR, 2018)

Η πρώτη φάση του προγράμματος που ξεκίνησε από τον Ιούνιο του 2017 περιείχε 40 πόλεις σε όλο τον κόσμο ώστε να αναπτύξουν επενδυτικά προγράμματα για την ανθεκτικότητα και να χρηματοδοτηθούν από διάφορα χρηματοδοτικά μέσα. Τον Ιανουάριο του 2018, οι 12 από τις 40 επιλέχθηκαν για να ξεκινήσει η κινητοποίηση των κεφαλαίων, ενώ ένα μήνα αργότερα δηλώσαν συμμετοχή άλλες 19 πόλεις. Από τότε έχουν ενδιαφερθεί για να συμμετάσχουν στο πρόγραμμα άλλες 15 πόλεις ανά τον κόσμο.

1.3.4.2. City Strength Diagnostic

Το πρόγραμμα αυτό ξεκίνησε το 2014, με σκοπό να βοηθήσει το έργο της Παγκόσμιας Τράπεζας που πραγματοποιεί μέσα από το πρόγραμμα για τις ανθεκτικές πόλεις (City Resilience Program),

επιχειρώντας μια ολιστική προσέγγιση στην αστική ανθεκτικότητα. Αποτελεί μια ποιοτική αξιολόγηση που απαιτεί από 2 έως 6 μήνες για να ολοκληρωθεί.

Έτσι, στόχος του City Strength Diagnostic είναι να διευκολυνθεί ο διάλογος μεταξύ των ενδιαφερόμενων (κυβέρνηση, τοπική κοινωνία, κ.λπ.) σχετικά με τους κινδύνους, την ανθεκτικότητα και την απόδοση των αστικών συστημάτων. Επιπλέον, το πρόγραμμα

ενδυναμώνει την ανθεκτικότητα των πόλεων, ενώ προσδίδει την έννοια της ανθεκτικότητας στα ήδη σχεδιασμένα ή στα υπό συζήτηση έργα.

Το City Strength Diagnostic ξεκινά την αξιολόγηση μέσα από 14 τομειακές ενότητες που καλύπτουν το σύνολο των θεμάτων που υπάρχουν μέσα σε μια πόλη, όπως η ενέργεια, η εκπαίδευση, η κοινωνική και κοινοτική ασφάλεια, κ.λπ., σχεδιασμένα κατάλληλα ώστε να ερευνώνται οικονομικά, περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα μέσα από τη σκοπιά αυτών των τομέων, ώστε στη συνέχεια να συγκεντρωθούν τα αποτελέσματα από τις αξιολογήσεις και να αντιμετωπιστούν κρίσιμα ζητήματα μέσα από μια ολιστική θεώρηση.

Το πρόγραμμα ολοκληρώνεται σε 5 στάδια τα οποία είναι:

- 1) Το στάδιο της προ – διαγνωστικής εξέτασης, όπου μελετώνται και αξιολογούνται οι προσπάθειες που έχουν γίνει στην πόλη μέσα από μελέτες, σχέδια που έχουν δημιουργηθεί είτε από τις τοπικές αρχές, είτε από την Παγκόσμια Τράπεζα και άλλους αναπτυξιακούς φορείς. Τα στοιχεία που συλλέγονται, παρατίθενται στο αρχικό εργαστήριο με σκοπό να γίνει σωστή ενημέρωση των συμμετεχόντων, καθώς και των εξωτερικών συνεργαζόμενων ειδικών για την επίτευξη του προγράμματος.
- 2) Το στάδιο του εργαστηρίου, όπου συγκεντρώνονται οι ενδιαφερόμενοι ώστε να ενημερωθούν για τη διαδικασία του προγράμματος και ποια θα είναι τα επόμενα βήματα μέχρι την ολοκλήρωσή του, ενώ στη συνέχεια θα παρουσιαστούν τα στοιχεία από την προ – διαγνωστική εξέταση. Τέλος, καταγράφονται οι θέσεις και οι προτεραιότητές τους μέσα σε μια ολιστική θεώρηση της αστικής ανθεκτικότητας, ενώ επιζητάται η συμμετοχή των υψηλά ιστάμενων δημοσίων υπαλλήλων ώστε να απασχολείται το δημόσιο δυναμικό της πόλης στο μέγιστο βαθμό με τη διαδικασία του προγράμματος, όπως επίσης και με τον εντοπισμό των σημείων προτεραιότητας της πόλης.
- 3) Το στάδιο των συνεντεύξεων και των επιτόπιων ερευνών. Στο παρόν στάδιο διερευνώνται άμεσα οι προκλήσεις και οι ευκαιρίες της πόλης, ενώ προσπαθούν να δουν κατά πόσο τα βασικά συστήματα της πόλης ανταπεξέρχονται στις ιδιότητες της ανθεκτικότητας (ανακλαστικότητα, ευρωστία, πλεονάζουσα, ευκαμψία εφευρετικότητα, ολοκληρωμένα). Ταυτόχρονα, σε αυτό το στάδιο ενημερώνεται κάθε δημοτική υπηρεσία για το έργο της άλλης, αλλά και για τις

προγραμματισμένες δραστηριότητες που ενισχύουν την ανθεκτικότητα της πόλης.

- 4) Το στάδιο των καθορισμών των προτεραιοτήτων, όπου το τεχνικό προσωπικό προσπαθεί να βρει συνδέσεις μεταξύ των τομεακών ενοτήτων, ενώ διερευνάται κατά πόσο στην πόλη εμφανίζονται οι ιδιότητες της ανθεκτικότητας. Ως κύριος στόχος αυτής της φάσης είναι η ιεράρχηση των δράσεων και επενδύσεων που πρόκειται να συμβούν στην πόλη για την ανθεκτικότητά της. Αυτό γίνεται μέσα από μια πολύ – επίπεδη ποιοτική αξιολόγηση. Τα επίπεδα αυτά είναι:
 - a. Οι άμεσες απειλές – αδύναμα σημεία της πόλης.
 - b. Οι επιπτώσεις από τις πιέσεις και τα καταστροφικά γεγονότα στην πόλη κάνοντας μια προσπάθεια να βρεθούν λύσεις μέσα από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ των βασικών συστημάτων και υπηρεσιών των υποδομών.
 - c. Τα οριζόντια ζητήματα που εφόσον αποσαφηνιστούν, μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό κριτήριο για να μπει μια δράση σε προτεραιότητα, αφού θα υπάρχουν συνολικά οφέλη.
 - d. Η αντιστοίχιση των προτεινόμενων δράσεων και επενδύσεων με τους τοπικούς στόχους, ώστε να επιτευχθεί η μέγιστη υποστήριξη από τους ενδιαφερόμενους.
- 5) Το τελικό στάδιο αφορά την ενημέρωση των τοπικών αρχών σχετικά με τα αποτελέσματα της διάγνωσης, τις προτάσεις που προκύπτουν και τα επόμενα βήματα. Από κει και ύστερα, η ομάδα του City Strength Diagnostic δημοσιεύει ένα έγγραφο που αναλύονται τα αποτελέσματα της διάγνωσης, ώστε να είναι ορατό στο ευρύ κοινό (<https://www.gfdrr.org/citystrength-diagnostic-resilient-cities-program>).

Παρ' όλ' αυτά, η επιτυχία του προγράμματος σε μια πόλη δεν είναι σίγουρη. Μεταξύ άλλων εξαρτάται από την ικανότητα των ειδικών που ασχολούνται, το κατά πόσο ήταν ευρεία συμμετοχή ενδιαφερόμενων μερών, καθώς και το κατά πόσο οι τοπικές αρχές είναι προσηλωμένες στην επίτευξη των έργων και ουσιαστικά των στόχων του προγράμματος (GFDRR, 2015).

Μεταξύ άλλων στο κείμενο που αναλύει το πρόγραμμα, γίνεται ειδική αναφορά στην σημαντική συνεισφορά της εταιρείας ARUP στην προσπάθεια για την βελτίωση του προγράμματος. Έτσι, αναφέρεται πως κατά το στάδιο των καθορισμών των

προτεραιοτήτων και ειδικότερα στο σημείο που προσπαθούν να εντοπίσουν σε τι βαθμό αντανακλώνται οι ιδιότητες της ανθεκτικότητας στην πόλη, εάν εντοπιστούν δυσκολίες και δε μπορεί να βγει κάποιο αποτέλεσμα, τότε συνιστούν να χρησιμοποιηθεί το Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας (City Resilience Framework), αφού διαθέτει για τους 4 στρατηγικούς πυλώνες της ανθεκτικότητας αρκετούς δείκτες που μπορούν να αποτελέσουν μια ποιοτική αξιολόγηση.

Το πρόγραμμα για τη διάγνωση της αστικής ανθεκτικότητας έχει εφαρμοστεί πιλοτικά σε δύο πόλεις, το Can Tho στο Βιετνάμ και την πρωτεύουσα της Αιθιοπίας, την Αντίς Αμπέμπα. Οι αναφορές με τα αποτελέσματα των διαγνώσεων είναι ελεύθερα προσβάσιμες στην ιστοσελίδα του προγράμματος.

1.3.5. Ο.Ο.Σ.Α. και Αστική Ανθεκτικότητα

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ) είναι ένας διεθνής οργανισμός που από το 1948 προσφέρει στις κυβερνήσεις να συγκρίνουν τις πολιτικές τους, να ανταλλάξουν ιδέες και τεχνογνωσία και να επικοινωνήσουν μεταξύ τους καλύτερα για την επίλυση διεθνών ζητημάτων. Ανάμεσα στα θέματα που προκύπτουν στο διεθνές προσκήνιο, έχει καλλιεργηθεί το ζήτημα της οικοδόμησης ανθεκτικότητας στις πόλεις. Κατά τον ΟΟΣΑ, η αστική ανθεκτικότητα ορίζεται ως:

«Οι ανθεκτικές πόλεις είναι πόλεις που έχουν την ικανότητα να απορροφούν, να ανακάμπτουν και να προετοιμάζονται για μελλοντικές κρίσεις (οικονομικές, περιβαλλοντικές, κοινωνικές και θεσμικές). Οι ανθεκτικές πόλεις προάγουν την αειφόρο ανάπτυξη, την ευημερία και την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς»
(<http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/resilient-cities.htm>)

Ο ΟΟΣΑ ερευνά το πώς μπορούν οι πόλεις να γίνουν πιο ανθεκτικές, ενώ με βάση την έρευνα σε αρκετές περιπτώσεις πόλεων ανά τον κόσμο αλλά και πραγματοποιώντας επιπλέον έρευνα σχετικά με την μέριμνα των κρατών για την ανθεκτικότητα των πόλεων μέσα από τα εθνικά σχέδια, κατέληξε σε αρκετούς δείκτες που καταμαρτυρούν το επίπεδο της ανθεκτικότητας σε μια πόλη. Αυτοί συνοψίζονται στο παρακάτω σχήμα:

Σχήμα 7: Δείκτες για την αστική ανθεκτικότητα κατά τον ΟΟΣΑ (Πηγή: <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/resilient-cities.htm>, Ιδία Επεξεργασία)

Η έρευνα από τον ΟΟΣΑ κατέληξε στα εξής συμπεράσματα:

- Οι πόλεις βρίσκονται αντιμέτωπες με παρόμοιους κινδύνους (οικονομική κρίση, ανεργία, γήρανση, φυσικές καταστροφές).
- Οι ανθεκτικές πόλεις μπορούν να ορθοποδήσουν με βάση την εμπειρία που έχουν σε θέματα διαχείρισης κινδύνων, την καλύτερη αξιοποίηση των τοπικών τους πηγών, στο πλαίσιο της χάραξης μακροπρόθεσμης στρατηγικής.
- Οι πόλεις αναδεικνύουν καινοτόμες ιδέες και λύσεις σχετικά με το ζήτημα της ανθεκτικότητας (π.χ. συμμετοχικός σχεδιασμός, εφαρμογή πολιτικών για συμπαγείς πόλεις, συνεργασία πόλεων με τα πανεπιστήμια) (<http://www.oecd.org/fr/regional/resilient-cities-policy-highlights.htm>).

1.3.6. Σύμπραξη του Medellin για την αστική ανθεκτικότητα

Το Medellin Collaboration for Urban Resilience (MCUR) είναι μια σύμπραξη πολλών παγκόσμιων φορέων και πόλεων προκειμένου να προωθηθεί η ανθεκτικότητα στις πόλεις, βοηθώντας τις πόλεις να ανταπεξέλθουν στους στόχους που έχουν τεθεί από διεθνείς συμφωνίες όπως η Συμφωνία των Παρισίων για την κλιματική αλλαγή και το πλαίσιο του Σεντάι για τη μείωση του κινδύνου καταστροφών. Μερικοί από τους πιο σημαντικούς συμμετέχοντες είναι το Πρόγραμμα του ΟΗΕ για τους Ανθρώπινους Οικισμούς (UN – Habitat), η Παγκόσμια Τράπεζα, η δη – Αμερικάνικη Αναπτυξιακή Τράπεζα, το Ίδρυμα Rockefeller, το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων του

Ιδρύματος Rockefeller, κ.λπ.. Ξεκίνησε τη λειτουργία του κατά το 7ο παγκόσμιο συνέδριο που διοργανώνεται από τα Ηνωμένα Έθνη και διεξήχθη στο Μεντεγίν της Κολομβίας. Για να επιτευχθεί το έργο της σύμπραξης, αυτή αναλαμβάνει να βοηθήσει τις πόλεις ανά τον κόσμο με τους εξής τρόπους:

- Βοήθεια στη συλλογή πληροφοριών στις πόλεις σχετικά με τις πιέσεις, τους κινδύνους και τα αδύνατά της σημεία, ώστε να γίνουν διακριτοί οι στόχοι σε κάθε πόλη όπου θα επικεντρωθούν.
- Σχέδια για πιο ασφαλή κτήρια και υποδομές, ενώ θεωρείται εξαιρετικά σημαντικό να εντοπιστούν στις πόλεις τοποθεσίες που να εγκατασταθούν με ασφάλεια οικονομικά αδύναμοι άνθρωποι, να αναβαθμιστούν «ανεπίσημοι» οικισμοί και να εντοπιστούν οι ελλείψεις στις υποδομές.
- Εστίαση στην προστασία των συστημάτων που προστατεύουν διάφορους τομείς των αστικών κέντρων, όπως το νερό, τη διαχείριση της γης και τη μείωση των κινδύνων από φυσικά φαινόμενα (π.χ. πλημμύρες).
- Αναδιαμόρφωση της δημόσιας διοίκησης, ώστε να προλαμβάνει και να ανταποκρίνεται γρήγορα σε καταστροφές και πιέσεις, αλλά και να εξασφαλίζει τις βασικές ανάγκες για πιο ευάλωτες ομάδες πολιτών (<https://unhabitat.org/wp-content/uploads/2016/10/Medellin-Collaboration-for-Urban-Resilience.pdf>).

Πιο αναλυτικά, το MCUR είναι μια πλατφόρμα που παρέχει στις τοπικές αρχές των πόλεων μια ευρεία γκάμα εργαλείων και διαγνωστικών, με σκοπό τη μέτρηση, αξιολόγηση και παρακολούθηση της ανθεκτικότητας των πόλεων. Παράλληλα, η πλατφόρμα είναι δομημένη έτσι ώστε η κάθε τοπική αρχή να διαλέγει βάσει σύγκρισης των εργαλείων, το καταλληλότερο για την περίπτωσή της. Αναφορικά με τα εργαλεία του MCUR, το 2015 εξέδωσε έναν οδηγό για τις τοπικές αρχές ώστε να ανταποκρίνονται μέσω του σχεδιασμού σε τρέχοντα και μελλοντικά ζητήματα. Το συγκεκριμένο μοντέλο που προωθεί μέσω του οδηγού δοκιμάζεται σε έξι πιλοτικές πόλεις, όπως η Μπογκοτά στην Κολομβία και η Νέα Υόρκη (<http://urbanresiliencehub.org/medellin-colaboration/>).

1.3.7. Συνοπτική παρουσίαση της σχέσης ανθεκτικότητας και πολιτικών από τους οργανισμούς

Στον παρακάτω πίνακα συνοψίζεται η κατεύθυνση της ανθεκτικότητας που προωθείται μέσω των οργανισμών που προαναφέρθηκαν από διάφορα προγράμματα και πολιτικές που αναφέρθηκαν.

Οργανισμοί Στόχοι της ανθεκτικότητας	ΟΗΕ		ΕΕ	100 Ανθεκτικές Πόλεις	Παγκόσμια Τράπεζα	ΟΟΣΑ	MCUR*	
Κλιματική Αλλαγή	X	NAA*	X	Eur. Consensus 2016	X	X	CRP*	X
				TURAS				
				SMR				
				RESIN				
				RESCCUE				
				RAMSES				
LIFE+								
Κοινωνική συνοχή	X	NAA*	X	Eur. Consensus 2016	X	X	CSD*	X
				TURAS				
				SMR				
				RESCCUE				
				LIFE+				
Φυσικές καταστροφές	X	MCR*	X	Eur. Consensus 2016	X	X	CRP*	X
				RESCCUE			CSD*	
				LIFE+				
Οικονομία	X	ΣΒΑ*	X	Eur. Consensus 2016	X	X	CSD*	X
				TURAS				
				RESCCUE				
				LIFE+				
Διακυβέρνηση	X	NAA*	X	Eur. Consensus 2016	X	X	CSD*	X
		MCR*		URBACT Resilient Europe				
Υποδομές	X	ΣΒΑ*	X	TURAS	X	X	CRP*	X
		MCR*		LIFE+			CSD*	

* NAA: Νέα Αστική Ατζέντα
 ΣΒΑ: Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης
 MCR: Making Cities Resilient
 CRP: Cities Resilience Program
 CSD: Cities Strength Diagnostic
 MCUR: Medellin Collaboration on Urban Resilience

Πίνακας 4: Σύγκριση κατευθύνσεων της προωθούμενης ανθεκτικότητας από διάφορους οργανισμούς (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Μεθοδολογικό Πλαίσιο Εργασίας

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται οι μέθοδοι που χρησιμοποιήθηκαν για την εκπόνηση της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Αρχικά, αναλύθηκαν μέσα από τη βιβλιογραφία οι έννοιες της ανθεκτικότητας και της προσαρμογής της στο σχεδιασμό σε επίπεδο πόλης, ενώ παρατέθηκαν θετικές και αρνητικές απόψεις ερευνητών σχετικά με αυτό το ζήτημα. Στη συνέχεια, αφού παρουσιάστηκαν τα στοιχεία των δύο εξεταζόμενων πόλεων που αφορούν το σχεδιασμό της αστικής ανθεκτικότητας σε αυτές, προχωρήσαμε στη μελέτη και ανάδειξη των σημαντικών πληροφοριών από τα δύο Στρατηγικά Σχέδια Αστικής Ανθεκτικότητας, εντοπίζοντας διαφορές στην αντιμετώπιση των προβλημάτων όπως αυτά ορίζονται από το City Resilience Framework, που αποτελεί ένα μεθοδολογικό πλαίσιο για τα παραγόμενα σχέδια αστικής ανθεκτικότητας. Στη συνέχεια υπήρξε επαφή με επαγγελματίες που ασχολούνται με την εκτέλεση του σχεδίου της Θεσσαλονίκης

Έτσι, σε πρώτο στάδιο, πραγματοποιήθηκε μια εκτενής βιβλιογραφική έρευνα, όπου αναδείχθηκαν απόψεις και θεωρήσεις τόσο της γενικής έννοιας της ανθεκτικότητας, όσο και της εφαρμογής της στο σχεδιασμό σε αστικό επίπεδο. Επιπλέον, μελετήθηκαν οι ενέργειες των παγκόσμιων οργανισμών για την προώθηση της αστικής ανθεκτικότητας με έμφαση στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων που μέσω αυτού παράχθηκαν τα δύο μελετώμενα σχέδια. Εκτός αυτού, παρατέθηκαν τα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τη Θεσσαλονίκη και τη Γλασκώβη, κάνοντας μια σύγκριση των δύο πόλεων. Στη συνέχεια, έγινε μια σύγκριση των στοιχείων των δύο σχεδίων που προέκυψε μέσα από την έρευνα αυτών, αλλά και τη μελέτη των στόχων των σχεδίων όπως ορίζονται από το City Resilience Framework.

Σε δεύτερο στάδιο, διεξήχθη μία συνέντευξη με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων του δήμου Θεσσαλονίκης, κ. Δημαρέλο Γιώργο, ώστε να αποκομίσουμε περαιτέρω πληροφορίες για την υλοποίηση της στρατηγικής, αλλά και για την εκτέλεσή της. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκε επίσκεψη στην 83η Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης, όπου διοργανώθηκε από το δήμο Θεσσαλονίκης ημερίδα για την ενημέρωση του κοινού σχετικά με την εκτέλεση της στρατηγικής αυτής. Στο πλαίσιο της ημερίδας, ήρθαμε σε επαφή τόσο με τους υπεύθυνους για την παρακολούθηση της στρατηγικής, όσο και με επαγγελματίες που ενδιαφέρονται για νέες τάσεις στο σχεδιασμό, όπως η ανθεκτικότητα, ανταλλάζοντας απόψεις για την έννοια αυτή.

Στη συνέχεια, με βάση την έρευνα που πραγματοποιήθηκε, εξάγουμε συμπεράσματα, τόσο για το θεωρητικό μέρος της αστικής ανθεκτικότητας, όσο για την εφαρμογή της είτε γενικά από τους παγκόσμιους οργανισμούς είτε ειδικά από τα δύο σχέδια που μελετήθηκαν. Τέλος, γίνεται μια σύντομη μελέτη του ελληνικού χωρικού συστήματος, σε τοπικό επίπεδο κυρίως, αλλά και του γενικού σχεδίου αντιμετώπισης κινδύνων με κωδικό όνομα «Ξενοκράτης», ώστε να εξεταστεί εάν το Στρατηγικό Σχέδιο Αστικής Ανθεκτικότητας μπορεί να δώσει λύσεις σε προβλήματα τόσο του σχεδιασμού, όσο και των πόλεων γενικότερα.

Η βιβλιογραφική έρευνα διεξήχθη από τον Ιανουάριο του 2018 μέχρι και τον Σεπτέμβριο του 2018, ενώ η συνέντευξη με τον αντιδήμαρχο του δήμου Θεσσαλονίκης πραγματοποιήθηκε στις 31 Ιουλίου 2018. Τέλος, η ημερίδα του δήμου Θεσσαλονίκης στην 83η ΔΕΘ έγινε στις 14 Σεπτεμβρίου 2018.

2. Πόλεις του δικτύου «100 Ανθεκτικές Πόλεις» - Οι περιπτώσεις της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης

Οι πόλεις που επιλέχθηκαν για τους σκοπούς της εργασίας είναι η Θεσσαλονίκη και η Γλασκώβη. Ο λόγος για τον οποίον επιλέχθηκε η Θεσσαλονίκη είναι διότι κρίθηκε σκόπιμο να ερευνηθεί πως μια ελληνική πόλη αντιμετωπίζει το ζήτημα της αστικής ανθεκτικότητας και σε τι στοχεύει μέσω αυτής. Παράλληλα, μέσα από το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων, επιλέχθηκε μια ακόμα πόλη, η Γλασκώβη, καθώς είναι μια πόλη ανάλογου μεγέθους και επιρροής, εν αντιθέσει με άλλες πόλεις, όπως η Νέα Υόρκη όπου το μέγεθος είναι εξαιρετικά δυσανάλογο, οπότε οποιαδήποτε σύγκριση με τη Θεσσαλονίκη θα ήταν ίσως άσκοπη.

Ωστόσο, προτού προχωρήσουμε στην περιγραφή των 2 σχεδίων, είναι απαραίτητο να δούμε κάποια βασικά χαρακτηριστικά των δύο συγκρινόμενων πόλεων, που αποδείχθηκαν χρήσιμα για την καταστρατήγηση του σχεδίου, ώστε να σκιαγραφήσουμε το προφίλ των δύο πόλεων. Επιπλέον, θα ακολουθήσει και μια συνοπτική σύγκριση των δύο πόλεων ως προς τα χαρακτηριστικά τους.

2.1. Η Θεσσαλονίκη στο μικροσκόπιο

2.1.1. Διοικητικά και Γεωγραφικά Στοιχεία

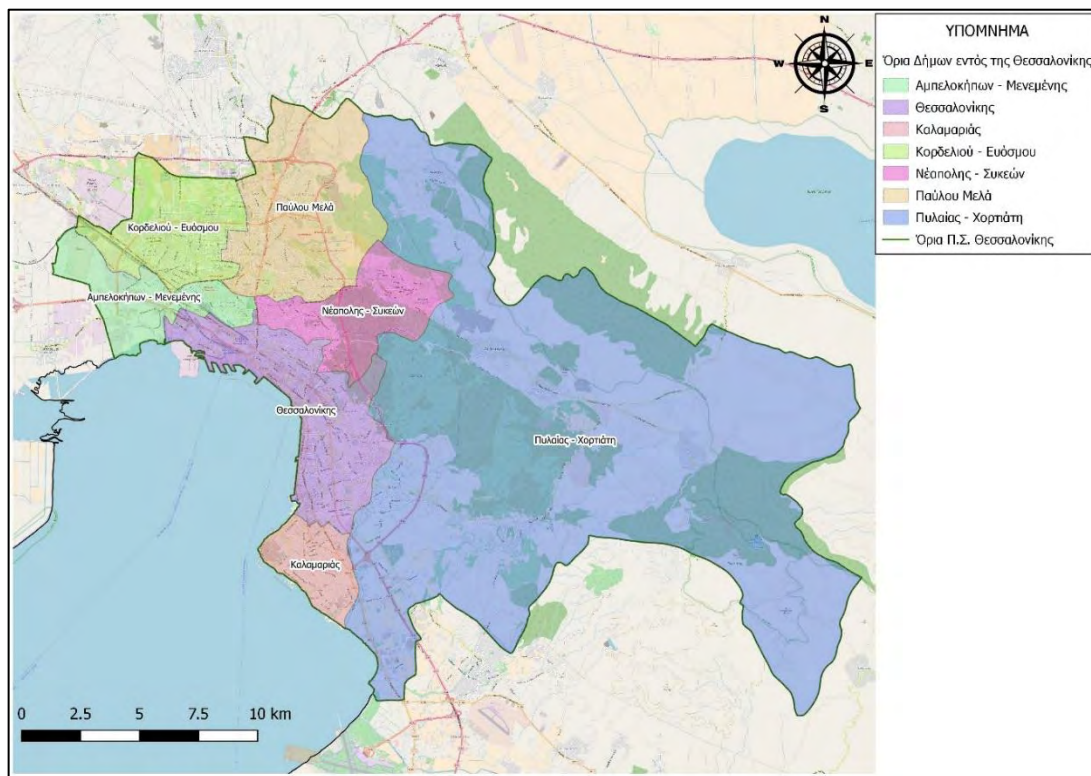

Χάρτης 3: Θέση της Θεσσαλονίκης στην Ελλάδα
(Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Η Θεσσαλονίκη είναι η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη της Ελλάδας τόσο σε έκταση όσο και σε πληθυσμό (315.196 κατοίκους ο δήμος Θεσσαλονίκης σύμφωνα με την απογραφή του 2011, ενώ η μητροπολιτική περιοχή της πόλης κατοικείται από 1.12 εκατομμύρια πολίτες). Εντοπίζεται στη βόρεια Ελλάδα, συγκεκριμένα στην Κεντρική Μακεδονία, με τη γεωγραφική της θέση να χαρακτηρίζεται στρατηγικής σημασίας για την ανάπτυξη της πόλης. Αποτελεί την έδρα της Περιφερειακής Ενότητας Θεσσαλονίκης και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Η πόλη της Θεσσαλονίκης διαιρείται σε 7 Δήμους, με συνολικό πληθυσμό ύψους 789.191 κατοίκων. Οι δήμοι αυτοί είναι:

- Ο Δήμος Θεσσαλονίκης με έδρα τη Θεσσαλονίκη (325.182 κάτοικοι),
- Ο Δήμος Καλαμαριάς με έδρα την Καλαμαριά (91.518 κάτοικοι),
- Ο Δήμος Νεάπολης – Συκεών με έδρα τις Συκιές (84.741 κάτοικοι),
- Ο Δήμος Παύλου – Μελά με έδρα τη Σταυρούπολη (99.240 κάτοικοι),
- Ο Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου με έδρα τον Ευόσμο (101.010 κάτοικοι),
- Ο Δήμος Αμπελοκήπων – Μενεμένης με έδρα τους Αμπελοκήπους (52.127 κάτοικοι)
- Ο Δήμος Πυλαίας – Χορτιάτη με έδρα το Πανόραμα (70.563 κάτοικοι).

Χάρτης 4: Διοικητική Διάρθρωση σε δήμους του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Η πόλη βρέχεται από νοτιοδυτικά από το Θερμαϊκό κόλπο. Η ευρύτερη περιοχή της πόλης της Θεσσαλονίκης απαρτίζεται από υδροβιότοπους υψηλής αξίας. Αρχικά, στην περιοχή εντοπίζονται οι λίμνες της Κορώνειας και της Βόλβης που είναι η δεύτερη μεγαλύτερη στην Ελλάδα, αλλά και ο ποταμός Αξιός που εκβάλλει στον Θερμαϊκό κόλπο, με τους τόπους αυτούς να είναι ενταγμένοι στη Συνθήκη Ramsar που φροντίζει για την προστασία των περιοχών αυτών.

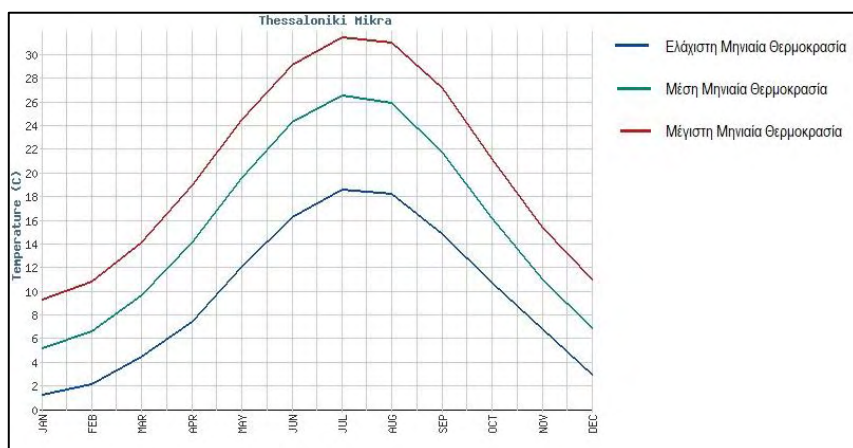
κάτοικο. Το συγκεκριμένο στοιχείο περιορίζει τις δραστηριότητες που μπορούν να επιλέξουν οι πολίτες, υποβαθμίζοντας την ποιότητα ζωής των κατοίκων.

Χάρτης 5: Ανοιχτοί χώροι στη Θεσσαλονίκη (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο για το Πράσινο στη Θεσσαλονίκη, 2006)

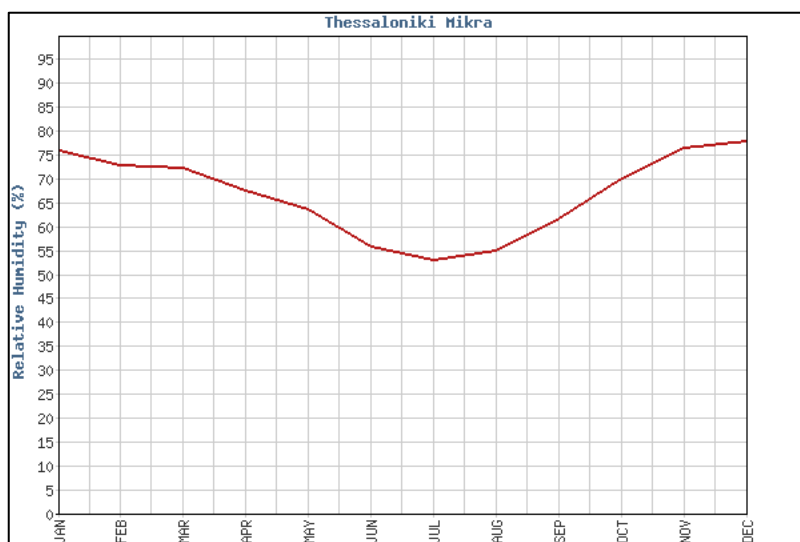
2.1.2. Κλιματολογικά στοιχεία

Η Θεσσαλονίκη είναι μια πόλη που επικρατεί το μεσογειακό υγρό κλίμα, με τους χειμερινούς μήνες να είναι ξεροί και να σημειώνονται ομίχλες, ενώ ταυτόχρονα εντοπίζονται οι χαμηλότερες θερμοκρασίες και αρκετές φορές να σημειώνεται παγετός. Η υψηλότερη θερμοκρασία που καταγράφηκε στην πόλη ήταν τον Ιούλιο του 2007 στους 44 βαθμούς Κελσίου, ενώ η χαμηλότερη ήταν -14 βαθμοί τον Ιανουάριο του 1963. Με βάση τα δεδομένα που είναι διαθέσιμα στην ιστοσελίδα της Εθνικής Μετεωρολογικής Υπηρεσίας, οι θερμότεροι μήνες κατά βάση είναι ο Ιούνιος, ο Ιούλιος και ο Αύγουστος, ενώ ψυχρότεροι είναι ο Δεκέμβριος, ο Ιανουάριος και ο Φεβρουάριος. Οι διακυμάνσεις των μέγιστων/ελαχίστων θερμοκρασιών σύμφωνα με το παρακάτω Διάγραμμα δείχνουν να ακολουθούν μια όμοια πορεία.

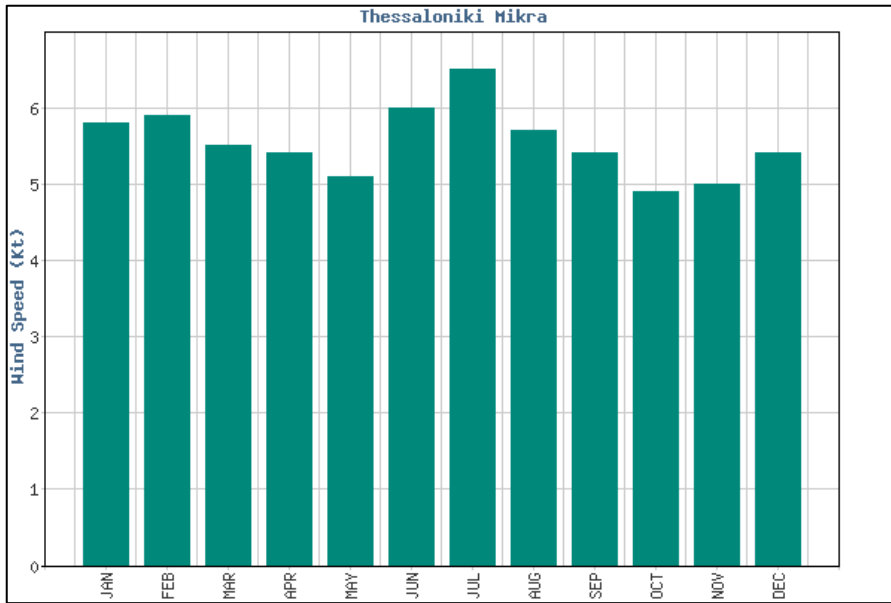
Διάγραμμα 1: Θερμοκρασίες της Θεσσαλονίκης ανά μήνα κατά μέσο όρο (Πηγή: Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία)

Επιπλέον, η πόλη της Θεσσαλονίκης είναι μια πόλη με αρκετά υψηλά επίπεδα υγρασίας, γεγονός που μπορεί να προκαλέσει προβλήματα στους πολίτες.

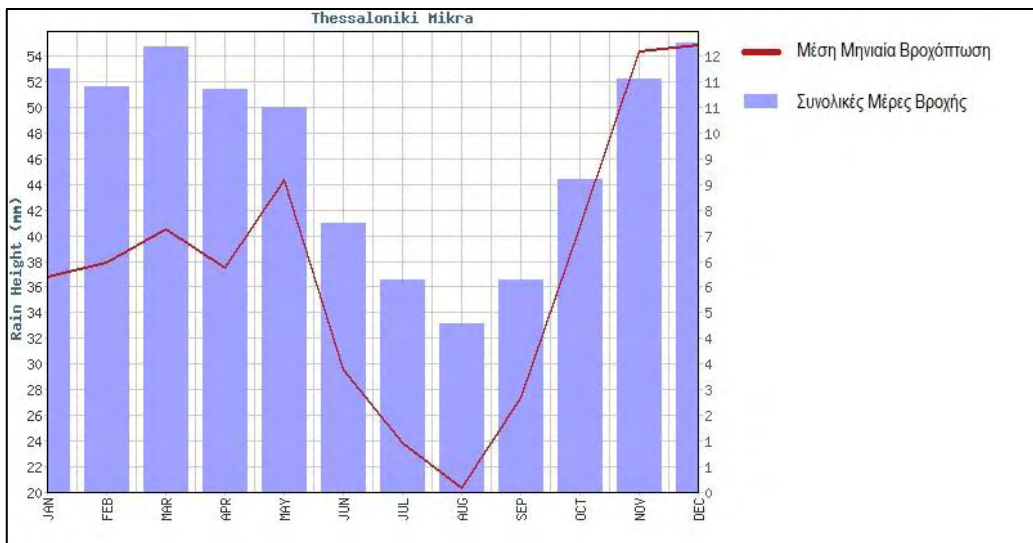
Διάγραμμα 2: Μέση Υγρασία ανά μήνα (Πηγή: Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία)

Οι άνεμοι που πνέουν στην περιοχή της Θεσσαλονίκης είναι ως επί το πλείστον βόρειο – δυτικής διεύθυνσης (ο γνωστός Βαρδάρης). Η ένταση των ανέμων μηνιαία δεν έχει μεγάλες αποκλίσεις και είναι γύρω στα 4.9 με 6.5 κόμβους, ήτοι 2 μονάδες της κλίμακας Μποφόρ.

Διάγραμμα 3: Μέση μηνιαία ένταση ανέμου σε κόμβους (Kt) (Πηγή: Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία)

Τέλος, σε ότι αφορά τις βροχοπτώσεις, οι περισσότερες εντοπίζονται κατά τους μήνες από το Νοέμβριο έως τον Απρίλιο. Η μέγιστη μέση μηνιαία βροχόπτωση εντοπίζεται το μήνα Δεκέμβριο (54.9 mm), ενώ η ελάχιστη τον Αύγουστο (20.4 mm).

Διάγραμμα 4: Μέση μηνιαία βροχόπτωση και συνολικές μέρες βροχής (Πηγή: Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία)

2.1.3. Δημογραφικά και Οικονομικά Στοιχεία

Η πόλη της Θεσσαλονίκης αντιμετωπίζει σημαντικά δημογραφικά προβλήματα, με κυριότερο αυτό της γήρανσης. Σύμφωνα με την Έκθεση Αξιολόγησης της πόλης, οι μικρές σε αριθμό γεννήσεις προκαλούν την γήρανση της πόλης, με την αναλογία ατόμων άνω των 65 ετών και κάτω των 15 να είναι 2:1 στο δήμο Θεσσαλονίκης, ενώ στη

μητροπολιτική περιοχή η αναλογία γίνεται 1:1. Η κατάσταση δείχνει να είναι πιο ανεκτή στο δήμο Κορδελιού – Ευόσμου όπου η αναλογία γίνεται 1:2.

Παράλληλα, η κοινωνικό – πολιτικό – οικονομική αλλαγή που υπέστη η χώρα μας, δεν άφησε ανέπαφο τον πληθυσμό της πόλης. Συγκεκριμένα, με στοιχεία από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, ο πληθυσμός του Καλλικράτειου δήμου Θεσσαλονίκης το 2001 ανερχόταν σε 375.276 κατοίκους, ενώ πλέον με την απογραφή κατά το έτος 2011 ο πληθυσμός μειώθηκε σε 325.182 κατοίκους, δηλαδή σε ποσοστό 13.5%.

Παράλληλα, με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, κατατάχθηκαν οι δήμοι της μητροπολιτικής ενότητας με τα χαμηλότερα και υψηλότερα ποσοστά σε κάθε μία από τις ηλικιακές ομάδες, σε σχέση με τον δήμο Θεσσαλονίκης:

Πίνακας 5 Ανώτερα και κατώτερα ποσοστά κατανομής ηλικιακών ομάδων στη μητροπολιτική ενότητα Θεσσαλονίκης (Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας Θεσ/νίκης)

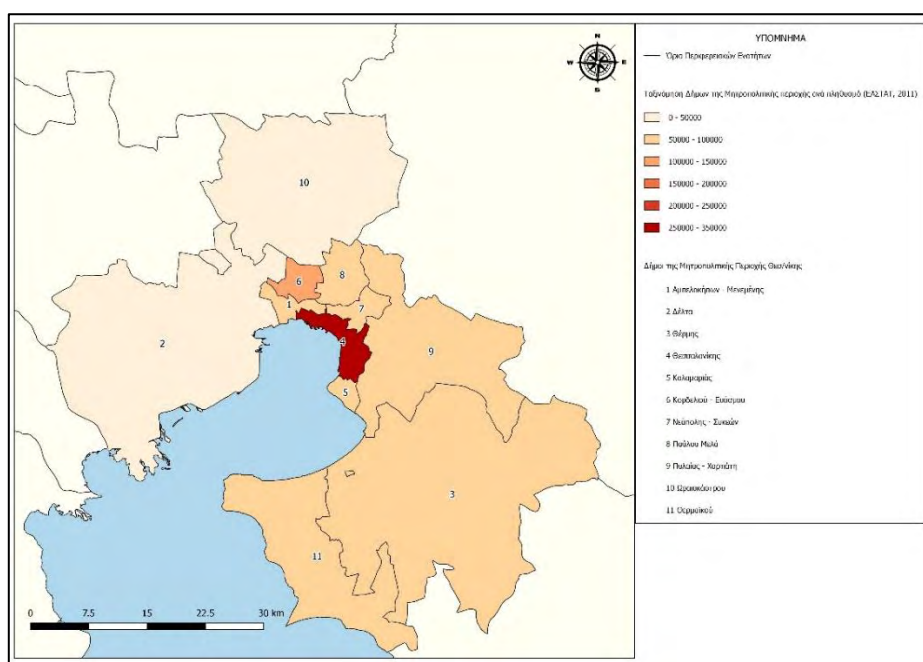
Περιγραφή τόπου μόνιμης διαμονής	Σύνολο μόνιμου πληθυσμού
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	10.816.286
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	1.882.108
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.110.551
ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	325.182
ΔΗΜΟΣ ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ - ΜΕΝΕΜΕΝΗΣ	52.127
ΔΗΜΟΣ ΒΟΛΒΗΣ	23.478

ΔΗΜΟΣ ΔΕΛΤΑ	45.839
ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΑΪΚΟΥ	50.264
ΔΗΜΟΣ ΘΕΡΜΗΣ	53.201
ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΙΑΣ	91.518
ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΔΕΛΙΟΥ - ΕΥΟΣΜΟΥ	101.753
ΔΗΜΟΣ ΛΑΓΚΑΔΑ	41.103
ΔΗΜΟΣ ΝΕΑΠΟΛΗΣ - ΣΥΚΕΩΝ	84.741
ΔΗΜΟΣ ΠΑΥΛΟΥ ΜΕΛΑ	99.245
ΔΗΜΟΣ ΠΥΛΛΙΑΣ - ΧΟΡΤΙΑΤΗ	70.110
ΔΗΜΟΣ ΧΑΛΚΗΔΟΝΟΣ	33.673
ΔΗΜΟΣ ΩΡΑΙΟΚΑΣΤΡΟΥ	38.317
ΣΥΝΟΛΟ Π.Σ. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	824.676
ΣΥΝΟΛΟ Μ.Ε. ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ	1.012.297

Πίνακας 6: Μόνιμος Πληθυσμός στην Π.Ε. Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ίδια Επεξεργασία)

Όπως παρατηρούμε από τον παραπάνω πίνακα, εξάγουμε τα εξής συμπεράσματα:

- ✓ Στην Περιφερειακή Ενότητα Θεσσαλονίκης κατοικεί το 59% της συνολικής Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.
- ✓ Περίπου 3 στους 4 πολίτες της Π.Ε. Θεσσαλονίκης είναι μόνιμος κάτοικος σε κάποιους από τους δήμους που απαρτίζουν το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσ/νίκης.
- ✓ Η πλειονότητα του Π.Σ. Θεσσαλονίκης διαμένει εντός του Δήμου Θεσσαλονίκης, γεγονός που διαφαίνεται από το τριπλάσιο του πληθυσμιακού του μεγέθους σε σχέση με τον δεύτερο μεγαλύτερο πληθυσμιακά (Δήμος Κορδελιού – Ευόσμου), όπως εμφανίζεται και στον παρακάτω χάρτη.

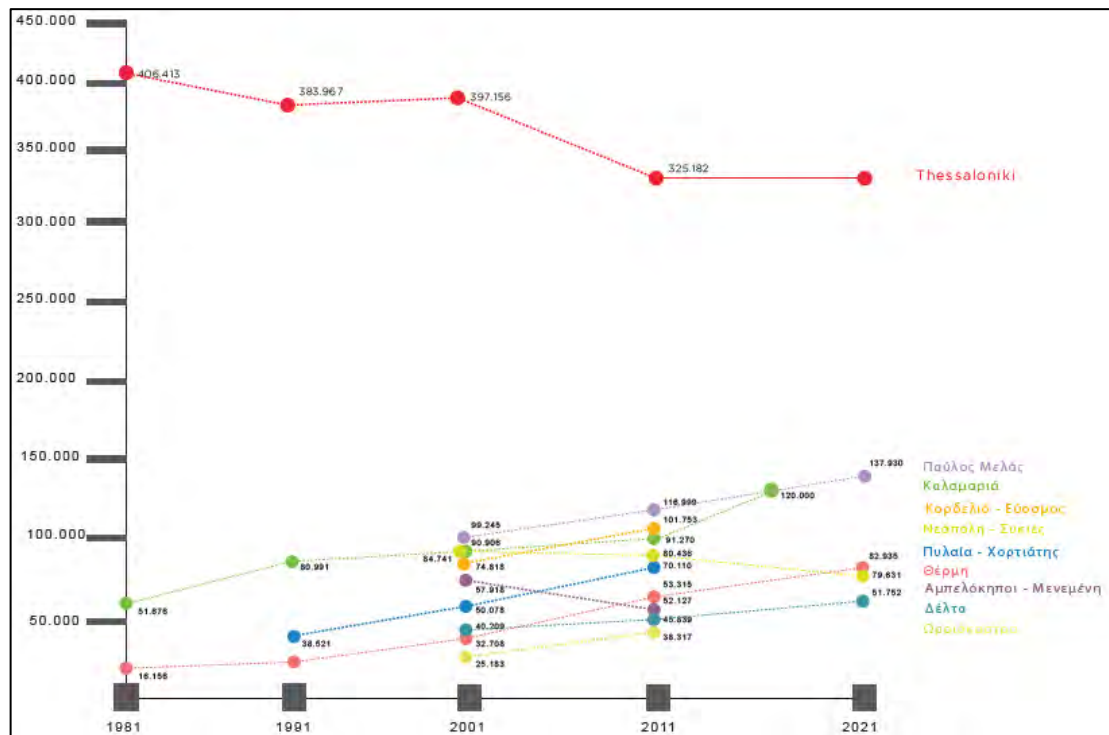
Χάρτης 6: Πληθυσμιακό μέγεθος των δήμων της Μητροπολιτικής περιοχής Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011, σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (Πηγή: Ίδια Επεξεργασία)

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία της Eurostat, ο πληθυσμός της Θεσσαλονίκης ακολουθεί κατά την τετραετία 2014 – 2017 μια πτωτική πορεία, όπως ακολουθεί και ο συνολικός πληθυσμός τόσο της Ελλάδας, όσο και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

	2014	2015	2016	2017
Ελλάδα	10.926.807	10.858.018	10.783.748	10.768.193
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	1.903.360	1.893.878	1.883.339	1.880.122
Θεσσαλονίκη	1.123.676	1.117.094	1.109.969	1.108.085

Πίνακας 7: Πληθυσμός κατά την τετραετία 2014 - 2017 (Πηγή: Eurostat)

Στα πλαίσια της σύνταξης της Έκθεσης Αξιολόγησης της ανθεκτικότητας για τη Θεσσαλονίκη, διενεργήθηκαν προβλέψεις για τον μελλοντικό πληθυσμό των δήμων που απαρτίζουν τη μητροπολιτική περιοχή της πόλης, οι οποίες εμφανίζονται στο παρακάτω Διάγραμμα:

Διάγραμμα 5: Πληθυσμιακή Μεταβολή των δήμων της Μητροπολιτικής Περιοχής Θεσσαλονίκης (Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Ανθεκτικότητας της Θεσ/νίκης)

Έτσι βλέπουμε την καθοδική πτώση του πληθυσμού του δήμου Θεσσαλονίκης μέχρι το 2011, σε συνδυασμό βέβαια με την ανοδική τάση των πληθυσμών των περισσότερων δήμων της Μητροπολιτικής περιοχής της πόλης, με εξαίρεση το δήμο Νεάπολης – Συκεών, αλλά και του Ωραιοκάστρου.

Με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε το προφίλ των κατοίκων της ευρύτερης περιοχής της Θεσσαλονίκης. Αρχικά, όπως βλέπουμε στο

παρακάτω Διάγραμμα, η κατανομή των 2 φύλων στους δήμους είναι σχεδόν ίση με μοναδική εξαίρεση τον πολυπληθέστερο δήμο (σ.σ. Θεσσαλονίκης) όπου υπάρχει μια ελαφρά πλειοψηφία των γυναικών.

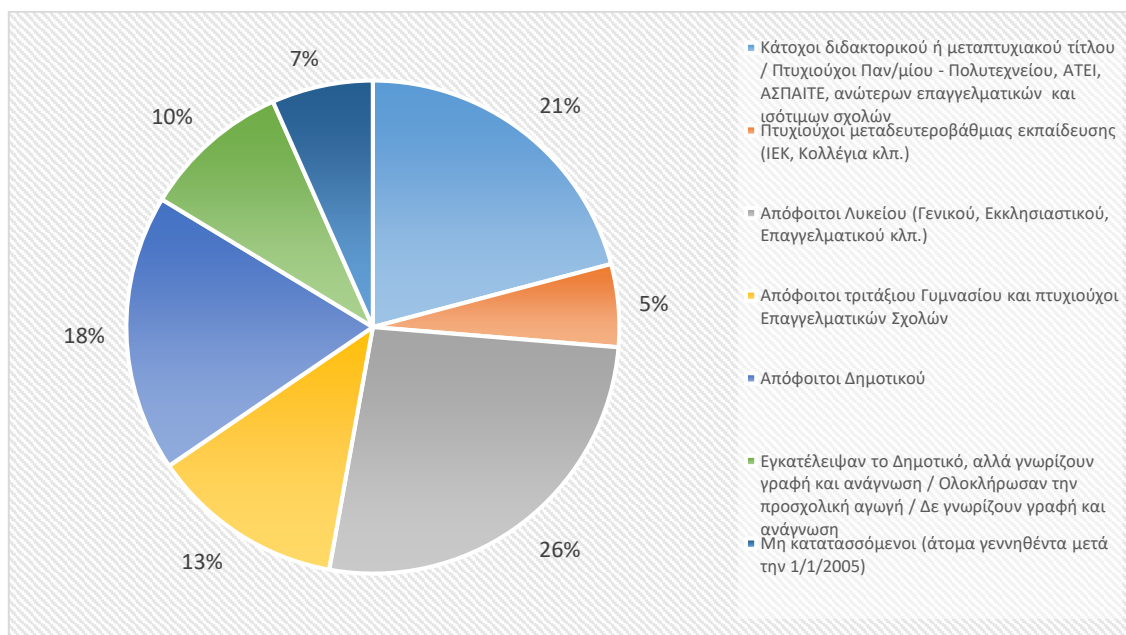
Διάγραμμα 6: Κατανομή των 2 φύλων εντός της Π.Ε. Θεσσαλονίκης κατά το έτος 2011 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Η ισότητα πληθυσμιακά των 2 φύλων, σύμφωνα με την Eurostat δείχνει να συνεχίζει να υπάρχει μέχρι και το 2017:

	2014			2015			2016			2017		
	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες	Σύνολο	Άρρενες	Θήλειες
Ελλάδα	10.926.807	5.313.239	5.613.568	10.858.018	5.268.390	5.589.628	10.783.748	5.224.210	5.559.538	10.768.193	5.221.277	5.546.916
Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	1.903.360	917.183	986.177	1.893.878	911.318	982.560	1.883.339	904.957	978.382	1.880.122	904.004	976.118
Θεσσαλονίκη	1.123.676	533.501	590.175	1.117.094	529.456	587.638	1.109.969	525.136	584.833	1.108.085	524.618	583.467

Πίνακας 8: Πληθυσμιακή κατανομή των 2 φύλων κατά την τετραετία 2014 - 2017 (Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία)

Στη συνέχεια, σε ότι αφορά το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της πόλης, παρατίθεται το σχετικό διάγραμμα με βάση πιο πρόσφατα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

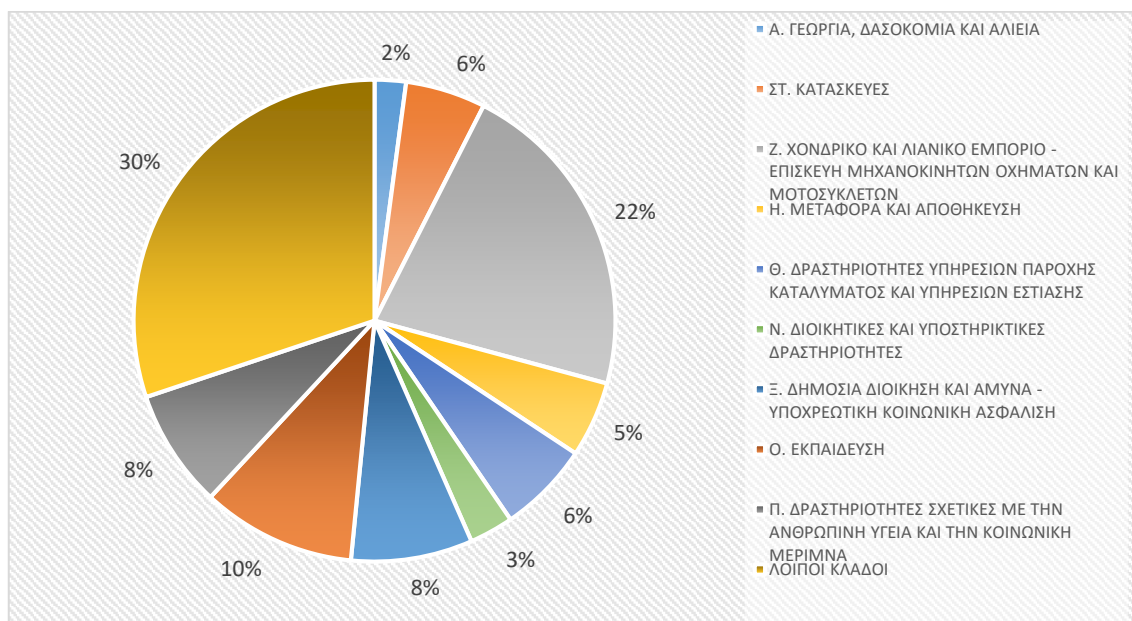

Διάγραμμα 7: Μορφωτικό επίπεδο κατοίκων της Μητροπολιτικής περιοχής της Θεσσαλονίκης (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Με βάση τα παραπάνω γραφήματα παρατηρούμε ότι:

- ✓ Η Μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης εμφανίζει μεγαλύτερο ποσοστό σε πολίτες με την ανώτερη εκπαίδευση (διδακτορικό, μεταπτυχιακό, ΑΕΙ, ΤΕΙ, κ.λπ.), σε σχέση με το επίπεδο της χώρας και της περιφέρειας όπου ανήκει.
- ✓ Περίπου 1 στους 5 κατοίκους της πόλης δεν έχουν ολοκληρώσει την υποχρεωτική εκπαίδευση ή/και δε γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση.

Εξίσου σημαντικό είναι να δούμε από ποιους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας απαρτίζεται η μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Έτσι, με βάση τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011, έχουμε το εξής:

Διάγραμμα 8: Κατανομή απασχολουμένων ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας για το έτος 2011 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Έτσι, παρατηρούμε πως η πλειονότητα των απασχολουμένων απασχολείται με το χονδρικό – λιανικό εμπόριο και την κατασκευή μηχανοκίνητων οχημάτων, ενώ αρκετά σημαντικό ποσοστό κατέχει η εκπαίδευση (10%) ελέω των πανεπιστημίων που φιλοξενούνται στην πόλη. Τέλος, ένα μεγάλο ποσοστό απασχολείται με άλλους κλάδους.

Περνώντας στο θέμα της ανεργίας, είναι σημαντικό να σταθούμε στο κομμάτι του πληθυσμού που είναι οικονομικά ενεργός. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ για το έτος 2011, το 57.1 % του πληθυσμού που κατοικεί στη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης είναι οικονομικά ενεργός. Για το λόγο ότι τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ είναι παλιά, παραθέτουμε παράλληλα και τα στοιχεία της Eurostat, για τις ηλικιακές ομάδες 15 – 24 ετών και 20 – 64 ετών. Έτσι έχουμε τον παρακάτω πίνακα:

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Άρρενες 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	18,6	15,2	12,3	12,8	11,5	12,3	11,4	12,7
Θήλεις 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	18,8	15,3	13,5	11,8	11,8	12,1	9,5	12,1
Σύνολο 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	37,4	30,5	25,8	24,7	23,3	24,5	20,9	24,8
Άρρενες 20 - 64 ετών (σε χιλιάδες)	290,7	280,4	273,1	260,4	256,4	266,9	273,4	282,3
Θήλεις 20 - 64 ετών (σε χιλιάδες)	228,1	224,6	218,8	217,8	220,8	228,8	233,0	225,7
Σύνολο 20 - 64 ετών (σε χιλιάδες)	518,7	505,0	491,9	478,2	477,2	495,7	506,5	508,0

Πίνακας 9: Ποσοστό οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15 -24 και 20 - 64 ετών ανά φύλο για το διάστημα 2010 - 2017 (Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία)

Έτσι παρατηρούμε ότι:

- ✓ Υπάρχει σταδιακή αύξηση στα ποσοστά των οικονομικά ενεργών πολιτών και των 2 ηλικιακών ομάδων,
- ✓ Με βάση τον πληθυσμιακό αριθμό των ηλικιακών ομάδων μπορούμε να διαπιστώσουμε τα σημάδια της οικονομικής ύφεσης που έπληξε και τη Θεσσαλονίκη αφού και για τις δυο ηλικιακές ομάδες υπήρξε μείωση μέχρι και το 2014 (με μια μείωση το 2016 για το σύνολο των οικονομικά ενεργών κατοίκων ηλικίας 15 – 24 ετών),
- ✓ Την τριετία 2015 – 2017 σχεδόν 3 στους 4 κατοίκους ηλικίας 20 – 64 ετών είναι οικονομικά ενεργοί.

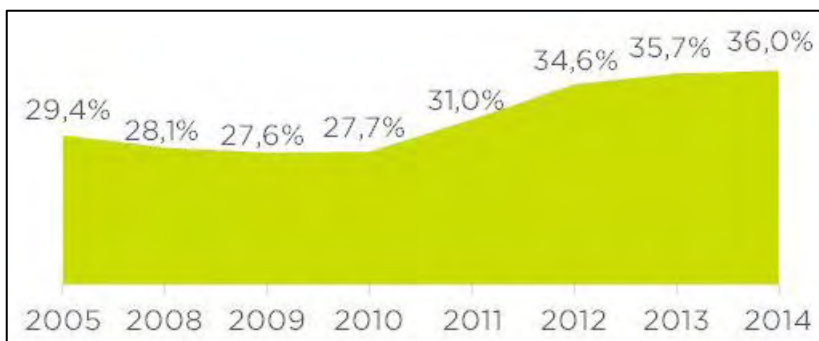
Με βάση τον παραπάνω πίνακα καταλήγουμε στα εξής στοιχεία σε ότι αφορά την ανεργία στην Θεσσαλονίκη:

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Άρρενες 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	3,7	4,9	5,9	7,2	6,7	6,8	4,6	6,2	6,2	5,5
Θήλειες 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	4,2	6,8	6,9	8,6	9,1	7,4	5,5	5,3	4,3	4,7
Σύνολο 15 - 24 ετών (σε χιλιάδες)	7,9	11,8	12,9	15,8	15,8	14,2	10,1	11,5	10,5	10,2
Άρρενες 20 - 64 ετών (σε χιλιάδες)			32,9	49,8	70,5	72,8	67,9	64,9	61,9	52,6
Θήλειες 20 - 64 ετών (σε χιλιάδες)			45,0	60,4	71,2	80,8	75,7	69,1	66,3	59,5
Σύνολο 20 -64 ετών (σε χιλιάδες)			77,9	110,2	141,7	153,5	143,7	134,0	128,1	112,1

Πίνακας 10: Ανεργία στη Θεσσαλονίκη σε αριθμό κατοίκων και σε ποσοστό ανά φύλο για την περίοδο 2008 - 2017 (Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία)

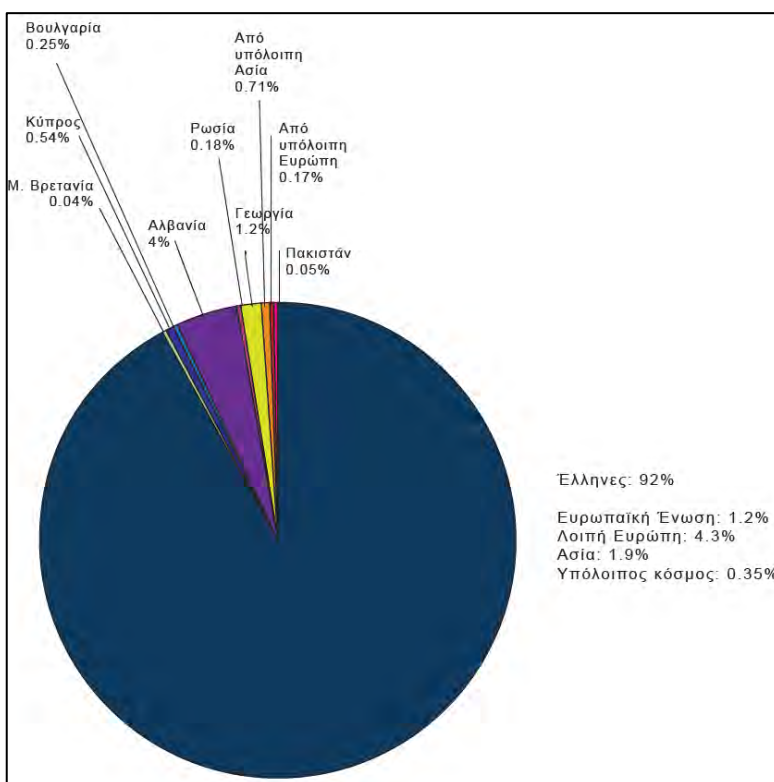
- ✓ Ο αριθμός των ανέργων ηλικίας 15 – 24 ετών είχε αυξηθεί από το 2008 έως και το 2012, ενώ έκτοτε μειώνεται σταδιακά.
- ✓ Κάτι παρόμοιο συμβαίνει και στην κατηγορία ανέργων ηλικίας 20 -64 ετών κατά ένα χρόνο αργότερα (αύξηση αριθμού την περίοδο 2010 – 2013, μείωση μέχρι το 2017).

Επιπλέον, σύμφωνα με τα στοιχεία από την έκθεση αξιολόγησης της ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, το 69,8% των κατοίκων είναι απασχολούμενοι, με το υπόλοιπο 30,2% να είναι άνεργοι. Παράλληλα, καθώς ένας από τους βασικούς λόγους της φτώχειας είναι η ανεργία, είναι χρήσιμο να παραθέσουμε το Διάγραμμα από την έκθεση αξιολόγησης με τα ποσοστά του πληθυσμού που βρίσκεται υπό τον κίνδυνο φτώχειας / κοινωνικού αποκλεισμού:

Διάγραμμα 9: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (Πηγή: Μητροπολιτική Ενότητα Θεσσαλονίκης από την Έκθεση Αξιολόγησης της Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης)

Παράλληλα, η Θεσσαλονίκη είναι μια πολυπολιτισμική πόλη. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ο δήμος Θεσσαλονίκης αποτελείται από 25.308 κατοίκους με ξένη ή αδιευκρίνιστη υπηκοότητα, ήτοι 8 % του συνολικού πληθυσμού, ενώ σε μητροπολιτικό επίπεδο το ποσοστό μικραίνει κατά 1.7 ποσοστιαίες μονάδες (ήτοι 6.3% του συνολικού πληθυσμού της μητροπολιτικής ενότητας). Λεπτομερέστερα, οι ξένες υπηκοότητες εμφανίζονται στο επόμενο Διάγραμμα:

Διάγραμμα 10: Αναλυτική κατανομή πληθυσμού ανά υπηκοότητα στη Θεσσαλονίκη σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ (Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης της Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης)

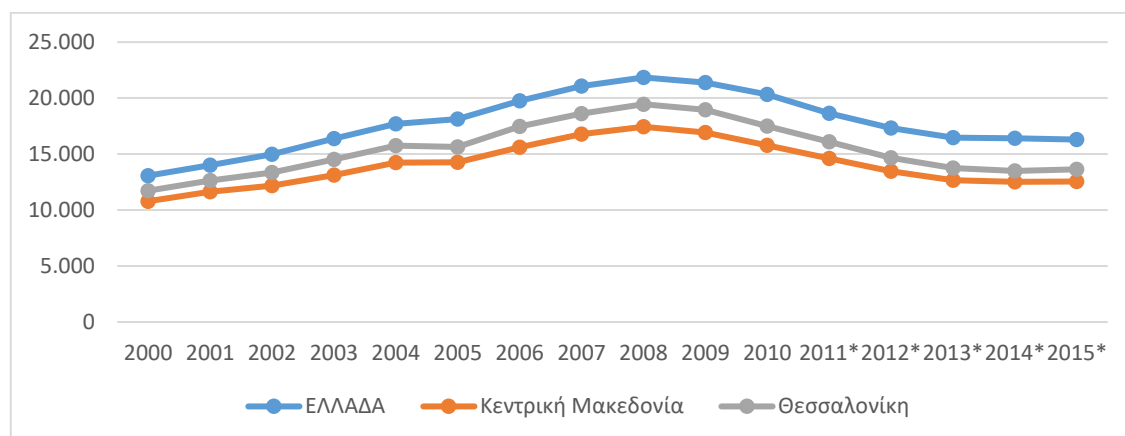
Παράλληλα, είναι χρήσιμο να αναφερθούμε στα οικονομικά στοιχεία που αφορούν τη μητροπολιτική περιοχή της Θεσσαλονίκης. Αρχικά, από την ΕΛΣΤΑΤ βρίσκουμε

διαθέσιμο τον παρακάτω πίνακα με το κατά κεφαλή ΑΕΠ σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Περιφέρειες και νομοί	Έτη							
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
ΕΛΛΑΔΑ	13.071	14.011	14.994	16.371	17.683	18.134	19.769	21.061
Κεντρική Μακεδονία	10.790	11.628	12.170	13.130	14.229	14.262	15.596	16.794
Θεσσαλονίκη	11.727	12.646	13.352	14.536	15.752	15.634	17.466	18.606

Περιφέρειες και νομοί	Έτη							
	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	2014*	2015*
ΕΛΛΑΔΑ	21.845	21.386	20.324	18.643	17.311	16.475	16.402	16.294
Κεντρική Μακεδονία	17.437	16.913	15.776	14.600	13.458	12.669	12.520	12.557
Θεσσαλονίκη	19.454	18.943	17.504	16.094	14.669	13.747	13.494	13.628

Πίνακας 11: Κατά κεφαλή ΑΕΠ σε εθνικό περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για την περίοδο 2008 - 2015 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Διάγραμμα 11: Γραφιστική απεικόνιση της πορείας του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία)

Έτσι, παρατηρούμε τη συνεχή πτωτική πορεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ και στα 3 επίπεδα, ακολουθώντας τον ίδιο ρυθμό. Παρ' όλ' αυτά, είναι σημαντική παρατήρηση ότι το κατά κεφαλή ΑΕΠ της Θεσσαλονίκης είναι συνεχώς μεγαλύτερο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας.

Τέλος είναι καλό να αναφερθούμε στα στοιχεία που αφορούν την επιχειρηματικότητα της πόλης. Με βάση τα στοιχεία που αντλήθηκαν στην έκθεση αξιολόγησης της ανθεκτικότητας, εξάχθηκαν τα εξής συμπεράσματα:

- Η σύσταση νέων επιχειρήσεων την περίοδο της οικονομικής κρίσης (2009 – 2014) ήταν κατά 34% χαμηλότερη από το αντίστοιχο νούμερο της περιόδου 2003 – 2006.
- Το σύνολο των επιχειρήσεων που έκλεισαν κατά την περίοδο 2009 – 2014 είναι αυξημένο κατά 5% σε σχέση με την περίοδο 2003 – 2006.

2.1.4. Ιστορικά – Πολιτιστικά στοιχεία

Η Θεσσαλονίκη κρύβει μια τεράστια ιστορία που ξεκινάει από το 315 π.Χ. όταν και ιδρύθηκε από τον βασιλιά Κάσσανδρο, προς τιμήν της γυναίκας του και ετεροθαλή αδερφή του Μ. Αλεξάνδρου, Θεσσαλονίκη. Η πόλη της Θεσσαλονίκης αποτελούσε και αποτελεί στο πέρασμα των αιώνων μέχρι και σήμερα, κομβικό κέντρο για όλους τους πολιτισμούς που πέρασαν από αυτήν και που άφησαν το στίγμα τους, αποτελώντας τον ιστορικό της πλούτο που διασώζεται μέσω των διάσπαρτων μνημείων.

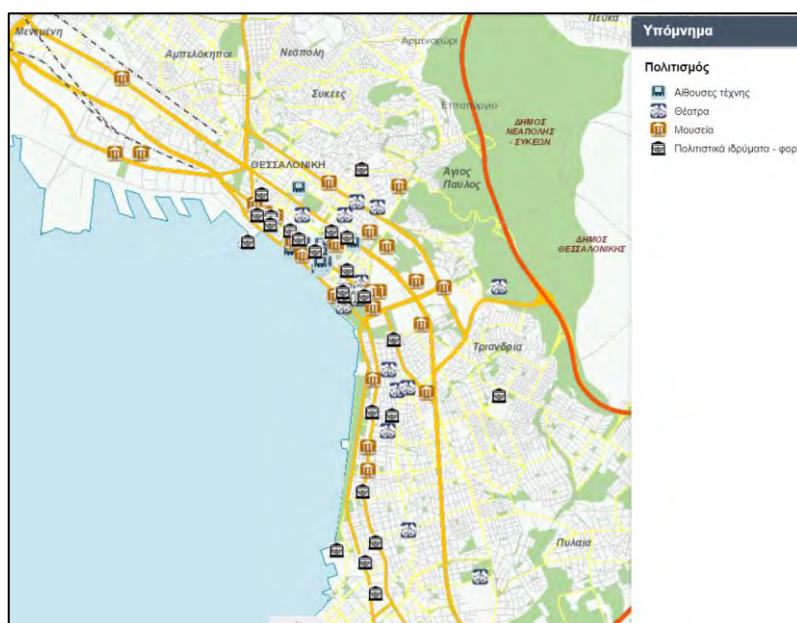
Η Θεσσαλονίκη ανέκαθεν ήταν και είναι μια μεγάλη και ακμάζουσα πόλη. Ο πληθυσμός ήταν σταθερά αυξανόμενος ανά τους αιώνες, ενώ κατά τον 14^ο αιώνα, ο πληθυσμός της πόλης ξεπέρασε αυτόν του Λονδίνου σε αριθμό (<http://worldpopulationreview.com/world-cities/thessaloniki/>). Παρ' όλ' αυτά, δεν ήταν λίγες οι φορές που οι κάτοικοι ήρθαν αντιμέτωποι με αρκετές εισβολές από ξένα φύλα, με τελευταίο κατακτητή την Οθωμανική Αυτοκρατορία κατά την περίοδο της πτώσης του Βυζαντίου. Κατά την περίοδο της Οθωμανικής κυριαρχίας στην πόλη, ο πληθυσμός της αυξήθηκε σημαντικά, ενώ εδραιώθηκε ως ένας μεγάλος εμπορικός κόμβος. Παράλληλα, η περίοδος αυτή χαρακτηρίστηκε από την δημιουργία αρκετών υποδομών στην πόλη, όπως το τραμ.

Η πληθυσμιακή ακμή συνεχίστηκε, ακόμα και με την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης, καθώς επέστρεψαν αρκετοί Έλληνες, παρά το γεγονός ότι μειώθηκε ο αριθμός των Οθωμανών κατοίκων. Όμως, η πόλη υπέστη ένα δημογραφικό σοκ από το Β Παγκόσμιο Πόλεμο και τη ναζιστική κατοχή της, αφού πάνω από 40 χιλιάδες Εβραίοι στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Τις επόμενες δεκαετίες μετά την κατοχή, η πόλη ξεκίνησε να ορθοποδεί και να ανοικοδομείται, διατηρώντας αρκετά αρχιτεκτονικά μνημεία τα οποία εντοπίζονται μέσα

στον αστικό της ιστό σε εξαιρετική κατάσταση. Χαρακτηριστικά, η UNESCO αναγνώρισε ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς 15 μεσαιωνικά κτήρια και χώρους που χρονολογούνται από τον 4^ο μέχρι τον 14^ο αιώνα μ.Χ., καταμαρτυρώντας την ιστορία της. Σήμερα η πόλη κρατάει το χαρακτήρα της στηριζόμενη στο εμπόριο, μιας και διαθέτει ένα από τα μεγαλύτερα λιμάνια της Ευρώπης, αλλά και τις επιχειρήσεις που προσελκύει.

Παράλληλα, η πόλη αναδεικνύει την πολυπολιτισμική της ταυτότητα, διοργανώνοντας αρκετές θεματικές εκδηλώσεις, όπως το Διεθνές Φεστιβάλ Κινηματογράφου. Επιπλέον, διεθνή γεγονότα λαμβάνουν τόπο στη Θεσσαλονίκη με χαρακτηριστικό παράδειγμα τη 15^η Μεσογειακή Μπιενάλε νέων Ευρωπαίων καλλιτεχνών.

Χάρτης 7: Πολιτιστικά σημεία της Θεσσαλονίκης (Πηγή: Χαρτογραφικό Portal Δήμου Θεσσαλονίκης)

Επιπρόσθετα, η πόλη διαθέτει αρκετά τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Είναι γεγονός ότι μαζί με την Αθήνα αποτελούν τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας και επακολούθως πόλεις με το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών. Εκτιμάται ότι στη Θεσσαλονίκη διαμένουν 150.000 φοιτητές ετησίως. Επομένως είναι λογικό ακόλουθο να επενδύσει η πόλη πάνω στο νεανικό της στοιχείο, ώστε ανακηρύχθηκε Ευρωπαϊκή Πρωτεύουσα Νεολαίας για το έτος 2014 και φιλοξένησε την ίδια χρονιά το Ευρωπαϊκό Συνέδριο Νεολαίας.

Η Θεσσαλονίκη οπότε έχει προσπαθήσει να γίνει πιο εξωστρεφής πόλη, με βάση τις περγαμηνές της (Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης το 1997, διεξαγωγή Ευρωπαϊκής Συνόδου κορυφής το 2003, κ.λπ.), στοχεύοντας στην αύξηση του τουρισμού

στην πόλη. Με βάση στοιχεία από την έκθεση αξιολόγησης της ανθεκτικότητας, από το 2011 υπήρξε αύξηση στις τουριστικές ροές προς την πόλη κατά 30%, με τις διεθνείς πτήσεις να αυξάνονται κατά 15%, ενώ τα ξενοδοχεία εμφάνισαν τεράστια αύξηση στις διαμονές κατά 110%.

2.1.5. Βασικές Υποδομές

Η Θεσσαλονίκη διαθέτει τον διεθνή αερολιμένα «Μακεδονία» που εντοπίζεται 15 χιλιόμετρα νότιο – ανατολικά της πόλης στην περιοχή της Μίκρας στο δήμο Θέρμης. Αποτελεί έναν επιβατικό και εμπορευματικό σταθμό που διαθέτει 14 θέσεις στάθμευσης αεροσκαφών, κάθε μεγέθους. Συνολικά εξυπηρετούνται πτήσεις σε 81 προορισμούς, εγχώριους και εξωτερικούς. Υπολογίζεται ότι την περίοδο 2010 – 2015 στη Θεσσαλονίκη κατέφτασαν περίπου 8 εκατομμύρια τουρίστες (Έκθεση Αξιολόγησης της Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, 2016).

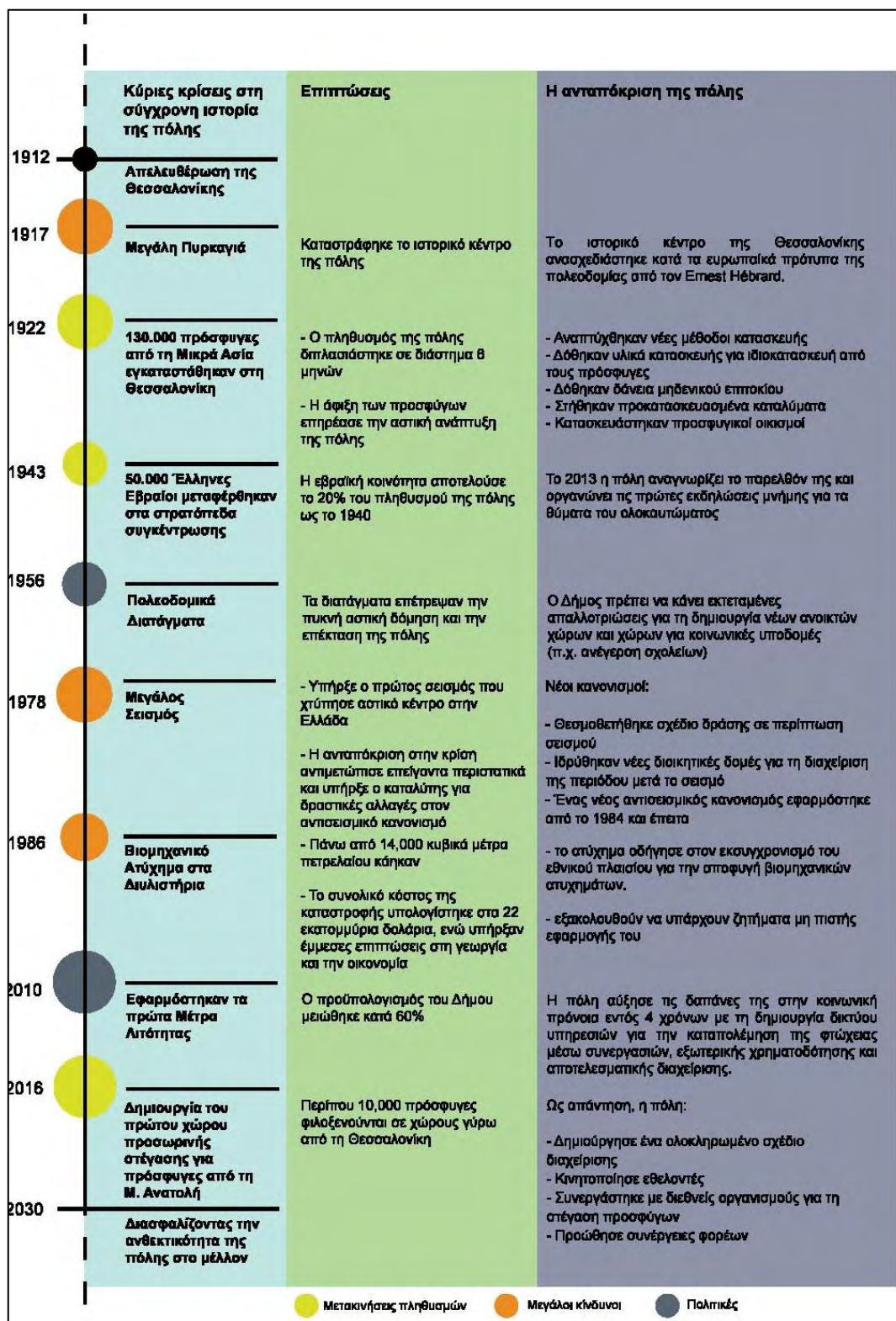
Επιπλέον, η Θεσσαλονίκη διαθέτει το δεύτερο μεγαλύτερο λιμάνι της χώρας μας. Η θέση του είναι στρατηγικής σημασίας, καθώς είναι το κοντινότερο στα κράτη της Βαλκανικής χερσονήσου και τη ζώνη της Μαύρης Θάλασσας. Λειτουργώντας από το 1904, το λιμάνι της Θεσσαλονίκης εξυπηρετεί ετησίως 3.000 επιβατικά και εμπορικά πλοία, ενώ μπορεί να εξυπηρετήσει έως 450.000 περίπου εμπορευματοκιβώτια και 5 εκατομμύρια μετρικούς τόνους σε ασυσκευαστο και γενικό φορτίο. Επίσης, το λιμάνι διαθέτει 6 λειτουργικές αποβάθρες και τερματικούς σταθμούς για την εξυπηρέτηση των πλοίων (Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, 2016).

Οι 2 βασικές υποδομές της πόλης είναι προς ιδιωτικοποίηση. Συγκεκριμένα, η εταιρεία «Fraport – Greece» παρουσίασε ένα κατάλογο εργασιών που αφορούν τα προς πώληση αεροδρόμια σχετικά με την βελτίωσή τους, με χρονικό ορίζοντα το 2021. Όσον αφορά το λιμένα της Θεσσαλονίκης, μεταβιβάστηκε στην «South Europe Gateway Thessaloniki Limited» μια κοινοπραξία τριών εταιρών (DIEP, Terminal Link και Belterra Investments), με τη συνολική αξία της συμφωνίας να ανέρχεται σε 1,1 δις ευρώ (<http://www.voria.gr/article/to-limani-tis-thessalonikis-perase-stous-idiotes-ependites>).

2.1.6 Ανθεκτικότητα και Θεσσαλονίκη

Η Θεσσαλονίκη είναι μια πόλη που αν κατατρέξει κάποιος στην ιστορία της θα διαπιστώσει πως έχει επιζήσει έπειτα από αρκετές καταστροφές και ακραία γεγονότα και φαινόμενα. Στο παρακάτω χρονοδιάγραμμα απεικονίζονται οι πλέον σημαντικές στιγμές που σφυρηλάτησαν την ανθεκτικότητα της πόλης από την απελευθέρωσή της μέχρι και

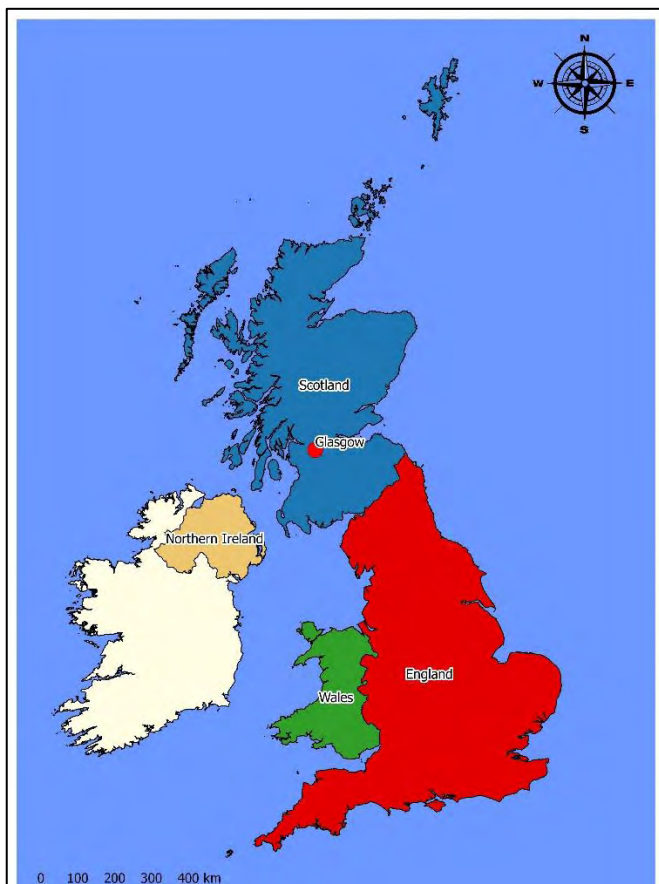
σήμερα. Εκτός από τα γεγονότα που αναφέρονται, πρόσφατα προστέθηκε άλλο ένα, αυτό των πλημμυρών στις αρχές Μαΐου του 2018, με αποτέλεσμα να προκληθούν αρκετά προβλήματα στην πόλη, μεταξύ άλλων ζημιές στην υδροδότηση των κατοίκων.

Πίνακας 12: Χρονοδιάγραμμα των γεγονότων που σιγματίσαν τη Θεσσαλονίκη από το 1912 μέχρι και σήμερα (Πηγή: Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης)

2.2. Η Γλασκώβη στο μικροσκόπιο

2.2.1. Διοικητικά και γεωγραφικά στοιχεία

Χάρτης 8: Θέση της Γλασκώβης στο Ηνωμένο Βασίλειο (Πηγή: Ίδια Επεξεργασία)

Η Γλασκώβη είναι η μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της Σκωτίας με πληθυσμό που φτάνει πάνω από μισό εκατομμύριο κατοίκους, ενώ η μητροπολιτική περιοχή της συγκεντρώνει περίπου 1,1 εκατομμύρια κατοίκους. Επιπλέον, είναι η τρίτη πιο πυκνοκατοικημένη πόλη στο Ηνωμένο Βασίλειο (το 2016 υπολογίστηκε σε 3.478 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο).

Εντοπίζεται κεντροδυτικά της Σκωτίας και ανήκει στην περιφέρεια του Strathclyde. Την πόλη διασχίζει ο ποταμός Clyde από τα ανατολικά προς τα δυτικά

περνώντας μέσα από το κέντρο της. Η Γλασκώβη αποτελεί ένα σημαντικό ναυπηγικό κέντρο, ενώ παράλληλα είναι μια ελκυστική πόλη για τον επισκέπτη αφού διαθέτει αρκετά αξιοθέατα.

2.2.2. Κλιματολογικά στοιχεία

Το κλίμα της περιοχής είναι εύκρατο και θερμό, με αρκετές βροχοπτώσεις. Η Γλασκώβη χαρακτηρίζεται από τον απρόβλεπτο καιρό, όπου μπορεί ανά πάσα στιγμή να υπάρξουν βροχοπτώσεις, ή μεταπτώσεις στη θερμοκρασία. Έτσι, παρά το γεγονός ότι η θερμότερη περίοδος είναι από τον Μάιο μέχρι το Σεπτέμβριο και ότι τον Ιούλιο η θερμοκρασία συνήθως παίρνει τη μέγιστη τιμή της, αυτό δεν αποτελεί εμπόδιο στο να μεταβληθεί η θερμοκρασία. Η γεωγραφική θέση της πόλης επηρεάζει σαφώς το κλίμα, ιδίως λόγω της παρουσίας του ρέματος του Κόλπου, ενός ζεστού και γρήγορου ρέματος του Ατλαντικού Ωκεανού που η προέλευσή του έρχεται από τον κόλπο του Μεξικό. Έτσι, οι χειμερινοί μήνες είναι βροχεροί μεν, αλλά θερμότεροι από άλλες αντίστοιχες περιοχές, λόγω του

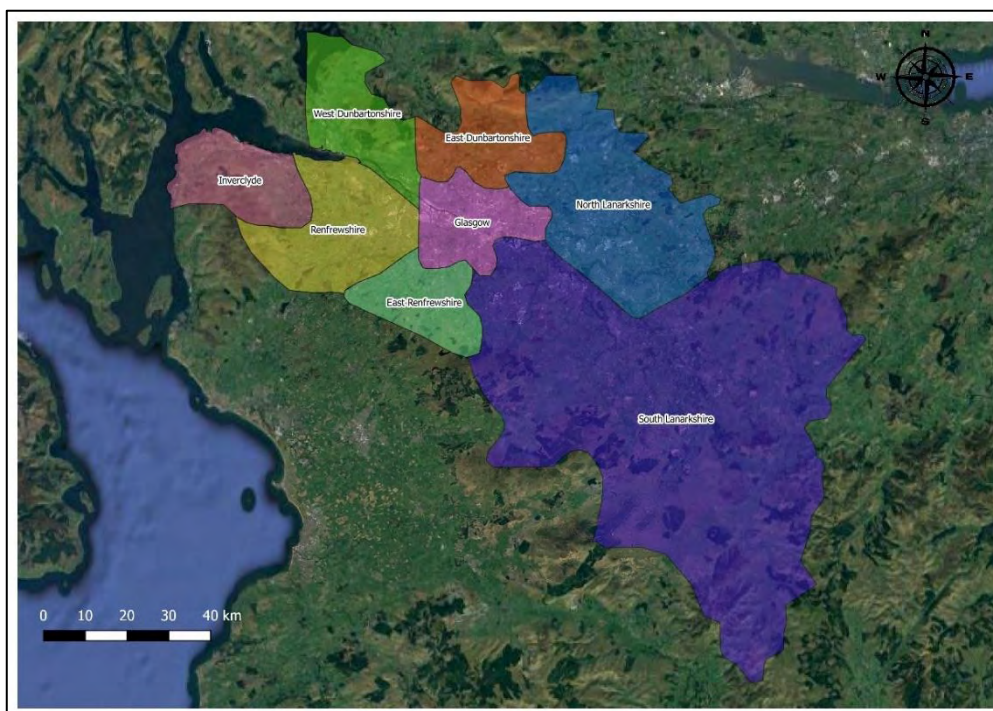
ρεύματος του Κόλπου. Για μεγαλύτερη λεπτομέρεια παρατίθεται πίνακας με τις υψηλότερες/χαμηλότερες θερμοκρασίες στη Γλασκώβη καθ' όλη τη διάρκεια του έτους.

	January	February	March	April	May	June	July	August	September	October	November	December
Avg. Temperature (°C)	3	3.1	5.1	7.2	10.5	13.5	14.5	14.3	11.9	9.3	5.3	3.8
Min. Temperature (°C)	0.2	0	1.7	3.3	6.4	9.4	10.6	10.4	8.4	6	2.3	1
Max. Temperature (°C)	5.8	6.2	8.5	11.2	14.6	17.6	18.5	18.2	15.5	12.7	8.4	6.6
Precipitation / Rainfall (mm)	124	82	95	62	70	67	78	95	120	128	124	126

Πίνακας 13: Γενικά κλιματολογικά στοιχεία για τη Γλασκώβη (Πηγή: <https://en.climate-data.org/location/20/#temperature-graph>)

2.2.3. Δημογραφικά και Οικονομικά Στοιχεία

Η Γλασκώβη είναι η τέταρτη κατά σειρά μεγαλύτερη πόλη του Ηνωμένου Βασιλείου και η μεγαλύτερη της Σκωτίας. Συγκεκριμένα, στον παρακάτω πίνακα αντικατοπτρίζεται η πληθυσμιακή πορεία της πόλης σε σχέση με τη Σκωτία αλλά και το Ηνωμένο Βασίλειο. Στους πίνακες που ακολουθούν είναι σημαντικό να προσέξουμε τη διαφορά της πόλης της Γλασκώβης από τη Μητροπολιτική περιοχή της Γλασκώβης. Από τη κυβέρνηση της Σκωτίας αναγνωρίζεται η περιοχή της “NHS Greater Glasgow and Clyde” που αποτελεί μια από τις περιφέρειες που απαρτίζουν το δημόσιο σύστημα υγείας της Γλασκώβης και περιλαμβάνει 6 ενότητες (Glasgow City, East Dunbartonshire, West Dunbartonshire, Inverclyde, Renfrewshire and East Renfrewshire). Επιπλέον, ο χωροταξικός σχεδιασμός αφορά μια ευρύτερη περιοχή που εμπεριέχει και τις ενότητες του Βόρειου και Νότιου Lanarkshire και την ονομάζουν ως Glasgow and Clyde Valley Region. (http://www.understandingglasgow.com/indicators/population/trends/historic_population_trend).

Χάρτης 9: Glasgow and Clyde Valley Region (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

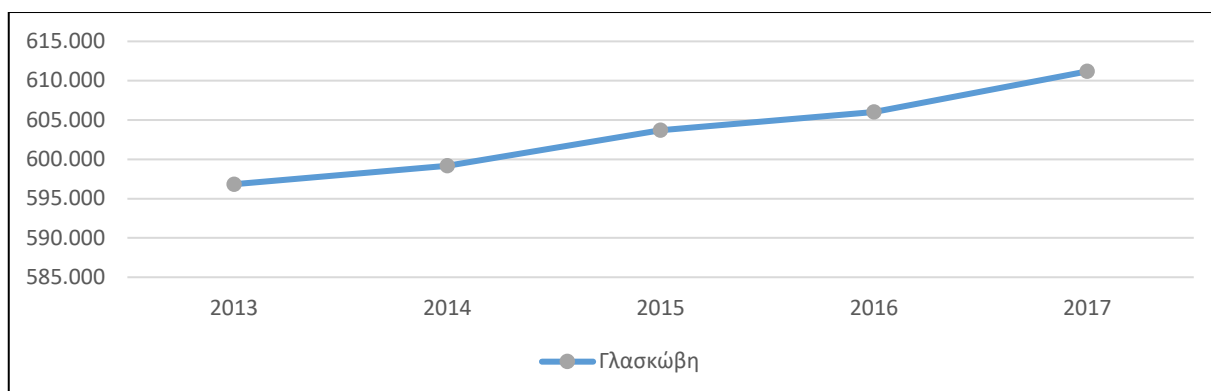
Περιοχή	Πληθυσμός
East Dunbartonshire	108.130
East Renfrewshire	94.760
Glasgow City	621.020
Inverclyde	78.760
North Lanarkshire	339.960
Renfrewshire	176.830
South Lanarkshire	318.170
West Dunbartonshire	89.610
Σύνολο Glasgow and Clyde Valley Region	1.827.240

Πίνακας 14: Πληθυσμός των ενοτήτων του Glasgow & Clyde Valley Region (Πηγή: <https://www.metoffice.gov.uk/>, Ιδία Επεξεργασία)

Η Eurostat αναγνωρίζει μητροπολιτική περιοχή της Γλασκώβης αλλά δεν την οριοθετεί. Έτσι, παραθέτουμε τους πίνακες της Eurostat που αφορούν τόσο την πόλη, όσο και τη μητροπολιτική περιοχή που οριοθετεί, αλλά παραθέτουμε και στοιχεία που αφορούν τις 2 ομάδες περιοχών που προαναφέρθηκαν.

	2013	2014	2015	2016	2017
Ηνωμένο Βασίλειο	63.905.297	64.351.155	64.875.165	65.382.556	65.808.573
Σκωτία	5.320.115	5.337.457	5.356.500	5.376.607	5.400.161
Γλασκώβη (πόλη)	596.831	599.181	603.682	605.996	611.177
Μητροπολιτική Περιοχή της Γλασκώβης	1.079.800	1.082.900	1.097.900	1.088.900	1.104.300

Πίνακας 15: Πληθυσμιακή μεταβολή σε υπερεθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο (Πηγή: Eurostat)

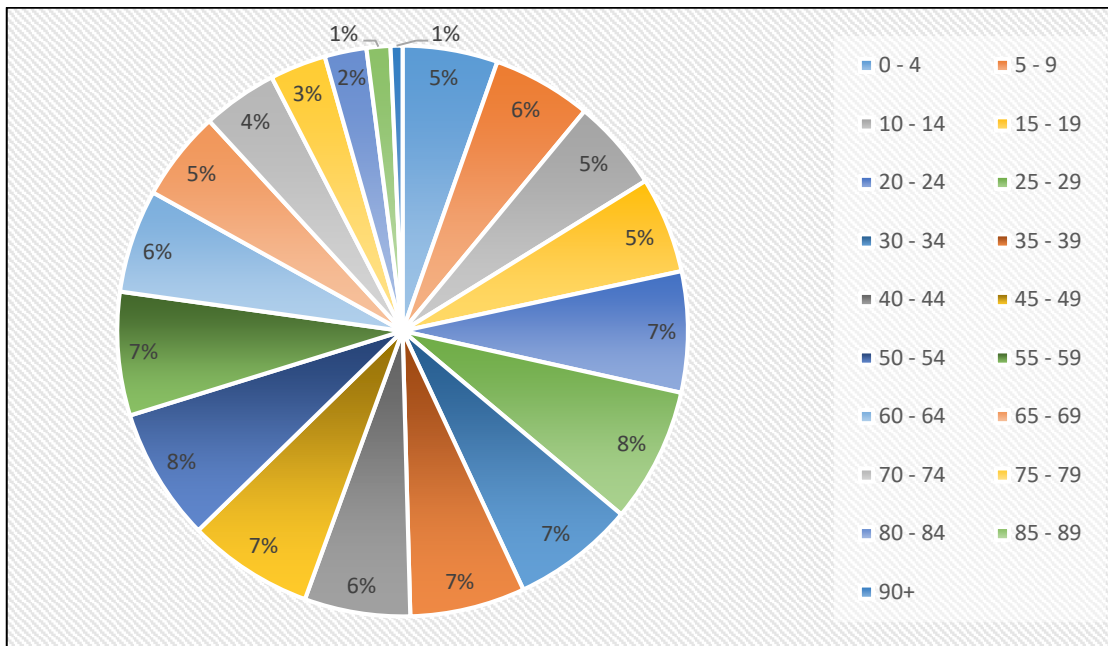
Διάγραμμα 12: Πληθυσμιακή εξέλιξη της πόλης της Γλασκώβης (Πηγή: Eurostat)

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, η Γλασκώβη είναι μια πόλη που αναπτύσσεται πληθυσμιακά. Σημαντικό στοιχείο που δείχνει το μέγεθος της πόλης αποτελεί η μεγάλη πυκνότητα της πόλης σε κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο.

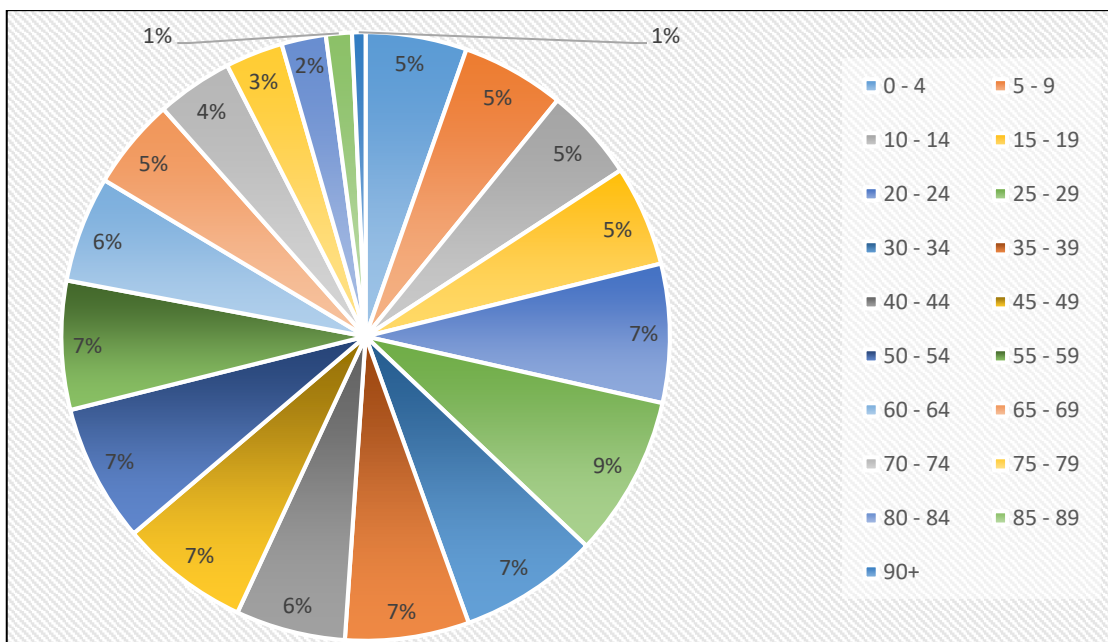
	2012	2013	2014	2015	2016
Ηνωμένο Βασίλειο	262,7	264,4	266,4	268,6	270,5
Σκωτία	68,2	68,4	68,6	68,9	69,2
Γλασκώβη (πόλη)	3.411,4	3.421,6	3.441,2	3.451,8	3.477,6

Πίνακας 16: Πληθυσμιακή πυκνότητα σε 3 χωρικά επίπεδα (Πηγή: Eurostat)

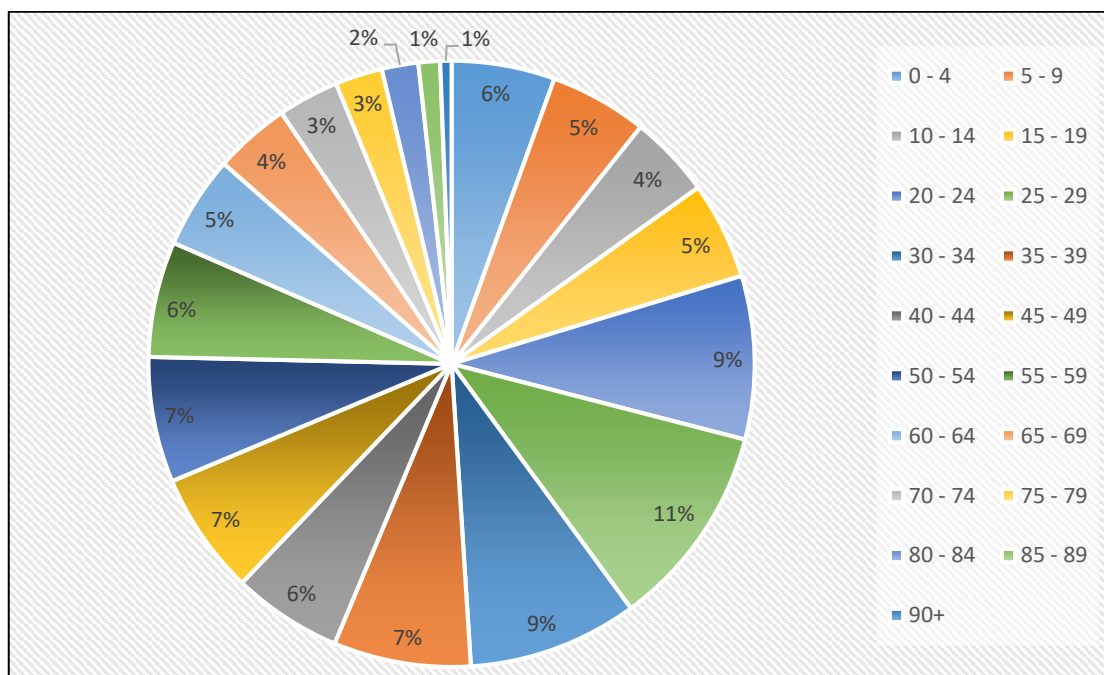
Στη συνέχεια, είναι σημαντικό να δούμε την κατανομή του πληθυσμού σε ηλικιακές ομάδες. Όπως βλέπουμε στα παρακάτω γραφήματα, ο πληθυσμός και στις 3 περιπτώσεις είναι κατανεμημένος ομοιόμορφα, ενώ οι διαφορές μεταξύ των χωρικών επιπέδων είναι ελάχιστες.

Διάγραμμα 13: Κατανομή του πληθυσμού της Κοιλάδας της Γλασκώβης και του Κλάιντ σε ηλικιακές ομάδες για το 2017 (Πηγή: <https://www.metoffice.gov.uk/>, Ιδία Επεξεργασία)

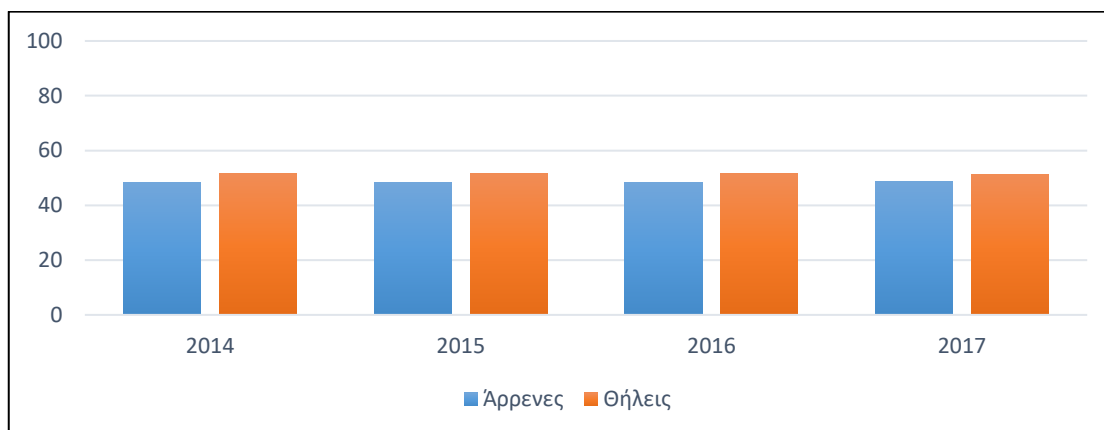

Διάγραμμα 14: Κατανομή του πληθυσμού της περιφέρειας "NHS Greater Glasgow and Clyde" σε ηλικιακές ομάδες για το 2017 (Πηγή: <https://www.metoffice.gov.uk/>, Ιδία Επεξεργασία)

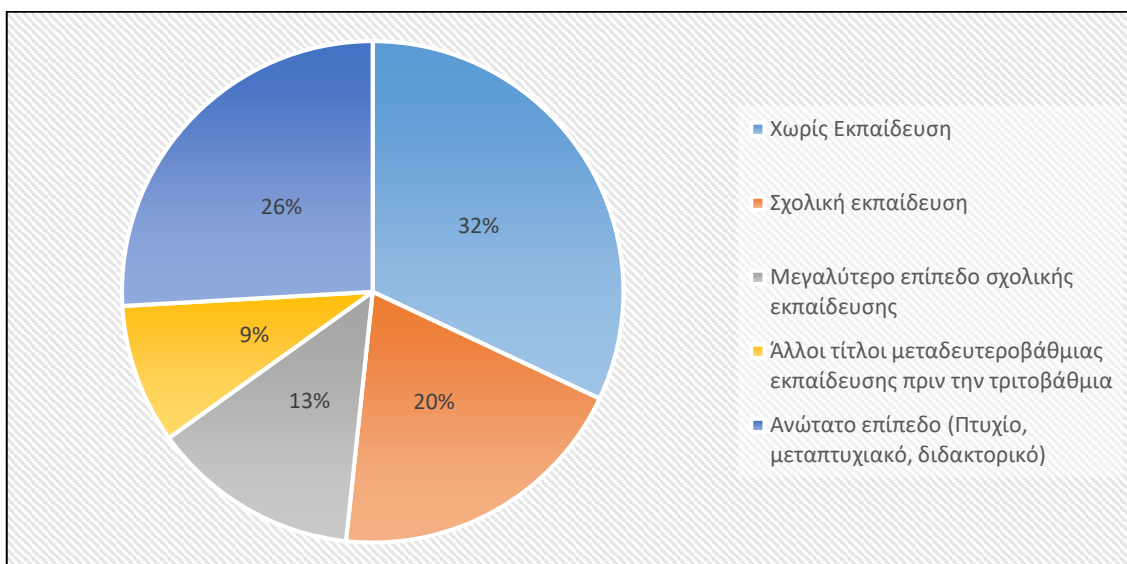
Διάγραμμα 15: Κατανομή του πληθυσμού της πόλης της Γλασκώβης σε ηλικιακές ομάδες για το έτος 2017 (Πηγή: <https://www.metoffice.gov.uk/>, Ιδία Επεξεργασία)

Η Γλασκώβη είναι μια πόλη που ισοκατανέμεται ο πληθυσμός ως προς το φύλο. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα, στην τετραετία 2014 – 2017, τα δύο φύλα είναι σχεδόν ίσα, με μια ελαφρά υπεροχή του γυναικείου φύλου.

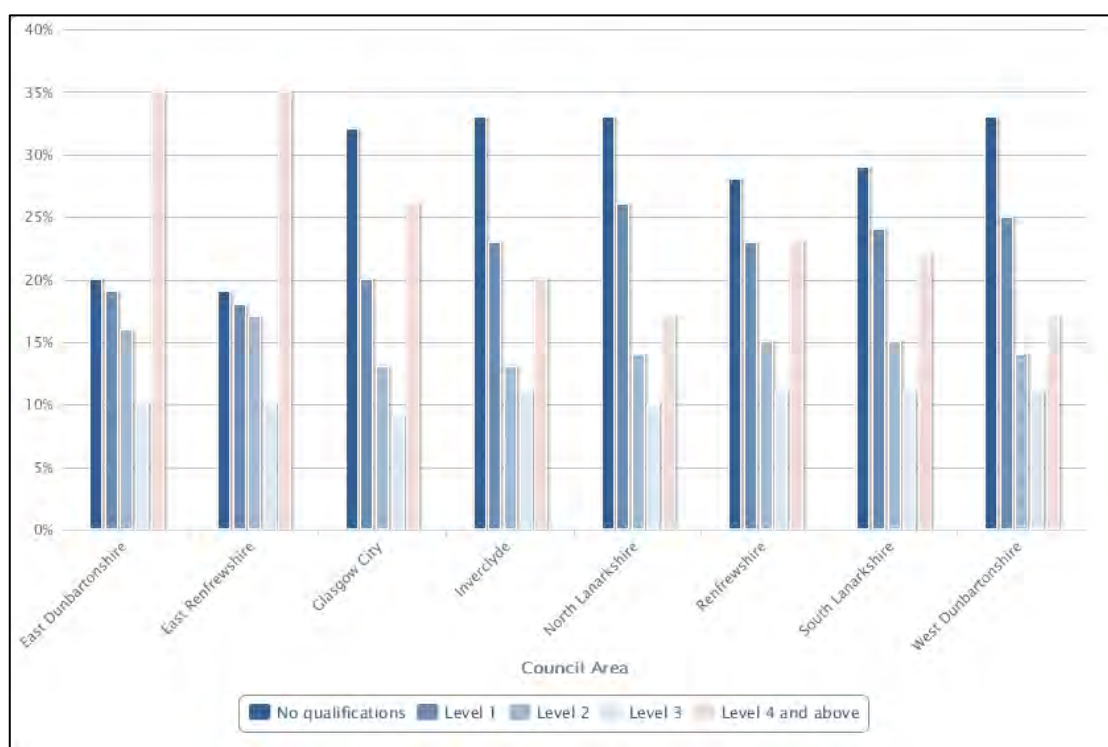
Διάγραμμα 16: Κατανομή του πληθυσμού της πόλης της Γλασκώβης ανά φύλο για την περίοδο 2014 - 2017 (Πηγή: Eurostat, Ιδία Επεξεργασία)

Στη συνέχεια, είναι χρήσιμο να δούμε το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της Γλασκώβης. Παρατηρούμε αρχικά ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό που δεν έχει κάποια εκπαίδευση. Αμέσως μετά ακολουθεί το ποσοστό των κατοίκων με ανώτατη εκπαίδευση που αντιστοιχεί περίπου σε 1 στους 5 πολίτες της Γλασκώβης.

Διάγραμμα 17: Μορφωτικό επίπεδο κατοίκων της Γλασκώβης κατά το έτος 2011 (Πηγή: <http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-visualiser/#view=educationChart&selectedWafers=0&selectedRows=16>)

Στο αμέσως επόμενο διάγραμμα, φαίνεται ότι το πρόβλημα του μορφωτικού επιπέδου των κατοίκων της Γλασκώβης αποτελεί μείζον πρόβλημα της περιοχής.

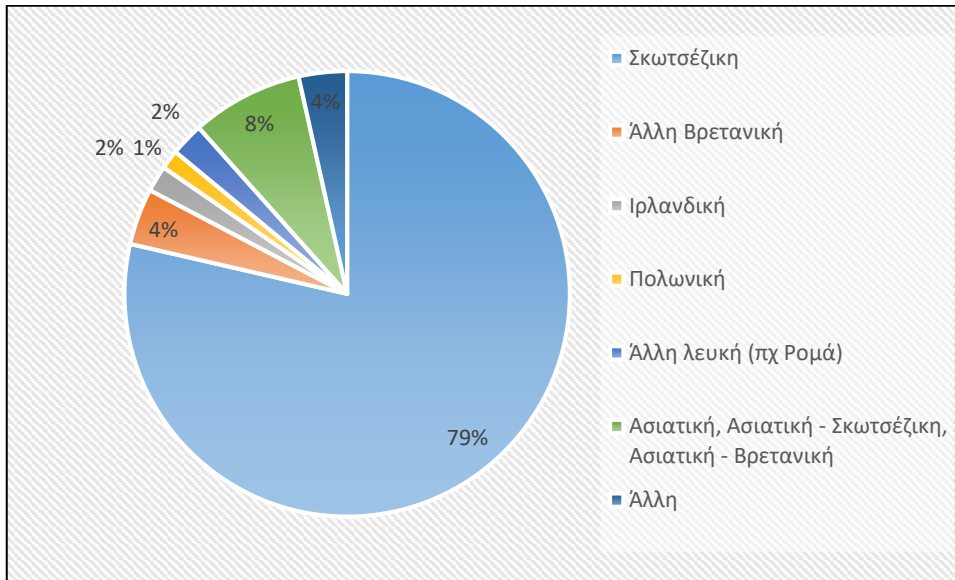

Διάγραμμα 18: Μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων της περιφέρειας της Κοιλιάδας της Γλασκώβης και του Κλάιντ (Πηγή: <http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-visualiser/#view=educationChart&selectedWafers=0&selectedRows=9,11,16,18,22,25,29,31>)

Όπως παρατηρούμε, μόνο δυο ενότητες της περιφέρειας διαθέτουν περισσότερους κατοίκους με ανώτατη εκπαίδευση, ενώ οι υπόλοιπες 6 βρίσκονται στην ίδια περίπου κατάσταση με την πόλη της Γλασκώβης. Ένα επιπρόσθετο στοιχείο που αφορά ειδικά

τους ενήλικες είναι ότι το 13% των ενηλίκων της Γλασκώβης δεν έχει κάποιου είδους εκπαίδευση. Οπότε, λογική σκέψη είναι ότι το κομμάτι της εκπαίδευσης αντιμετωπίζει ένα σοβαρότατο πρόβλημα.

Η Γλασκώβη είναι μια πόλη που χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερα πολυπολιτισμική. Είναι γεγονός ότι η καταγωγή του 1 στους 7 κατοίκους είναι εθνική μειονότητα. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα παρουσιάζονται στο παρακάτω διάγραμμα.

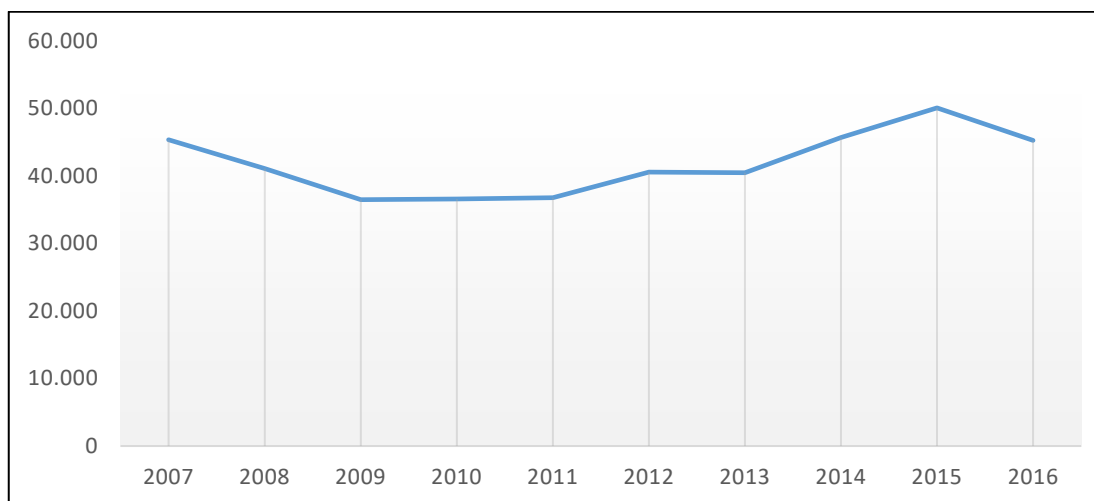
Διάγραμμα 19: Εθνικότητα κατοίκων της πόλης της Γλασκώβης κατά το έτος 2011 (Πηγή: <http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-visualiser/staticResource>)

Καθώς έχουμε προσεγγίσει κατά το δυνατόν το προφίλ του κατοίκου της πόλης της Γλασκώβης, είναι απαραίτητο να εξετάσουμε τα οικονομικά στοιχεία της περιοχής.

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ηνωμένο Βασίλειο	36.600	31.900	27.600	29.300	29.800	32.600	32.200	35.300	40.000	36.500
Σκωτία	33.600	29.700	26.200	27.200	27.600	30.300	30.300	33.400	37.400	34.000
Γλασκώβη (πόλη)	45.400	41.100	36.500	36.600	36.800	40.600	40.500	45.700	50.100	45.300

Πίνακας 17: Μεταβολή του κατά κεφαλή ΑΕΠ (μετρημένο σε ευρώ ανά κάτοικο) (Πηγή: Eurostat)

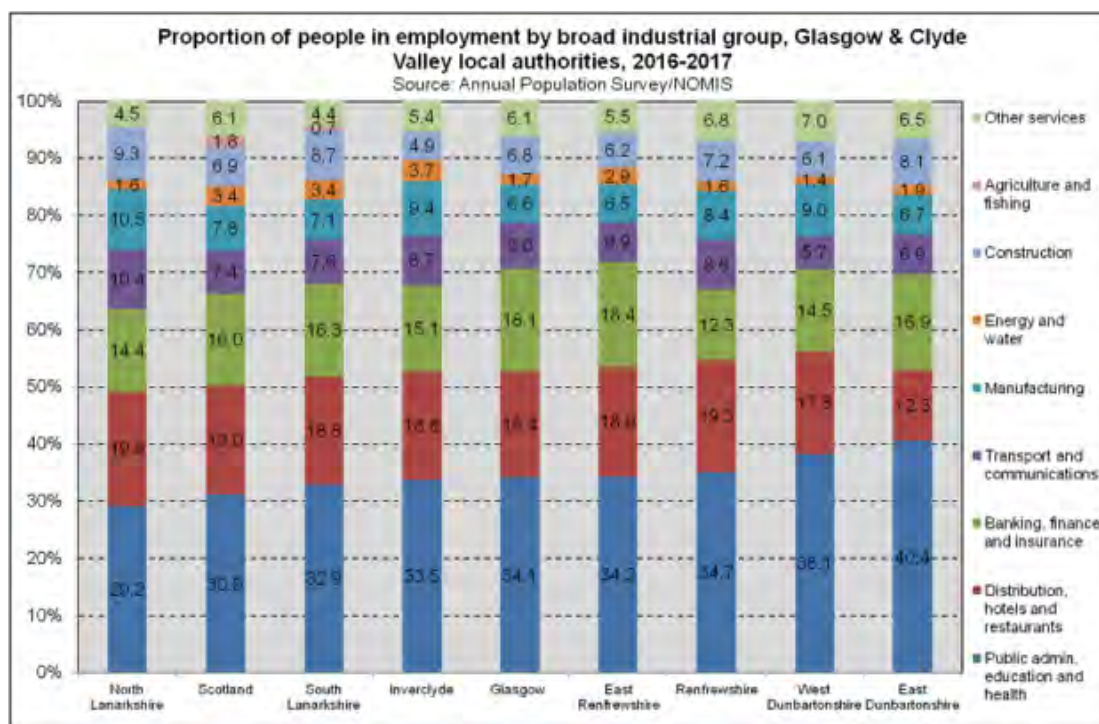
Στον παραπάνω πίνακα απεικονίζεται η πορεία του κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε υπερ-εθνικό, εθνικό και τοπικό επίπεδο από το 2007 μέχρι το 2016 μετρημένο σε ευρώ ανά κάτοικο. Αυτό που παρατηρούμε είναι το κατά τι μεγαλύτερο κατά κεφαλήν ΑΕΠ που έχει η Γλασκώβη, τόσο από τη Σκωτία, όσο και από το Ηνωμένο Βασίλειο. Παρ' όλ' αυτά, διαπιστώνουμε πως μέσα στην τελευταία δεκαετία, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της πόλης έχει υποστεί πολλά скаμπανεβάσματα, όπως μπορούμε να δούμε ευκολότερα με τη βοήθεια του παρακάτω διαγράμματος.

Διάγραμμα 20: Μεταβολή του κατά κεφαλήν ΑΕΠ (μετρημένο σε ευρώ ανά κάτοικο) της πόλης της Γλασκώβης (Πηγή: Eurostat).

Στη συνέχεια, θα δούμε το ποσοστό των οικονομικά ενεργών και το ποσοστό ανεργίας. Η Γλασκώβη είναι μια πόλη που έχει αλλάξει χαρακτήρα, καθώς από βιομηχανική πόλη, προσπαθεί να δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες για να γίνει μια ελκυστική πόλη για οικογένειες. Έτσι, προωθήθηκαν τα μουσεία της πόλης, παγκοσμίου επιπέδου γκαλερί, ώστε να τονωθεί ο πολιτιστικός χαρακτήρας της. Ταυτόχρονα, η Γλασκώβη αναδεικνύεται ως μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα αρχιτεκτονικά πόλη, λόγω του μοντέρνου βιομηχανικού κέντρου με βικτοριανό ρυθμό στα κτήρια. Όμως η πόλη δεν έμεινε σε αυτά τα 2 σημαντικά της στοιχεία, καθώς προώθησε τον αθλητισμό και έδωσε βαρύνουσα σημασία στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί ότι η Γλασκώβη συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό φοιτητών στη Σκωτία, με τα 5 βραβευμένα εκπαιδευτικά ιδρύματα και 3 κολλέγια να φιλοξενούν 130.000 φοιτητές κάθε χρόνο (Glasgow Resilient Strategy, 2015).

Έτσι είναι σημαντικό να δούμε αρχικά πόσοι από τους κατοίκους είναι οικονομικά ενεργοί, και σε ποιους κλάδους απασχολούνται. Αρχικά, όπως παρατηρούμε και στο διάγραμμα που ακολουθεί, στην περιφέρεια της Κοιλάδας της Γλασκώβης και του Κλάιντ, η πλειονότητα των απασχολούμενων εντοπίζεται στο δημόσιο τομέα (δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση και υγεία), όπου στην πόλη της Γλασκώβης συγκεντρώνει ποσοστό 34,1%. Παράλληλα, ως μια μοντέρνα και ανταγωνιστική πόλη που αλλάζει χαρακτήρα, μετά την απασχόληση σε δημόσιες υπηρεσίες, ακολουθούν ο ξενοδοχειακός και εστιακός τομέας, αλλά και ο τραπεζικός και ασφαλιστικός τομέας.

Διάγραμμα 21: Κατανομή του απασχολούμενου πληθυσμού 16 ετών και πάνω ανά τομέα εργασίας (Πηγή: http://www.understandingglasgow.com/indicators/economic_participation/comparisons/with_other_places/employment_by_industry/glasgow_clyde)

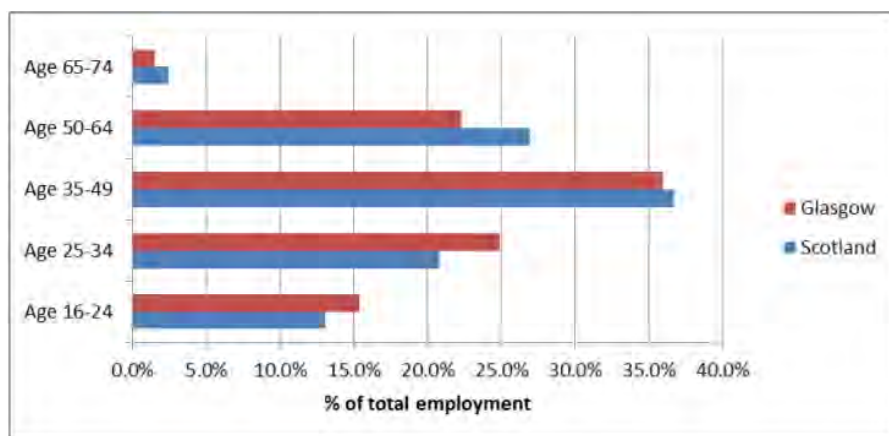
Σύμφωνα με την απογραφή της Σκωτίας κατά το έτος 2011, η πλειονότητα του πληθυσμού της πόλης της Γλασκώβης είναι οικονομικά ενεργοί (64% των κατοίκων, έναντι 69% της Σκωτίας), με την ανεργία να βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα (6% έναντι 5% που είναι το ποσοστό ανεργίας στη Σκωτία). Σύμφωνα με την Στρατηγική Ανθεκτικότητας της Γλασκώβης, τα ποσοστά απασχόλησης της πόλης αυξάνονται συνεχώς κατά 3.4% το χρόνο, γεγονός που την καθιστά έναν αξιοπρόσεκτο τόπο για εγκατάσταση νέων ατόμων.

Στο σημείο αυτό, θα προσπαθήσουμε να δούμε τα δεδομένα που αφορούν τις ηλικιακές ομάδες 15 – 24 ετών και 20 – 64 ετών (όπως πράξαμε και στο αντίστοιχο πεδίο στο κεφάλαιο της Θεσσαλονίκης).

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Άρρενες 15 - 24 ετών	77,7	75,7	83,1	81,8	72,0	68,6	71,6	67,6	65,3
Θήλεις 15 - 24 ετών	71,6	72,4	65,5	65,4	70,2	61,4	70,0	63,2	63,1
Σύνολο 15 - 24 ετών	149,3	148,2	148,6	147,2	142,3	130,0	141,6	130,7	128,4
Άρρενες 20 - 64 ετών	426,5	425,7	432,4	425,3	428,4	436,6	445,0	438,5	439,2
Θήλεις 20 - 64 ετών	408,0	407,0	399,1	406,0	419,0	412,2	430,8	431,2	431,0
Σύνολο 20 -64 ετών	834,5	832,7	831,6	831,3	847,4	848,8	875,8	869,7	870,1

Πίνακας 18: Κατανομή των οικονομικά ενεργών που ανήκουν στις ηλικιακές ομάδες 15 - 24 και 20 -64 ετών ανά φύλο (μετρημένοι σε χιλιάδες) (Πηγή: Eurostat)

Από τον προηγούμενο πίνακα γίνεται σαφές πως στις 2 ηλικιακές ομάδες των οικονομικά ενεργών, υπάρχει σχετική ισότητα στα 2 φύλα με μια ελαφρά υπεροχή του ανδρικού φύλου. Στο επόμενο Διάγραμμα μπορούμε να δούμε την ηλικιακή κατανομή των απασχολούμενων στη Γλασκώβη και στη Σκωτία.

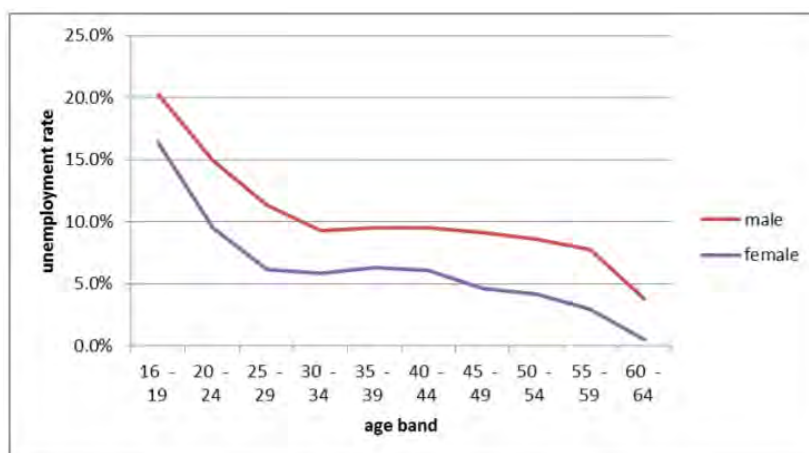

Διάγραμμα 22: Ποσοστά των ηλικιακών ομάδων σε ότι αφορά τη συνολική απασχόληση (Πηγή: NRS/ONS – 2011 Census)

Έτσι βλέπουμε πως οι απασχολούμενοι στη Γλασκώβη ανήκουν οι πιο πολλοί στην ηλικιακή ομάδα 35 – 49 ετών. Επιπλέον, παρατηρούμε πως οι απασχολούμενοι ηλικίας 35 ετών και κάτω κατέχουν μεγαλύτερο ποσοστό σε σχέση με το αντίστοιχο ποσοστό της Σκωτίας.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Άρρενες 15 - 24 ετών	61,5	49,2	58,3	58,5	60,7	66,9	59,7	54,5	53,9
Θήλεις 15 - 24 ετών	38,0	50,5	41,8	41,5	39,3	33,1	39,8	45,5	46,8
Άρρενες 20 - 64 ετών	64,3	61,5	53,1	56,7	55,0	57,1	59,8	53,9	54,7
Θήλεις 20 - 64 ετών	35,7	38,5	46,8	43,3	45,0	43,0	40,2	46,1	45,6

Πίνακας 19: Κατανομή ποσοστών ανέργων των ηλικιακών ομάδων 15 -24 και 20 - 64 ετών ανά φύλο (Πηγή: Eurostat)

Διάγραμμα 23: Ποσοστά ανεργίας ανά φύλο και ηλικιακή ομάδα για το έτος 2011 (Πηγή: NRS/ONS – 2011 Census)

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, αντιλαμβανόμαστε ότι το 2011 η ανεργία έπληττε κυρίως τους νέους έως 35 ετών. Σε γενικές γραμμές, το μεγαλύτερο ποσοστό ανέργων είναι άνδρες.

2.2.4. Ιστορικά – Πολιτιστικά Στοιχεία

Η περιοχή της Γλασκώβης κατοικείται απ' αρχαιοτάτων χρόνων. Επίσημα, η ιστορία της ξεκινά στην εποχή του Μεσαίωνα, όταν και υπήρξε η δεύτερη μεγαλύτερη πόλη τόσο πληθυσμιακά όσο και οικονομικά, που βρισκόταν υπό τον έλεγχο του Επισκόπου. Η πόλη αναγνωρίστηκε από τον βασιλιά της Σκωτίας Δαβίδ Α' και τον επίσκοπό της Ιωάννη που ανεξίτηλα στην εξουσία μεταξύ του 10^{ου} και 11^{ου} αιώνα.

Η πόλη γνώρισε τη μεγαλύτερη της ακμή τον 16^ο αιώνα, όταν και αξιοποίησε το λιμάνι αναπτύσσοντας το εμπόριο τοπικών προϊόντων, όπως ο καπνός, το βαμβάκι και η ζάχαρη, κυρίως προς τις Αμερικάνικες πολιτείες. Εκείνη την περίοδο η πόλη άκμασε αναδεικνύοντας το βιομηχανικό της προφίλ. Έτσι, δημιουργήθηκαν βιομηχανίες σιδήρου, υφαντουργίας και κάρβουνου και τα ναυπηγεία, αξιοποιώντας τον ποταμό που διασχίζει την πόλη. Μάλιστα, την εποχή της βιομηχανικής επανάστασης, η Γλασκώβη είδε μια ραγδαία ανάπτυξη που οδήγησε στο να ξεπεράσει το Εδιμβούργο σε πληθυσμό. Χαρακτηριστικό στοιχείο της ανάπτυξης που γνώρισε η πόλη εκείνη την εποχή ήταν ότι υπήρξε από τις πρώτες Ευρωπαϊκές πόλεις που έφτασε τους ένα εκατομμύριο κατοίκους (<http://worldpopulationreview.com/world-cities/glasgow/>).

Ακόμα και με τις καταστροφικές επιπτώσεις που είχε στην πόλη ο πρώτος Παγκόσμιος Πόλεμος, αλλά και τις εξίσου καταστροφικές συνέπειες του οικονομικού κραχ του 1929, η πόλη κατάφερε να ορθοποδήσει κατά τη δεκαετία του '50.

Η Γλασκώβη, ενώ έδειχνε κραταιά πόλη με ισχυρή βιομηχανία και ανθεκτική στις μεγάλες καταστροφές, τη δεκαετία του '60 γνώρισε την μεγάλη παρακμή της. Ο διεθνής ανταγωνισμός με τις βαριές βιομηχανίες της Δυτικής Γερμανίας και της Ιαπωνίας επέφερε σοβαρά ζητήματα στην πόλη με κυριότερα το κλείσιμο βιομηχανιών και ναυπηγείων, την μείωση του πληθυσμού, την αύξηση της ανεργίας και το κακό επίπεδο υγείας.

Η παρακμή αυτή διήρκησε 30 ολόκληρα χρόνια που χαρακτηρίστηκαν από την οικονομική και κοινωνική εξαθλίωση της περιοχής. Ήδη όμως από τη δεκαετία του '80 η Γλασκώβη άρχισε να δίνει βάση στη δημιουργία υποδομών και στο να ξανακτίζεται από την αρχή, καθώς φτωχογειτονιές της πόλης γκρεμίστηκαν. Το 1990 η πόλη

ανακηρύχθηκε ως Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης, γεγονός που σηματοδότησε το νέο ξεκίνημα της πόλης στην πορεία για ανάπτυξη. Όμως από το γεγονός αυτό και έπειτα, ξεκίνησε να αλλάζει η πόλη προφίλ. Αύξησε τον τουρισμό της, αυξήθηκε η επισκεψιμότητα από τουρίστες, προσέλκυσε νέες επιχειρήσεις και προσπάθησε να αποκολληθεί από τη βιομηχανία και να γίνεται μια πόλη φιλική προς τον πολίτη και το περιβάλλον. Σήμερα, η Γλασκώβη είναι ένα από τα μεγαλύτερα χρηματοοικονομικά κέντρα της Ευρώπης και εκεί βρίσκονται πολλές από τις κορυφαίες επιχειρήσεις της Σκωτίας, ενώ επίσης κατατάσσεται ως η 57η πιο βιώσιμη πόλη στον κόσμο (<https://www.clickatlife.gr/taksidi/story/13429>).

Στην πορεία αλλαγής της πόλης, αξιοποιήθηκαν και αναδείχθηκαν κτήρια με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον. Εντός της πόλης εντοπίζονται αρκετά πολιτιστικά κέντρα, ενώ λειτουργούν πάνω από 30 μουσεία. Μέσω ενός προγράμματος που αφορούσε τη συμμετοχή των πολιτών στα κοινά της Γλασκώβης, οι ίδιοι οι κάτοικοι υποδεικνύουν τα σημαντικότερα αξιοθέατα. Μεταξύ άλλων διακρίνουμε το μουσείο – γκαλερί του Kelvingrove, το σπίτι του διάσημου αρχιτέκτονα Charles Rennie Mackintosh, το ζυθοποιείο Wellpark που παράγεται η πιο διαδεδομένη μύρα της Γλασκώβης η Tennent, οι βοτανικοί κήποι της πόλης, κ.α. (<https://peoplemakeglasgow.com/trip-inspiration/first-time-must-sees/>).

2.2.5 Βασικές Υποδομές

Η Γλασκώβη διαθέτει 2 αεροδρόμια (Glasgow Airport και Glasgow Prestwick Airport), ένα χώρο για τα υδροπλάνα στον ποταμό Clyde και ένα ελικοδρόμιο. Το αεροδρόμιο της Γλασκώβης βρίσκεται δυτικά του κέντρου της πόλης και σε απόσταση 16 χιλιομέτρων. Συγκεκριμένα εντοπίζεται στην περιοχή Paisley του Renfrewshire, Σύμφωνα με στοιχεία του 2017. Ο αερολιμένας υποδέχθηκε 9,9 εκατομμύρια επιβάτες, αριθμός που σημαίνει αύξηση κατά 6%, στοιχείο που κατατάσσει το αεροδρόμιο στο δεύτερο μεγαλύτερο της Σκωτίας και στο 8^ο στο Ηνωμένο Βασίλειο (Wikipedia: Glasgow Airport).

Το Glasgow Prestwick Airport είναι ένα επίσης διεθνές αεροδρόμιο που εντοπίζεται στην περιοχή του Νότιου Ayrshire κοντά στην πόλη Prestwick σε απόσταση 51 χιλιομέτρων από τη Γλασκώβη. Είναι το 5^ο πολυσύχναστο αεροδρόμιο της Σκωτίας, ενώ το 2007 είχε φτάσει το μέγιστο νούμερο επισκεπτών (2,4 εκατομμύρια επιβάτες). Τα τελευταία χρόνια έχει μειωθεί η χρήση του αεροδρομίου, με το 2016 να μετρώνται περί τους 670.000 επιβάτες. Το αεροδρόμιο είναι σε θέση να χειριστεί μεγάλα αεροπλάνα, όπως το Boeing

747-400. Τέλος, το 2017 είχε θέσει υποψηφιότητα για να γίνει το πρώτο χώρο για διαστημόπλοια του Ηνωμένου Βασιλείου με τους ανταγωνιστές του να είναι το Newquay στην Αγγλία και το Llanbedr της Ουαλίας (Wikipedia: Glasgow Prestwick Airport).

2.2.6 Γλασκώβη και Ανθεκτικότητα

Η Γλασκώβη είναι μια πόλη που έχει προϊστορία με την έννοια της ανθεκτικότητας. Είναι εμφανές, ότι παρά τις αντίξοες συνθήκες και εξωγενείς παράγοντες, η πόλη βρίσκεται σε καθεστώς ανάπτυξης. Όμως η σχέση της πόλης με την ανθεκτικότητα δε μένει στο ιστορικό της Γλασκώβης.

Η δημόσια διοίκηση της πόλης διαθέτει μια μονάδα ανθεκτικότητας, με σκοπό το συντονισμό του σχεδιασμού σε καταστάσεις έκτακτης ανάγκης. Παράλληλα, η διοίκηση της πόλης είχε πάρει μέτρα πρόληψης από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, με την ανάπτυξη μηχανισμών και συνεργασιών και πρώτα απ' όλα σε συνεργασία με την κοινωνία και την ανθεκτικότητα που η ίδια επιδεικνύει. Πιο πρόσφατο και ξεκάθαρο παράδειγμα ενεργοποίησης του μηχανισμού αυτού αποτελεί το θανάσιμο επεισόδιο του Νοεμβρίου του 2013, όταν από πτώση ελικοπτέρου της αστυνομίας σε πολυσύχναστο μπαρ, βρήκαν τραγικό θάνατο 10 άνθρωποι. Ο μηχανισμός αντιμετώπισης εκτάκτων καταστάσεων ενήργησε σε καλό βαθμό, φροντίζοντας για την περίθαλψη των τραυματιών και γενικότερα όσων επλήγησαν από το περιστατικό αυτό. Εκεί επενέβη και ο κόσμος της Γλασκώβης επιδεικνύοντας το αίσθημα της συλλογικής ανθεκτικότητας και αλληλεγγύης όπου συμπλήρωσε το έργο του μηχανισμού αντιμετώπισης, συγκεντρώνοντας μισό εκατομμύριο λίρες για τη στήριξη των πληγέντων. Το γεγονός αυτό, όσο και άλλα γεγονότα παρόμοια, έχουν καλλιεργήσει ένα αίσθημα εμπιστοσύνης των πολιτών προς τη διαχείριση της πόλης, ενώ δείχνουν το αυξημένο αίσθημα ανθεκτικότητας τόσο στη δημόσια διοίκηση, όσο και στους πολίτες (Glasgow Resilience Strategy, 2015).

2.3. Ομοιότητες - Διαφορές των 2 πόλεων

Έτσι βλέπουμε αρκετά στοιχεία που συνδέουν τις δυο πόλεις, όπως και κάποια που τις χωρίζουν. Αρχικά, τόσο η Θεσσαλονίκη, όσο και η Γλασκώβη, αποτελούν 2 βαρυσήμαντες πόλεις στις χώρες τους. Η μεν Γλασκώβη αποτελεί τη μεγαλύτερη πληθυσμιακά πόλη της Σκωτίας, ενώ η Θεσσαλονίκη είναι το έτερο μεγάλο αστικό κέντρο της Ελλάδας μετά την Αθήνα. Έτσι, το μέγεθος των 2 πόλεων δημιούργησε εξαρτήσεις με την ευρύτερη περιοχή, δημιουργώντας ένα είδος μητροπολιτικής περιοχής. Ακόμα, και οι δύο πόλεις διαθέτουν σημαντικές υποδομές (π.χ. αεροδρόμια).

Παράλληλα, οι 2 πόλεις διαθέτουν ένα άριστο επίπεδο πανεπιστημιακών ιδρυμάτων. Η μεν Θεσσαλονίκη έχει το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας και το Αλεξάνδρειο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, που καλύπτουν σχεδόν όλες τις επιστήμες. Μάλιστα, το Α.Π.Θ. κατέχει υψηλή θέση αφού ανήκει στα 500 καλύτερα πανεπιστήμια παγκοσμίως σύμφωνα με την Παγκόσμια Ακαδημαϊκή Αξιολόγηση των Πανεπιστημίων (ARWU), τη γνωστή και ως «Κατάταξη της Σαγκάης». Αντίστοιχα, η Γλασκώβη διαθέτει εξαιρετικά πανεπιστημιακά ιδρύματα που κατέχουν εξέχουσες θέσεις στην παγκόσμια κατάταξη. Τρανό παράδειγμα αποτελεί το Πανεπιστήμιο της Γλασκώβης που λειτουργεί από το 1451, αποτελώντας το τέταρτο αρχαιότερο πανεπιστήμιο του αγγλόφωνου κόσμου. Διαθέτει 4 σχολές και 21 τμήματα, ενώ κατατάσσεται στα 100 καλύτερα πανεπιστήμια του κόσμου. Επιπλέον, υπάρχουν και άλλα πανεπιστήμια όπως το Καληδονιακό Πανεπιστήμιο και το Πανεπιστήμιο του Στραθκλάιντ που επίσης θεωρούνται από τα κορυφαία στον κόσμο.

Επιπλέον, είναι κοινό στοιχείο η πορεία των δύο πόλεων σε ότι αφορά την ανθεκτικότητά τους στο χρόνο. Όπως παρατηρήσαμε, οι 2 πόλεις ήρθαν αντιμέτωπες με αρκετές καταστροφές και πιέσεις – διαφορετικής φύσεως, αφού η Θεσσαλονίκη είχε αρκετές κατακτήσεις από ξένα φύλα κάτι που δεν εντοπίζεται στην ιστορία της Γλασκώβης, αλλά και ίδιας όπως η οικονομική κρίση – αλλά κατάφεραν να μείνουν όρθιες και να αναπτυχθούν. Οι Θεσσαλονικείς μέσα από τις φυσικές καταστροφές και τις επιπτώσεις από τους πολέμους, ανέπτυξαν ένα αίσθημα ανθεκτικότητας, ώστε να μπορούν να αντιμετωπίζουν τα προβλήματα της πόλης. Από την άλλη, οι κάτοικοι της Γλασκώβης έχουν αναπτύξει όχι μόνο σαν συναίσθημα στην κοινωνία την ανθεκτικότητα, αλλά έχουν μεριμνήσει και στη δημόσια διοίκηση, ώστε να προλαμβάνονται οι κίνδυνοι.

Όμως, εντοπίζονται και κάποιες διαφορές. Κύρια εξ αυτών είναι η οικονομία των δύο πόλεων. Η μεν Γλασκώβη, ούσα στο μεγαλύτερο διάστημα της ιστορίας της μια βιομηχανική πόλη, από τη δεκαετία του '90 άρχισε να μετασχηματίζεται και πλέον δίνει έμφαση στην κοινωνία και τις οικογένειες, δημιουργώντας ένα φιλικό περιβάλλον προς αυτές. Η Θεσσαλονίκη, αποτελεί μια πόλη που δεν άλλαξε ο χαρακτήρας της σημαντικά, καθώς ανέκαθεν στηριζόταν στο εμπόριο και τις επιχειρήσεις. Ως ουσιαστικός δείκτης για την παρατήρηση αυτή λειτουργεί η κατανομή του πληθυσμού ανά οικονομικό κλάδο, όπου η Γλασκώβη διαθέτει πιο πολύ δημόσιους υπαλλήλους, ενώ στη Θεσσαλονίκη οι περισσότεροι απασχολούνται στο εμπόριο και δευτερευόντως στην εκπαίδευση.

3. Στρατηγικά Σχέδια Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης

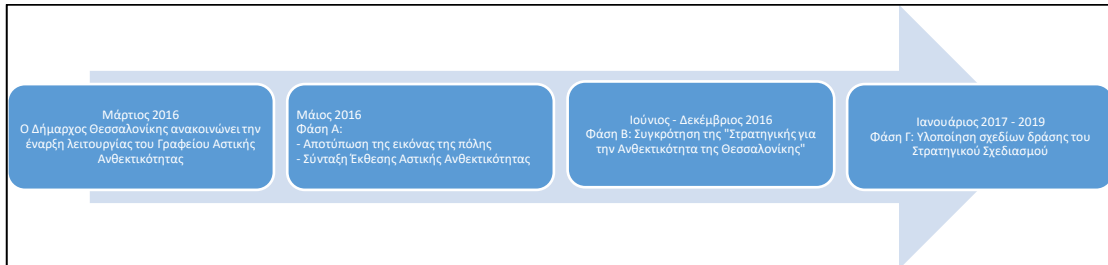
Στα πλαίσια του προγράμματος «100 Ανθεκτικές Πόλεις» του ιδρύματος Rockefeller, η Αθήνα και η Θεσσαλονίκη εκπροσωπούν τις ελληνικές πόλεις. Η Θεσσαλονίκη, που είναι η μία εκ των δύο πόλεων που μελετάται στην παρούσα εργασία, εισήχθη στο δίκτυο το Μάρτιο του 2016, όταν και ξεκίνησε η λειτουργία του τοπικού γραφείου ανθεκτικότητας που υπάγεται στο δήμο Θεσσαλονίκης. Η στρατηγική για την ανθεκτικότητα της πόλης συνδιοργανώθηκε από τον Δήμο Θεσσαλονίκης, το δίκτυο των «100 Ανθεκτικών Πόλεων» και τη Μητροπολιτική Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης Α.Ε.Ε./ΟΤΑ.

Η έτερη πόλη που ερευνάται είναι η Γλασκώβη, η οποία είναι η μεγαλύτερη σε πληθυσμό πόλη της Σκωτίας. Η Γλασκώβη εντάχθηκε στο πρόγραμμα πολύ νωρίτερα της Θεσσαλονίκης, τον Οκτώβριο του 2013. Σκοπός του κεφαλαίου είναι η παράθεση των οραμάτων, καθώς και των αξόνων και των επιμέρους προγραμμάτων των στρατηγικών σχεδίων ανθεκτικότητας που εκπονήθηκαν και στις 2 πόλεις. Παράλληλα, επιχειρείται μια σύγκριση των αξόνων και προγραμμάτων των 2 πόλεων με σκοπό να βρεθούν κοινά σημεία ή αποκλίσεις ανάμεσά τους. Τέλος, γίνεται μια προσπάθεια να ερευνηθεί το κατά πόσο έχει προχωρήσει η εφαρμογή των δύο σχεδίων, αλλά και αν λαμβάνουν ή λαμβάνονται υπόψιν από άλλα σχέδια που αφορούν τις δύο πόλεις.

3.1. Χρονοδιάγραμμα σχεδίου & φορείς που συμμετέχουν στην δημιουργία του σχεδίου

Αρχικά, αναγκαία συνθήκη για τη δημιουργία του Στρατηγικού Σχεδίου Ανθεκτικότητας σε κάθε πόλη είναι η ίδρυση ενός τοπικού Γραφείου Ανθεκτικότητας, με το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων να το χρηματοδοτεί άμεσα. Στις περισσότερες περιπτώσεις προβλέπεται η πλήρης χρηματοδότηση του Γραφείου Ανθεκτικότητας για τα πρώτα δύο χρόνια, με τον τρίτο χρόνο να αποτελεί ευθύνη του δήμου να χρηματοδοτεί το γραφείο. Στα πλαίσια της εργασίας υπήρξε συνάντηση με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων του δήμου Θεσσαλονίκης κ. Δημαρέλο Γιώργο, ο οποίος μας ενημέρωσε πως η χρηματοδότηση του γραφείου μετά το πέρας των 2 χρόνων θα γίνει από το σχέδιο των ΟΧΕ ως αστικό παρατηρητήριο.

Στη συνέχεια, από τα πρώτα βήματα είναι και η καταστρατήγηση ενός χρονοδιαγράμματος, ώστε να υπάρξει καλύτερος συντονισμός και ορθότερη εκτέλεση του σχεδίου. Η Θεσσαλονίκη, έθεσε το παρακάτω χρονοδιάγραμμα:

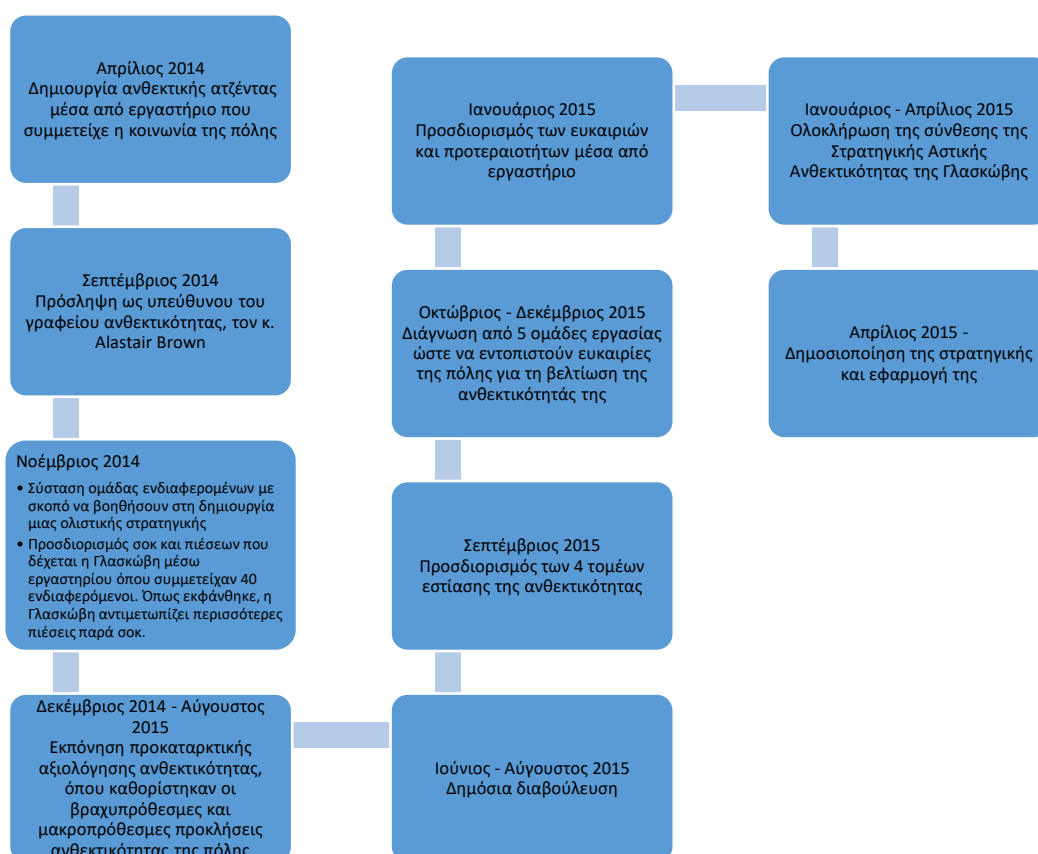

Σχήμα 8: Χρονοδιάγραμμα Σχεδίου Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης (Πηγή: <https://thessaloniki.gr/θέλω-από-τον-δήμο/θέλω-να-εξυπηρετηθώ/resilient>)

Όπως φαίνεται στο σχεδιάγραμμα, το Πρόγραμμα υλοποιείται σε τρία στάδια: Το πρώτο στάδιο είναι η εκπόνηση της Έκθεσης Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας της πόλης μέσα από διερεύνηση των ήδη θεσμοθετημένων σχεδίων αλλά και την επικοινωνία με κάθε ενδιαφερόμενο φορέα του σχεδιασμού (τοπική κοινότητα, επιχειρηματίες, κ.λπ.), καταλήγοντας σε πεδία διερεύνησης όπου θα διαμορφώσουν την στρατηγική της ανθεκτικότητας της πόλης, πεδίο διερεύνησης που αποτελεί και το δεύτερο στάδιο, προτείνοντας αρκετές δράσεις. Τέλος, η τρίτη φάση του προγράμματος είναι η υλοποίηση του σχεδίου. Αν και στην ιστοσελίδα του δήμου όπως δείχνει το σχεδιάγραμμα η υλοποίηση των δράσεων είναι μέχρι το 2019, στο στρατηγικό σχέδιο, αλλά και στη συνομιλία με τον αντιδήμαρχο, έγινε σαφές πως ο χρονικός άξονας υλοποίησης της στρατηγικής είναι μέχρι το έτος 2030 (γι αυτό και η στρατηγική ονομάζεται «Θεσσαλονίκη 2030»).

Στην πορεία της δημιουργίας της στρατηγικής, πέραν της τοπικής κοινωνίας που συμμετείχε ενεργά σε εργαστήρια, διαμορφώνοντας από κοινού τις κύριες κατευθύνσεις του σχεδίου (συνολικά πήραν μέρος περισσότεροι από 2000 πολίτες), συμμετείχαν και διάφοροι φορείς και ιδιωτικές επιχειρήσεις της πόλης, όπως το Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (Α.Π.Θ.), το Αμερικάνικο Κολλέγιο Θεσσαλονίκης, ο Οργανισμός Λιμένος Θεσσαλονίκης (Ο.Λ.Θ.) , το Εθνικό Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (Ε.Κ.Ε.Τ.Α.), η εταιρεία τεχνολογίας “MLS”, το εργαστήριο “Phemenoe Lab”, κ.λπ..

Από την άλλη, η Γλασκώβη ήταν από τις πρώτες πόλεις που αιτήθηκαν να μπουν στο πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων, καθώς τον Οκτώβρη κατέθεσαν την αίτηση μαζί με 400 άλλες πόλεις. Το Δεκέμβριο του 2013 η αίτηση έγινε αποδεκτή μαζί με 32 άλλες πόλεις, με τη Γλασκώβη να στοχεύει κυρίως στην ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή, ιδίως στην αντιμετώπιση εκτάκτων φαινομένων, όπως οι πλημμύρες και οι βροχοπτώσεις. Έτσι, η Γλασκώβη από τον Απρίλιο του 2014 ξεκίνησε όλη τη διαδικασία για να εκπονηθεί η στρατηγική ανθεκτικότητας, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχεδιάγραμμα.

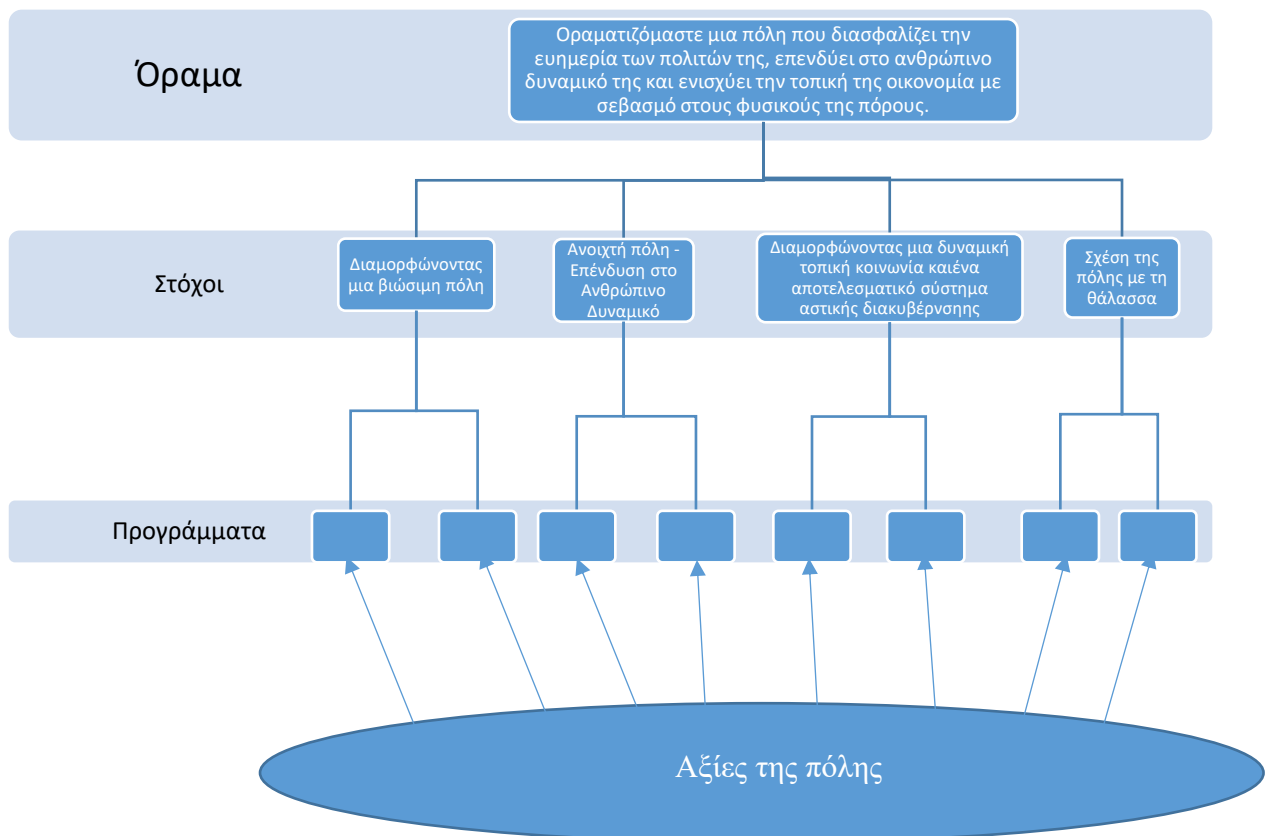
Διάγραμμα 24: Χρονοδιάγραμμα της εκπόνησης της στρατηγικής αστικής ανθεκτικότητας για τη Γλασκώβη (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Αστικής Ανθεκτικότητας Γλασκώβης)

Όπως παρατηρούμε στο σχεδιάγραμμα, η πρώτη φάση που περιείχε την αναζήτηση των πεδίων διερεύνησης, όπου θα δομηθεί η στρατηγική της ανθεκτικότητας, διήρκησε από τον Απρίλιο του 2014 έως τον Ιανουάριο του 2015. Η δεύτερη φάση που είναι η εκπόνηση του Στρατηγικού Σχεδίου ανθεκτικότητας διήρκησε από τον Ιανουάριο έως τον Απρίλιο του 2015, ενώ έκτοτε έχει ξεκινήσει η υλοποίηση των δράσεων (τρίτη φάση).

3.2. Όραμα του σχεδίου και οργάνωση των δράσεων

Αρχικά, με την ευκαιρία της συμμετοχής στο δίκτυο των 100 Ανθεκτικών Πόλεων, ο Δήμος Θεσσαλονίκης διαμόρφωσε έναν μακροπρόθεσμο στρατηγικό σχεδιασμό με συμμετοχικές διαδικασίες. Παράλληλα, διαμόρφωσε το μοντέλο διοίκησης, προσφέροντας καλύτερη συνεργασία με τους άμεσα ενδιαφερόμενους (όμοροι δήμοι, ΜΚΟ, τοπική κοινότητα, ιδιωτικός τομέας) για την υλοποίηση μιας ολιστικής στρατηγικής. Επιπλέον, μέσω του δικτύου, ο Δήμος Θεσσαλονίκης έχει τη δυνατότητα να ανταλλάζει απόψεις και τεχνικές με άλλες πόλεις και με διεθνείς οργανισμούς.

Η στρατηγική για την ανθεκτικότητα αποτελεί μια συλλογή από νέες και ήδη προτεινόμενες δράσεις από άλλα σχέδια που αφορούν την πόλη (π.χ. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Θεσσαλονίκης) και άλλες ευρωπαϊκές στρατηγικές, επιχειρώντας να συνδέσει τους κοινοτικούς στόχους με την καθημερινή διαχείριση των προβλημάτων. Έτσι, το Στρατηγικό Σχέδιο αποτελείται από το όραμα για την πόλη, τις αξίες της πόλης, τους στόχους, τα επιμέρους προγράμματα και τις δράσεις.

Διάγραμμα 25: Χρονοδιάγραμμα της σύνθεσης της Στρατηγικής Αστικής Ανθεκτικότητας της Γλασκώβης (Πηγή: Glasgow Resilience Strategy, 2015)

Όπως παρατηρούμε, η Θεσσαλονίκη οραματίζεται να γίνει μια πόλη που χαρακτηρίζεται από την ευημερία που θα επικρατεί, που θα αξιοποιεί το ανθρώπινο δυναμικό της, αναπτύσσοντας παράλληλα την τοπική της οικονομία με σεβασμό στους φυσικούς της πόρους. Επιπλέον, το όραμα αυτό μετουσιώνεται σε 4 στρατηγικούς άξονες – πυλώνες της στρατηγικής που διαιρούνται σε 30 προγράμματα που περιέχουν διάφορες δράσεις. Κάθε δράση ωστόσο, χαρακτηρίζεται από τις αξίες της πόλης, όπως αυτές έχουν διαμορφωθεί στα πλαίσια της στρατηγικής αστικής ανθεκτικότητας. Με την έννοια αξίες της πόλης νοούνται όλα τα στοιχεία που εκφράζουν την ταυτότητα της πόλης και πάνω σε αυτές θα κατευθυνθούν οι προτεινόμενες δράσεις. Αυτές είναι:

- Η κοινωνική συνοχή, όπου μέσω μηχανισμών στήριξης και δικτύων αλληλεγγύης θα αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της οικονομικής και κοινωνικής κρίσης, ιδίως στις ευάλωτες κοινωνικές ομάδες της πόλης.
- Η τοπική κουλτούρα, όπου θα υπάρχει επίγνωση του παρελθόντος της πόλης, με τους πολίτες να παίρνουν χώρο έκφρασης.
- Η περιβαλλοντική προστασία που σημαίνει εξασφάλιση υψηλής ποιότητας ζωής στους κατοίκους, με σεβασμό στους φυσικούς πόρους της πόλης.
- Η υγεία και ευημερία των πολιτών, με την παροχή υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας στο ευρύ κοινό, αλλά και προωθώντας έναν υγιεινό τρόπο ζωής.
- Η ενδυνάμωση των νέων, που περιλαμβάνει τη συμμετοχή των νέων στην πόλη και την εξειδίκευση των δεξιοτήτων τους.
- Η πολύ-επίπεδη συνεργασία, με την ενεργό συμμετοχή φορέων στη λήψη αποφάσεων.
- Η τεχνολογική προσαρμογή της πόλης, καθώς η εισαγωγή νέων τεχνολογιών θα βελτιώσει τους κοινωνικούς οικονομικούς και πολιτιστικούς μετασχηματισμούς, καθώς και θα λειτουργήσουν προς το κοινωνικό συμφέρον.
- Η οικονομική ευημερία, που θα επέλθει με την εισαγωγή έξυπνων ιδεών στον τομέα των επενδύσεων, προσελκύοντας νέες επενδύσεις, στηριγμένες σε ένα ισχυρό αστικό μοντέλο (Στρατηγικό Σχέδιο Αστικής Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης, 2017).

Σε ότι αφορά το στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας της Γλασκώβης, η διαδικασία που περιγράφεται είναι περίπου η ίδια, καθώς στη μεθοδολογία που εφάρμοσαν δεν

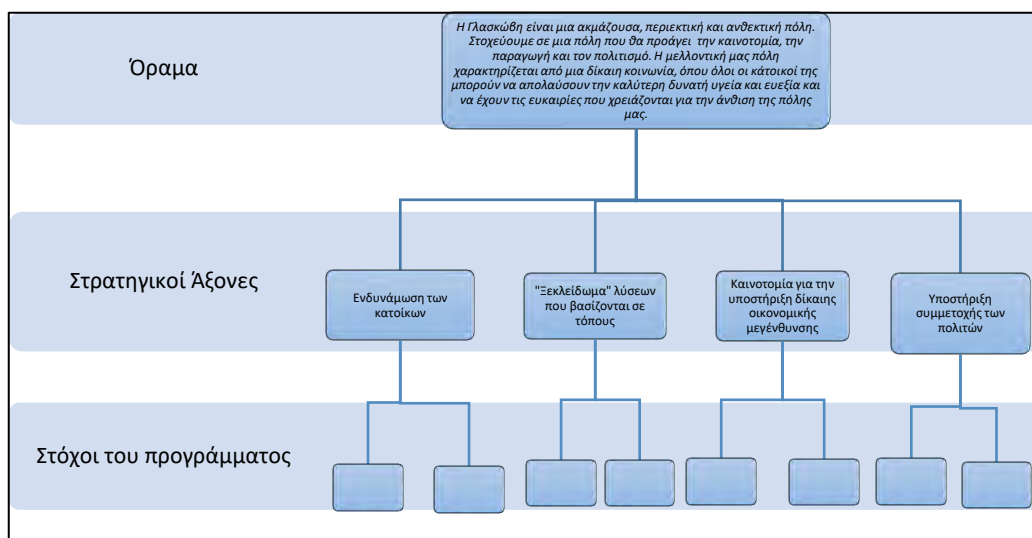
εντοπίζονται οι αξίες της πόλης, αλλά οι στρατηγικοί άξονες δομούνται με βάση τους στόχους που έχει επιλέξει η πόλη. Οι στόχοι αυτοί είναι:

- Να γίνει η πόλη παγκοσμίου επιπέδου, με οικονομική μεγέθυνση και αντιμετώπιση των ανισοτήτων και της φτώχειας.
- Η πόλη που να προωθεί συνεργασίες και επικεντρώνεται στην λύση προβλημάτων μέσω των χώρων.
- Βελτίωση των εισοδημάτων και των υπηρεσιών που προσφέρονται στο κοινό.
- Οι κάτοικοι και η κοινότητα της πόλης να είναι ποιο ανθεκτικοί και να μπορούν να ζήσουν ανεξάρτητοι.
- Να υπάρχει εμπιστοσύνη στις τοπικές αρχές.
- Οι τοπικές αρχές να ικανοποιούν το κοινό και να είναι ικανές να βελτιώνουν την πόλη.

Αντίστοιχα λοιπόν, ως όραμα το στρατηγικό σχέδιο αναφέρει:

«Η Γλασκώβη είναι μια ακμάζουσα, περιεκτική και ανθεκτική πόλη. Στοιχούμε σε μια πόλη που θα προάγει την καινοτομία, την παραγωγή και τον πολιτισμό. Η μελλοντική μας πόλη χαρακτηρίζεται από μια δίκαιη κοινωνία, όπου όλοι οι κάτοικοί της μπορούν να απολαύσουν την καλύτερη δυνατή υγεία και ευεξία και να έχουν τις ευκαιρίες που χρειάζονται για την άνθιση της πόλης μας.»

Όπως και στη Θεσσαλονίκη, έτσι και στη Γλασκώβη, το στρατηγικό σχέδιο επιχειρεί να συνδέσει στοιχεία από παλαιότερα σχέδια (π.χ. Στρατηγικό Σχέδιο του Δημοτικού Συμβουλίου της Γλασκώβης, Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης, κ.λπ.) και να δώσει αρκετές καινοτόμες ιδέες ώστε να εμπλουτιστεί το νέο Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης της Γλασκώβης. Η στρατηγική της πόλης βασίζεται σε 4 στρατηγικούς άξονες που απαρτίζονται από 14 συνολικά στόχους που εκπληρούνται με επιμέρους δράσεις. Η στρατηγική της Γλασκώβης συνοψίζεται στο παρακάτω σχεδιάγραμμα:

Διάγραμμα 26: Οργάνωση του Στρατηγικού Σχεδίου Αστικής Ανθεκτικότητας της Γλασκώβης (Πηγή: Ιδία Επεξεργασία)

Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των σχεδίων ανθεκτικότητας

Παρά το γεγονός ότι μελετάμε δύο διαφορετικές πόλεις, η Θεσσαλονίκη και η Γλασκώβη είναι γεγονός ότι αντιμετωπίζουν διάφορα κοινά προβλήματα, όπως η ανεργία, η συμμετοχή των πολιτών στις διαδικασίες σχεδιασμού, κ.λπ.. Ως εκ τούτου είναι λογικό να υπάρχουν αρκετές ομοιότητες στην προσέγγιση της επίλυσης των προβλημάτων. Παρακάτω, παρατίθεται ένας πίνακας όπου αντιστοιχίζονται τα προγράμματα των 2 σχεδίων, σε σχέση με τη γενική μεθοδολογία του δικτύου των 100 Ανθεκτικών Πόλεων που δημιουργήθηκε από την εταιρεία Agur. Έτσι μπορούν να διαπιστωθούν πτυχές του πλαισίου αστικής ανθεκτικότητας που πιθανόν να μη λαμβάνονται άμεσα υπόψιν στα στρατηγικά σχέδια των 2 πόλεων.

		Θεσσαλονίκη	Γλασκώβη
Υποδομές και Περιβάλλον	Περιέχει αξιόπιστες μεταφορές και συγκοινωνίες	<p>Στόχος 1Α. Δημιουργία ενός ανθεκτικού συστήματος αστικής κινητικότητας</p> <p>Στόχος 1Β. Δημιουργώντας ένα σύστημα κινητικότητας που προωθεί την αστική ανάπτυξη</p> <p>Στόχος 1Γ. Ανάπτυξη έξυπνης αστικής εφοδιαστικής αλυσίδας</p> <p>Στόχος 1Δ. Καθαρή ενέργεια για τις μεταφορές</p>	<p>Στόχος 2.Γ. Αντιμετώπιση της «αποσύνδεσης» μεταξύ της Βόρειας Γλασκώβης και της υπόλοιπης πόλης με την ανάπτυξη βελτιωμένων συγκοινωνιακών συνδέσεων.</p>
	Διασφαλίζει τη συνεχή λειτουργία των αναγκαίων υπηρεσιών	<p>Στόχος 3Ε. Διοίκηση βάσει αποτελεσμάτων</p> <p>Στόχος 3Η. Μείωση κινδύνου σε τοπικό επίπεδο και ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης κινδύνου</p>	<p>Στόχος 1.Α. Βελτίωση της δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία.</p>
	Συντηρεί και ενισχύει τους φυσικούς πόρους και τις τεχνητές υποδομές	<p>Στόχος 1Ε. Βελτίωση της ποιότητας του αέρα και περιορισμός της ηχορύπανσης</p> <p>Στόχος 1ΣΤ. Αποτελεσματική διαχείριση αστικών απορριμμάτων</p> <p>Στόχος 1Ζ. Ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών</p> <p>Στόχος 2Η. Πράσινες γειτονιές στην πόλη</p> <p>Στόχος 4Α. Ολοκληρωμένη οικονομική και αστική ανάπτυξη του Θερμαϊκού Κόλπου</p> <p>Στόχος 4Β. Παρακολούθηση της περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας του Θερμαϊκού Κόλπου</p> <p>Στόχος 4Γ. Αποκατάσταση του οικοσυστήματος του Θερμαϊκού Κόλπου</p> <p>Στόχος 4Δ. Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης του Θερμαϊκού Κόλπου</p>	<p>Στόχος 2.Β. Αντιμετώπιση των τοπικών επιπτώσεων της παγκόσμιας κλιματικής αλλαγής.</p>

Οικονομία και Κοινωνία	Ενισχύει την οικονομική ευημερία	Στόχος 1Α. Δημιουργώντας ένα σύστημα κινητικότητας που προωθεί την αστική ανάπτυξη Στόχος 1Γ. Ανάπτυξη έξυπνης αστικής εφοδιαστικής αλυσίδας Στόχος 1ΣΤ. Αποτελεσματική διαχείριση αστικών απορριμμάτων	Στόχος 3.Α. Μια ανθεκτική οικονομία που βασίζεται στις δεξιότητες, τα προτερήματα, την ιστορία και τις φιλοδοξίες που υπάρχουν στην πόλη και τους ανθρώπους της. Στόχος 3.Β. «Νέα προσέγγιση για τις επιχειρήσεις», ώστε να υποστηριχθεί η ανάπτυξη νέων και υφιστάμενων επιχειρήσεων.
		Στόχος 2Γ. Φιλόξενη πόλη Στόχος 2Ε. Ενδυνάμωση του νεανικού δυναμικού της πόλης και δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης	
		Στόχος 3Α. Αναπτύσσοντας μια δυναμική και ισόρροπη τοπική οικονομία Στόχος 3Β. Ενίσχυση των τοπικών θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας στην πόλη Στόχος 3Δ. Μητροπολιτική Θεσσαλονίκη Στόχος 3Ε. Διοίκηση βάσει αποτελεσμάτων Στόχος 3ΣΤ. Οικονομική Ανθεκτικότητα Στόχος 3Ζ. Δημοτικό Επενδυτικό Σχέδιο	
	Στόχος 4Α. Ολοκληρωμένη οικονομική και αστική ανάπτυξη του Θερμαϊκού Κόλπου Στόχος 4Δ. Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης του Θερμαϊκού Κόλπου		
Εξασφάλιση της κοινωνικής σταθερότητας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης			

	Προώθηση συνεκτικών και αλληλέγγυων κοινοτήτων	<p>Στόχος 2Γ. Φιλόξενη πόλη Στόχος 2Ζ. Συν-δημιουργώντας έναν δημόσιο χώρο χωρίς αποκλεισμούς</p> <p>Στόχος 3Β. Ενίσχυση των τοπικών θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας στην πόλη</p> <p>Στόχος 4Ε. Εκμετάλλευση του πολιτιστικού και ανθρώπινου κεφαλαίου για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της αστικής ζωής του Θερμαϊκού Κόλπου</p>	<p>Στόχος 1.Γ. Δημιουργία υγιών, ασφαλών και χωρίς αποκλεισμούς χώρων για την προώθηση της κοινωνικής δικτύωσης, συμβάλλοντας στην άμβλυνση της κοινωνικής απομόνωσης.</p>
Υγεία και Ποιότητα Ζωής	Κάλυψη Βασικών Αναγκών		
	Υποστήριξη απασχόλησης	<p>Στόχος 2Γ. Φιλόξενη πόλη Στόχος 2Ε. Ενδυνάμωση του νεανικού δυναμικού της πόλης και δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης</p> <p>Στόχος 3Α. Αναπτύσσοντας μια δυναμική και ισόρροπη τοπική οικονομία Στόχος 3Β. Ενίσχυση των τοπικών θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας στην πόλη Στόχος 3Γ. Αστική Ανάπτυξη μέσω καινοτόμων συνεργασιών Στόχος 3Ζ. Δημοτικό Επενδυτικό Σχέδιο</p>	<p>Στόχος 1.Α. Βελτίωση της δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία.</p> <p>Στόχος 3.Α. Μια ανθεκτική οικονομία που βασίζεται στις δεξιότητες, τα προτερήματα, την ιστορία και τις φιλοδοξίες που υπάρχουν στην πόλη και τους ανθρώπους της. Στόχος 3.Δ. Αντιμετώπιση της φτώχειας, συμπεριλαμβανομένης της φτώχειας των εργαζομένων, δημιουργία καλά αμειβόμενων θέσεων εργασίας. Στόχος 3.Ε. Αύξηση των επιπέδων δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της Γλασκώβης.</p>

		Στόχος 4E. Εκμετάλλευση του πολιτιστικού και ανθρώπινου κεφαλαίου για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της αστικής ζωής του Θερμαϊκού Κόλπου	
	Εξασφάλιση υπηρεσιών δημόσιας υγείας	Στόχος 1Α. Δημιουργία ενός ανθεκτικού συστήματος αστικής κινητικότητας	
		Στόχος 3Γ. Αστική Ανάπτυξη μέσω καινοτόμων συνεργασιών Στόχος 3Η. Μείωση κινδύνου σε τοπικό επίπεδο και ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης κινδύνου	
Υγεία και Στρατηγική	Προώθηση αποτελεσματικής ηγεσίας	Στόχος 2Α. Αναδιάρθρωση του ρόλου των Δημοτικών Κοινοτήτων	Στόχος 1.Α. Βελτίωση της δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία. Στόχος 1.Β. Ενδυνάμωση των ηγετών της κοινότητας μέσω της συνεργασίας εταίρων της πόλης και του τρίτου τομέα (περιλαμβάνονται κυρίως φιλανθρωπικές οργανώσεις και εθελοντικές ομάδες).
		Στόχος 3Α. Αναπτύσσοντας μια δυναμική και ισόρροπη τοπική οικονομία Στόχος 3Β. Ενίσχυση των τοπικών θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας στην πόλη Στόχος 3Γ. Αστική Ανάπτυξη μέσω καινοτόμων συνεργασιών Στόχος 3Ε. Διοίκηση βάσει αποτελεσμάτων Στόχος 3ΣΤ. Οικονομική Ανθεκτικότητα Στόχος 3Η. Μείωση κινδύνου σε τοπικό επίπεδο και ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης κινδύνου	Στόχος 3.Γ. Δημιουργία μιας μετα-βιομηχανικής υποομάδας με τους συνεργάτες στο πρόγραμμα 100RC για την ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών.

	<p>Στόχος 4Δ. Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης του Θερμαϊκού Κόλπου</p>	<p>Στόχος 4.Α. Δημιουργία δυνατοτήτων μεταξύ των πολιτών και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων, που τους επιτρέπουν να εντάσσουν την ανθεκτικότητα στην καθημερινή τους εργασία και ζωή. Στόχος 4.Β. Προσδιορισμός των ευκαιριών για την ανάπτυξη της ανθεκτικότητας που συνδέεται με την εκχώρηση αρμοδιοτήτων προς και από το Δημοτικό Συμβούλιο.</p>
<p>Ενδυνάμωσης ενδιαφερόμενων φορέων</p>	<p>Στόχος 2Α. Αναδιάρθρωση του ρόλου των Δημοτικών Κοινοτήτων Στόχος 2Β. Οι Δημοτικές Κοινότητες ως κόμβοι συνάντησης και συνεργασίας Στόχος 2Ε. Ενδυνάμωση του νεανικού δυναμικού της πόλης και δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης</p>	<p>Στόχος 1.Α. Βελτίωση της δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία. Στόχος 1.Γ. Δημιουργία υγιών, ασφαλών και χωρίς αποκλεισμούς χώρων για την προώθηση της κοινωνικής δικτύωσης, συμβάλλοντας στην άμβλυνση της κοινωνικής απομόνωσης.</p>
	<p>Στόχος 3Α. Αναπτύσσοντας μια δυναμική και ισόρροπη τοπική οικονομία Στόχος 3Γ. Αστική Ανάπτυξη μέσω καινοτόμων συνεργασιών Στόχος 3Ε. Διοίκηση βάσει αποτελεσμάτων</p>	<p>Στόχος 4.Α. Δημιουργία δυνατοτήτων μεταξύ των πολιτών και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων, που τους επιτρέπουν να εντάσσουν την ανθεκτικότητα στην καθημερινή τους εργασία και ζωή.</p>

Ενίσχυση μακροπρόθεσμου και ολοκληρωμένου σχεδιασμού	Στόχος 1Δ. Καθαρή Ενέργεια για τις μεταφορές Στόχος 1ΣΤ. Αποτελεσματική διαχείριση αστικών απορριμμάτων	Στόχος 1.Α. Βελτίωση της δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία. Στόχος 1.Β. Ενδυνάμωση των ηγετών της κοινότητας μέσω της συνεργασίας εταίρων της πόλης και του τρίτου τομέα (περιλαμβάνονται κυρίως φιλανθρωπικές οργανώσεις και εθελοντικές ομάδες). Στόχος 1.Δ. Επιρροή της κοινωνικής και κοινοτικής ανθεκτικότητας στην ατζέντα της κυβέρνησης της Σκωτίας.
	Στόχος 3Δ. Μητροπολιτική Θεσσαλονίκη Στόχος 3Ζ. Δημοτικό επενδυτικό σχέδιο Στόχος 3Η. Μείωση κινδύνου σε τοπικό επίπεδο και ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης κινδύνου	Στόχος 4.Α. Δημιουργία δυνατοτήτων μεταξύ των πολιτών και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων, που τους επιτρέπουν να εντάσσουν την ανθεκτικότητα στην καθημερινή τους εργασία και ζωή.
	Στόχος 4Α. Ολοκληρωμένη οικονομική και αστική ανάπτυξη του Θερμαϊκού Κόλπου	

Πίνακας 20: Συγκριτικός πίνακας των στόχων και προγραμμάτων των στρατηγικών σχεδίων ανθεκτικότητας των 2 πόλεων (Πηγή: Θεσσαλονίκη 2030: Στρατηγική για την αστική ανθεκτικότητα, Our Resilient Glasgow: A City Strategy, Ιδία Επεξεργασία)

Αρχικά, τα προγράμματα είναι χρωματισμένα έτσι ώστε να γίνεται πιο αντιληπτή η ομαδοποίησή τους στους στρατηγικούς άξονες των σχεδίων. Επιπλέον, σκόπιμα υπάρχει το ίδιο χρώμα στους άξονες που αφορούν την οικονομία των πόλεων (σκούρο κίτρινο) και στον άξονα για το περιβάλλον και τις υποδομές (απαλό πράσινο) ώστε να ταιριάζουν οι στρατηγικοί άξονες των δύο σχεδίων. Σε ότι αφορά τα γκρι κελιά, σημαίνει πως κανένα πρόγραμμα δεν καλύπτει τον στόχο από το Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας, άμεσα ή έμμεσα.

Συγκεκριμένα, στον πίνακα παρατηρούμε ότι και τα 2 σχέδια δεν ανταποκρίνονται σε όλες τις εκφάνσεις των 4 αξόνων της ανθεκτικότητας όπως αυτές καθορίζονται από το City Resilience Framework των 100 Ανθεκτικών Πόλεων σε συνεργασία με την εταιρεία αρχιτεκτονικού σχεδιασμού. Συγκεκριμένα, τόσο η Γλασκώβη, όσο και η Θεσσαλονίκη δεν ανταποκρίνονται με δράσεις στην εξασφάλιση της κοινωνικής σταθερότητας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, στην κάλυψη βασικών αναγκών, αλλά και στην εξασφάλιση υπηρεσιών δημόσιας υγείας. Αυτό δεν αποτελεί απαραίτητα σφάλμα των στρατηγικών, καθώς οι στρατηγικές διαμορφώνονται μέσα από το δημόσιο διάλογο (κυρίως μέσω εργαστηρίων) και την αρμονική συνεργασία τόσο με την κοινωνία των πολιτών, όσο και με τους φορείς διοίκησης, οπότε πιθανόν να μην υπήρξε ανάγκη για στήριξη αυτών των αξόνων.

Παράλληλα, είναι σημαντικό να διακρίνουμε κάποια κοινά στοιχεία μεταξύ των 2 στρατηγικών. Αρχικά, και οι δύο σε διαφορετική ένταση προσπαθούν να αντιμετωπίσουν τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής. Έτσι, η Γλασκώβη περιγράφει με άμεσο τρόπο στο στόχο 2B δράσεις για την αντιμετώπιση των τοπικών επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Στον αντίποδα, η Θεσσαλονίκη στη στρατηγική της προωθεί ένα περιβαλλοντικά φιλικό προφίλ, είτε με τη δημιουργία πράσινων γειτονιών, είτε με τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα, την περιβαλλοντική ανθεκτικότητα στο Θερμαϊκό κόλπο, την ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών, κ.α., προσπαθώντας έμμεσα να καλύψει το ζήτημα της κλιματικής αλλαγής. Επιπλέον, σύμφωνα με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων κ. Δημαρέλο Γιώργο, η Θεσσαλονίκη στο πλαίσιο της παρακολούθησης σε πραγματικό χρόνο της στρατηγικής, διαμορφώνει συνεχώς το σχέδιο δράσης της. Έτσι, με τις πρόσφατες καταστροφικές συνέπειες από τις πλημμύρες στην πόλη, έχουν ενταχθεί δράσεις που αφορούν τον αντιπλημμυρικό

σχεδιασμό της πόλης, με τη συνεργασία της Εταιρίας Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης αλλά και της ARUP.

Επιπρόσθετα, η ανθεκτική οικονομική πολιτική που σχεδιάζεται και για τις 2 πόλεις έχει κάποια κοινά. Τόσο στη Γλασκώβη όσο και στη Θεσσαλονίκη δίνεται ώθηση στην προσέλκυση νέων επιχειρήσεων και στην ανάπτυξη των ήδη υφιστάμενων. Επίσης, δίνεται έμφαση και στους νέους, ιδίως στη Θεσσαλονίκη με ειδικές δράσεις συμμετοχής των νέων στα κοινά, αλλά και στη Γλασκώβη σε μικρότερο βαθμό. Τέλος, κοινό σημείο της οικονομικής πολιτικής είναι η μετεκπαίδευση του εργατικού δυναμικού με σκοπό να είναι πιο εξειδικευμένο.

Τέλος, με βάση τον πίνακα αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη των δύο πόλεων για δημόσιους ασφαλείς και υγιείς χώρους που θα είναι ελεύθεροι προς όλους, με σκοπό την άμβλυνση της κοινωνικής απομόνωσης και το μετασχηματισμό της κοινωνίας σε μια αλληλέγγυα και συνεκτική κοινωνία, όπου ακόμα και μειονοτικές ομάδες θα εντάσσονται ομαλά στο κοινωνικό γίγνεσθαι.

3.4. Σύνδεση με άλλα σχέδια – Εφαρμογή του προγράμματος

Όπως έχουμε αναφέρει, τα στρατηγικά σχέδια προσπαθούν να συνδέσουν στόχους και δράσεις παλαιότερων σχεδίων που πιθανόν να προωθούν την ανθεκτικότητα, μαζί με νέες καινοτόμες δράσεις. Παρ' όλ' αυτά είναι σκόπιμο να ερευνηθούν περαιτέρω οι δράσεις που αντλήθηκαν από τα παλαιότερα σχέδια, ώστε να διαπιστωθεί ο λόγος που δεν εφαρμόστηκαν αργότερα (π.χ. έλλειψη χρηματοδοτικού πλάνου). Επιπλέον, καθώς και τα 2 προγράμματα έχουν 1-2 χρόνια που τέθηκαν σε λειτουργία, κρίνεται απαραίτητο να εντοπίσουμε το στάδιο που βρίσκονται, κρίνοντας από την εφαρμογή του σχεδίου αν και κατά πόσο θεωρούνται ρεαλιστικά και πραγματοποιήσιμα.

Αρχικά, σε ότι αφορά το Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης,, σύμφωνα με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας του δήμου Θεσσαλονίκης κ. Δημαρέλο Γιώργο, στην προσπάθεια για να ολοκληρωθούν οι δράσεις του σχεδίου, βρίσκονται σύμμαχοι αρκετοί φορείς είτε εσωτερικοί (π.χ. τομείς του δήμου Θεσσαλονίκης) είτε εξωτερικοί (π.χ. Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, κυβέρνηση, εκπαιδευτικά ιδρύματα, ιδιώτες, κ.λπ.). Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η επιχορήγηση από το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων ύψους 7 εκατομμυρίων ευρώ λόγω δανειοδότησης 20 εκατομμυρίων ευρώ από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων.

Όμως, το σχέδιο έχει υποστεί αλλαγές. Έτσι, το σχέδιο αποδεικνύοντας το ικανό και ρεαλιστικό του χαρακτήρα του, διαφοροποιείται ανάλογα με την κοινωνικό – οικονομική κατάσταση, την ωριμότητα της κάθε δράσης αλλά και τις γενικότερες συνθήκες. Έτσι, σύμφωνα με τον κ. Δημαρέλο, έχουν υπάρξει δράσεις που κρίθηκαν ανέφικτες να πραγματοποιηθούν, οπότε και διαφοροποιήθηκαν προκειμένου να εκπληρωθούν οι γενικοί στόχοι της δράσης. Βασικός εγκέφαλος και συντονιστής είναι το γραφείο ανθεκτικότητας της πόλης, το οποίο είναι υπεύθυνο τόσο για την εφαρμογή του σχεδίου, όσο και για την ενημέρωση των αρμόδιων φορέων εσωτερικά της δημοτικής διοίκησης και εξωτερικά για τυχόν αλλαγές στις δράσεις.

Παρακάτω ακολουθεί ένας πίνακας που περιλαμβάνει όλες τις δράσεις που περιέχονται στο κείμενο της Στρατηγικής. Σε κάθε δράση που είχε την ένδειξη «προγραμματισμένη» και «υλοποιείται», έχει επιχειρηθεί να εντοπιστεί η πηγή της, ώστε να ελέγξουμε και πηγές χρηματοδότησης που συνήθως μας δείχνουν αν μια δράση είναι ρεαλιστική και εφαρμόσιμη (π.χ. αρκετές φορές είτε δε προβλέπεται

συγκεκριμένη πηγή, είτε είναι εξαιρετικά αμφίβολη πηγή χρηματοδότησης, όπως το ΠΔΕ).

Στόχοι	Προγράμματα	Δράσεις	Χρονοδιάγραμμα	Κατάσταση	Πηγή (αν δεν είναι νέο)	Πηγή Χρηματοδότησης	Σχόλια
Διαμορφώνοντας μία βιώσιμη πόλη όπου η κινητικότητα και τα αστικά συστήματα υπηρετούν τους κατοίκους της	Χτίζοντας ένα ανθεκτικό σύστημα αστικής κινητικότητας	Θεσμοθέτηση μιας Ενιαίας Αρχής Μεταφορών	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Συνέντευξη με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων κ. Δημαρέλο		Δημιουργία του Οργανισμού Συγκοινωνιακού Έργου Θεσσαλονίκης, δηλαδή ένας φορέας που θα έχει μεγαλύτερη ευθύνη στα θέματα των μεταφορών. Μέσα από μια επιτροπή του υπουργείου μεταφορών που πήρε μέρος ο δ. Θεσσαλονίκης . ο ΟΑΣΘ και ο ΣΑΣΘ ιδρύθηκε ο οργανισμός αυτός.
		Αναμόρφωση του μητροπολιτικού ΣΒΑΚ και ευθυγράμμιση των τοπικών ΣΒΑΚ	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
		Σχεδιασμός νέων μεταφορικών μέσων	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
	Δημιουργώντας ένα σύστημα κινητικότητας που προωθεί την αστική ανάπτυξη	Αποτύπωση της υφιστάμενης κατάστασης των περιοχών γύρω από τις στάσεις του Μετρό	Βραχυπρόθεσμο	Νέα	Μελέτη ανάπλασης περιοχών γύρω από τους σταθμούς Μετρό (σε συνεργασία με Μετρό Θεσσαλονίκης) [Επιχειρησιακό Δήμου Θεσ/νίκης 2015 - 2019]	Μισθ. Προσωπ.	
		Δημιουργία πολύ-τροπικών κέντρων μετακίνησης	Μεσοπρόθεσμο	Υλοποιείται		550 εκ. € από την ΕΤΕ, 250 εκ. € από το Γ' ΚΠΣ	Ουσιαστικά είναι το μετρό Θεσσαλονίκης, το οποίο είναι σε φάση υλοποίησης
		Δημιουργία σχεδίων χωρικής ανάπτυξης για τις περιοχές κατά μήκος του Μετρό	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
	Αναπτύσσοντας μια έξυπνη αστική εφοδιαστική αλυσίδα	Ανάλυση του υπάρχοντος συστήματος αστικών μεταφορών φορτίου	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
		Μελέτη σκοπιμότητας για τη δημιουργία Αστικών Κέντρων Εφοδιαστικής Αλυσίδας	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
		Μέτρα για καθαρή διανομή εντός πόλης	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
	Καθαρή ενέργεια για τις μεταφορές	Σχεδιασμός ενός μητροπολιτικού δικτύου ποδηλατοδρόμων	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Θεσ/νίκης 2015-2019	Μισθ. Προσωπ.	

	Επέκταση του δικτύου κοινοχρήστων ποδηλάτων	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Επιχειρησιακό Σχέδιο Δήμου Θεσ/νίκης 2015-2020	Μισθοδοσία Προσωπικού ΕΣΠΑ 2014-2020 (ΟΧΕ-ΒΑΑ) αφορά χρηματοδότηση ιδιωτών		
	Δράσεις ενίσχυσης της ποδηλατοκίνησης στην πόλη	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Δαπάνες Ευρωπαϊκού προγράμματος Urbact III 'Resilient Europe' [Από το επιχειρησιακό του Δήμου Θεσ/νίκης 2015-2019]	ΚΑ: 6474.22.01/30.003 Ίδιοι πόροι		
	Δημιουργία υποδομών για την ιδιωτική ηλεκτροκίνηση	Μακροπρόθεσμο	Νέα				
	Μετατροπή του δημοτικού στόλου οχημάτων σε ηλεκτροκινούμενο	Μακροπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Σχέδιο Δράσης για Αειφόρο Ενέργεια της πόλης	Η χρηματοδότηση των μέτρων του ΣΔΑΕ προέρχεται κυρίως από προγράμματα ΕΣΠΑ, συμπληρωματικά με έργα που συγχρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.		
	Αντικατάσταση των δημόσιων λεωφορείων με ηλεκτρικά οχήματα	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Οδηγία 1370/2007 της Ε.Ε.			
Βελτίωση της ποιότητας του αέρα και περιορισμός της ηχορύπανσης	Λειτουργία του Συστήματος Διαχείρισης Ποιότητα Αέρα της Θεσσαλονίκης	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Αναβάθμιση του συστήματος παρακολούθησης της ποιότητας αέρα και εισαγωγή νέων μετρητικών σταθμών	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Σχεδιασμός Ζωνών και περιοχών χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Ίδρυση ενός Μητροπολιτικού Ταμείου για την Ποιότητα Αέρα	Οραματικό	Νέα				
	Μέτρα για τη μείωση της ηχορύπανσης	Μακροπρόθεσμο	Νέα				
	Ενδυνάμωση της κυκλικής οικονομίας στην πόλη μέσω της επανάχρησης	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Τοπικό Σχέδιο Αποκεντρωμένης Διαχείρισης Αποβλήτων	Δεν προβλέπει χρηματοδότηση από συγκεκριμένη πηγή αλλά μεταξύ άλλων αναφέρει ότι το σχέδιο αυτό θα ενσωματωθεί στο τοπικό σχέδιο της πόλης	Υπάρχει γενικότερη κατεύθυνση για την ενίσχυση της κυκλικής οικονομίας εντός της ΟΧΕ	
Αποτελεσματική διαχείριση αστικών απορριμμάτων	Κατασκευή και λειτουργία Πράσινων	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Επιχειρησιακό Θεσ/νίκης 2015 - 2019	ΕΣΠΑ		

	Σημείων στις γειτονιές						
	Δημιουργία συστήματος υπόγειων κάδων συλλογής απορριμμάτων	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένο	Επιχειρησιακό Θεσ/νίκης 2015 – 2019 [1.126.000€ (+970.000€ για την προμήθεια των υπόγειων κάδων)]	20.001/7131.09.01	Το έργο είναι προϋπολογισμού 1.306.960 ευρώ, εκ των οποίων οι 980.000 θα είναι από το δάνειο της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και το υπόλοιπο ποσό (326.000 ευρώ) από τα ανταποδοτικά. Πηγή: http://www.voria.gr/article/apo-to-fithinoporou-tou-2018-i-ipogii-kadi-ston-d-thessalonikis	
Ενίσχυση της περιβαλλοντικής συνείδησης των πολιτών	Ίδρυση Κέντρου Περιβαλλοντικής & Εκπαίδευσης Θεσσαλονίκης	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένο			Το έργο βρίσκεται σε φάση διαβούλευσης	
	Δημιουργία περιβαλλοντικής & εκστρατείας ενημέρωσης για την πόλη	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Climathon - ένα ετήσιο εργαστήριο συνδιαμόρφωσης λύσεων για το περιβάλλον	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται		Ευρωπαϊκή Επιτροπή	Το Climathon αποτελεί συνδιοργάνωση του Γραφείου Αστικής Ανθεκτικότητας (Resilience Thessaloniki) της Μητροπολιτικής Αναπτυξιακής Θεσσαλονίκης Α.Ε., του Κέντρου Επιχειρηματικής και Πολιτιστικής Ανάπτυξης (ΚΕΠΑ), του Οικοσυστήματος Καινοτομίας Θεσσαλονίκης OK!Thess, της ομάδας Students for Sustainability του Διεθνούς Πανεπιστημίου και της πρωτοβουλίας Youthnest, υπό την αιγίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.	Έχει πραγματοποιηθεί
Σχεδιάζοντας από κοινού μια ανοιχτή πόλη που επενδύει στο ανθρώπινο δυναμικό της	Αναδιάρθρωση του ρόλου των Δημοτικών Κοινοτήτων	Εκστρατεία ενημέρωσης κοινού για τον ρόλο των Δημοτικών Κοινοτήτων	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένο		Όπως αναγράφεται στο κείμενο της στρατηγικής, η ενημερωτική εκστρατεία θα διεξαχθεί μέσα από τα επικοινωνιακά κανάλια του Δήμου (τοπική τηλεόραση και ραδιόφωνο, ιστοσελίδα του Δήμου, κοινωνικά μέσα δικτύωσης) ενώ, παράλληλα με την έναρξη της εκστρατείας, θα διοργανωθεί και η “Ανοιχτή Ημέρα Δ. Κοινότητας” που θα λάβει χώρα σε κάθε μια από τις 5 Δ. Κοινότητες της πόλης και τη Δ. Ενότητα Τριανδρίας.	
		Καθιέρωση διαδικασιών δημόσιας διαβούλευσης στις Δημοτικές Κοινότητες	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			
		Συμμετοχικός Προϋπολογισμός στις Δημοτικές Κοινότητες	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
		Ανάπτυξη μεθόδων συνεργασίας με τις ομάδες της κοινωνίας των πολιτών	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			
		Ανάπτυξη σχεδίου έκτακτης ανάγκης των Δημοτικών Κοινοτήτων	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			

	Καθιέρωση της 20ης Ιουνίου ως "Ημέρα Ανθεκτικότητας της πόλης"	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
Οι Δημοτικές Κοινότητες ως κόμβοι συνάντησης και συνεργασίας	Αξιοποίηση δημοτικών υποδομών για τη δημιουργία συνεργατικών χώρων	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Προγράμματα ενδυνάμωσης πρωτοβουλιών και ομάδων πολιτών	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Εκστρατεία ενημέρωσης κοινού σχετικά με την ενίσχυση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων σε μητροπολιτικό επίπεδο	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Δημιουργία ενός Σχεδίου Δράσης για την ομαλή ενσωμάτωση νέων πληθυσμών στην πόλη	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δ. Θεσ/νίκης 2015-19	Χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Ανάπτυξης μέσω του προγράμματος URBACT III ARRIVAL CITIES	Το Σχέδιο Δράσης κατά πως φαίνεται αποτελεί συνέχεια των προτεινόμενων δράσεων του Επιχειρησιακού, καθώς εντός του επιχειρησιακού προγράμματος αναφέρεται το πρόγραμμα URBACT III - ARRIVAL CITIES για πρόσληψη προσωπικού και για συνέχιση ενός προγράμματος που αφορά τη φιλοξενία αλλοδαπών. Συνεπώς θεωρούμε πως μέσω της χρηματοδότησης αυτής θα πραγματοποιηθεί το σχέδιο δράσης	Υπάρχει υπό την αιγίδα του Δ. Θεσσαλονίκης Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών, πιθανόν να είναι υπεύθυνο αυτό για την εκτέλεση των δράσεων
Φιλόξενη πόλη	Ίδρυση κέντρων υποδοχής και ένταξης προσφύγων και μεταναστών	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Δημιουργία κέντρων ανάπτυξης δεξιοτήτων και δεσμών μεταξύ μεταναστών και γηγενών	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
Ενισχύοντας τη συμμετοχή των νέων	"Thessaloniki Youth Resilience Challenge"	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται		Το πρόγραμμα συγχρηματοδοτείται από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα Erasmus+ Νεολαία, το οποίο συντονίζεται από την εθνική μονάδα Ινστιτούτο Νεολαίας και Δια Βίου Μάθησης και υποστηρίζεται από το γραφείο ανθεκτικότητας του Δήμου Θεσσαλονίκης (https://www.usbngo.gr/%CE%A4%CE%BF%CF%80%CE%B9%CE%BA%CE%AC-%CE%A0%CF%81%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%AC%CE%BC%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1/thessaloniki-youth-resilience-challenge-2016-2018-%CE%98%CE%B5%CF%83%CF%83%CE%B1%CE%BB%CE%BF%CE%BD%CE%AF%CE%BA%CE%B7).		
	Δημιουργία πολιτικής για τη νεολαία της πόλης σε μητροπολιτικό επίπεδο	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				

	Υιοθέτηση ενός μοντέλου συνδιαχείρισης για τα θέματα νεολαίας (σύμφωνα με τις οδηγίες του Συμβουλίου της Ευρώπης)	Μεσοπρόθεσμο	Οραματική		Δεν αναφέρεται χρηματοδότηση	http://www.kedith.gr/%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%BF%CF%8D%CE%BB%CE%B9%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CF%89%CE%BD/	Παρ' όλ' αυτά έχει προγραμματιστεί από το Επιχ. Πρόγραμμα του Δήμου, η δημιουργία ενός κέντρου νεολαίας στην ΚΕΔΗΘ με προϋπολογισμό στα 54.500€ ποσό που είναι προβλεπόμενο από τον προϋπολογισμό του ΚΕΔΗΘ
Ενδυνάμωση του νεανικού δυναμικού της πόλης και δημιουργία ευκαιριών επαγγελματικής ανάπτυξης	Αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της πόλης (φοιτητές & απόφοιτοι)	Νέα	Νέα				
	Σχεδιασμός ενός πλαισίου ενημέρωσης των τοπικών εταίρων για τις ανάγκες και τις δυνατότητες του ανθρώπινου δυναμικού της πόλης	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη			Στο επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου αναφέρεται η κατάρτιση προσωπικού, χωρίς να αναφέρεται πάνω σε ποιους άξονες γίνεται.	
	Ανάπτυξη εταιρικής σχέσης για τη μετάβαση των νέων από την εκπαίδευση στην επαγγελματική δραστηριότητα	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη			Έχει γίνει το συμβούλιο των νέων, παρ' όλ' αυτά δεν αναφέρεται η συμβολή του στην επαγγελματική δραστηριότητα των νέων.	
	Προγράμματα ανάπτυξης προσωπικών δεξιοτήτων (soft skills)	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Επέκταση των προγραμμάτων συμβουλευτικής καθοδήγησης στην πόλη	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Προγράμματα ηγεσίας για την ενίσχυση των νέων γυναικών	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
	Επέκταση του προγράμματος "Study in Thessaloniki"	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Ενίσχυση της τεχνικής εκπαίδευσης και μαθητείας						

	Επέκταση του δικτύου συνεργατικών χώρων για την καινοτομία και τη δημιουργικότητα	Μεσοπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Οργάνωση Εβδομάδας Επαγγελματικής Ανάπτυξης	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
Επενδύοντας σε δεσμούς μεταξύ των διαφορετικών γενεών	Πρωτοβουλίες για την ενδυνάμωση των δεσμών μεταξύ των διαφορετικών ηλικιακών ομάδων της πόλης	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
Συν-δημιουργώντας ένα δημόσιο χώρο χωρίς αποκλεισμούς	Δημιουργία κανονιστικού πλαισίου για τον συμμετοχικό σχεδιασμό του δημόσιου χώρου	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται			Στα πλαίσια της συνεργασίας με το δίκτυο των 100 ανθεκτικών πόλεων, συνεργάστηκε η πόλη με την πρωτοβουλία "Street Plans", δίνοντας έμφαση και στο ρόλο των κοινοτήτων, με σύνθημα "Αγαπάω την πόλη μου, υιοθετώ τη γειτονιά μου". Με κάποια εργαστήρια που αναπτύχθηκαν, με σκοπό να εντοπιστούν προκλήσεις και ευκαιρίες για το συμμετοχικό σχεδιασμό των δημοσίων χώρων.	Παράλληλα, μέσα στα εργαστήρια αναπτύχθηκε μια μορφή σχεδιασμού για ένα πιλοτικό έργο, γεγονός που θα αξιολογήσει το νέο πλαίσιο συμμετοχικού σχεδιασμού. Το νέο πλαίσιο αυτό, αφορά άτομα ή και οργανισμούς (ΜΚΟ, σχολεία, πολιτιστικά ιδρύματα, κ.λπ.) για τη δημιουργία μικρών εκδηλώσεων ή εκδηλώσεων σε γειτονιές. Επιπλέον, το νέο πλαίσιο αφορά και μικρά έργα στη γειτονιά για την ενίσχυση του δημόσιου χώρου (πχ τοιχογραφίες), όπου παρέχονται αναλυτικά οδηγίες.
	Υλοποίηση πιλοτικών προγραμμάτων συνδιαχείρισης του δημόσιου χώρου	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
	Ανοιχτά σχολεία στις γειτονιές	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται			Το θέμα προέκυψε έπειτα από έρευνες του δήμου με την κοινωνία των πολιτών. Υλοποιείται από τη διεύθυνση εκπαίδευσης και αθλητισμού του δήμου, σε συνεργασία με την AMKE Creativity Platform που συντονίζει το πρόγραμμα και αποκλειστικό δωρητή το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.	

	Πράσινες γειτονιές στην πόλη	Δημιουργία ενός νέου φυσικού τοπίου εντός του δομημένου περιβάλλοντος της πόλης	Μακροπρόθεσμο	Νέα				
		Εγκατάσταση πράσινων δωματίων και κάθετων κήπων σε σχολεία και δημοτικά κτήρια	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
		Δημιουργία αστικών λαχανόκηπων και πάρκων τσέπης	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη	Επιχειρησιακό σχέδιο Θεσ/νίκης στόχος 2.3.5.4., 1.3.8.6. Το κόστος είναι μηδενικό καθώς βασίζεται σε εθελοντές.			
		Υιοθεσίες πράσινων σημείων στην πόλη	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Πόλη φιλική προς το παιδί	Δημιουργία ενός πλαισίου πολιτικών φιλικών για το παιδί	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
		Δημιουργία ασφαλών διαδρομών των μαθητών προς το σχολείο	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
		Προώθηση του παιχνιδιού στο δρόμο	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Δημιουργώντας μια δυναμική τοπική οικονομία και ένα αποτελεσματικό σύστημα αστικής διακυβέρνησης	Αναπτύσσοντας μια δυναμική και ισόρροπη τοπική οικονομία	Σχέδιο Δράσης για την αναγέννηση της τοπικής οικονομίας	Νέα	Νέα			
			Ανάλυση και αξιολόγηση της οικονομικής δραστηριότητας σε μητροπολιτικό επίπεδο	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			
			Προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων με έμφαση στους ελεύθερους επαγγελματίες	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			
Ίδρυση ενός Συμβουλίου για τη Δημιουργική Οικονομία			Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
Εκστρατεία για την προώθηση της πόλης ως περιφερειακός πόλος γνώσης, ανθρώπινου δυναμικού και καινοτομίας			Βραχυπρόθεσμο	Νέα				

	Ίδρυση Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης	Οραματικό	Νέα				
	Εισαγωγή νέων μοντέλων αστικής διακυβέρνησης για την αναζωογόνηση των εμπορικών γειτονιών στο κέντρο της πόλης	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Ανάπτυξη μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τις παραδοσιακές αγορές	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη	Επιχειρησιακό Σχέδιο Θεσσαλονίκης, Δράση 3.2.1.7 Δημιουργία μιας ανοιχτής αστικής θερμοκοιτίδας - IncubAREA στις περιοχές των παραδοσιακών αγορών του Ιστορικού κέντρου της πόλης (Καπάνι, Μοδιάνο, Νέα Αγορά, Αγ. Μηνά Αθωνος)	5.000.000 € (Υποβολή πρότασης της πρωτοβουλίας UIA. ΕΣΠΑ 2014-2020)		Δε φαίνεται να είναι ακριβώς η ίδια δράση, πιθανή ευθυγράμμιση με άλλο κείμενο
Ενίσχυση των τοπικών θυλάκων οικονομικής δραστηριότητας στην πόλη	Υποστήριξη των τουριστικών και δημιουργικών επιχειρήσεων με κίνητρα για την ενίσχυση των δεσμών με την τοπική οικονομία	Μεσοπρόθεσμο	Υλοποιείται	Πιθανές επιρροές από τις εξής δράσεις του Επιχειρησιακού Σχεδίου Θεσ/νίκης: 2.4.1.46 Τουρνουά Επιχειρηματικότητας (Πιθανή συνεργασία με το WUDC το 2016), στόχος 2.5.6 ανάπτυξη τουριστικού προϊόντος (διοργάνωση θεματικών ημερίδων).			
	Διερεύνηση της δυνατότητας χωροθέτησης νέων οικονομικών δραστηριοτήτων περιμετρικά του παραλιακού μετώπου και του λιμανιού	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη	Στην αναθεωρημένη έκδοση του ΓΠΣ της Θεσσαλονίκης αναφέρεται η δημιουργία ενός επιχειρηματικού κέντρου εντός του λιμένα Θεσσαλονίκης στο master plan του λιμένα αναφέρονται οι επεκτάσεις των λιμενικών δραστηριοτήτων, καθώς και	Υπάρχει χρηματοδοτικό πλάνο.		

				σοβαρές επενδύσεις περιβαλλοντικής προστασίας, όπως και η κατασκευή ενός τουριστικού καταφυγίου mega yacht.			
Αστική Ανάπτυξη μέσω καινοτόμων συνεργασιών	Ανάπτυξη ολοκληρωμένων συνεργασιών με τα πολιτιστικά και πανεπιστημιακά ιδρύματα της πόλης και δημιουργία ειδικού συμβουλίου	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται	Επιχειρησιακό Σχέδιο δήμου Θεσ/νίκης: 4.4.4.6 Μνημόνιο συνεργασίας με φορείς και πόλεις για τις Έξυπνες πόλεις, 4.6.1.2 Συνεργασία με φορείς για αξιολόγηση και ανάλυση κινδύνου για όλες τις υπηρεσίες του δήμου	Γενικότερη συνεργασία με αρκετούς φορείς είτε της πόλης είτε υπερτοπικούς (Επιχ. Σχέδιο Θεσ/νίκης, σελίδα 114)		
	Νέα μοντέλα διατομεακών συνεργασιών	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένα				
Μητροπολιτική Θεσσαλονίκη	Δημιουργία συστήματος τεχνικής στήριξης για τους Δήμους της Μητροπολιτικής Περιοχής της Θεσσαλονίκης για την καλύτερη συνεργασία και χρήση των διαθέσιμων χρηματοδοτικών εργαλείων	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Δημιουργία μιας μακρόπνοης στρατηγικής για την Ανθεκτικότητα της Μητροπολιτικής Περιοχής της Θεσσαλονίκης	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένα				
	Ανάπτυξη πολιτικής για τον τουρισμό σε μητροπολιτικό κλίμακα	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Δημιουργία Τράπεζας Γης σε μητροπολιτικό επίπεδο	Οραματικό	Νέα				

	Ενεργός συμμετοχή των Δήμων της Μητροπολιτικής Περιφέρειας στους φορείς διαχείρισης των συγκοινωνιών της πόλης	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
Διοίκηση βάσει αποτελεσμάτων	Υιοθετώντας ένα σύστημα διοίκησης με βάσει την αποτελεσματικότητα	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
Οικονομική ανθεκτικότητα	Ανάπτυξη ενός σχεδίου δράσης για τη βελτίωση της συλλογής των προσόδων του Δήμου	Βραχυπρόθεσμο	Νέα				
	Σχέδιο δράσης για την ολοκληρωμένη διαχείριση της δημοτικής περιουσίας	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
	Βελτίωση της διαχείρισης της ρευστότητας του Δήμου	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Δημιουργία ενός συστήματος αξιολόγησης της οικονομικής διαχείρισης και κατάστασης του Δήμου	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
Δημοτικό Επενδυτικό Σχέδιο	Δημιουργία ενός πενταετούς επενδυτικού σχεδίου	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
Μείωση κινδύνου σε τοπικό επίπεδο και ανάπτυξη συστήματος διαχείρισης κινδύνου	Δημιουργία ενός «Δημοτικού Σχεδίου Διαχείρισης Έκτακτης Ανάγκης»	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται			Υπήρχαν το 2014 και 2015 σχέδια διαχείρισης έκτακτης ανάγκης είτε για σεισμό είτε για ακραία καιρικά φαινόμενα - τεχνολογικά ατυχήματα	
	Ανάπτυξη ενός πληροφοριακού συστήματος διαχείρισης κινδύνου	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				
	Ιεράρχηση των επενδύσεων για τη μείωση του κινδύνου στην πόλη	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
	Ανάπτυξη σεναρίων για την κυκλοφοριακή διαχείριση σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				
	Ενδυνάμωση της	Μεσοπρόθεσμο	Προγραμματισμένη				

	αντιπλημμυρική προστασία							
	Ανάπτυξη της ετοιμότητας των πολιτών σε έκτακτες συνθήκες	Μεσοπρόθεσμο	Νέα					
	Πλατφόρμα Ανοιχτών Δεδομένων Θεσσαλονίκης	Βραχυπρόθεσμο	Νέα					
	Κωδικοποίηση και οπτικοποίηση κανονιστικών διατάξεων	Βραχυπρόθεσμο	Νέα					
	Δημιουργία ψηφιακών εφαρμογών για την ενεργή συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη					
	Παρακολούθηση των δεικτών απόδοσης Ανθεκτικότητας της πόλης	Βραχυπρόθεσμο	Νέα					
Επαναπροσδιορίζοντας τη σχέση της πόλης με την θάλασσα: ένα ολοκληρωμένο σχέδιο για τον Θερμαϊκό Κόλπο	Ολοκληρωμένη οικονομική και αστική ανάπτυξη του Θερμαϊκού Κόλπου	Συγκρότηση ενός επενδυτικού πλαισίου ανάπτυξης της παραλιακής ζώνης	Βραχυπρόθεσμο	Προγραμματισμένη	Στην αναθεωρημένη έκδοση του ΓΠΣ της Θεσσαλονίκης αναφέρεται η δημιουργία ενός επιχειρηματικού κέντρου εντός του λιμένα Θεσσαλονίκης στο master plan του λιμένα αναφέρονται οι επεκτάσεις των λιμενικών δραστηριοτήτων, καθώς και σοβαρές επενδύσεις περιβαλλοντικής προστασίας, όπως και η κατασκευή ενός τουριστικού καταφυγίου mega yacht.	Υπάρχει χρηματοδοτικό πλάνο.	Μέσα στη χρονιά αναμένεται το Ειδικό Χωρικό Σχέδιο για το παραλιακό μέτωπο της Θεσσαλονίκης με στόχο να δημιουργηθεί μια συνεχής παράκτια ζώνη αναμνηχής και θα συνδέει υφιστάμενους αθλητικούς χώρους και αποτελεί ΕΝΙΑΙΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ανεξαρτήτως ορίων των δήμων	Χρηματοδοτικά μέσα για το σχέδιο αυτό είναι το ΕΣΠΑ, από τη Βιώσιμη Αστικής Ανάπτυξης και άλλα ευρωπαϊκά προγράμματα (έχουν ξεκινήσει να χρηματοδοτούν έργα)
		Νέες χρήσεις για άθληση και ψυχαγωγία	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				
		Ανάπτυξη νέων παράκτιων και θαλάσσιων υποδομών	Μεσοπρόθεσμο	Νέα				Όλες οι δράσεις που αφορούν τον Στρατηγικό Άξονα 4 για την ολοκληρωμένη προσέγγιση για το παράκτιο μέτωπο εμπεριέχονται τόσο στο νεοσύστατο Ειδικό Χωρικό Σχέδιο για το Παράκτιο Μέτωπο της Θεσσαλονίκης που διενεργείται από την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, όπως επίσης και από τη Στρατηγική Ανάπτυξης του Παραλιακού Μετώπου του Δήμου Θεσσαλονίκης που αποτελεί μια πρωτοβουλία του Δήμου Θεσσαλονίκης σε συνεργασία με την Παγκόσμια Τράπεζα.
	Παρακολούθηση της περιβαλλοντικής ανθεκτικότητας του Θερμαϊκού Κόλπου	Εκστρατείες ενημέρωσης για το θαλάσσιο οικοσύστημα του Θερμαϊκού Κόλπου	Βραχυπρόθεσμο	Υλοποιείται				

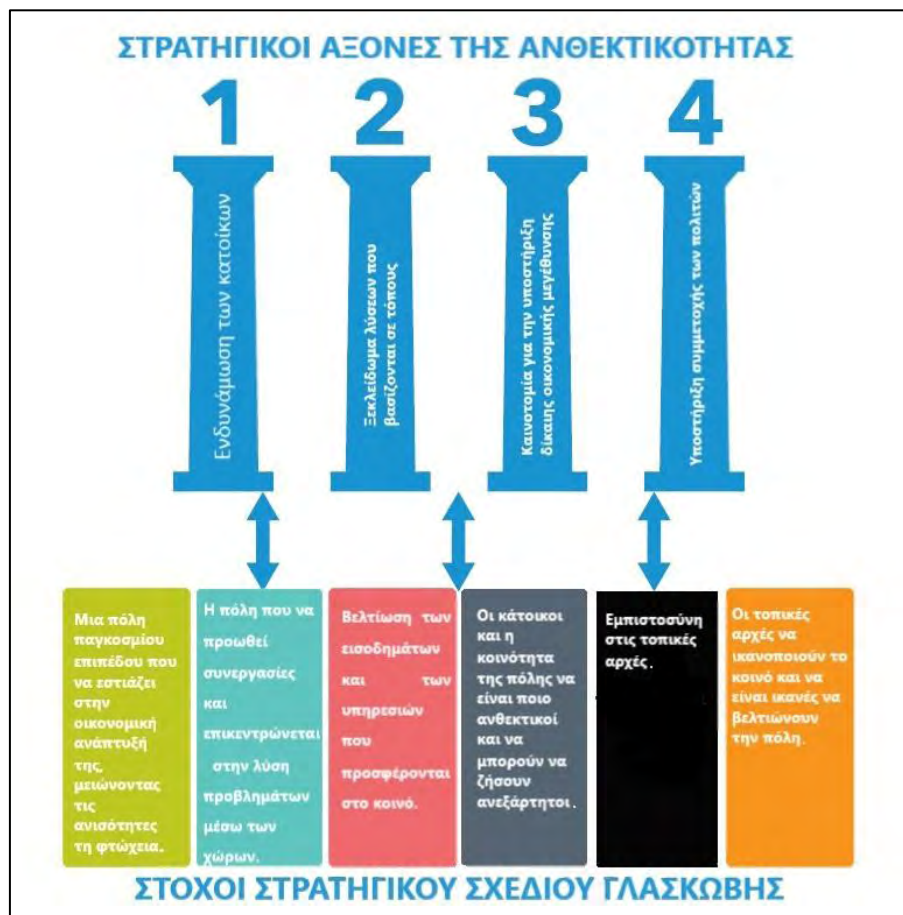
	Ανάπτυξη εργαλείων για την περιβαλλοντική παρακολούθηση του οικοσυστήματος	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
Αποκατάσταση του οικοσυστήματος του Θερμαϊκού Κόλπου	Αποκατάσταση των φυσικών παραλιών	Οραματικό	Νέα			
	Μείωση των υπερχειλίσεων του παντοροϊκού αποχετευτικού δικτύου	Μεσοπρόθεσμο	Υλοποιείται			
	Εισαγωγή Εναλλακτικών Πηγών Ενέργειας	Μακροπρόθεσμο	Νέα			
Βελτίωση του συστήματος διαχείρισης του Θερμαϊκού Κόλπου	Θεσμικά εργαλεία για τη βελτίωση της διακυβέρνησης του Θερμαϊκού Κόλπου	Μακροπρόθεσμο	Νέα			
Εκμετάλλευση του πολιτιστικού και ανθρώπινου κεφαλαίου για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τη βελτίωση της αστικής ζωής του Θερμαϊκού Κόλπου	Ανάπτυξη μιας πολιτιστικής στρατηγικής για τον Θερμαϊκό Κόλπο	Μεσοπρόθεσμο	Νέα			
	Ενίσχυση των δράσεων των ομάδων της Κοινωνίας των Πολιτών κατά μήκος του παραλιακού μετώπου	Βραχυπρόθεσμο	Νέα			

** Σε όσες δράσεις (προγραμματισμένες ή υπό υλοποίηση) εμφανίζεται γκριζό κελί σημαίνει πως δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την κατάστασή της.

Πίνακας 21: Αναλυτική κατάσταση των προγραμματισμένων και υπό υλοποίηση δράσεων του Στρατηγικού Σχεδίου Αστικής Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας Θεσσαλονίκης, 2015, Επιχειρηματικό Σχέδιο Δήμου Θεσσαλονίκης 2015- 2019, Σύμφωνα των Δημάρχων, 2014, Μελέτη Αναθεώρησης ΓΠΣ Δήμου Θεσ/νίκης, Δημαρέλος Γεώργιος, Ιδία Επεξεργασία)

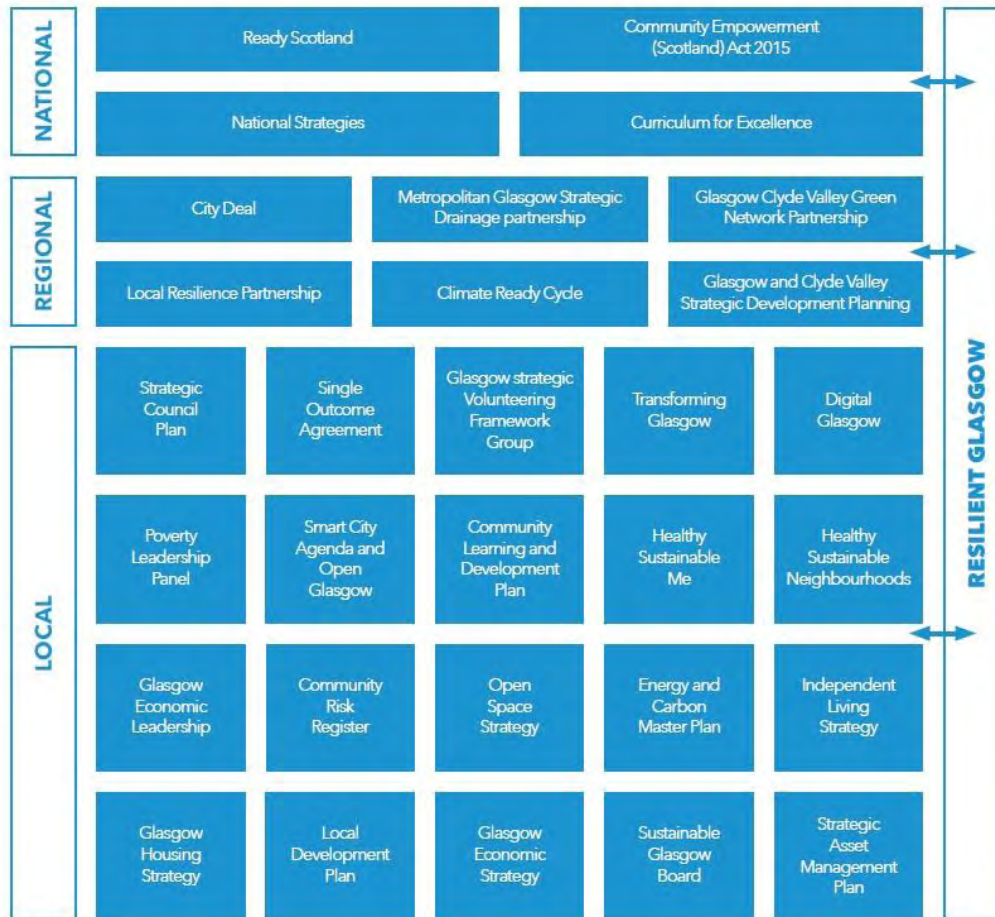
Από τον παραπάνω πίνακα, διαπιστώνουμε πως η πλειονότητα των δράσεων προέρχεται από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα του Δήμου Θεσσαλονίκης για τη χρονική περίοδο 2015-2019, ενώ υπάρχουν και αρκετές δράσεις που δεν έχουν ξεκάθαρη πηγή χρηματοδότησης, γεγονός που πιθανόν να δικαιολογεί την μη πραγματοποίησή τους.

Σε ότι αφορά τη Γλασκώβη, εκεί εντοπίζεται σύνδεση με άλλα σχέδια σε μεγαλύτερο βαθμό. Αρχικά, προκειμένου να ενσωματωθεί το Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας στο ήδη υπάρχον πλαίσιο, κρίθηκε αναγκαία η ευθυγράμμιση του με πτυχές διαφόρων σχεδίων για τη Γλασκώβη, όπως το Στρατηγικό Σχέδιο του Δημοτικού Συμβουλίου της Γλασκώβης, τη Στρατηγική για την αντιμετώπιση της φτώχειας, του τότε προτεινόμενου Αναπτυξιακού Σχεδίου της πόλης, κ.λπ.. Έτσι, υιοθετούνται οι στρατηγικοί στόχοι όλων των σχεδίων αυτών, οι οποίοι επηρεάζουν τους τέσσερις πυλώνες του σχεδίου ανθεκτικότητας, καθώς και το όραμα για την πόλη, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα.

Διάγραμμα 27: Αλληλεπίδραση μεταξύ των στρατηγικών αξόνων της ανθεκτικότητας και των στόχων του Στρατηγικού Σχεδίου της Γλασκώβης (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας Γλασκώβης)

Επιπλέον, το σχέδιο ανθεκτικότητας μαζί με τους εταίρους της πόλης επιχειρεί να δημιουργήσει μια ολοκληρωμένη κοινή κατεύθυνση προς την ανθεκτικότητα, από κάθε σχέδιο οποιουδήποτε επιπέδου (εθνικού, περιφερειακού, τοπικού). Έτσι, αναγνωρίστηκαν τα σχέδια του υπάρχοντος συστήματος που μπορούν να διαδραματίσουν σημαίνοντα ρόλο στην οικοδόμηση μιας ανθεκτικής Γλασκώβης, όπως φαίνεται και στο παρακάτω σχήμα.

Διάγραμμα 28: Αλληλεπιδράσεις με άλλα σχέδια σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο (Πηγή: Στρατηγικό Σχέδιο Ανθεκτικότητας Γλασκώβης)

Η εφαρμογή του σχεδίου ανθεκτικότητας εξαρτάται από το χαρακτήρα των δράσεων (βραχυπρόθεσμο, μακροπρόθεσμο ή οραματικό). Σε κάθε περίπτωση είχε οριστεί ο Ιούνιος του 2018 ως χρονικό σημείο που θα υπάρξει εκτεταμένη αξιολόγηση της εφαρμοστικότητας του στρατηγικού σχεδίου και ανανέωση των δράσεων, ούτως ώστε να συμβαδίζει με το ρυθμό μεταβολής της πόλης. Παράλληλα, για την εκτέλεση της στρατηγικής έχουν αναπτυχθεί συνεργασίες με τους φορείς της πόλης αλλά και φορείς της ευρύτερης περιοχής. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί μία από τις 5

δράσεις που περιέχονται στο στόχο 1^α «Βελτίωση δίκαιης πρόσβασης σε ποιοτικές τοπικές υπηρεσίες που ευνοούν την ευημερία». Συγκεκριμένα στην ανάγκη για ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου ανθεκτικότητας των σημαντικών υπηρεσιών σε περιόδους μακροχρόνιων πιέσεων, το σχέδιο εμπλέκει τόσο τη δημοτική αρχή της πόλης, όσο και τον αρμόδιο δημόσιο οργανισμό υγείας που εποπτεύει την ευρύτερη περιοχή γύρω από τη Γλασκώβη (Glasgow City, East Dunbartonshire, West Dunbartonshire, Inverclyde, Renfrewshire and East Renfrewshire), αλλά και εκπροσώπους του ιδιωτικού τομέα (π.χ. εταιρείες μέσων μεταφοράς, παρόχους ενέργειας, ιδιωτικές τράπεζες). Έτσι, στο στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας της πόλης εντοπίζουμε συνεργασίες και με θεσμικά κείμενα που αφορούν την πόλη αλλά και γενικότερα την περιφέρεια. Χαρακτηριστικά, στο στρατηγικό πυλώνα 3 για την δίκαιη οικονομική ανάπτυξη της πόλης, το στρατηγικό σχέδιο δίνει κάποιες κατευθύνσεις στην επόμενη οικονομική στρατηγική (εντοπισμός στόχων για την κοινωνικό – οικονομική ανθεκτικότητα μέσα από την οικονομική στρατηγική, κατεύθυνση της πόλης προς την ευελιξία και την άμεση ανταπόκριση σε ότι αφορά τις επιχειρήσεις σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο οικονομικά περιβάλλον, κ.λπ.). Ταυτόχρονα, προσπαθεί να ευθυγραμμιστεί με υπάρχοντα σχέδια, όπως στην δράση 4 του στόχου 4^α «Δημιουργία δυνατοτήτων μεταξύ των πολιτών και των υπευθύνων λήψης αποφάσεων, που τους επιτρέπουν να εφαρμόζουν την ικανότητα ανθεκτικότητας στην καθημερινή τους εργασία και ζωή» που αφορά τη δημιουργία ενός διαδικτυακού πίνακα ελέγχου ανθεκτικότητας, όπου θα περιέχει χρήσιμα στοιχεία της πόλης, αλλά και την κατάσταση της πόλης σε ότι αφορά την ανθεκτικότητα, αλλά και την εμπειρία της πόλης πάνω σε αυτό το θέμα. Μέσω αυτής της δράσης το στρατηγικό σχέδιο κατευθύνει τόσο το «Single Outcome Agreement» όσο και το πρόγραμμα «Transforming Glasgow» προς μια πιο ανθεκτική προσέγγιση για την πόλη.

Με βάση την έρευνα που διεξήχθη στα σχέδια που αφορούν την Γλασκώβη, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα που σχετίζεται με την αλληλεπίδραση του στρατηγικού σχεδίου ανθεκτικότητας της πόλης με άλλα σχέδια, το οποίο προέρχεται από τον κατάλογο των προτεινόμενων δράσεων του πιο

πρόσφατου αναπτυξιακού σχεδίου της πόλης, όπου προωθείται η εφαρμογή των δράσεων του σχεδίου που μελετάμε.

Action No.	Relevant Policies	Relevant Proposals	Description	Action	Lead / Partners	Timescale Plan Period (2017-22)	Timescale Post Plan Period (2023-27)	Funding	Progress	Useful Links
26	CDP 1.2.5		Resilient Glasgow: City Strategy	Support delivery of Resilience Strategy.	DHS, LES	2016-2022	2023-27	EU Horizon funding	The Strategy was launched by the Leader on 1 September 2016 and a two year action plan has been developed for implementation	Resilient Glasgow

Πίνακας 22: Απόσπασμα από τον πίνακα δράσεων του Αναπτυξιακού Σχεδίου της Γλασκώβης (Πηγή: Αναπτυξιακό Σχέδιο για τη Γλασκώβη)

Επιπλέον, το Σχέδιο της Κοινότητας της Γλασκώβης (Glasgow Community Plan) που συντάχθηκε το 2017 και περιέχει δράσεις που ξεκίνησαν το 2018 με χρονικό άξονα τετραετίας, λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις κατευθύνσεις του σχεδίου ανθεκτικότητας. Έτσι, στον στρατηγικό πυλώνα του Σχεδίου Κοινότητας που αφορά την ανθεκτικότητα της κοινωνίας, περιέχει αρκετούς στόχους – δράσεις του σχεδίου ανθεκτικότητας, όπως η ανανέωση του στρατηγικού πλαισίου για τον εθελοντισμό στη Γλασκώβη, η πιο μαζική συμμετοχή της κοινωνίας στο σχεδιασμό και τη διοίκηση, κ.α..

Community Plan Priority (PA) / Focus Area (FA)	Glasgow Community Plan Commitment	Actions	What Difference This Will Make	Key Partnership Structures	Priority / Focus Lead	Equality Actions
Resilient Communities (FA)	Mental Health and Mental Wellbeing and Social Isolation aspect of Glasgow Health & Inequalities Commission. Location within Glasgow Community Plan: Page 14	Refresh Glasgow Strategic Volunteering Framework Partners will closely engage throughout the refresh of Glasgow's Strategic Volunteering Framework, which has the potential to improve individual wellbeing and tackle social isolation. Volunteering has been shown to build community leadership, provide routes into the labour market, and support a more active city which ultimately empowers people and helps create the basis for inclusive growth. Partners will identify options to foster an environment which allow people to micro-volunteer (i.e. for shorter periods of time and on a less 'formal' footing).	Several Community Planning Partners have already achieved the Volunteering Charter Mark, where Glasgow has already seen a growth in volunteering opportunities across Glasgow, including the volunteering opportunities generated from the European Championships in 2018. As a partnership we aim to have improvement across the partnership, where the charter mark can be achieved by more partners and thus continue to increase the number of Volunteering opportunities across the city.	Resilient Glasgow Steering Group Glasgow Community Learning and Development Strategic Partnership	Duncan Booker	There will be groups who find access to volunteering difficult for a number of reasons e.g. childcare, language, disability, but who have the potential to volunteer in a variety of ways. Consultation will take place with Equality organisations.
Resilient Communities (FA)	Implement Locality Plans ensuring we make best use of local facilities, people, skills, and our shared resources. Location within Glasgow Community Plan: Page 14	Thriving Places Community Assess We will consider all the premises owned by partners within Thriving Places that could support the Child Care expansion programme. This will have a particular focus on creating resilient communities and resilient organisations to serve them.	We will Support the 9 Thriving Places and Councils to know about the services and groups in their area and to support the communities to enable people to use these fully.	Resilient Glasgow Steering Group	Duncan Booker	The lead officer for each Locality Plan should set out how they plan to engage with equality groups to develop local outcomes. They can be supported in this by the Principal Officer within Democratic Services and by the CIP Equality Working Group members, who have experience and knowledge of equalities and who represent the interests of a wide range of diverse communities in Glasgow. It is also recommended that they participate in EQIA training to assist this process and that further equality assessments are carried out on the ten locality plans. Linking Locality Planning with the Health & Inequalities workplan will support isolation, mental health and wellbeing at local community level.
Resilient Communities (FA)	Empowering Glaswegians' Strategic Pillar within Resilient Glasgow Strategy; promoting better connected communities, (including utilising opportunities offered by technology) and improving opportunities for people to contribute in their local area. Location within Glasgow Community Plan: Page 14	Community Participation Partners will utilise opportunities to tap into the strengths of the Community Learning & Development network and Registered Social Landlords with a view to developing the skills and confidence necessary to foster community participation and leadership.	With use of the most appropriate community consultation/engagement tools such as the Place Standard, we will encourage greater adoption amongst partners to engage Glaswegian residents in a meaningful dialogue about their local neighbourhoods, as well as social and health aspects of their communities. The outputs of such engagement will be used to help partners give local people a greater say in decision-making and to shape services and programmes that better meet community needs and ambitions.	Resilient Glasgow Steering Group Glasgow Community Learning and Development Strategic Partnership	Duncan Booker	Any new programme of this nature would require an EQIA so that a diverse range of people from the community were engaged & able to participate.
Resilient Communities (FA)	Mental Health and Mental Wellbeing and Social Isolation aspect of Glasgow Health & Inequalities Commission. Location within Glasgow Community Plan: Page 14	Improved Transport Addressing Social Isolation Partners will seek to reduce social isolation, strengthen resilience and empower citizens by sharing knowledge and data, optimising the use of transport fleets, and promoting access to public transport, community transport and active travel opportunities.	This action seeks to include those socially isolated in the design and service delivery of transport across the city. A public consultation will identify where destination/origin of travel and where improvements may be made to transport methods and identify with the ambition to develop more tailored cross-partner solutions to improve accessibility for all.	Resilient Glasgow Steering Group	Duncan Booker	Links should be made with the Glasgow as an Inclusive City steering group who are looking at how qualifications of migrants and refugees are accredited in Scotland. In developing the Action Plans and Locality Plans, Community Planning Partners should specifically consider any actions they can take to improve people's access to public services. In undertaking transport accessibility analysis consideration will be given to the needs of people with protected characteristics including to issues around the safety, security, affordability and physical accessibility of people with protected characteristics on public partners.
Resilient Communities (FA)	Empowering Glaswegians' Strategic Pillar within Resilient Glasgow Strategy; promoting better connected communities, (including utilising opportunities offered by technology) and improving opportunities for people to contribute in their local area. Location within Glasgow Community Plan: Page 14	Health and Inequalities Commission Community Planning Partners will progress the Commission's recommendations relating to Mental Health and wellbeing, and social isolation. Progress against the recommendations is being tracked and will be reflected in future progress reports both for the Community Plan and other relevant strategies.	The outcome of this Action will be that fewer people in the city report feelings of isolation and loneliness. Consideration and Development of actions by the partnership will closely follow the relevant Health and Inequalities Commission recommendations.	Resilient Glasgow Steering Group	Duncan Booker	Isolation and loneliness are more likely to be experienced in more disadvantaged areas of the city. In addition certain groups are at a higher risk due to physical, language and attitudinal barriers. The nature of social isolation and loneliness needs to be considered alongside equality issues in the development of local outcomes.

Πίνακας 23: Απόσπασμα από το Action Plan του Σχεδίου για την Κοινωνία της Γλασκώβης (Πηγή: Glasgow Community Action Plan 2018 - 2022)

4. Συμπεράσματα – Παρατηρήσεις

4.1. Ως προς τη θεωρία της ανθεκτικότητας

Όπως παρατηρούμε, η ανθεκτικότητα δεν ορίζεται ως κάτι συγκεκριμένο. Οι ερευνητές, ανάλογα το επιστημονικό τους αντικείμενο, έχουν διαμορφώσει διάφορους ορισμούς της ανθεκτικότητας. Από την ανθεκτικότητα στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής (Leichenko, 2011) και την ανθεκτικότητα ως προς τις καταστροφές (Campanella, 2006), έως την κοινωνική ανθεκτικότητα κατά τον Adger (2000). Όμως, ως αρχέτυπο ορισμό, το σύνολο των επιστημόνων, λαμβάνει υπόψιν του τις διατυπώσεις της ανθεκτικότητας κατά τον Holling (1973, 1986) και το διαχωρισμό της σε μηχανική και οικολογική.

Έτσι, η ανθεκτικότητα έχει καταστεί η προνομιακή προσέγγιση των περισσότερων προβλημάτων που απασχολούν τις σχετικές επιστημονικές κοινότητες. Ωστόσο, διατηρούμε επιφυλάξεις για την τάση αυτή, διότι συχνά ίσως γίνεται καταχρηστική χρήση του όρου, και να διευρύνεται χωρίς να συντρέχουν αντικειμενικοί λόγοι για τη χρήση του. Όπως διαφαίνεται από την έρευνα των Meerow et. al (2016), αρκετοί την ορίζουν και κυρίως χρησιμοποιούν την έννοια της αστικής ανθεκτικότητας, με μάλλον πλημμυρή τρόπο. Η πληθώρα ορισμών για το ίδιο θέμα, όπως η ανθεκτικότητα των πόλεων, προκαλεί κάποιο χάος. Έτσι, κρίνουμε εξαιρετικά σημαντικό το έργο των Meerow et. al (2016) που εκφράζουν τα κριτήρια για να είναι ευσταθής ένας ορισμός για την αστική ανθεκτικότητα, αλλά και τον διατυπώνουν.

Η εποχή που διανύουμε χαρακτηρίζεται από εξαιρετική αβεβαιότητα για το μέλλον των αστικών πληθυσμών και των πόλεων γενικότερα, την οικονομική κρίση και την ραγδαία κλιματική αλλαγή της οποίας οι επιπτώσεις είναι ήδη όλο και περισσότερο ορατές. Το έδαφος δείχνει να είναι πρόσφορο για την ανάπτυξη δράσεων στις πόλεις που θα ενισχύουν την ανθεκτικότητά τους. Όπως επισημάναμε στο πρώτο κεφάλαιο, αρκετοί παγκόσμιοι οργανισμοί όπως ο ΟΗΕ και η Παγκόσμια Τράπεζα έχουν αναπτύξει και διαθέσει την τεχνογνωσία τους, αλλά και σημαντικούς οικονομικούς, πόρους μέσω προγραμμάτων ώστε να βοηθήσουν τις πόλεις και τις τοπικές τους αρχές στην ανάπτυξη μηχανισμών που θα προλαμβάνουν και θα αντιμετωπίζουν παρόντες και μελλοντικούς κινδύνους και καταστροφές.

Ωστόσο, όπως παρατηρήσαμε στη βιβλιογραφία, η ανθεκτικότητα δε θεωρείται αναγκαστικά ως κάτι θετικό από όλους τους ερευνητές. Ορισμένοι την αντιμετωπίζουν

ως ένα χρήσιμο εργαλείο για την εφαρμογή νεοφιλελεύθερων πολιτικών (Joseph, 2013), ενώ από άλλους εκφράζεται μια δυσαρέσκεια, και θεωρούν ότι πρόκειται για μια νεόφερτη έννοια που οδηγεί σε πρακτικές διατήρησης της υπάρχουσας κατάστασης των πόλεων, με συνέπεια να μην αντιμετωπίζονται φαινόμενα φτώχειας και να μην αμβλύνονται οι κοινωνικές ανισότητες (MacKinnon & Derickson, 2012, Friend & Moench, 2013). Εντούτοις, κάτι τέτοιο δε φαίνεται να αντικατοπτρίζεται στα στρατηγικά σχέδια αστικής ανθεκτικότητας που εξετάστηκαν στην παρούσα εργασία, ούτε όμως και στα προγράμματα των παγκόσμιων οργανισμών, με βάση την επισκόπησή τους που έγινε και εκθέτεται στο πρώτο και τρίτο κεφάλαιο της εργασίας. Η κοινωνικές ανισότητες και αποκλεισμοί αποτελούν πάντοτε μεγάλης σημασίας θέματα και δίνονται αρκετές φορές κατευθύνσεις προς την αντιμετώπιση αυτών. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι δράσεις που περιέχονται στον άξονα του σχεδίου ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης για το σχεδιασμό μιας ανοιχτής κοινωνικά πόλης, όπου μεταξύ άλλων εντάσσονται δράσεις ένταξης νέων πληθυσμών στην πόλη, αλλά και συμμετοχής των νέων στα κοινά.

Επιπλέον, κρίνουμε αναγκαίο να επισημάνουμε τη διάκριση των εννοιών της βιωσιμότητας και της ανθεκτικότητας. Σε αρκετά κείμενα, παρατηρήσαμε πως οι δύο έννοιες συγχέονται. Μολαταύτα, θεωρούμε πως η ανθεκτικότητα οδηγεί σε βιώσιμη πόλη.

Συνεπώς, η ιδέα της αστικής ανθεκτικότητας αποκτά αύξουσα σημασία, ενώ αρκετά ιδρύματα προάγουν την ανάπτυξη ανθεκτικών πόλεων. Συνήθως, τα ήδη υπάρχοντα προγράμματα επικεντρώνονται είτε στο ζήτημα της κλιματικής αλλαγής, είτε στο θέμα των καταστροφών, είτε και σε ένα πιο γενικό πλαίσιο που καλύπτει ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που ταλαιπωρούν τις αστικές περιοχές.

4.2. Ως προς το πρόγραμμα «100 Ανθεκτικές Πόλεις» του ιδρύματος Rockefeller

Τον Οκτώβριο του 2013, το ίδρυμα Rockefeller ανακοίνωσε την έναρξη του προγράμματος «100 Ανθεκτικές Πόλεις», με στόχο να εντάξει πόλεις ανά τον κόσμο ανεξαρτήτως οικονομικής ευμάρειας και πληθυσμιακής δύναμης, προκειμένου να αντιμετωπίσουν μέσα από μια ανθεκτική οπτική τα προβλήματά τους. Παράλληλα, οι πόλεις μέσα από το πρόγραμμα θα είχαν τη δυνατότητα να έρθουν σε επαφή με άλλες πόλεις που αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα, ώστε να εκφράσουν την εμπειρία τους, αλλά και να γνωρίσουν νέους τρόπους αντιμετώπισης. Από τη μελέτη που έγινε

σχετικά με το πρόγραμμα αυτό, αλλά και μέσα από τη συνέντευξη με τον αντιδήμαρχο του δήμου Θεσσαλονίκης καθ' ύλην αρμόδιο στα θέματα που σχετίζονται με την ανθεκτικότητα της πόλης και τα αναπτυξιακά προγράμματα, καταφέραμε να σχηματίσουμε μια αρκετά πλήρη εικόνα επ' αυτού. Αρχικά, είναι σημαντικό το γεγονός ότι παγκοσμίου φήμης ιδρύματα βοηθούν το έργο παγκόσμιων οργανισμών (π.χ. ΟΗΕ). Έτσι, το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων αποτελεί ένα μείζονος σημασίας μέσο για τις πόλεις, ώστε να δημιουργήσουν τις κατάλληλες συνθήκες για να εξελιχθούν μέσα από την ανθεκτικότητα που θα αναπτύξουν.

Τόσο η δομή του προγράμματος, όσο και οι παροχές που προσφέρει στις συνεργαζόμενες πόλεις προσελκύσει το ενδιαφέρον αρκετών πόλεων. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα διαθέτει μια σειρά από συνεργαζόμενους φορείς, όπως η Microsoft, η Siemens, η WWF, η Παγκόσμια Τράπεζα, κ.λπ., που προσφέρουν δωρεάν εξειδικευμένες υπηρεσίες στις ενταγμένες πόλεις, ανάλογα τις δράσεις που περιέχονται στο εκάστοτε στρατηγικό σχέδιο αστικής ανθεκτικότητας. Χαρακτηριστικό παράδειγμα όπως αναφέραμε παραπάνω αποτελεί τη συνεισφορά της εταιρείας αρχιτεκτονικού σχεδιασμού και πολεοδομικών εφαρμογών ARUP στις νέες δράσεις που προστέθηκαν λόγω των πρόσφατων ακραίων καιρικών συνθηκών. Επιπλέον, το πρόγραμμα προσπαθεί να είναι βιώσιμο για τις μικρότερες οικονομικά πόλεις. Έτσι, μέσω της χρηματοδότησης των 100 εκατομμυρίων από το ίδρυμα Rockefeller, αλλά και από άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία του προγράμματος, η κάθε πόλη αναλαμβάνει να στελεχώσει ένα γραφείο που θα είναι υπεύθυνο για την εκπόνηση – εφαρμογή του σχεδίου ανθεκτικότητας, με την πληρωμή των εργαζομένων να βαραίνει το πρόγραμμα για 2 (κάποιες φορές και 3) χρόνια. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να μπορούν οι πόλεις να εκπονούν τα σχέδια ανθεκτικότητας χωρίς να μπαίνουν εμπόδιο τα οικονομικά προβλήματα που πιθανόν να αντιμετωπίζουν.

Συνοψίζοντας, το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων είναι μια εξαιρετικά ενδιαφέρουσα πρωτοβουλία για τις πόλεις, που μόνο θετικά αποτελέσματα μπορεί να επιφέρει. Είναι πολύ σημαντικό να δραστηριοποιούνται ιδρύματα σε άξονες που οριοθετούνται από τους παγκόσμιους οργανισμούς, καθώς διαθέτουν αρκετή τεχνογνωσία που μπορεί να αποδειχθεί ζωτικής σημασίας για τις πόλεις του κόσμου.

4.3. Ως προς τα Στρατηγικά Σχέδια Αστικής Ανθεκτικότητας

Καθώς σύμφωνα με το πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων ως αστική ανθεκτικότητα ορίζεται η ικανότητα μιας πόλης να επιβιώνει, να προσαρμόζεται και να αναπτύσσεται ανεξάρτητα από το είδος των χρόνιων πιέσεων και των σοβαρών κρίσεων που βιώνουν (Global Resilience Prospectus, 2018), γίνεται κατανοητό ότι οι πόλεις δε στοχεύουν σε ένα μεμονωμένο ζήτημα αλλά σε πολλαπλά σημεία. Έτσι, εντοπίζουμε αρκετές πόλεις που έχουν έναν πρωτεύοντα στόχο (π.χ. η Γλασκώβη είχε την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής), αλλά ταυτόχρονα, δίνουν βάρος και σε άλλα θέματα (π.χ. οικονομία, συμμετοχή στα κοινά, κ.λπ.).

Οι δράσεις που προτείνονται, είναι αποτέλεσμα της δημόσιας διαβούλευσης που προηγείται, αλλά και της επιλογής αρκετών δράσεων από προγενέστερα σχέδια της πόλης. Με βάση τις δράσεις που μελετήσαμε τόσο στο σχέδιο της Θεσσαλονίκης, όσο και της Γλασκώβης, αυτό που παρατηρούμε είναι το καινοτόμο στοιχείο που διαθέτουν, την εισαγωγή νέων τρόπων ανάπτυξης της οικονομίας στις πόλεις, αλλά και τους αρκετά έξυπνους τρόπους με τους οποίους οι πόλεις μπορούν να επιτύχουν αρκετά θέματα με την αρμονική συνεργασία με διαφόρους φορείς της πόλης. Για παράδειγμα, στο στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, προτείνεται στο πρόγραμμα Β' από το στόχο 3 σχετικά με την ενίσχυση της οικονομίας και την καλύτερη αστική διακυβέρνηση, η εισαγωγή νέων μορφών αστικής διακυβέρνησης που θα ενισχύουν την επιχειρηματικότητα στο κέντρο της πόλης, με το μοντέλο των “Business Improvement Districts”, του οποίου οι παρεμβάσεις χρηματοδοτούνται από τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν. Η συγκεκριμένη δράση αποτελεί μια συνέχεια από μια συμμετοχική διαδικασία που διενεργήθηκε από επιχειρηματίες της αγοράς «Καπάνι» στην περιοχή του ιστορικού κέντρου της Θεσσαλονίκης. Το γεγονός αυτό αποδεικνύει πως το στρατηγικό σχέδιο της ανθεκτικότητας προσαρμόζεται στην πόλη, συνδυάζοντας καινοτόμες ιδέες με εφαρμοσμένες πρακτικές.

Σε κάθε περίπτωση, είναι θετικό το γεγονός ότι τα σχέδια έχουν επιτύχει να είναι εύληπτα στο ευρύ κοινό, ώστε να γίνεται κατανοητή η στρατηγική και να γίνει πιο εύκολα ο μετασχηματισμός της πόλης προς μια ανθεκτικά αναπτυσσόμενη αστική περιοχή.

Παράλληλα, το στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας της πόλης δε λειτουργεί αυτόνομα σε σχέση με τα υπόλοιπα σχέδια που εκπονήθηκαν ή και εκπονούνται για τις πόλεις.

Ως εκ τούτου, ένα από τα κύρια μελήματα του σχεδίου είναι να μελετήσει τις κατευθύνσεις από άλλα σχέδια και να καταφέρει να ευθυγραμμισθεί με αυτές προτείνοντας συμπληρωματικές ή και νέες δράσεις. Αναφορικά, εντοπίσαμε πως αρκετές δράσεις του σχεδίου ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης προέρχονται από το επιχειρησιακό σχέδιο του δήμου Θεσσαλονίκης, ώστε να τονίσει τη σημασία αυτών των δράσεων και να τις ωθήσει, με σκοπό να πραγματοποιηθούν.

Ένας τρόπος να συμπεράνουμε εάν τα σχέδια αυτά έχουν επίδραση στις αστικές επεμβάσεις που γίνονται μέσω του σχεδιασμού, είναι να δούμε συγκεκριμένα παραδείγματα δράσεων των σχεδίων ανθεκτικότητας που κινητοποίησαν τους φορείς ως προς μια συγκεκριμένη και κοινή κατεύθυνση. Έτσι, μέσα από το σχέδιο ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, προτάθηκαν αρκετές δράσεις για τη διαχείριση του παραλιακού μετώπου της πόλης. Αν και το ζήτημα αυτό έχει αναφερθεί τόσο στο Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του δήμου, όσο και στο Ρυθμιστικό Σχέδιο της Θεσσαλονίκης, η οικονομική δυσπραγία αλλά και άλλοι παράγοντες, εμπόδισαν στο να αναπτυχθεί αυτή η περιοχή. Παρ' όλ' αυτά, με την αναφορά της ανάπτυξης του παραλιακού μετώπου της πόλης ως στρατηγικό άξονα του σχεδίου ανθεκτικότητας, ξεκίνησε και η δράση της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για την εκπόνηση ενός Ειδικού Χωρικού Σχεδίου του ν.4447/16 για την περιοχή αυτή. Το εργαλείο αυτό, όπως αναφέρεται στο άρθρο 8 του ν.4447/16, εφαρμόζεται σε περιοχές ανεξαρτήτως διοικητικών ορίων, «που μπορεί να λειτουργήσουν ως υποδοχείς σχεδίων, έργων και προγραμμάτων υπερτοπικής κλίμακας ή στρατηγικής σημασίας ή για τις οποίες απαιτείται ειδική ρύθμιση των χρήσεων γης και των λοιπών όρων ανάπτυξής τους». Επιπλέον, μπορούν να καταρτιστούν τα ΕΧΣ και για προγράμματα αστικής ανάπλασης ή και περιβαλλοντικής προστασίας ή αντιμετώπισης των συνεπειών από φυσικές καταστροφές. Η συγκεκριμένη κίνηση από την Περιφέρεια σε συνεργασία με την αντίστοιχη κίνηση του δήμου Θεσσαλονίκης για την εκπόνηση Στρατηγικού Σχεδίου Ανάπτυξης του παραλιακού μετώπου, αν μη τι άλλο αποτελεί ένα επιτυχημένο παράδειγμα συντονισμού των στρατηγικών σχεδίων ανθεκτικότητας με άλλα σχέδια που γίνονται για την πόλη, με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη της περιοχής.

Ωστόσο, κρίνεται σκόπιμο να κατονομάσουμε αρκετά αρνητικά στοιχεία των σχεδίων ανθεκτικότητας που εντοπίσαμε μέσα από τη μελέτη που πραγματοποιήθηκε για τους σκοπούς της εργασίας. Καταρχάς, η παγκόσμια οικονομική ύφεση, έχει δυσκολέψει την λήψη χρηματοδοτήσεων από τους σημαντικότερους χρηματοπιστωτικούς

οργανισμούς ανά τον κόσμο. Έτσι, είναι σαφές πως οι δράσεις που προτείνονται πρέπει να είναι εξαιρετικά στοχευμένες. Επιπλέον, προκειμένου να μην υπάρξουν προβλήματα στη χρηματοδότηση των δράσεων, κρίνεται αναγκαίο να προβλέπονται από την αρχή οι χρηματοδοτικές πηγές.

Στο σημείο αυτό, είναι θεμιτό να δούμε το αν και κατά πόσο μπορούν τα στρατηγικά σχέδια αστικής ανθεκτικότητας να έχουν θεσμική υπόσταση στο Ελληνικό πολεοδομικό σύστημα. Ένα από τα κύρια προβλήματα του σχεδιασμού στη χώρα μας είναι η κακή ευθυγράμμιση των διαφόρων σχεδίων κάθε χωρικού επιπέδου. Έτσι, δεν αποκλείεται να εντοπίσουμε σε ένα Περιφερειακό Σχέδιο κάποιες κατευθύνσεις για περιοχή, αλλά το σχετικό Τοπικό Χωρικό Σχέδιο ή Ειδικό Χωρικό Σχέδιο να μην τις λαμβάνει υπόψιν, ή να τις λαμβάνει μερικώς.

Επιπλέον, η δυσκαμψία των σχεδίων αποτελεί βραχνά για την ηρεμία και την ανάπτυξη των πόλεων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούν τα πρόσφατα γεγονότα εκτάκτων καιρικών φαινομένων που έπληξαν τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας μας, όπου απεδείχθη ότι μάλλον ο ελληνικός χωρικός σχεδιασμός δεν είχε λάβει μέτρα πρόληψης για τέτοιες περιπτώσεις. Καθώς το νέο σύστημα σχεδιασμού όπως περιγράφεται από το ν.4447/16 δεν έχει εφαρμοστεί στη χώρα μας, παραθέτουμε τόσο τις σχετικές διατάξεις των προδιαγραφών των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων σχετικά με την πρόληψη και αντιμετώπιση κινδύνων, όσο και τις αντίστοιχες προβλέψεις στα νεοσύστατα ΤΧΣ.

Στην Υ.Α. 9572/1845/6-4-2000, αναφέρεται αρχικά πως στο σχετικό κεφάλαιο των ΓΠΣ για τη γεωλογική καταλληλότητα της περιοχής μελέτης, λαμβάνονται υπόψιν στοιχεία για φυσικές καταστροφές (πλημμύρες, πυρκαγιές, κ.λπ.) ώστε να προταθούν μέτρα πρόληψης και ασφάλειας των ΟΤΑ. Επιπλέον, στο κεφάλαιο της Γενικής Πολεοδομικής Οργάνωσης, αποτελεί στόχο η εξασφάλιση όρων και υποδομών προκειμένου να προλαμβάνονται και να μετριάζονται συνέπειες από φυσικές καταστροφές. Είναι πασιφανές πως με το ιστορικό των φυσικών καταστροφών στη χώρα μας δεν φαίνεται να λειτούργησαν ορθά τα ΓΠΣ.

Στο ίδιο περίπου μήκος κύματος, στις πρόσφατες προδιαγραφές των ΤΧΣ αναφέρεται η καταγραφή των υποδομών προστασίας από φυσικούς κινδύνους και η αξιολόγησή τους, αλλά και η δυνατότητα πρόβλεψης μέτρων για αυτό το ζήτημα. Επίσης, ένας από τους βασικούς στόχους των ΤΧΣ είναι να εξασφαλιστεί η «προστασία των κατοίκων,

των εγκαταστάσεων και των πόρων έναντι των φυσικών κινδύνων, των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, της ρύπανσης και κάθε είδους όχλησης», κοινώς να γίνουν ανθεκτικές απέναντι στην κλιματική αλλαγή. Οπότε αντιλαμβανόμαστε πως οι διαφορές των 2 σχεδίων προς αυτό το ζήτημα είναι ελάχιστες.

Ακόμα, νέες μορφές σχεδίων έχουν εισέλθει στον ελληνικό σχεδιασμό, όπως οι Ολοκληρωμένες Χωρικές Επεμβάσεις (ΟΧΕ). Οι ΟΧΕ είναι ένα νέο εργαλείο ολοκληρωμένης χωρικής ανάπτυξης για περιοχές είτε προβληματικές είτε περιοχές που έχουν αναπτυξιακές δυνατότητες. Ανάμεσα στους στόχους της στρατηγικής εντοπίζονται η βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και απασχόλησης, η διατήρηση του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος, με βάση την αειφόρο ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, όπως αναφέρεται στη σχετική εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, οι ΟΧΕ χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ), το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), και το Ταμείο Συνοχής, μέσω συνδυασμένων επενδύσεων, με την προϋπόθεση να εφάπτονται σε τουλάχιστον δύο άξονες προτεραιότητας και να συμπεριλαμβάνονται μια ή περισσότερες επενδυτικές προτεραιότητες από διαφορετικούς θεματικούς στόχους ενός ή περισσότερων Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Επιπλέον, οι ΟΧΕ μπορούν να εμπλουτιστούν από χρηματοδοτούμενες δράσεις του Ευρωπαϊκού Ταμείου Θάλασσας και Αλιείας, αλλά και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης.

Σχετικά με τις ΟΧΕ, μέσα από τη συνέντευξη με τον κ. Δημαρέλο, αλλά και την έρευνα που διεξάχθηκε, τόσο πολλές από τις δράσεις του σχεδίου ανθεκτικότητας, όσο και το ίδιο το γραφείο ανθεκτικότητας βρίσκει χρηματοδότηση μέσα από το σχέδιο ΟΧΕ για Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη του δήμου Θεσσαλονίκης, αποδεικνύοντας την άρρηκτη σύνδεση των δύο εργαλείων και τη σημαντικότητά τους.

Σχετικά με την πρόληψη από κινδύνους και καταστροφές, η εθνική γραμμή ορίζεται από το Γενικό Σχέδιο Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «Ξενοκράτης». Όπως αναφέρεται στην Υ.Α. 1299/2003 (ΦΕΚ 423 Β'/10-4-2003) που αναλύεται η λειτουργία του σχεδίου, μεταξύ άλλων εμπλέκονται τόσο το Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, όσο και οι αρμόδιοι ΟΤΑ. Στο μεν υπουργείο μεταξύ άλλων ανατίθεται «η πρόληψη, αντιμετώπιση και αποκατάσταση ζημιών, λόγω των μεγάλων δυνατοτήτων που διαθέτει σε ειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό

προσωπικό και μέσα και της σπουδαιότητας των οργανισμών που εποπτεύει». Επιπλέον, για ειδικά περιστατικά (ατυχήματα μεγάλης έκτασης λόγω επικίνδυνων ουσιών), το υπουργείο είναι αρμόδιο για την κατάρτιση ενός γενικού σχεδίου αντιμετώπισης του συμβάντος σε συνεργασία και με άλλους φορείς (π.χ. Υπουργείο Εθνικής Αμύνης, Υγείας και Πρόνοιας, Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Πυροσβεστική Αρχή, κ.λπ.). Ταυτόχρονα, αναλαμβάνει και την εύρεση χώρων για την μετεγκατάσταση των πληγέντων σε ασφαλείς χώρους.

Όσον αφορά τους αρμόδιους ΟΤΑ, κατά το σχέδιο «Ξενοκράτης» επιρρίπτεται η ευθύνη της οριοθέτησης των χώρων υποδοχής των πληγέντων που θα διαθέτουν τις απαιτούμενες υποδομές για τη διαβίωσή τους. Επίσης, οι ΟΤΑ είναι υπεύθυνοι για το συντονισμό και την επίβλεψη των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των καταστροφών. Συνοπτικά, οι φορείς που συμμετέχουν στο σχέδιο αναφέρονται στον παρακάτω πίνακα, όπου τους αντιστοιχεί με τα είδη καταστροφών που είναι υπεύθυνοι να αντιμετωπίσουν.

Φορέας	Φυσικών Καταστροφών							Τεχνολογικών Καταστροφών							Λοιπών Καταστροφών				
	Δασική Πυρκαγιά	Σεισμός	Πλημμύρα	Έντονα Καιρικά Φαινόμενα			Κατολισθητικά Φαινόμενα	Ηφαιστειακή Δράση	Πρεχ Συμβάντα	Μονάδες Παραγωγής - Διανομής Ηλεκτρικής Ενέργειας	Εγκαταστάσεις με επικίνδυνες ουσίες	Μεγάλη Πυρκαγιά σε Εγκαταστάσεις (πετρέλ., ΦΑ, κ.λπ.)	Επικίνδυνη Ρύπανση (Ατιόσφαιρα, Θάλασσα, κ.λπ.)	Καταστροφή Φράγματος κ.λπ.	Ατύχημα σε Εγκατάσταση Εξόρυξης (Μετάλλευση - κ.λπ.)	Καταστροφή Δικτύων Επικοινωνίας	Μεγάλα Ατυχήματα		
				Ανεμοστρόβιλος	Θελλόδες	Άνεμοί											Θαλάσσια	Οδικά, Σιδηροδρομικά & Κατάρευση	Αεροπορικά
Εθν. Οικονομίας - Οικονομικών																			
Εξωτερικών																			
Εθνικής Άμυνας	X	X	X		X			X									X	X	X
Εσωτερικών Δ.Δ & Α																			
Ανάπτυξης		X			X		X	X	X	X			X	X					
Περβ. Χωροταξίας & Δημ. Έργων		X	X	X	X		X	X		X	X	X	X				X		
Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων																			
Εργασίας & Κοιν. Ασφαλίσεων																			

Υγείας & Πρόνοιας		X				X			X				X						X	
Γεωργίας	X		X		X	X			X				X						X	
Δικαιοσύνης																				
Πολιτισμού & Επιστημών																				
Μεταφορών & Επικοινωνιών				X					X						X		X	X		
Δημοσίας Τάξεως	X	X	X	X	X		X	X	X	X	X	X	X	X			X	X		
Εμπορικής Ναυτιλίας		X	X	X					X				X			X		X		
Τύπου & ΜΜΕ																				
Μακεδονίας - Θράκης																				
Αιγαίου																				
Περιφέρειες και Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X			X	X	X	X

Πίνακας 24: Αντιστοίχιση ζημιών και καταστροφών με τους φορείς που συμμετέχουν στο σχέδιο "Ξενοκράτης" (Πηγή: Υ.Α. 1299/2003)

Το 2006 τροποποιήθηκε το σχέδιο Ξενοκράτης, προσθέτοντας το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείρισης Ανθρώπινων Απωλειών», που αφορά τη διαχείριση καταστροφών πάσης φύσεων και υπάρχει υψηλός αριθμός αποθανόντων.

Τέλος, σχετικά με το ειδικό κομμάτι της αντιμετώπισης δασικών πυρκαγιών, η Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας εξέδωσε ένα σχέδιο που καταγράφονται τα μέτρα πρόληψης, ετοιμότητας, διαχείρισης και αντιμετώπισης τέτοιων φαινομένων, ενώ παρατίθενται τόσο ο ρόλος των Δήμων, των Περιφερειών και των Αποκεντρωμένων Διοικήσεων, όσο και χρηματοδοτικά μέτρα στήριξης προς τις πληγείσες περιοχές, με κυριότερες πηγές χρηματοδότησης που αναφέρονται, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και το Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων.

Αντιλαμβανόμαστε γρήγορα πως γίνεται ένας ορθολογικός καταμερισμός των αρμοδιοτήτων των εμπλεκόμενων φορέων, όπου κάθε υπουργείο αναλαμβάνει να αντιμετωπίσει κινδύνους που έχουν σχέση με το αντικείμενό του. Παρ' όλ' αυτά, το γεγονός ότι δεν υπάρχει χωρική υπόσταση του σχεδίου, αλλά και τακτική ανανέωσή του, οδηγούν το σχέδιο Ξενοκράτης στην υποβάθμισή του. Έτσι, η χώρα γίνεται πιο ευάλωτη στους κινδύνους.

Λαμβάνοντας υπόψιν το παραπάνω υπόβαθρο του ελληνικού χωρικού και αναπτυξιακού σχεδιασμού, θεωρούμε ότι είναι απαραίτητο να ενταχθούν θεσμικά στο σχεδιασμό τα Στρατηγικά Σχέδια Αστικής Ανθεκτικότητας, καθώς αποτελούν σχέδια που βρίσκονται σε άμεση επαφή με την πόλη και την κοινωνία. Επί τούτοις, το

στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης έδειξε το βαθμό ευελιξίας του, τόσο αλλάζοντας δράσεις που αποδείχθηκαν μη εφαρμόσιμες, όσο και προσθέτοντας νέες (και με αφορμή τις πλημμύρες του Μαΐου του 2018). Ως προς αυτό το γεγονός, τα στρατηγικά σχέδια αστικής ανθεκτικότητας λαμβάνουν υπόψιν το περιβάλλον και τις υποδομές αφού σύμφωνα με το Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας αποτελεί έναν από τους 4 στρατηγικούς πυλώνες του σχεδίου.

Τα στρατηγικά σχέδια αστικής ανθεκτικότητας δεν αποτελούν μια μορφή πολεοδομικών σχεδίων, εν τούτοις θα μπορούσαν να αποτελούν μια βάση δεδομένων και δράσεων για τη δημιουργία πιο άρτιων πολεοδομικών σχεδίων, διευκολύνοντας και την καλύτερη αλληλοκάλυψη και ευθυγράμμιση των χωρικών σχεδίων. Με αυτόν τον τρόπο εκπόνησης πολεοδομικών σχεδίων, ο αστικός σχεδιασμός θα αντιμετωπίζει με ολιστικό τρόπο την πόλη, αναγνωρίζοντας την ως συνιστώσα πολλών τομέων (κοινωνία, περιβάλλον, οικονομία, υποδομές, διοίκηση). Επίσης τα σχέδια ανθεκτικότητας μπορούν να αποτελέσουν ως βοηθό των πολεοδομικών σχεδίων για την πρόληψη και αντιμετώπιση φαινομένων, όπως αυτά που συνέβησαν στην Ελλάδα το καλοκαίρι του 2018 με τις φονικές πυρκαγιές στους οικισμούς Μάτι, Νέο Βουτζά, Ραφήνα και Κινέττα που στοίχισε σε εκατό περίπου θανάτους.

Παρατηρώντας το παράδειγμα της Γλασκώβης, συμπεραίνουμε πως υπάρχει εντελώς διαφορετική νοοτροπία στο σχεδιασμό. Η μεν Γλασκώβη έχει αναπτύξει πριν την ένταξή της στο πρόγραμμα των 100 Ανθεκτικών Πόλεων μηχανισμούς πρόληψης έκτακτων καταστάσεων, ενώ η Θεσσαλονίκη δεν είχε κάτι αντίστοιχο. Έτσι, στην πρώτη περίπτωση, το στρατηγικό σχέδιο ανθεκτικότητας ήρθε να υποστηρίξει το υπάρχον έργο της δημόσιας διοίκησης αλλά και να προσδώσει στην πόλη τα στοιχεία που θα την κάνουν ανθεκτική, γεγονός που δε παρατηρείται και στην δεύτερη περίπτωση.

Από τις παραπάνω παρατηρήσεις, συμπεραίνουμε πως το Στρατηγικό Σχέδιο Αστικής Ανθεκτικότητας μπορεί να αποτελέσει ένα πολύτιμο εργαλείο για τον ελληνικό σχεδιασμό, που θα ωθεί σε συνεργασία με τις ΟΧΕ τις πόλεις σε ανάπτυξη αλλά και σε πρόληψη των κινδύνων, όπως επιτάσσει η αστική ανθεκτικότητα. Ταυτόχρονα, μπορεί να αποτελέσει ένα αναπόσπαστο κομμάτι του σχεδιασμού, λειτουργώντας υποστηρικτικά για τον αστικό σχεδιασμό. Ωστόσο, μεγαλύτερο ρόλο θα αναμένεται να διαδραματίσουν τα σχέδια αυτά στην πεμπτούσια της έννοιας της ανθεκτικότητας, που

είναι η πρόληψη και διαχείριση των καταστροφών και πιέσεων. Έτσι, παρά τις προβλέψεις του ελληνικού συστήματος πάνω σε αυτό το θέμα, τα στρατηγικά σχέδια αστικής ανθεκτικότητας μπορούν να δώσουν αρκετά μεγάλη βοήθεια.

Όπως παρατηρήσαμε και στα δύο μελετώμενα σχέδια, ως περιοχή μελέτης λαμβάνεται η μητροπολιτική περιοχή γύρω από την πόλη. Έτσι, κρίνουμε σωστό το στρατηγικό σχέδιο αστικής ανθεκτικότητας να ανήκει σε ένα χωρικό επίπεδο σχεδιασμού ανάμεσα στο περιφερειακό και στο τοπικό. Ως εκ τούτου, θα μπορεί να επιτευχθεί αποτελεσματικότερη ευθυγράμμιση των ήδη υπάρχοντων σχεδίων και ορθότερο πέρασμα των κατευθύνσεων από το εθνικό επίπεδο σχεδιασμού στο τοπικό.

4.4. Ως προς τα Στρατηγικά Σχέδια Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης και της Γλασκώβης

Από την αρχή της μελέτης των δύο στρατηγικών σχεδίων υπήρξε η βεβαιότητα ότι οι στόχοι τους θα είναι διαφορετικοί. Όμως, σκοπός της παρούσας εργασίας είναι να βρεθούν οι διαφορές τους, αλλά και οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζονται και στα δύο σχέδια, σε σχέση με την κοινή τους αφετηρία, δηλαδή το Πλαίσιο Αστικής Ανθεκτικότητας, όπως υλοποιήθηκε από την ARUP. Στο παρόν σημείο, παρατίθενται οι παρατηρήσεις ως προς τα δύο σχέδια.

Αρχικά, σε ότι αφορά το Στρατηγικό Σχέδιο Αστικής Ανθεκτικότητας της Θεσσαλονίκης, πρόκειται για ένα αρκετά επεξηγηματικό σχέδιο, όπου σε κάθε δράση υπάρχει μια σύντομη περιγραφή των πλεονεκτημάτων της, αλλά και των φορέων που εμπλέκονται στην υλοποίησή της. Επιπλέον, υπάρχει ο γενικός χρονικός ορίζοντας που θα υλοποιηθεί (μακροπρόθεσμα, βραχυπρόθεσμα), ενώ αναγράφεται η κατάσταση της κάθε δράσης, τη διάρκεια που συναζόταν το στρατηγικό σχέδιο. Το τελευταίο είναι αρκετά σημαντικό, αφού το πλήθος των νέων δράσεων αποδεικνύει την συνεισφορά του σχεδίου στην πόλη.

Ακόμα, στο σχέδιο της Θεσσαλονίκης, το γεγονός ότι το διαθέσιμο κείμενο της στρατηγικής είναι του 2016, προκαλεί σύγχυση στους αναγνώστες, αφού αρκετές δράσεις πιθανόν να έχουν ολοκληρωθεί, ή άλλες πιθανόν να έχουν ακυρωθεί. Ως αποτέλεσμα, δεν είναι δυνατόν να δημιουργηθεί μια πλήρης εικόνα του σχεδίου και πως αυτό καλύπτει όλο το φάσμα των προβλημάτων που αντιμετωπίζει η πόλη.

Από την άλλη, στο αντίστοιχο σχέδιο της Γλασκώβης, σε αρκετές δράσεις η περιγραφή λείπει, ενώ γίνεται μια ομαδοποίηση των εμπλεκόμενων φορέων ανά πρόγραμμα. Ταυτόχρονα, δεν αναγράφεται η κατάσταση των δράσεων τη στιγμή που συντάχθηκε το σχέδιο, όμως αναφέρεται πιο ειδικά ο χρονικός ορίζοντας που αναμένεται να ολοκληρωθεί η κάθε δράση (αναφέρεται το έτος που αναμένεται να ολοκληρωθεί η εκάστοτε δράση). Ένα εξίσου αρνητικό στοιχείο του σχεδίου της Γλασκώβης είναι ότι δεν υπάρχει κάποια ένδειξη που να αποδεικνύει αν μια δράση είναι νέα ή προγραμματισμένη (άρα και εισαγμένη από κάποιο άλλο σχέδιο).

Ακόμα, τα δύο σχέδια παρατηρούμε ότι είναι αναρτημένα προ 3 ετών της Γλασκώβης και πριν περίπου ένα χρόνο στη Θεσσαλονίκη, ώστε να μη γίνεται σαφές ποιες δράσεις έχουν διαφοροποιηθεί και ποιες προστέθηκαν. Ως αποτέλεσμα, δεν είναι δυνατόν να σχηματιστεί μια γενική εικόνα που να δείχνει τη συνεισφορά των σχεδίων μέσω των δράσεων που να ενισχύουν την αστική ανθεκτικότητα, αντιμετωπίζοντας μια σειρά προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι δύο πόλεις.

Τέλος, θεωρούμε προβληματικό το κομμάτι της αξιολόγησης – παρακολούθησης του σχεδίου στη Θεσσαλονίκη. Και αυτό διότι στη Γλασκώβη έχει προβλεφθεί η ετήσια ανάρτηση της αξιολόγησης του σχεδίου που θα γίνεται σαφές το στάδιο στο οποίο βρίσκεται η εφαρμογή του. Ωστόσο, μετά από σχετική έρευνα δεν βρέθηκε κάποια από τις αξιολογήσεις που θα έπρεπε να έχουν πραγματοποιηθεί. Αντίστοιχη πρόβλεψη στη Θεσσαλονίκη δεν εντοπίζεται στο στρατηγικό σχέδιο. Παρ' όλ' αυτά, κατά τη συνομιλία που είχαμε με τον αντιδήμαρχο αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων δήμου Θεσσαλονίκης, μας διαβεβαίωσε ότι κάτι αντίστοιχο αναμένεται να γίνει στα τέλη του 2018.

5. Βιβλιογραφία

Ελληνική Βιβλιογραφία

Δήμος Θεσσαλονίκης (2014) Σχέδιο Δράσης για την Αειφόρο Ενέργεια.

Δήμος Θεσσαλονίκης, Μητροπολιτική Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης, “100 Ανθεκτικές Πόλεις” του Ιδρύματος Ροκφέλερ (2016) Έκθεση Αξιολόγησης Αστικής Ανθεκτικότητας [Διαθέσιμο στο: http://drive.google.com/open?id=0B_zbMuz0nwfxUzZTLTdUNTJZM2s].

Δήμος Θεσσαλονίκης, Μητροπολιτική Αναπτυξιακή Θεσσαλονίκης, “100 Ανθεκτικές Πόλεις” του Ιδρύματος Ροκφέλερ (2017) Θεσσαλονίκη 2030: Στρατηγική για την αστική ανθεκτικότητα [Διαθέσιμο στο: <http://drive.google.com/open?id=0B1EGaz8zlp3dV1IIV3hhWDNIQXc>].

Αθανασίου, Ε. (2015) Πόλη + Φύση: Θεωρήσεις της φύσης στον πολεοδομικό σχεδιασμό, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών.

Καυκαλάς, Γ., Βιτοπούλου, Α., Γεμεντζή, Γ., Γιαννακού, Α., Τασοπούλου, Α. (2015) Βιώσιμες πόλεις: Προσαρμογή και Ανθεκτικότητα σε περιόδους κρίσης, Αθήνα: Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών [Διαθέσιμο στο: <http://hdl.handle.net/11419/2227>].

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία

100 Resilient Cities (2017) ‘The EU Resilience Prospectus’ [Διαθέσιμο στο: <http://100resilientcities.org/wp-content/uploads/2017/10/100RC-06LR.pdf>].

100 Resilient Cities (2018) ‘Global Resilience Prospectus’ [Διαθέσιμο στο: <http://100resilientcities.org/wp-content/uploads/2018/02/100RC-Global-Resilience-Prospectus.pdf>].

Adger, W. N. (2000) ‘Social and ecological resilience: Are they related?’, *Progress in Human Geography*, 24(3), 347–364. [Διαθέσιμο σε <http://dx.doi.org/10.1191/030913200701540465>].

ARUP (2014) ‘City Resilience Index: Understanding and Measuring City Resilience’ [Διαθέσιμο στο:

<https://www.arup.com/perspectives/publications/Research/Section/City-Resilience-Index>].

ARUP (2014) ‘City Resilience Framework’ [Διαθέσιμο στο: <https://assets.rockefellerfoundation.org/app/uploads/20140410162455/City-Resilience-Framework-2015.pdf>].

ARUP (2016) ‘Research Report Volume 4: Measuring City Resilience’ [Διαθέσιμο στο: <http://www.cityresilienceindex.org/wp-content/uploads/2016/05/Vol4-MeasuringCityResilience.pdf>].

Brown, A., Dayal, A., & Rumbaitis Del Rio, C. (2012) ‘From practice to theory: Emerging lessons from Asia for building urban climate change resilience’, *Environment and Urbanization*, 24(2), 531–556. [Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1177/0956247812456490>].

Burby, B. R. J., Deyle, R. E., Godschalk, D.R. & Olshansky, R. B. (2000) ‘Creating hazard resilient communities through land – use planning’, *Natural Hazards Review*, 1(2), 99-106 [Διαθέσιμο στο: [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988\(2000\)1:2\(99\)](https://doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988(2000)1:2(99))].

Campanella, T. J. (2006) ‘Urban Resilience and the recovery of New Orleans’, *Journal of the American Planning Association*, 72(2), 141 – 146 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1080/01944360608976734>].

Campanella, T., & Vale, L. (2005) ‘Resilient City: How modern cities recover from disaster’, *Oxford University Press*.

Coaffee, J. (2008) ‘Risk, resilience, and environmentally sustainable cities’, *Energy Policy*, 36(12), 4633–4638 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.enpol.2008.09.048>].

Cote, M., & Nightingale, A. J. (2011) ‘Resilience thinking meets social theory: Situating social change in socio-ecological systems (SES) research’, *Progress in Human Geography*, 36(4), 475–489 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1177/0309132511425708>].

Cutter, S. L., Barnes, L., Berry, M., Burton, C., Evans, E., Tate, E., et al. (2008) ‘A place-based model for understanding community resilience to natural disasters’,

Global Environmental Change, 18(4), 598–606. [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2008.07.013>].

Davoudi, S., Shaw, K., Haider, L. J., Quinlan, A. E., Peterson, G. D., Wilkinson, C., et al.(2012) ‘Resilience: A bridging concept or a dead end? “Reframing” resilience: Challenges for planning theory and practice interacting traps: Resilience assessment of a pasture management system in Northern Afghanistan Urban resilience: What does it mean in planning practice? Resilience as a useful concept for climate change adaptation? The politics of resilience for planning: A cautionary note.’, *Planning Theory & Practice*, 13(2), 299–333. [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1080/14649357.2012.677124>].

European Commission (2015) ‘Smart Mature Resilience Project Factsheet’ [Διαθέσιμο στο: <http://smr-project.eu/deliverables/#c1006>].

European Commission (2016) ‘Proposal for a new European Consensus on Development: Our World, our Dignity, our Future’, Στρασβούργο [Διαθέσιμο σε: https://ec.europa.eu/europeaid/sites/devco/files/communication-proposal-new-consensus-development-20161122_en.pdf].

European Commission (2018) ‘EU budget: Commission proposes to increase funding to support the environment and climate action’, Brussels [Διαθέσιμο στο: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-18-4002_en.htm].

Fiksel, J. (2006) ‘Sustainability and resilience: Toward a systems approach’, *Sustainability: Science, Practice & Policy*, 2(2), 14 – 21 [Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/15487733.2006.11907980>].

Friend, R., & Moench, M. (2013) ‘What is the purpose of urban climate resilience? Implications for addressing poverty and vulnerability.’, *Urban Climate*, 6,98–113. [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.uclim.2013.09.002>].

Garschagen M. (2016) ‘Towards a Political Agenda for Urban Resilience’ [Διαθέσιμο στο: <https://unu.edu/publications/articles/political-agenda-for-urban-resilience.html>].

Gaillard, J. C. (2010) ‘Vulnerability, capacity and resilience: Perspectives for climate and development policy’, *Journal of International Development*, 22, 218–232 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1002/jid>].

GFDRR (2015) ‘CityStrength Diagnostic: Methodological Guidebook’, *Global Practice on Social, Urban, Rural and Resilience* [Διαθέσιμο στο: https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/city_strength_guidebook_gfdr.pdf].

GFDRR (2017) ‘Building Regulation for Resilience: Managing Risks for Safer Cities’ [Διαθέσιμο στο: https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/Building_Regulation_for_Resilience_Managing_Risks_for_Safer_Cities.pdf].

GFDRR (2018) ‘City Resilience Program: Supporting Cities to Build Resilience’ [Διαθέσιμο στο: https://www.gfdr.org/sites/default/files/publication/crp_program_brief_july_2018.pdf].

Glasgow City Council, “100 Resilient Cities” Pioneered by the Rockefeller Foundation (2015) Our Resilient Glasgow: A City Strategy [Διαθέσιμο στο: <http://www.100resilientcities.org/wp-content/uploads/2017/07/Glasgow-Strategy-PDF.pdf>].

Godschalk, D. R. (2003) ‘Urban hazard mitigation: Creating resilient cities’, *Natural Hazards Review*, 4(3), 136–143 [Διαθέσιμο στο: [http://dx.doi.org/10.1061/\(ASCE\)1527-6988\(2003\)4:3\(136\)](http://dx.doi.org/10.1061/(ASCE)1527-6988(2003)4:3(136))].

Gunderson, L.H. & Holling, C.S. (2002) ‘Panarchy: Understanding Transformations in Human and Natural Systems’, Washington DC, Island Press.

Gunderson, L.H. (2000) ‘Ecological Resilience – In theory and application’, *Annual Review of ecology and Systematics*, 31, 425-439.

Holling, C. S. (1973) ‘Resilience and stability of ecological systems’, *Annual Review of Ecology and Systematics*, 4, 1–23 [Διαθέσιμο στο: http://www.zoology.ubc.ca/bdg/pdfs_bdg/2013/Holling%201973.pdf].

Holling, C. S. (1996) ‘Engineering resilience versus ecological resilience’, *Engineering within ecological constraints* [Διαθέσιμο στο: <http://www.environmentalmanager.org/wp-content/uploads/2008/03/holling-eng-vs-eco-resilience.pdf>].

Holling C. S. (2001) ‘Understanding the Complexity of Economic, Ecological, and Social Systems’, *Ecosystems*, 4, 390-405.

Joseph, J. (2013) ‘Resilience as embedded neoliberalism: A governmentality approach’, *Resilience: International Policies, Practices and Discourses*, 1(1), 38–52 [Διαθέσιμο στο: <https://doi.org/10.1080/21693293.2013.765741>].

Klein, R. J. T., Nicholls, R. J., & Thomalla, F. (2003) ‘Resilience to natural hazards: How useful is this concept?’, *Environmental Hazards*, 5(1), 35 – 45 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.hazards.2004.02.001>].

Leichenko, R. (2011) ‘Climate change and urban resilience’, *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 3(3), 164 – 168 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.cosust.2010.12.014>].

Lhomme, S., Serre, D., Diab, Y., & Laganier, R. (2013) ‘Urban technical networks resilience assessment’, *Resilience and urban risk management*, 109-117 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1201/b12994-13>].

Life Programme (2014) ‘Urban Resilience: LIFE+ projects and European policies Summary Report’ [Διαθέσιμο στο: <http://ec.europa.eu/environment/life/news/newsarchive2014/documents/report-urbanresilience.pdf>].

MacKinnon, D., & Derickson, K. D. (2012) ‘From resilience to resourcefulness: A critique of resilience policy and activism’, *Progress in Human Geography*, 37(2), 253–270. [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1177/0309132512454775>].

Meerow S., Newel J., Stults M. (2016), ‘Defining urban resilience: A review’, *Landscape and Urban Planning*, 147, pp.38-49. [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.landurbplan.2015.11.011>].

Nelson, D. R., Adger, W. N., & Brown, K. (2007) ‘Adaptation to environmental change: Contributions of a resilience framework’, *Annual Review of Environment and Resources*, 32(1), 395 – 419 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1146/annurev.energy.32.051807.090348>].

OECD (2016) ‘Resilient Cities’ [Διαθέσιμο στο: <http://www.oecd.org/cfe/regional-policy/resilient-cities.htm>].

Olsson, P., Gunderson, L. A., Carpenter, S., Ryan, P., Lebel, L., Folke, C., & Holling, C.S. (2006) ‘Shooting the rapids: Navigating transitions to adaptive governance of social – ecological systems’, *Ecology and Society*, 11(1), 18 [Διαθέσιμο σε: <http://hdl.handle.net/10535/3412>].

Pelling, M. (2003) ‘Tracing the roots of urban risk and vulnerability’, *The vulnerability of cities: Natural disasters and social resilience*, Earthscan, London.

Pimm S. (1991) ‘The balance of nature?’, *University of Chicago Press*, Chicago, Illinois, USA.

Pisano U. (2012) ‘Resilience and Sustainable Development: Theory of resilience, systems thinking and adaptive governance’, *ESDN Quarterly Report No 26*.

RAMSES (2018) ‘Final publishable summary report’ [Διαθέσιμο σε: http://www.ramses-cities.eu/index.php?eID=tx_nawsecured1&u=0&file=fileadmin/fe_file_repository/01_Workpackage_1/RAMSES_FINAL_REPORT.pdf&t=1532199480&hash=ed9fd3b502e040519b63793c74c20aeb2ada5e08].

RESCCUE (2016) ‘1st RESCCUE Brochure’ [Διαθέσιμο σε http://www.resccue.eu/sites/default/files/1st_resccue_brochure.pdf].

Rose, A. (2007) ‘Economic resilience to natural and man – made disasters: Multidisciplinary origins and contextual dimensions’, *Environmental Hazards*, 7(4), 383 – 398 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1016/j.envhaz.2007.10.001>].

Serre, D., & Barroca, B. (2013) ‘Preface “Natural hazard resilient cities”’, *Natural Hazards and Earth System Science*, 13(10), 2675 – 2678 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.5194/nhess-13-2675-2013>].

Simmie, J. & Martin, R. (2010) ‘The economic resilience of regions: Towards an evolutionary approach’, *Cambridge Journal of the Regions, Economy and Society*, 3(1), 27–43.

Simon, H.A. (1974) ‘The organization of complex systems’, *Hierarchy theory: the challenge of complex systems*, 3–27, New York: Braziller.

Tanner, T., Mitchell, T., Polack, E., & Guenther, B. (2009) ‘Urban governance for adaptation: Accessing climate change resilience in ten Asian cities (No. 315)’, *IDS*

Working Papers, Brighton, UK [Διαθέσιμο στο: https://doi.org/10.1111/j.2040-0209.2009.00315_2.x].

Tyler, S., & Moench, M. (2012) ‘A framework for urban climate resilience’, *Climate and Development*, 4(4), 311 – 326 [Διαθέσιμο στο: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17565529.2012.745389>].

United Nations (2016) ‘New Urban Agenda’, Quito: Ecuador. [Διαθέσιμο στο: <http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf>].

United Nations (2015) ‘Habitat III Issue-Paper: 15 Urban Resilience’, New York. [Διαθέσιμο στο: http://habitat3.org/wp-content/uploads/Habitat-III-Issue-Paper-15_Urban-Resilience-2.0.pdf].

United Nations (2015) ‘Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development’, New York. [Διαθέσιμο στο: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E].

UNISDR (2012) ‘Making Cities Resilient Report 2012: My city is getting ready! A global snapshot of how local governments reduce disaster risk’ [Διαθέσιμο στο: https://www.unisdr.org/files/28240_rcreport.pdf].

URBACT (2016) ‘URBAN RESILIENCE - A concept for co-creating cities of the future’.

Walker B., Holling C.S., Carpenter S. & Kinzig A. (2004) ‘Resilience, Adaptability and Transformability in Social – Ecological Systems’, *Ecology and Society*, 9(2) [Διαθέσιμο σε: <http://www.jstor.org/stable/26267673>].

Wilkinson, C. (2011) ‘Social – ecological resilience: Insights and issues for planning theory’, *Planning Theory*, 11(2), 148 – 169 [Διαθέσιμο στο: <http://dx.doi.org/10.1177/1473095211426274>].

Woetzel, J., Garemo, N., Mischke, J., Hjerpe, M., Palter, R. (2016) ‘Bridging Global Infrastructure Gaps’, McKinsey Global Institute [Διαθέσιμο στο: <https://www.mckinsey.com/~media/McKinsey/Industries/Capital%20Projects%20and%20Infrastructure/Our%20Insights/Bridging%20global%20infrastructure%20gaps/Bridging-Global-Infrastructure-Gaps-Full-report-June-2016.ashx>].

World Bank (2014) ‘An Expanded Approach to Urban Resilience: Making Cities Stronger’, Urban Development and Resilience Unit, Sustainable Development Network, Washington, DC.

World Bank Group (2016) ‘Investing in Urban Resilience: Protecting and Promoting Development in a Changing World’, Washington, DC. [Διαθέσιμο στο: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/25219>].

World Bank Group (2017) ‘Towards Urban Resilience: An Evaluation of the World Bank Group’s Evolving Approach (2007 – 2017)’, Washington, DC.

Θεσμικά Κείμενα

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Θεσσαλονίκης (2015 – 2019)

ΥΠΕΧΩΔΕ, Αποφ – 9572/1845/00 (ΦΕΚ-209/Δ/7-4-00), Τεχνικές προδιαγραφές μελετών Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων (ΓΠΣ) και Σχεδίων Οικιστικής Οργάνωσης Ανοικτής Πόλης (ΣΧΟΟΑΠ) και αμοιβές μηχανικών για την εκπόνηση μελετών.

Υ.Α. 1299/2003 – ΦΕΚ 423/Β/10-4-2003, Έγκριση του από 7.4.2003 Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη «ΞΕΝΟΚΡΑΤΗΣ».

Υ.Α. 3384/2006 – ΦΕΚ 776/Β/28-6-2006, Συμπλήρωση του Γενικού Σχεδίου Πολιτικής Προστασίας με τη συνθηματική λέξη "Ξενοκράτης" με το Ειδικό Σχέδιο «Διαχείριση Ανθρώπινων Απωλειών».

Υπ. Οικονομίας, Υποδομών Ναυτιλίας & Τουρισμού, Εγκύκλιος αριθ. πρωτ. 81168/ΕΥΣΣΑ 1796 περί «Σχεδιασμού, υλοποίησης και παρακολούθησης των Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων ως εργαλείων Ολοκληρωμένης Χωρικής Ανάπτυξης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020».

ΥΠΕΚΑ, Αποφ – 27016/1975/17 (ΦΕΚ-2818/Β/16-07-18), Τεχνικές προδιαγραφές μελετών Τοπικών Χωρικών Σχεδίων (Τ.Χ.Σ) του ν. 4447/2016 (ΦΕΚ Α΄ 241) .

ΥΠΕΚΑ, Αποφ – 27022/1976/17 (ΦΕΚ-2818/Β/16-07-18), Τεχνικές προδιαγραφές μελετών Ειδικών Χωρικών Σχεδίων (Ε.Χ.Σ) του ν. 4447/2016 (ΦΕΚ Α΄241).

ΥΠΕΣ, Γενική Γραμματεία Πολιτικής Προστασίας, Διεύθυνση Σχεδιασμού και Αντιμετώπισης Εκτάκτων Αναγκών, Εγκύκλιος αριθ. πρωτ. 3752 «Σχέδιο δράσεων Πολιτικής Προστασίας για την αντιμετώπιση κινδύνων λόγω δασικών πυρκαγιών».

ΦΕΚ 241/Α/23-12-2016, Χωρικός σχεδιασμός - Βιώσιμη ανάπτυξη και άλλες διατάξεις.

Glasgow City Development Plan, Action Programme, (2017).

Glasgow Community Action Plan 2018 – 2022, (2017).

National Records of Scotland, Office for National Statistics, Census of 2011.

Διαδικτυακοί Τόποι

Κοινωφελή Επιχείρηση Δήμου Θεσσαλονίκης (Κ.Ε.ΔΗ.Θ.), <http://www.kedith.gr/>

Ενωμένες Κοινωνίες των Βαλκανίων, <https://www.usbngo.gr/Τοπικά-Προγράμματα/thessaloniki-youth-resilience-challenge-2016-2018-Θεσσαλονίκη>

100 Resilient Cities Program, http://www.100resilientcities.org/100RC-FAQ/#/-/_/

Smart Mature Resilience Project, <http://smr-project.eu/about-smr/>

City Resilience Index by Arup, <http://www.cityresilienceindex.org/>

RESIN Project, <http://www.resin-cities.eu/home/>

TURAS Project, <http://www.turas-cities.org/about.html>

The World Bank, <http://www.worldbank.org/>

Resilient Cities (2017), <https://jpi-urbaneurope.eu/app/uploads/2017/06/Project-posters-2017-Resilient-Cities.pdf>

Scotland's Census, <http://www.scotlandscensus.gov.uk/ods-web/data-visualisations.html>

United Nations International Strategy for Disaster Reduction (UNISDR), <https://www.unisdr.org/>

Wikipedia, <https://www.wikipedia.org/>

Community Research and Development Information Service, https://cordis.europa.eu/project/rcn/100238_en.html

Climate Data for Cities Worldwide, <https://en.climate-data.org/location/20/#temperature-graph>

Understanding Glasgow, The Glasgow Indicators Project, <http://www.understandingglasgow.com>

Μετεωρολογική Υπηρεσία Ηνωμένου Βασιλείου, <https://www.metoffice.gov.uk>

JPI Urban Europe, <https://jpi-urbaneurope.eu/project/resilient-cities/>

ARUP, <https://www.arup.com/perspectives/themes/cities/city-resilience-index>

Global Facility for Disaster Reduction and Recovery, <https://www.gfdr.org/en/city-resilience-program/capital-mobilization>

United Nations, <https://www.un.org/sustainabledevelopment/cities/>

<http://worldpopulationreview.com/world-cities/thessaloniki/>

World Population Review, Glasgow Population, <http://worldpopulationreview.com/world-cities/glasgow/>

World Population Review, Thessaloniki Population, <http://worldpopulationreview.com/world-cities/thessaloniki/>

People Make Glasgow, <https://peoplemakeglasgow.com/trip-inspiration/first-time-must-sees>

<https://www.clickatlife.gr/taksidi/story/13429>

Συνεντεύξεις

Δημαρέλος Γιώργος, Αντιδήμαρχος Αστικής Ανθεκτικότητας & Αναπτυξιακών Προγραμμάτων Δήμου Θεσσαλονίκης.

6. Παράρτημα

Στα πλαίσια της εκπόνησης της διπλωματικής εργασίας, μας παρέθεσε συνέντευξη ο αντιδήμαρχος αστικής ανθεκτικότητας και αναπτυξιακών προγραμμάτων του δήμου Θεσσαλονίκης, κ. Δημαρέλος Γιώργος. Παρακάτω παρατίθενται τα ερωτήματα που του τέθηκαν προς απάντηση.

- ✓ Υπάρχει στήριξη από άλλους φορείς (π.χ. κυβέρνηση, περιφέρεια) στην εκπλήρωση του σχεδίου ανθεκτικότητας της πόλης;
- ✓ Πως χρηματοδοτούνται οι δράσεις;
- ✓ Υπάρχει χρονικός ορίζοντας που πρέπει να ολοκληρωθούν οι δράσεις;
- ✓ Υπάρχει κάποιος τρόπος αξιολόγησης του προγράμματος;
- ✓ Έχετε αντιμετωπίσει προβλήματα στο όλο εγχείρημα, από το σχεδιασμό της στρατηγικής, μέχρι την ως τώρα εφαρμογή της;
- ✓ Στο θέμα της συνεργασίας, υπάρχουν ίσως κάποιες δυσκολίες λόγω αστοχιών στις αρμοδιότητες κάποιων φορέων (π.χ. Περιφέρεια);
- ✓ Σε ότι αφορά τις δράσεις του στρατηγικού σχεδίου, ποιες από αυτές ολοκληρώθηκαν;
- ✓ Έχετε αλλάξει δράσεις που υπάρχουν στο στρατηγικό σχέδιο; Έχετε αντιμετωπίσει πρόβλημα ως προς την εφαρμογή των δράσεων;
- ✓ Συνεργασίες με το δίκτυο των ανθεκτικών πόλεων
- ✓ Έχετε δει τις 7 ιδιότητες της ανθεκτικότητας να αντανακλώνται στην πόλη;